This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

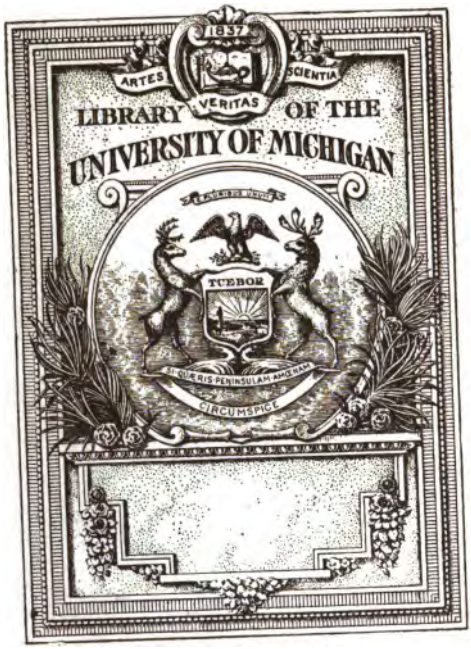
1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

DJ
202
.A12

ZESDE DEEL.

DE

GESCHIEDENIS

DER VEREENIGDE

NEDERLANDEN,

EN DERZELVER BUITENLANDSCHE

BEZITTINGEN,

GEDUURENDE DE STAATS- EN ERFSTADHOUDERLIJKE REGEERWIJZE, TEN TIJDE VAN WILLEM DEN VIERDEN; VROUWE GOUVERNANTE ANNA; EN WILLEM DEN VIJFDEN.

DOOR

CORNELIS VAN DER AA.

ZESDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BIJ
JOHANNES ALLART.
MDCCCX.

SCHETS,

EN

INHOUD

VAN DIT

ZESDE DEEL.

TWAALFDE BOEK.

Overgang tot de beschouwing van de voornaamste Gebeurenissen des Jaars 1782, *en bijzonder van die, welke betrekking hebben tot den Oorlog tusschen de* Republiek *en het* Rijk van Groot-Brittanniën. —— *Belangrijkheid van dit gedeelte der Geschiedenis, vermits men bij de overweging van hetzelve, de waare Bron kan ontdekken, uit welke alle de daarop gevolgde rampen en onheilen voor Volk en Vaderland zijn voortgevloeit, voornaamelijke bestaande in de verschillende,*

365585

en veruiteenloopende begrippen van de Staaten der onderſcheidene Gewesten over de Defenſie des Vaderlands, zoo te Water *als* te Lande. —— *Ondanks de vele herhaalde en dringende voorſtellen des* STADHOUDERS *en des* Raads van Staate *om* Land- *en* Zeemacht *op eenen formidabelen voet te brengen, zoo blijft het Vaderland, te midden van het dreigend gevaar aan de Grenzen, aan eenen weêrlozen toeſtand blootgeſteld.* —— *Keizer* JOSEPHUS DE TWEEDE, *zwanger gaande van verſcheidene nieuwe Staatkundige Ontwerpen, ter uitbreiding van zijne Staaten, beziet de* Barriereſteden *en den omtrek van de* Schelde; *vereerd de Republiek met een bezoek; en onthoud zich eenigen tijd te* Amſterdam, *zich veinzende niets vijandelijks in den zin te hebben.* —— *Velen hier te Lande beangſtigen zich dat* JOZEPHUS *de partij van* Engeland *bijzonder was toegedaan, en dat Hij het* openen van de Schelde *in den zin hadt.* —— *De ongegrondheid dier vreeze in die beide opzichten,* te dien tijde, *betoogd, door zijnen raad aan de Regeering van* Amſterdam *gegeven tot bijlegging der inwendige verdeeldheden, en het afwijzen van de aanzoeken der* Antwerpenaars *tot het* ope-

openen der Schelde, *uit hoofde dat zulks tegen het Tractaat in* 1648 *te* Munſter *geſloten, ſtrijdig was.* —— *Niettegenſtaande deze betuiging van zijne zucht voor het in acht neemen en onderhouden van dat Tractaat, beſtaat Hij hetzelve, naa zijne terugkomst te* Weenen, *openlijk te ſchenden, door aan* H. H: Mog. *te doen weeten, dat Hij aan een aantal Krijgsvolk bevel tot het gedeeltelijk ſlechten der* Barrieres *gegeven hadt, en dat zij mitsdien de Staatſche Bezettinuit dezelve zouden opontbieden.* —— *Gevoel van onmacht om zich tegen dien willekeugen eisch krachtdadig te verzetten, doet* H. H. Mog. *het beſluit neemen, om aan* JOZEPHUS *te vraagen,* welke Plaatſen hij wilde geſlecht en ontruimd hebben? — *Hij ſtrekt zijnen eisch tot* alle de Sterktens, zonder eenig onderſcheid, *uit.* —— H. H. Mog. *bewilligen in dien eisch, en doen de Steden en Sterktens door het Krijgsvolk ontruimen.* —— *Hoegrootheid der nadeelen door deze ontruiming en ſlechting van deze Voormuuren van den Staat aan het Vaderland toegebragt.* —— *Verſchillende oordeelvellingen over dat onderwerp in die dagen publiek gemaakt, opgegeeven.* —— *Op welk eene*

manier de Schrijver van de Post van den Nederrhijn *de Natie niet alleen tragtte gerust te ſtellen, over het verlies van de* Barriereſteden *maar ook diets te maaken, dat zulks tot welzijn van den Staat ſtrekte.* —— *Ondanks de herhaalde aanvragen des* STADHOUDERS *en des* Raads van Staate, *bij den aanvang des Jaars* 1782 *tot verder herſtel en vermeerdering van de* Zeemacht, *gaat het werk zeer traaglijk voort.* —— H. H. Mog. *zenden eene Petitie tot aanbouw van* 19 *Schepen, met eene Circulaire Miſſive aan de Gewesten, aandringende op eene onverwijlde gaave (toeſtemming, en een dadelijk fournisſement van de gevraagde Sommen, vergezeld gaande met eene ernſtige klachte over de nalatigheid, die deswegens ſints meer dan een halve Eeuw hadt plaats gehad, en alsnog bleef voortduuren.* —— *De* Staaten van Vrieslad *wraaken het geſchrijf van* H. H. Mog.: *en ſchoon de* Staaten van Holland *zelfs veel meer dan hun verſchuldigd aandeel, ſints het uitbarſten des Oorlogs hadden bijgedragen, zoo vervorzaakten de nonbetaalingen van de andere Gewesten, dat men aan de Koopvaardij en de Coloniën van den Staat de vereischte da-*

de-

delijke Hulpe en Protectie niet verleenen kon, —— *De moed der Natie opgebeurt door de toezegging der* Admiraliteiten, *aangaande het in Zee zenden eener formidabele Vloot in de maand* April, *en het ſucceſsivelijk naazenden van nog meerder Schepen in* Augustus *en* September. —— *Hoog geſpannen verwagting door de Natie wegens die toezegging opgevat, wordt nog vermeerderd, door de bijgevoegde verzekeringen van de Combinatie der* Franſche *en* Spaanſche *Vlooten, ten einde met vereenigde kragten de* Britten *te bevechten, en tot eenen eerlijken Vrede te noodzaaken.* —— *Tot bereiking van dat doel, ſlaat den Franſchen Gezant in den* Haag, *het* tot ſtand brengen van een gemeenſchappelijk Plan van Operatiën *voor.* —— *Ondanks de bedenkingen en zwarigheden door ſommigen daar tegen ingebragt, beſluiten* H. H. Mog. *tot dien voorſlag, ten dien einde den* STADHOUDER *gelastende, om met den Gezant deswegens in onderhandeling te treden.* ——. *Op welk eene wijze Z. H., met adſiſtentie van den Fiscaal* VAN DER HOOP, *bij* DE LA VAUGUION *aan dien last voldeedt.* —— *Hoe de laatstgenoemde, in plaatſe van te beantwoorden aan zijn*

gedaan voorſtel, zich eerlang bepaald tot het overleveren van eene Memorie van de Koning zijn Meester, wel opgevuld met veele betuigingen van vriendſchap, maar waarin niets zaaklijks omtrent het voornaame Onderwerp te leezen ſtondt. —— H. H. Mog. *neemen, ondanks dat alles een beſluit, waarbij zij den* STADHOUDER *en den Fiscaal* VAN DER HOOP *in last geven, om het bij hun ontworpen Plan van* de Conçert te ageeren, *aan het Franſche Cabinet over te leveren, met bijgevoegde verklaring:* dat zij zich geduurende de Campagne daar aan houden, en nimmer zonder Vrankrijks bewilliging afgaan zouden. —— *Nadeelige gevolgen van dit beſluit, volgens het oordeel van den* Hoogleeraar KLUIT *opgegeven, bijzonder in eene* Noot. —— *Het door den* STADHOUDER *geconçipieert Plan wegens het emploi van 's Lands Vloot, te* Parijs *ingelevert, en aldaar goedgekeurt. — Des Vorſten verzoek, om insgelijks het* Franſche *en* Spaanſche *Plan te mogen ontfangen, blijft zonder gevolg, dewijl men zich aldaar bepaalde, tot de herhaling van voorgaande plichtplegingen in eene vleijende Memorie. — De* STADHOUDER *geeft deswegens Zijne verwondering aan* H. H. Mog.

Mog. te kennen, hun adhorteerende, om bij den Gezant op eene ſpoedige mededeeling van het Franſche Plan aan te dringen. —— Nader antwoord van DE LA VAUGUION hierop gegeven, doet niets ter zaake af. —— Hoe Z. H. zulks aan Hem onbewimpeld bij monde en geſchrifte te kennen gaf door den Heer VAN DER HOOP, met nadere aandrang om een voldoenend antwoord en mededeeling. —— Ook dit doet geen nut, en het mededeelen ven het Plan, zoo wel als het dadelijk conjungeeren en gemeenſchappelijk ageeren van de Franſche en Spaanſche Vlooten, met die van de Republiek, blijft geheel achterwege. —— Welke nadeelige gevolgen deze teleurſtellingen der Franſche Staatsministers aan het Vaderland berokkenden, en uit des STADHOUDERS verantwoording bewezen, dat de Hoven van Parijs en Madrid nimmer intentie hadden, om hunne Vlooten met die van de Republiek te vereenigen, tot afbreuk van den algemeenen vijand. —— Doorloopende Schets van de onbeduidende Operatiën en Krijgsbedrijven der Staatſche Scheepsbevelhebberen, geduurende den Zomer des Jaars 1782. —— STARINGH geleid het Westindisch Convooij in

in veiligheid, doch mist zijn voorgenomen doel bij zijn retour, om namelijk, een Transport Duitſche Troupen, uit de Wezer *verwagt wordende, opteligten, dewijl het niet kwam opdagen.* —— BIJLANDT *te vergeefsch gekruist hebbende op eene vijandelijke Vloot onder* HOWE *en* BARRINGTON, *valt, om dezelve rede van niet verſchijning dier Vloot, met zijne Schepen in 's Lands Havens.* —— *Nieuw gemor over werkeloosheid wordt van alle kanten aangeheven, en 's Lands* ERFSTADHOUDER *en Scheeps- en Vlootvoogden als de oorzaaken derzelver, op de openlijkſte wijze ten toon geſteld.* —— *'s Lands Vloot onder* HARTZINCK *loopt in de maand* Julij *in Zee.* —— *Sterkte dier Vloot, en de last aan* HARTZINCK *wegens derzelver beſtemming opgegeven.* —— *Valſche geruchten wegens eene volvoerde Combinatie van 's Lands Vloot met die der* Franſchen *en* Spanjaarden, *wekken den moed bij veele Ingezetenen op.* —— *Het niet opdagen der* Franſche *en* Spaanſche Schepen; *eenen opkomenden ſtorm; en andere beletſelen noodzaaken* HARTZINCK, *naa zes weeken in de* Noordzee *zonder iets uitterichten, gekruist te hebben, om met de Vloot binnen te vallen.* —— *Het gemor over werke-*

keloosheid, en het beſchuldigen van opzettelijk gepleegd verraad door de Uitvoerende Macht, *neemt dag op dag toe, zoo onder de Dagbladſchrijvers, als onder alle ſtanden.* —— *De* Staaten van Zeeland *ſchrijven eene Circulaire Misſive aan de Staaten der overige Gewesten, insgelijks met klachten opgevuld, en gepaard met eene bedreiging,* dat zij hun aandeel in de algemeene Lasten niet fourneeren zouden. —— *De Vroedſchap der Stad* Leijden, *laat ter* Vergadering van Holland *een vijfledig voorſtel doen, tot het aanvangen van een naauwkeurig onderzoek naar de oorzaaken der werkeloosheid, en het afvoorderen van alle de door Z. H. uitgevaardigde Orders aan 's Lands Vloot- en Scheepsbevelhebberen &c. — Wat daarover te dier Vergadering voorviel, opgegeven.* —— *De meerderheid der Leden, beſluit op den* 27 September, *om eene Commisſie aan Z. H. te zenden, met laſt om van Hoogstdezelve de beantwoording op de Leijdſche Vraagpunten aftevoorderen.* —— *Welke Perſonen daartoe gecommitteerd wierden. — Zij verzoeken en verkrijgen gehoor bij Z. H. op den* 3 October. —— *Een weigerend antwoord van den Vorst, om aan*

die

die Provinçiaale Commisſie *opening van Zijn gedrag als* STADHOUDRR VAN DE UNIE *te geeven, maakt de reeds plaatshebbende verwijdering nog grooter, vermits Z. H. reeds bevorens zijn voorneemen hadt te kennen gegeven, om eerlange aan de Natie verſlag van Zijne gehoudene Directie te geeven, bij gelegenheid van het doen eenes Voorſtels op den* 14 Augustus, *in het Secreet Beſoigne over de Misſive der* Staaten van Zeeland. — *Dat Voorſtel zelve opgegeeven, en daaruit de ongepastheid van het* Leidſche Voorſtel, *en de daarop gevolgde bezending van den* 3 October *betoogd.* —— *Z. H. levert op den* 7 October *Zijne* Juſtificatoire Memorie, *behélzende een verſlag van Zijne gehoudene Directie ſints* 1766, *vergezeld met de nodige* Bijlagen, *ter Vergadering van* H. H. Mog. *over, in het welke alle de Vraagen in het* Leijdſche Voorſtel *vervat, beantwoord werden.* —— *Hoe de Schrijver van* de Post van den Nederrhijn *de Natie tracht opteruijen tegen dat belangrijk Schrift, zelfs vóór dat hetzelve was ingelevert.* —— *De Lecture van hetzelve wordt op allerhande wijzen belet, en zelfs het debiteeren van een kort Uittrekſel van hetzelve, in ſommige Steden*

den door de Regeeringen verboden. —— *De onbillijkheid van die handelwijze aangetoond, door de opgave van het ſlot dier* Memorie, *bevattende een korte bijeentrekking van de daarin behandelde Onderwerpen.* —— *Het Stuk maakt geene de minſte indruk ten goede, op de gemoederen van de meerderheid der Hollandſche Staatsleden.* — *Zij geeven op den* 11 October *aan dezelfde Commisſie van den* 3 *bevorens, nieuwe laſt, om andermaal bij Z. H. te gaan, en van Hem eene nadere opening van Zijne gehoudene Directie afteverderen, en tevens naa de redenen van het niet zenden van* 10 *Schepen naar de Haven van* Brest? — *De ongerijmdheid, en het ſchadelijke van dit beſluit aangewezen.* —— *Verſlag van het geen er te dien tijde over het zenden van* 10 *Schepen naar* Brest, *zoo met Z. H. als met de Leden van* H. H. Mog. *Vergadering, en het Franſche Cabinet, is voorgevallen.* —— *Het voorſtel van den Franſchen Gezant om de Schepen, en welk emploi van dezelven gemaakt zoude worden, opgegeven.* —— *Hetzelve was zeer onbepaald ingericht, en de korte tijd waarin de Schepen geleverd moesten worden, maakte de vol-*

voering onmogelijk, blijkens de gegeevene verklaringen der Scheepsbevelhebberen door Z. H. tot dien Tocht benoemd. —— De mislukking van dien Tocht, doet het ongenoegen tegen den STADHOUDER; *en de reeds hooggaande inwendige Twisten en Verdeeldheden op eene ontzettende wijze vermeerderen. —— Opgave van de onderſcheidene middelen die daartoe door Libellisten en Vervaardigers van Spotprenten in het werk geſteld wierden. —— De* Staaten van Holland *ontſchuldigen zich bij het* Franſche Hof, *over het niet zenden der gevraagde Schepen, en geven bericht, dat zij een uitvoerig Onderzoek naar de oorzaken zullen laten doen, waaruit geboren wordt, het andermaal afvaardigen der Commisſie van den* 3 October *uit hun midden aan Z. H., op den* 11 dito. *—— Verſlag van de hevige woordenwisſeling, op dien dag, bij het gehoorgeven aan die Commisſie, voorgevallen tusſchen Z. H. en den* Penſionaris DE GIJZELAAR, *als Woordvoerder. —— Merkwaardig gezegde van dien Vorst, jegens den* Raadpenſionaris VAN BLEISWIJK *bij het eindigen dier Conferentie. —— De* Staaten van Vriesland *en* Stad en Lande, *ſchrijven over de mislukking*

van

van den Tocht naar Brest *aan Z. H. in zeer beledigende termen, gepaard met bedreigingen. — Verſlag, op welk eene wijze die brieven door Z. H. beantwoord wierden.* —— *De* Staaten van Vriesland *geen genoegen in des Vorſten antwoord neemende, zenden eene Circulaire Misſive aan de Staaten van alle de Gewesten, opgevuld met beſchuldigingen tegen Z. H., tevens den voorſlag doende, tot het benoemen van eenige Perſonen, tot het doen van een onderzoek naar de oorzaaken van de verkeerde Directie der Uitvoerende Macht.* —— *Fellen haat tegen den* STADHOUDER, *door dit geſchrijf verooraakt.* —— H. H. Mog. *beſluiten, na veelvuldig en langdurig delibereeren, overeenkomſtig het voorſtel der* Vrieſche Staaten, *tot het aanſtellen van eene Commisſie, gekozen uit de Staaten van alle de Gewesten.* — *Welke Perſonen, naa veel twisten onder de Gewestelijke Beſtuurderen, daartoe benoemd, en vervolgens zijn aangeſteld geworden.* —— *Sommier Verſlag van de langwijlige, en op het einde geheel vruchteloze uitſlag van dit onderzoek, vermits Z. H. door de Commisſie zelve van alle plichtverzuim ten eenenmaale werdt vrijgeſproken.* —— *Het merk-*

waardig gezegde van den Hoogleeraar KLUIT, *wegens het gedaane onderzoek, en de Justificatie van Z. H. gehouden Directie, aangehaald.* —— *Overgang tot de vermelding der Twisten, gevoerd ter* Vergadering van Holland, *over het aangaan van een nieuw* gemeenschappelijk Plan van Concerteering met Vrankrijk *geduurende de Campagne van* 1783, *niettegenstaande dien maatregel hoegenaamd geen nut in de afgelopen Campagne des Jaars* 1782 *voor het Vaderland te wege hadt gebragt.* —— *De meerderheid der Amsterdamsche Vroedschap, en bijzonder de* Pensionaris VAN BERCKEL, *ijveren voor dat werk met eene buitengewoone drift.* —— *Gemelde Pensionaris ontwerpt een Conçept Voorstel daartoe dienende, het welk in een Vroedschapsbesluit geconverteerd, en aan de Gedeputeerden ter Dagvaart word toegezonden, ten einde hetzelve aldaar uit naam der Stad voortedraagen.* —— *Eenige uitdrukkingen in hetzelve vervat, worden door de meerderheid der Gedeputeerden, als zeer bedenkelijk, ongepast, en schadelijk voor het bevoorderen van eene op het tapijt zijnde* Wapenstilstand *tusschen* Engeland *en* Vrankrijk, *afgekeurt, en bij het doen van het voor-*

voorſtel achterwege gelaten. —— *Hoe dit welberaden gedrag dier Heeren door veele Schotſchriftſchrijveren gehekeld en verfoeit, doch door de meerderheid der Vroedſchap ten vollen goedgekeurt is geworden, vermits de ſterke ontkenningen van* VAN BERCKEL, *opzichtelijk het heimelijk handelen over eenen bijzonderen Vrede tuſſchen de beide Cabinetten, van allen grond van waarheid ontbloot en valſch waren, alleen om de voortduuring van den Oorlog tuſſchen de* Republiek *en* Engeland *te bevoorderen, en de aangebodene Mediatie van* Rusland, *en de aanzoeken der* Engelſchen *tot eenen bijzonderen Vrede te verijdelen.* —— *Dit alles nader geſtaafd, door een verſlag van de wijze waarop alle de pogingen der* Engelſchen, *tot het aanvangen van Vredes-onderhandelingen, en het ſluiten van eenen afzonderlijken Vrede, onder Directie van de Heeren* WENTWORTH *en* OUDERMEULEN, *door de Voorſtanders van den Oorlog vruchteloos gemaakt zijn geworden.* —— *Afwijzend Advis door* CAPELLEN TOT DE MARSCH *over dat Onderwerp uitgebragt op den Gelderſchen Landdag.* —— *Aanmerkingen hierover, en welke uitwerkingen hetzelve te wege bragt.* ——

Nadere voorſlagen der Engelſchen *tot het handelen over eenen bijzonderen Vrede, onder bemiddeling van* Rusland *aangeboden, worden van de hand gewezen, in het antwoord dat* H. H. Mog. *aan het Ruſſiſche Hof doen toekomen.* —— *Ongerijmdheid van de redenen voor die weigering bijgebragt aangewezen, uit de Voorſtellen van den Engelſchen Staatsminister* FOX, *uit welken der Engelſchen gezindheid tot het ſluiten van eenen voordeeligen bijzonderen Vrede met de Republiek ten duidelijkſten bleek.* — *Aanmerkingen over de nadeelen welken door het van de hand wijzen der aanbiedingen van* Engeland *en* Rusland *voor het Vaderland veroorzaakt wierden.* —— H. H. Mog. *geven van hun afwijzend beſluit op de aanbiedingen tot eenen bijzonderen Vrede kennis aan het Franſche Hof.* — *Het word aldaar ten ſterkſten toegejuicht in eene vleijende Memorie, gepaard met verzekering aan* H. H. Mog., *dat de Koning nimmer buiten de Republiek eenen Vrede met de Britten ſluiten zoude.* —— *Ondanks die verzekering door* DE LA VAUGUION *in den* Haage *bij herhaaling vernieuwd wordt, loopen hier te Lande de tijdingen binnen, van de aankomst*

komst des Engelſchen Gezants FITZHERBERT *te* Parijs, *ten einde over eenen bijzonderen Vrede tuſſchen de beide Cabinetten te handelen.* —— *Welk eene ſenſatie de bevestiging dier tijdingen hier te Lande veroorzaakte.* —— H. H. Mog. *beſluiten, op voorſtel van* Holland, *om de Heer* RRANTZEN *als buitengewoonen Gevolmagtigden van den Staat naar* Parijs *te zenden, ten einde tot de op het tapijt zijnde Vredes-onderhandelingen te worden toegelaaten.* — *Aanmerkingen op de benoeming van* BRANTZEN *tot dien belangrijken post, met voorbijgang van den gewonen Gezant* LESTEVENON VAN BERKENRODE *en de Heeren* VAN DE PERRE, BOERS *en* VAN DER OUDERMEULEN, *welken zich allen te* Parijs *bevonden.* —— BRANTZEN *zijnen Last openende aan* DE VERGENNES, *ontfangt van dien Minister wel op nieuw de ſterkſte verzekeringen van des Konings goede gezindheid voor de Republiek, doch wordt omtrent het hoofdoogmerk zijner zending in het onzekere gelaaten.* —— *De geheime onderhandelingen met* FITZHERBERT *gaan traaglijk voort, doch worden met meerder nadruk en ſpoed voortgezet, naa de overwinning door de* Engelſche Vlooot *voor*

Gibraltar *behaald, op de vereenigde Macht der* Franſchen *en* Spanjaarden. —— *De Staatſche Gezanten, worden ondanks hunne ernſtige inſtantiën, tot de Onderhandelingen niet toegelaaten; en de door hun bevorens gedaane voorſtellen, op welken zij als nu handelen wilden, door de* Engelſchen *trotſchelijk van de hand gewezen.* —— *Zij beklagen zich derwegens bij* DE VERGENNES, *en roepen zijne tuſſchenkomst en voorſpraak ten voordeele van de Republiek in.* —— *Vruchteloozen uitſlag dier poging opgegeven, vermits uit het antwoord des Miniſters bleek, dat hij veel eer de belangen der* Engelſchen, *dan die van de* Hollanders *omtrent het Stuk der* Vrije Vaart, *en de andere punten in de Inſtructie der Gevolmagtigden vervat, te bevoorderen zocht; hen aanradende het vraagen om eenen ruimeren Last.* —— *De Gevolmachtigden van* H. H. Mog. *vinden zich bezwaard om van dien raad gebruik te maaken, in het zekere onderricht zijnde dat zulks vruchteloos zijn zoude.* —— DE LA VAUGUION *zich eenigen tijd te* Parijs *onthouden hebbende, vertrekt naar den* Haag, *houd op zijne reize eene Conferentie te* Dordrecht *met den* Penſionaris DE GIJZELAAR, *hem*

hem verzoekende, met zijne Vrienden het geven van eenen ruimeren Last bij de Staaten te willen bewerken. —— *Des Hertogs vriendelijke vertogen bij* DE GIJZELAAR *en zijne vrienden zijn vruchteloos.* —— *Hij veranderd daarop van toon, en doet hun verwijtingen over hunne onverzettelijkheid, met bedreiging, dat zijn Hof buiten de Republiek met de* Engelſchen *ſluiten zoude.* — H. H. Mog, *zenden onder ſecreteſſe eenen ruimeren Last aan de Gezanten, echter met uitzondering van de* Vrije Vaart, *voorheen door de* Engelſchen *aangeboden.* —— *Het oordeel van* RENDORP *deswegens opgegeven.* — *Welk eene ſenſatie dit toegeevend ſchrijven hier te Lande veroorzaakte, toen het geheim uitlekte.* —— *Het gezegde van den* Vervolger op WAGENAAR *deswegens aangehaald, en tevens op welk eene wijze hetzelve door den* Hoogleeraar KLUIT *is beoordeeld geworden.* —— *Den ongelukkigen loop der Vredes-onderhandelingen, veroorzaakt door het trouweloos gedrag der Franſche Staatsministers, en het bloot vertrouwen dat velen hier te Lande op hunnen bijſtand ſtelden, wordt door de laatstgenoemden, doch ten onrechte, aan den* STADHOUDER, *en zulken*

ken die Zijne zijde hielden, toegekent. —— *De valschheid van die beſchuldiging met het gezegde des Burgemeesters* RENDORP *nader geſtaafd.* —— *Opgave van de kunstgrepen hier te Lande in het werk geſteld, om het ongenoegen en de vrees der Natie over het Vredes-werk te doen bedaren, en zich met de hoop op eenen goeden uitſlag te vleijen, beſtaande in de ſterkſte verzekeringen uit* Parijs *ontfangen, van de* teruggave der veroverde Coloniën; *het* toeſtaan van eene Vrije Vaart; *en een* ſchaêvergoeding voor de onwettig geroofde Schatten. — *Dit alles neemt de bekommering bij de Natie, en bijzonder bij de Kooplieden niet weg.* —— *Een bericht, dienende tot opruiming van de bekommering der Kooplieden over eenen bijzonderen Vrede, en de ſterkſte verzekering dat zulks nimmer gebeuren zoude, door* VAN BERCKEL *aan Burgemeesteren van* Amſterdam *authentiek medegedeeld, word op de* Beurs van Amſterdam *openlijk afgekondigd, met last aan de Kooplieden, om inmiddels hunne geledene Schadens te berekenen en ter Rekenkamer van de Stad in-televeren.* —— *De valschheid van dit bericht des Heeren* VAN BERCKEL *word open-*

baar

haar, door de tijding, dat de Præliminairen tusschen Vrankrijk *en* Engeland *te* Parijs *getekend waren, buiten kennis van de Staatsche Gezanten.* —— *Door welke geruststellende verzekeringen men de algemeene sensatie der Ingezetenen tracht te doen bedaren.* —— *De* Engelschen *toonen zich alsnog genegen, om op voordeelige voorwaarden, niet te* Parijs, *maar in den* Haag *over het herstel van den Vrede te handelen.* —— *Om welke redenen dat voorstel verworpen, en het sluiten des Vredes aan den invloed en het Bestuur van de Fransche Staatsmininisters te* Parijs *doorgedrongen werdt.* —— *De* Engelschen *toonen zich hierover t'onvreden, en trekken hunne voordeelige aanbiedingen grootendeels in.* —— *De Staatsche Gevolmachtigden wenden zich tot* DE VERGENNES *met verzoek om zijne voorspraak, doch te vergeefsch.* —— *Zij vraagen om eenen ruimeren Last ten aanziene van de voornaamste punten.* —— H. H. Mog. *weigeren zulks, en dringen, overeenkomstig het* Præ-advis van Holland, *op nieuw aan, op het gaaf toestaan van de gevoorderde Punten, zich alsnog vleijende daarin te zullen slagen door de medehulpe en tusschenkomst*

van DE VERGENNES. — De Engelſchen worden langs hoe onhandelbaarer. —— De klagten der Staatſchen daarover bij DE VERGENNES worden door dien Minister met onverſchilligheid, gepaard met verwijtingen, beantwoord. —— Ondanks uit dit alles duidelijk bleek, dat er van eene handeling in den Haag zeer veel goeds te verwachten was, zoo ijveren de Heeren VAN BLEISWIJK, BRANTZEN en anderen om zulks te beletten, en waarom. —— Nadere aanbiedingen door de Staatſchen aan de Engelſchen gedaan, worden niet alleen met verachting van de hand gewezen, maar ook bovendien gevolgd door nieuwe vernederende eisſchen. —— Zij doen deswegens verſlag aan H. H. Mog., met overlegging van een Conçept-Plan, inhoudende den voet op welken de Præliminairen zouden kunnen getekend worden, met verklaring, dat zoo wanneer men de voorgeſlagene punten niet toeſtemde, de Republiek alsdan buiten alles zoude geſloten blijven. —— De Præliminairen worden naa deze bedreiging getekend, en naa verloop van eenigen tijd, ook het Definitief Vredestractaat. —— Op welk eene wijze hetzelve, uit hoofde van de ſchandelijkheid door velen

is

is beoordeeld geworden. —— *Optelling, der verbazende opofferingen welken men zich ten nadeele van het Vaderland, bij het ſluiten van dien Vrede liet welgevallen.* —— *Het oordeel des Burgemeesters* RENDORP *over dat Onderwerp opgegeven, met aanwijzing van de oogmerken van de meerderheid der Hollandſche Staatsleden, waarom zij zich over dien Vrede verheugden, en hunne dankbaarheid aan* LODEWIJK DE XVI *voor het bewerken derzelver blijken lieten, te weeten om het zogenaamd* Grondwettig Herſtel van het Staatswezen, *of liever de verkorting van des* STADHOUDERS *Waardigheden, met verdubbelden ijver doortezetten.* —— *Voorbeelden daarvan opgegeven, zoo in het geval met den* Vaandrig DE WITTE, *en de daarop gevolgde vernietiging van de* Militaire Jurisdictie, *met opgave van alles wat daaromtrent is voorgevallen; als met het affchaffen der Recommandatiën en Electiën in vele Hollandſche Steden.* —— *Het ſchadelijk werk, getituleert:* Grondwettige Herſtelling van Neerlands Staatswezen *verſchijnt in het licht.* —— *Opgave van de oogmerken die de Opſtellers van hetzelve, bij de uit-*

uitgave opentlijk aan den dag legden, en welke uitwerkingen dit alles tot het vermeerderen der Twisten bij de Natie te wege bragt.

DERTIENDE BOEK.

Overgang tot de behandeling der voornaamſte Geſchilpunten, die ſtaande den Oorlog met Engeland, *en na het eindigen van dezelve, tot vermeerdering der inwendige verdeeldheaen ter baane gebragt, of met vernieuwde hevigheid voortgezet zijn geworden, en wel in de* eerſte plaats, *de hevige Geſchillen over het werk der* QUOTA's *van de onderſcheidene Gewesten. —— Het klagen over te hooge aanſlag, en het dringen op vermindering, had van ouds hier te Lande plaats. —— Hoe de* QUOTA's *in* 1717 *gereguleerd, en ſints dien tijd zijn betaald geworden. —— Verſlag van de hevige twisten in* 1774 *tusſchen de Staaten van* Zeeland *en* Vriesland *ter eener, en die der overige Gewesten ter anderer zijde voorgevallen, derwijze, dat* Zeeland *op het punt*

ge-

gebragt was om van de UNIE *geſcheiden te worden.* —— *Hoe zulks te dien tijde nog belet wierdt door de edelmoedige tuſſchenkomst van Z. H. en eene Pecunieële onderſtand aan dat Gewest uit Zijn eigen Schatkist*, in eene Noot. —— *De klagten der* Vriezen *over de* QUOTA's, *en hunne eisſchen om vermindering, vernieuwen zich met veel hevigheid naa het ſluiten van den Vrede.* — *Zij doen de bedreiging, van hun aandeel in de Staatslasten niet te zullen voldoen, zoo lang er geene herziening van alle de* Quota's *geſchiedde, en zij de begeerde vermindering niet erlangden.* —— *De* Staaten van Holland *begeeren dat er geene herziening plaats hebbe, ten zij dan dat de bezwaarde en klagende Gewesten den toeſtand hunner* Finantiën *aan die der overigen bloot liggen.* —— *Ongerijmdheid en hardheid dier voordering, als ſtrijdig met hunne eigene gronden aangaande het Souverain Gezach der Gewesten, aangetoond* in eene Noot. — *De klagten der* Vriezen *blijven uit dien hoofde zonder gevolg.* —— *Zij zenden eene Staatscommisſie naar den* Haage *om de begeerde vermindering te verkrijgen.* ——

Wie

Wie daartoe benoemd wierden, en wat hij in de Conferentiën deswegens aangevangen, van de Bondgenooten eischten. —— *Vruchteloozen afloop dier zending veroorzaakt dat de* Staaten van Vriesland *ter Generaliteit doen verklaren, dat zij door het afwijzen van zekere Posten op de Staat van Oorlog ten hunnen laste gebragt, zichzelven de geëischte vermindering zullen bezorgen.* —— *Eene Misfive van* H. H. Mog., *strekkende tot het intrekken van dat besluit, doet geen het minste effect bij de* Staaten van Vriesland, *daar zij bij hun genomen besluit en gedaane verklaring persisteeren.* — H. H. Mog. *besluiten tot het emploijeeren van Executoire Maatregelen bij de* UNIE *voorgeschreven, met kennisgeeving aan den* STADHOUDER. —— *Opstuivende en alsints hoonende Misfive door de* Staaten van Vriesland *over dat Generaliteits-besluit aan Z. H. geschreven.* —— *Hoe Hoogstdezelve dat geschrijf beantwoord.* —— *Schandelijk gedrag door* eenige Studenten van de Franeker Academie *ten opzichte van Z. H. gehouden, door het inleveren van een hoonend Adres over dien neteligen twist, opgevuld met gewelddadige be-*

bedreigingen, opgegeven. —— *De* Afgevaardigden van het Stieht, *doen ter Generaliteit een voorſtel tot het benoemen eener Commisſie, tot het revideeren en regelen van de* QUOTA's *van alle de Gewesten, ten einde de gevreesde onheilen aftewenden.* —— *Verſlag van de wijze waarop tot dien maatregel, naa veele en langwijlige twisten, door de Bondgenooten wierd toegetreden, met opgave van de naamen der Staatsleden uit alle Gewesten daartoe benoemd.* —— *Daar deze Commisſie, uit hoofde van den Oorlog te Lande, en het vermeerderen der Troublen, naa verloop van* 4 *Jaaren aan dat omſlagtig werk geen afkomst bezorgen, wordt het verhaal van den eindelijken afloop, tot het vervolg van deze Geſchiedenis uitgeſteld.* — *Overgang tot het vermelden van de oorzaaken die aanleiding gaven tot het ontvlammen des Oorlogs te Lande, tuſschen Keizer* JOSEPHUS DE IIDE, *en de Algemeene Staaten, bij gelegenheid van het begraven van een Lijk op het Dorp* de Doel. —— *De Keizer merkt dit aan als eene ſchending van zijn Territoir, en doet om die reden eenige Hollandſche Soldaten arreſteeren.* —— *Hij doet*

doet het begraven Lijk opdelven, en door een ſterk Eskorte naar Liefkenshoek *vervoeren, en maakt zich kort daar naa, op eene vijandige wijze van de Forten* St. Donaas, St. Paul, *en* St. Job *meester.* — *Algemeene ſenſatie door dit bedrijf veroorzaakt.* — H. H. Mog. *beſluiten tot het zenden van eenige Troupen, en inſteeeren op redres en ſatisfactie bij het Brusſelſche Gouvernement.* — *Men beantwoord zulks met wederklachten, die echter door* H. H. Mog. *in eene Tegenverklaring, met betoog van derzelver ongerijmdheid wederlegd worden.* —— *De Stad* Brusſel *tot een Handelplaats verkoren, om aldaar de gerezene geſchillen uit den weg te ruimen.* —— *Welke Perſonen door* H. H. Mog. *tot dat werk Gevolmachtigd wierden.* —— *Hunne daggelden, en de tijd hunner afreize.* —— *De Keizer beklaagd zich op nieuw over ſchending van Grondgebied, en het aanhouden van een Schip op* de Schelde *door den Commandant van het Wagtſchip der Staaten.* —— *Ondanks den duidelijken Letter van het Munſterſche Vreêverdrag, eischt hij de opening der* Schelde, *en de verwijdering van het Wagtſchip.* —— H. H. Mog.

Mog. *betoonen zich, door het geeven van faciele last aan den Commandant, bereidvaardig om alle verdere verwijdering voor te komen.* —— JOZEPHUS *verbiedt aan zijne Onderdanen, op Lijfſtraffe, het betalen der gewoone Tollen op de* Schelde, *en doet een groot getal Troupen aanrukken.* —— *Doet te* Brusſel *aan de Staatſche Gevolmachtigden eene Nota overleveren, behelzende eisſchen tot afſtand of ſlechting van een aantal Forten en Sterktens; het openen der* Schelde; *en het betalen van oude Prætenſiën ten laſte van de Republiek.* —— *Algemeene ſenſatie hier te Lande, zoo over dat vijandelijk bedrijf, als over de weêrlooze toeſtand der Frontierſteden, uit hoofde van de zwakke Landmacht.* —— *Die Hollandſche Staatsleden, welken altoos tegen de Augmentatie van de Landmacht geijvert hadden, ſchrijven het niet genoegzaam verſterken der Frontieren toe, aan een opzettelijk plichtverzuim van den* STADHOUDER. —— *De* Staaten van Holland *zenden een Commisſie aan Z. H. deswegens, en wat daarbij is voorgevallen.* —— H. H. Mog. *Juſtificeeren des Prinſen gehouden Directie.* —— *Zij roepen*

tot het vereffenen der Twisten de tusschenkomst van Vrankrijk in. — Zij formeeren eene Lijst van Contraprætenſien ten laste van JOZEPHUS, en verdedigen in eene Nota hun recht, zoo op het geſloten houden der Schelde, als op de Forten en Sterktens aan dien Vloed gelegen. —— JOZEPHUS herhaalt op nieuw zijne eiſchen, gepaard met bedreigingen, ingeval H. H. Mog. dezelven niet dadelijk inwilligden. —— Het Franſche Hof door H. H. Mog. om dadelijke hulp verzocht zijnde, wordt zulks wel beantwoord met beloften van voorſpraak, doch de gehoopte hulpbetooning blijft achterwege. — H. H. Mog. door het weder plaatſen van het Wachtſchip, de Schelde ſluitende, geeft zulks aanleiding tot de eerſte vijandelijkheden. — De Keizer doet een Leger van 40,000 Man aanrukken. —— H. H. Mog. ſtellen zich mede in ſtaat van verdediging. —— De Miniſters terug ontboden zijnde, worden de Onderhandelingen afgebroken. —— De Prins van WEILBURG wordt op zijn verzoek uit der Staaten Dienſt ontſlagen, en zijne plaats door de aanſtelling van den Franſchen Generaal DE MAILLEBOIS vervuld. —— Hoog-

ge-

gespannene verwachting van velen, wegens de Kunde en Talenten van dien Veldheer. —— CAPELLEN TOT DE MARSCH, *en meer andere Staatsleden, maaken bedenkingen over het aanwerven van Troupen, en ijveren voor eene* Algemeene Burgerwapening. —— *Op voorstel van de* Afgevaardigden van Gouda; *besluiten de* Staaten van Holland; *volgens een Plan van* Gecommitteerde Raaden, *tot de* Loting van den derden Man *binnen hun Gewest.* —— *De vrijstelling van velen geeft aanleiding tot eenen algemeenen tegenstand ten opzichte van dat besluit.* —— *Bewegingen deswegens te* Leijderdorp *en* Zoeterwoude *ontstaan, worden door den aanmarsch van het* Leijdsche Vrijcorps *gedempt.* —— *Ook op vele andere Plaatsen in* Zuidholland. —— *Op welk eene wijze, door die geweldige maatregelen, de Twisten en Verdeeldheden onder de Ingezetenen worden aangevuurd en vermeerderd.* —— *De* Staaten van Gelderland, Utrecht *en* Overijssel, *in navolging van die van* Holland, *tot de Algemeene Wapening toegetreden zijnde, ontdekken eene algemeene onwilligheid onder de Landlieden.* —— *Op welk eene wijze zich de bewoners van zeker Kerspel in* Overijssel

tegen de Wapening verklaren. —— *Het geheele Plan eener* Algemeene Wapening ten Platten Lande, *wordt door dit alles, en de hoop op Vrede verijdeld, en veele* Vrijcorpsen *op ſommige Dorpen in deszelfs plaatſe opgericht.* —— *De te* Brusſel *afgebrokene Vredes-onderhandelingen worden onder bemiddeling van* Vrankrijk *te* Parijs *hervat.* — *De Staatſche Gevolmachtigden keuren des Keizers nadere eisſchen, met goedkeuring van* DE VERGENNES *aan hun voorgelegd, onbillijk, en volſtrekt onaanneemelijk.* — *Opgave waarin dezelven beſtonden.* —— *De meerderheid der Algemeene Staaten zijn van een tegenovergeſteld gevoelen, waartegen zich* 3 *Gewesten nadrukkelijk laaten hooren.* — *Dit maakt het werk der Handeling ſleepende.* —— Vrankrijk *en* Rusland *dringen bij* H. H. Mog. *aan op de inwilliging van des Keizers eisſchen.* — H. H. Mog. *geeven toe in alles, exept in de geëischte* 12 Millioenen. —— *De Koning van* Vrankrijk *neemt de voldoening dier Som op zich, het welk met dankbetuiging word aangenoomen, en het tekenen van de Præliminairen ten gevolge heeft.* —— *Op welk eene verſchillende wijze dat werk hier te Lande beoordeeld*

is geworden. —— *Drie Provinciën keuren de Præliminairen af, en proteſteeren tegen de Ratificatie derzelver.* —— *Het goedkeurend Advis van* CAPELLEN TOT DEN MARSCH *over dien ſchandelijken Vrede opgegeven, en in vergelijking gebragt met zijn vorig Advis over de onaanneemelijkheid van des Keizers eisſchen.* —— *De nadeelen door dien Vrede aan de Republiek toegebragt, nader betoogd, door de opgave van de voornaamſte Punten des Verdrags te* Parijs *getekend.* —— *Aanmerkingen over dit alles.* —— *Het* Alliantie-Tractaat met Vrankrijk, *komt 2 dagen naa het tekenen van den Vrede met* JOZEPHUS *tot ſtand.* —— *Opgave van den Hoofd-inhoud van hetzelve.* —— *Met welk eene vreugde en toejuiching het tekenen van die Alliantie hier te Lande vernomen wordt.* —— *Kostbaare Feesten en Maaltijden over die Gebeurenis aangericht. Twee Oorlogſchepen van 74 Stukken worden tot eene erkentenis aan* LODEWIJK DE XVI *aangeboden.* —— *Opgave van de kostbaare Geſchenken door* H. H. Mog. *vereerd aan* DE VERGENNES, *aan* DE COLONNE, *aan* VERAC, *aan* CAILLARD, *aan* DE MERCIJ, *&c. ten bewijze van hun genoegen over het voor-*

voerde Vredeswerk. —— *De ontheffing van den last des Oorlogs, geeft aan de Voorſtanders van eene zoogenaamde* Grondwettige Herſtelling *de gewenschte gelegenheid, om hun voorgenomen doelwit, namelijk de invoering eener* Volksregeering, *in plaatſe van de Wettige Regeeringsvorm, ten uitvoer te brengen.* —— *Het inkoveren van Adreſſen opgevuld met klachten over verdonkering van Handvesten en Privilegiën, en over de onderdrukkingen van* Ariſtocraten *en den* STADHOUDER, *met aanſpooring om door den Gewapenden Burgerarm de waare Vrijheid te herſtellen, worden als gepaste middelen aangeprezen, en allerwegen in het werk geſteld.* —— *Bijzonder in* Gelderland, Utrecht *en* Overijſſel, *met oogwerk, om langs dien weg de bezworene* Regeerings Reglementen *in die Gewesten vernietigd te krijgen.* —— *Kort Verſlag van de invoering dier Reglementen in de voorgaande Eeuw, en opgave der redenen, waarom te dien tijde aan de Heeren* STADHOUDERS *in die Gewesten een veel grooter macht, dan zij in de overige Provinciën uitoefenden, wierdt opgedragen.* —— *Betoog, dat daar die Reglementen, ten aanzien van* WILLEM DE VDE, *uit hoofde*

van de wederzijdsche beëediging derzelver in 1766, kunne verbindende kracht behouden hadden, en dien Vorst zich geen meerder gezach aanmatigde dan aan Hem was toegekent, er ook geene verandering, veel min vernietiging van dezelven vermogt ondernomen te worden, dan met zijne kennis en toestemming. — De twistappels, ter bereiking van dat oogmerk, sints het uitbarsten der Noord-amerikaansche onlusten *en den* Oorlog met Engeland, *in* Gelderland *en* Overijssel *opgeworpen, kortelijk aangestipt. — Overgang tot eene meer uitvoerige behandeling, van het geene in dat opzicht, binnen de* Stad Utrecht, *en voorts over de geheele uitgestrektheid van het* Sticht, *zoo door een aantal Regenten, als door vele misnoegde Ingezetenen is ondernomen geworden. — De Heer* VAN GOENS, Vroedschap der Stad Utrecht, *geraakt bij velen gewèldig in den haat, en om welke redenen. — Een getal van* 300 *Burgers eischen in een Adres zijne verwijdering uit alle Collegiën van Bewind. —— De Vroedschap dien eisch goedkeurende, geeft bij Missive er kennis van aan Z. H. ten einde aan dat verzoek voldaan werde. —— Om welke redenen Z.*

H. de brief onbeantwoord laat. —— VAN GOENS *verzoekt aan Z. H. om van alle zijne Posten ontſlagen te worden.* —— *Z. H. daar aan voldoende, geeft er kennis van aan de Vroedſchap, met openlegging van zijne gevoelens, omtrent de ongegronde beſchuldigingen tegen den ontſlagenen openlijk in het midden gebragt.* —— *Het hevig ongenoegen tegen Z. H. ſints eenigen tijd opgevat, werd door dit ſchrijven bij de misnoegde Burgers aanmerkelijk vermeerderd.* —— *Zij leveren een tweede Request aan de Vroedſchap over, inſteerende op eene vrije benoeming van Burgemeesteren en Schepenen, en het rechs van begeving der Regeerings-Commisſiën, zonder voorafgaande Recommandatiën van den* STADHOUDER *&c.* — *De meerderheid der Vroedſchap neemt een toeſtemmend beſluit, en geeft er, door eene Commisſie, bericht van aan Z. H..* —— *Het antwoord door Hoogstdezelve hierop gegeven, met verklaring, dat Hij zijne Rechten tegen alle inbreuken zou handhaven, maakt de verbittering langs hoe grooter.* — *Een getal van* 1414 *Requestranten brengt beſchuldigingen ten laste van den Vroedſchap* WIELING *ter baane, eisſchende ſatisfactie, of zijne*

zijne Remotie. —— Hoe dit gedrag bij de meerderheid der Vroedschap beschouwd is geworden. —— Zij rooijeeren eene zekere Periode uit den gewoonen Vroedschaps-Eed, en geven er bericht van aan Z. H. —— Diens toegevend schrijven word op eene bitse wijze beantwoord, ondanks de Protestatiën van 6 Leden. —— Een getal van 725 misnoegde Burgeren, begeeren in een Adres dat voortaan de tusschenbeiden vacant wordende Vroedschapsplaatsen, niet door Z. H. maar door den Raad vervuld worden. —— Niettegenstaande de ernstigste vertogen van Z. H. ter handhaving van zijne Wettige Rechten, zoo besluit de meerderheid der Vroedschap aan den eisch der Requestranten te voldoen; en dat recht tegen allen tegenstand te zullen handhaven. —— Een Vrijcorps, word onder de Zinspreuk Pro Patria & Libertate, ter bereiking van dat oogmerk, opgericht en door vele Regeeringleden begunstigd, tot geen gering voedsel van de plaatshebbende verdeeldheden. — De openbaare Wapenoeffeningen van dat Corps, geeven aanleiding tot het verwekken van oproerige bewegingen, en het plegen van openbaar geweld aan onderscheidene Personen. —— Kort verslag van

de mishandelingen, de Heeren LUZAC, HOPSTEDE, *en* VAN EE *aangedaan.* — *De handdadigen blijven, tot verbazing van velen, hier alleen van ſtraf, maar ook van alle naſporingen der Juſtitie bevrijdt.* —— *Een Vroedſchapsplaats vacant geworden zijnde, wordt dezelve, ondanks de Proteſtatën van Z. H., op begeerte van 725 Burgers door de Vroedſchap vervuld.* —— *Een getal van ruim 2200 Ingezetenen van onderſcheidene Steden en Dorpen, leveren een Adres in, eene ſtrekking hebbende om de verwarringen te vermeerderen, en de Waardigheden van den* STADHOUDER *te beſnoeijen.* — *Dien veruitzienden ſtap wordt door de meerderheid der Regeeringsleden met goedkeuring en toejuiching beſchouwd.* —— *Het morren en klagen over het verdonkeren van der Burgeren Vrijheden en Voorregten, door de inſtandblijving van het Regeerings-Reglement van 1674, en het inſteeren op Redres, neemt onder alle Standen hand over hand toe.* —— *De meerderheid der Regeering geeft geen gering voedſel aan het algemeen gemor en geklag, door het afkondigen van een beſluit, waar bij zij alle Ingezetenen oproepen, om op eenen bepaalden tijd hunne bezwaren tegen het Re-*

Regeerings-Reglement in te leveren. —— Welke uitwerkſelen dien maatregel over de geheele uitgeſtrektheid des Vaderlands vervoorzaakte. —— De buitengewone geestdrift der misnoegden tot het oplelven en inleveren van allerhande bezwaren, en tot het formeeren van een nieuw Conçept-Reglement, veroorzaakt dat er ſpoedig vier nieuwe, en met elkander geheel ſtrijdige Plannen in het licht verſchijnen. —— De meerderheid der Regeering wraakt dien voorbarigen ijver, van oordeel zijnde, dat het ontwerpen van een Nieuw Reglement tot hunnen taak behoorde. —— Een beſluit tot het onderzoeken en ſchiſten der vele ingeleverde bezwaren, door eene daartoe aangeſtelde Commisſie, verwekt een algemeen misnoegen onder de onderling verdeelde en misnoegde Burgers. —— De ſchijnbaare Eensgezindheid tusſchen de meerderheid der Regeeringsleden en de Ondertekenaars van ingeleverde Requesten verſlaauwt, en de vorige toejuichingen worden vervangen door achterdogt en minachting. —— Zij leveren drie Adresſen aan de Regeering over, in welken zij hunnen afkeer over het gereſolveerde, opzichtelijk de ingeleverde bezwaren, bekend maaken, inſteerende op

eene dadelijke intrekking van het genomene beſluit. —— De Regeering legt die Adreſſen ter zijde, en perſiſteert bij het genomen beſluit, om buiten medewerking van de Requestranten, een Nieuw Conçept-Plan te ontwerpen, en aan de Burgerij ter beoordeeling over te leveren. —— Deze teleurſtelling der Burgeren in hunne verwachting, aangemerkt, als de onzalige bron, uit welke alle de opgevolgde Onlusten, Verdeeldheden, en eenen volſlagenen Burger-oorlog, in het vervolg van deze Geſchiedenis moetende vermeld worden, zijn voortgevloeit.

GE-

GESCHIEDENIS

DER

VEREENIGDE

NEDERLANDEN,

1747—1794.

TWAALFDE BOEK.

Hielden wij ons in het onmiddelijk voorgaande XI *Boek dezer Geſchiedenis*, op het geleide der *Registers van Staat* en andere echte beſcheiden bezig, met het te boek ſlaan van een naar waarheid opgeſteld verhaal, van de aanleidende oorzaken aan welken men het opblaken van het vuur der rampzalige Binnenlandſche Twisten en Oneenigheden, en de daar door te weeg gebragte plotſelijke uitbarſting des Oorlogs met de Britſche Kroon hebbe toe te ſchrijven; en deden wij bij die gelegenheid kennen, de noodlottige gevolgen welken dien Oorlog voor het weêrlooze en verdeelde Vaderland,

geduurende den loop des rampvollen Jaars 1781 werkelijk hadt; thans eischt de Order des Geſchiedverhaals, dat wij ons nederzetten tot het ſchetſen van de belangrijkſte Gebeurenisſen, welken in het daar op gevolgde niet minder noodlottig Jaar 1782 zijn voorgevallen. Een Onderwerp, waar van (naar ons inzien) met het volſte recht gezegd kan worden, dat het meer dan eenig ander de opmerkzaamheid van elken ongeveinsden liefhebber van het Vaderland dubbel waardig is, dewijl hij bij de aandachtige overweging van den loop der Gebeurenisſen in dat Jaar voorgevallen, ten duidelijkſten zal leeren kennen, de oorſprongelijke bron, uit welke van tijd tot tijd alle die ontelbaare Volksrampen en Onheilen zijn voortgevloeit, waar door dit wel eer rijk, gezegend, en met ontzach en achting behandeld Land, tot den ſtaat van onmacht en afhangelijkheid van machtige Nabuuren gezonken is. Een ſtaat van onmacht en afhangelijkheid, waar over elken rechtgeaarden Nederlander dag aan dag zijne traanen vloeijen doet, vooral dan, wanneer hij daarbij bedenkt, dat aan het aanhoudend en op den duur onderling twisten, *over het dadelijk herſtel van Land-en-Zeemacht beiden*

den, de Defenſie des Vaderlands in die beiden opzichten, door de uiteenlopende ſentimenten en bedoelingen der Beſtuurderen, in dagen van rijkdom en voorſpoed verwaarloost wierdt, waar van het gevolg was, dat de machtigſte Hoven van Europa, zich van dien weêrloozen en verdeelden toeſtand bedienden, om aan dit Land de wet voor te ſchrijven, ter bereiking van hunne Staatkundige oogmerken. Wel aan, treden wij, naa deze algemeene aanmerking voor af gezonden te hebben, onverwijld ter zaake.

Niets valt aan een opmerkzaam Lezer van het voorgaande *V Deel* dezes Werks gereder in het oog, dan dat de ſteeds aanhoudende weêrloosheid der Republiek, alleenlijk veroorzaakt wierd, door de verſchillende begrippen die over dat aangelegen Onderwerp tusſchen de Leden der Gewestelijke en Stedelijke Regeeringen plaats hadden. Hoe onbetwistbaar zeker de door ons bevorens medegedeelde gronden ook waren, op welken Z. H. en de *Raad van Staaten* bij herhaling betoogden, dat het Vaderland zoo wel te *Land* als ter *Zee* met alle mooglijke ſpoed in ſtaat van Defenſie moeste geſteld worden; en hoe zeer alle deskundigen zich van

waarheid en noodzaaklijkheid dier aanſporingen hadden behooren overtuigd te houden, de droeve ervaring van verſcheidene Jaaren had echter geleerd, dat 'er niet eerder met ernst en nadruk voor de *Zeemacht* hand aan 't werk was geſlagen geworden, dan naa de uitbarſting des Oorlogs met den overmachtigen Brit; en dat het ſtuk van de *Landmacht* geheel aan een zijde geſteld was gebleven, uit hoofde van de ſterkſte verzekeringen die ſommigen deden, dat 'er hoegenaamd geene vreze voor eenen vijandelijken aanval te Lande aanwezig was, waarom zij alle voorſtellen tot Augmentatie, niet alleen als *onnodig*, maar ook als *ſchadelijk* beſchouwden, als kunnende naar hunne gedachten', het verſterken der Armee en het vermeerderen van de Bezettingen der Grensvestingen van den Staat, nergens anders toe ſtrekken, dan om de jalouzij en het ongenoegen der naastaangrenzende Rijken, (*Vrankrijk*, de *Keizer des Duitſchen Rijks* &c.) in beweging te ſtellen, en hunne herhaalde vredelievende betuigingen en gezinningen ten aanziene van de Republiek in twijffel te ſtellen. Dan, hoe ſterk en vertrouwelijk dit alles in een aantal *Advijzen* en *Protesten*

door

door de zodanigen was beweerd geworden, de ervaring leerde echter, dat 's Lands onheilen zich niet alleen bleven bepalen bij eenen feilen Oorlog ter Zee met *Engeland*; maar dat dezelve, nog vermeerderd ſchenen te zullen worden, door eenen aanval op de weêrlooze Grenzen, waar van wij nu de voornaamſte bijzonderheden opgeeven zullen, alvorens wij de Krijgsbedrijven ter Zee gedurende het Jaar 1782 vermelden.

Onder de ongewoone verſchijnſelen welken de oogen van vele opmerkzamen in den Lande, gedurende den loop des Jaars 1781 tot zich trokken, was geene van de minſte, de aankomst en het verblijf van Keizer JOSEPHUS DE IIDE hier te Lande, bij gelegenheid dat dien Monarch zijne Nederlanden met een bezoek vereerde, en den *toeſtand der Barriere Steden*, benevens de *gelegenheid van de Schelde*, met eene meer dan gewoone opmerkzaamheid in hoogen Perſoon zich liet aanwijzen en beſchouwde. „ Velen, „ vervuld met het denkbeeld dat de *Keizer* „ tot *Engelands* zijde overhelde, hadden „ geen goed oog op de bedoeling des Vor„ ſten in het bezoeken zijner *Nederlanden* „ en het naburig *Holland*:" zegt de *Ver-*

volgſchrijver op WAGENAAR, daar verder bijvoegende: „ Vast gaat het, dat Hij in open„ lijke geſprekken geen tekens altoos gaf, „ van ongunſtig over dit Gemeenebest te „ denken, of de partij van *Engeland* te „ trekken, iet, waar mede *Engeland* zich „ vleidde, en waar voor vele *Hollanders* „ vreesden," &c. Dan, de ondervinding deed naa zijn vertrek uit *Holland* weldra zien, dat, ſchoon JOSEPHUS het verzoek der *Antwerpenaars* aan hem gedaan (*niet minder bevattende dan het openen van de Schelde*) van de hand wees; en dat Hij zich bijzonder te *Amſterdam* zeer vriendelijk jegens den Staat betoonde, ja zelfs aan de Regeering dier Stad zijnen raad mededeelde, om een einde aan de inwendige Troublen, en den Oorlog met *Engeland* te maaken; (*) Hij echter onredelijk genoeg was, om

(*) De in den Text genoemden Schrijver, ſchreef *ter Jaare* 1790 aangaande des Keizers geſprekken, zoo in den *Haag* als te *Amſterdam*, met eenige voornaame Leden gehouden over de aangelegenheden van *Europa*, „ DAT MEN DAAR NIETS VAN WIST." Het duurde echter geen 2 Jaaren, of de *Burgemeeſter* RENDORP ligte den ſluijer van dit ge-

om van den weêrloozen en verdeelden toeſtand der Republiek tot zijn voordeel, en ter

gehelm op, toen Hij in zijne MEMORIEN in het I DEEL, *bladz.* 231—243, des Keizers denkwijze en gedachten over den ontvlamden Oorlog met *Engeland*; over de inwendige Twisten; en het ijveren voor de belangen van *Vrankrijk*, aan het licht bragt, en het welk (naar ons inzien) een zeer belangrijk gedeelte van dat werk verdiend geheten te worden. Hoe zeer 'er geen twijffel aan is, dat JOSEPHUS toen reeds van het vijandelijk en onrechtvaardig Ontwerp zwanger ging, om de Republiek te beroven van de *Barriere* welke door ſtroomen bloeds gekocht, en bij de *Vrede van Munſter* aan den Staat was toegekent, zoo was hij, ondanks de verplichtende wijze waar op de *Regeering van Amſterdam* zich omtrent Hem gedroeg, cordaat genoeg, om hun gedrag, ten opzichte van het *Convoijeeren der Houtſchepen*, en den daar door veroorzaakten Oorlog, te midden van den zwakken toeſtand ter Zee; het deelnemen in den Twist tuſſchen *Engeland*, *Vrankrijk* en de *Colonisten*; het onbepaald vertrouwen op de *Gewapende Neutraliteit*; en het opdrijven der inwendige Twisten, bijzonder tegen den STADHOUDER en den HERTOG VAN BRUNSWIJK af te keuren, en hen aan te zeggen, „ *dat zij ongelijk hadden, en oorzaak tot eenen* „ *Oorlog gegeven te hebben, terwijl zij niets had-* „ *den om dien te voeren. Dat het dwaasheid was,* „ *te hebben verwacht, of nog te verwachten, eenige* „ *hulp van* RUSLAND *of andere* NOORDSCHE HOVEN,

bereiking van zijne ſtaatkundige oogmerken, een ſchadelijk gebruik te maken. Want naauwelijks zijne Reize volvoert, en te *Weenen* geretourneert zijnde, toonde Hij dit ten duidelijkſten, door eene order te geeven aan zijnen Gezant te *Bruſſel*, om aan den Heer HOP, Gezant der Staaten aldaar, vierkant ſtrijdig met het zoo ſtraks genoemde *Tractaat*, te *Munſter* geſloten, en daar naa bij herhaling bekrachtigd, te verklaren: „ *dat Hij bij het bezichtigen zijner Neder-* „ *landſche Provinciën hadt opgemerkt, dat* „ *het niet gevoeglijk was daar in alle ver-* „ *ſterkte plaatſen te behouden, en Hij dien-* „ *vol-*

„ *en dat de Vrede voor hun het beſte was.*" &c. — Juist oordeel, en gepaste raad voorzeker! Hoe zeer had het in acht neemen en volgen van dezelven, niet kunnen dienen om het zuchtend, en door Factiën verdeelde Vaderland uit deszelfs neteligen toeſtand te redden? Dan, het een en ander vond in die dagen geen ingang op veler gemoederen! Men gevoelde wel, dat men te lichtzinnig op brooze rietſtaven leunde, maar om die van zich te werpen, en de oude paden te bewandelen, viel niet in den ſmaak. Welke rampzalige gevolgen heeft dit gedrag aan het lieve Vaderland niet berokkend!!!

„ *volgens beſloten hadt, tot eene ſlechting van* „ *het grootſte gedeelte derzelven:*" verzoekende mitsdien ten ſlotte aan *H. H. Mog.* om ten dien opzichte *de nodige bevelen van ontruiming te doen afgaan aan derzelver Generaals en Officieren, in zijne Heerſchappij over hun Krijgsvolk het bevel voerende.* Eene begeerte en kennisgeving, waar door het zoo ſtraks genoemde Tractaat aan de zijde des Keizers ten eenenmaale verbroken werdt, doch waar uit men echter moest opmaken, dat het niet *alle de bezette plaatſen*, maar alleen *eenigen van de voornaamſten* betrof, het welk *H. H. Mog.*, bij het gevoel van onmacht om hun wettig recht te reclameeren, tot het beſluit bragt, om in zeer beleefde en vleijende termen aan Z. M. te verzoeken, *om te mogen weten, welke plaatſen hij ſlechten*, en *van het Staatsch Krijgsvolk ontruimd wilde hebben?* Dan, het antwoord dat kort daar naa door het *Bruſſelſche Gouvernement*, op ſpeciaale order van JOSEPHUS, aan den Gezant HOP gegeven wierd, deed weldraa zien, dat het oogmerk des Keizers was, om *alle ſterktens zonder eenige uitzondering aan het gebied en den invloed der Staaten te onttrekken, en geheel*

voor

zich te verzekeren, even of 'er geen Tractaat aanwezig was. Met bijvoeging: *dat men zekerlijk verwachte, dat door H. H. Mog. aan des Keizers wil dadelijk, en zonder nadere inſtantiën tot opſchorting in het werk te ſtellen, zoude voldaan worden, vermits men niet zoude durven wagen om dezelven naar Weenen over te ſchrijven.*

Het lijdt geen bedenking om als zeker te ſtellen, dat zoo wanneer het in vroeger dagen aan ééne der Voorzaten van Keizer JOSEPHUS in den zin gekomen was geworden, om het *Tractaat van Munſter* zoo openlijk, zoo willekeurig, en onbeſchaamd met den voet te treden, onze wijze en dappere Voorvaderen niet in gebreke zouden zijn gebleven, om zich tegen zulk eene onrechtvaardige handelwijze ten ſterkſten te verzetten, en hun recht (des noods) door de wapenen te doen gelden en eerbiedigen; dan, nu was in dat opzicht de kans geheel verkeerd, vermits door den zwakken toeſtand der Landmacht, het Staatsch Leger in die dagen zelfs niet toereikend was, om de Kusten tegen de aanrandingen der Britten te beveiligen, veel min in ſtaat, om zich tegen des Keizers aangekondigd voornemen, tot het *eigendunkelijk*

lijk ſlechten van de Barriere Steden in de Oostenrijkſche Nederlanden krachtdadig te verzetten, en dus was 'er in de plaatshebbende omſtandigheden van de Republiek, op niets anders te denken, dan om aan den wil des Keizers te gehoorzamen, door dadelijke bevelen aan de Bevelhebberen der Bezettingen te doen afgaan, om met hunne Manſchappen alle de Steden en Sterktens te ontruimen, en zich bij proviſie, met dezelven naar den omtrek van *Bergen op den Zoom* te begeven, aan welke Order nog voor het einde des Jaars 1781 completelijk werdt voldaan. (*)

Op

(*) Daar des Keizers eerſte kennisgeving, (zoo als wij hier boven deden opmerken) de *Staaten* op het vermoeden bragt, dat Hij de ontruiming *van ſleehts eenigen*, en niet van *alle de Sterktens* bedoelde, zoo deden H. H. Mog. nog eene poging om de *Stad en het Kasteel van Namen* bezet te houden, en wel *op grond van een ſubſiſteerend bijzonder en nader Verdrag* met het *Weener Cabinet* geſloten; maar de uitkomst leerde, dat de Keizer, zich zoo min om dat *nader en bijzonder Verdrag*, als om het *van ons geſloten Barriere Tractaat* bekreunde. Ook die voorname Vesting moest ontruimd, en aan hem overgelaten worden, zonder dat Hij zich verwaardigde de redenen van

dit

Op zulk eene ongehoorde en willekeurige wijze werd het beroerde Vaderland, bij ontſtentenis van eene formidabele Landmacht, op welks daarſtelling ſints vele Jaaren zoo ernſtig was aangedrongen, ontzet van de bewaring en verzekering van een aantal Sterktens, welken door de wijze Voorvaderen als een koperen muur voor de veiligheid van den Staat was aangemerkt geworden! tot welks verkrijging en handhaving Zij millioenen Schats en ſtroomen Bloeds opgeofferd hadden, niet met oogmerk om hun Gebied te vergrooten, maar alleen, om hetzelve ten allen tijde te kunnen beveiligen voor de vijandelijke aanvallen van hunne onmiddelijke nabuuren, en bijzonder van *Vrankrijk*, alwaar men meer dan eens ondernomen had, om zich van de weleer *Spaanſche*, doch nu *Oostenrijkſche Nederlandſche Provinciën* meester te maaken. Het is zoo, dat des Keizers gedrag eene geweldige ſenſatie in de zielen van vele duizenden Ingezetenen verwekte, als die, volgens de gronden van Re-

dit bedrijf aan *H. H. Mog.* op te geven, of te dulden, dat zij hunne bezwaren deswegens aan Hem onder het oog bragten.

Regeering van ouds aangenomen en gevolgd zijnde geworden, van oordeel waren, dat het geenſints met de belangen van het Vaderland ſtrookte, om *Vrankrijk* ten onmiddelijken Nabuur te hebben, vermits hetzelve daar door niet alleen gedugter in macht, ter belemmering van den *Handel op de Schelde* wierdt; maar ook bovendien altoos in de gelegenheid geſteld zoude zijn, om zijne Legers op der Staaten Territoir te doen rukken: en velen vielen zelfs op het vermoeden, dat JOSEPHUS dien ſtap niet zonder kennis en zelfs op begeerte van het *Franſche Cabinet* volvoerd hadt: dan, wat kon dit alles baten, daar *H. H. Mog.* hunnes ondanks zich genoodzaakt gezien hadden, des Keizers bevel op te volgen: echter mangelde het niet aan lieden, die zich om het verlies der *Barriere* in het geheel niet bekommerden, maar de volvoerde ontruiming van zoo vele op naburig Territoir liggende Sterktens, als een geluk en zegen voor het Vaderland aanmerkten, ter bereiking van hunne oogmerken niet verzuimende, om hunne denkbeelden aan de Natie ſmaaklijk te maaken door het *Orakel* van die dagen, *de Post van den Neder-rhijn*, welks Schrijver zich

zich beijverde, om door middel van zijn alom gezogt en bewonderd wordend Weekblad, in weerwil van alle Historiſche bewijzen van het tegendeel, te betogen: „ Dat „ de *Barrieres* nooit in ſtaat geweest waren om de Republiek van het zoo even „ genoemd gevaar te bevrijden, en dat zulks „ ook in het toekomende het geval zijn „ zoude. In vorige Oorlogen met *Vrankrijk*, had men in die ſtreken den aanval „ niet kunnen afkeeren, en aldaar was de „ bloem van het Leger gevangen genomen „ of verſlagen. — Het geld aan die *Barriere*' jaarlijks wordende beſteed, wierd „ nutteloos verſpild, daar eene gezonde „ Staatkunde leerde, dat alle Vestingen, „ van de Grenzen eenes Lands verwijderd „ liggende, nadeelig en gevaarlijk waren. — „ Men kon (wel is waar) de waare rede, „ door welke de Keizer tot dien ſtap gekomen was, niet bevroeden, doch met „ dat alles, kon men zich echter verzekerd „ houden, dat dezelve meer nuttig dan ſchadelijk voor de Republiek was: ook hield „ men de vrees die velen over de ſlechting „ dier Sterktens hadden opgevat, (*vermoedende dat zulks op aandrang van het*

„ *Fran-*

„ *Franſche Cabinet geſchied was*,) voor
„ ongerijmd: de Keizer was daar te ver-
„ ſtandig, en ten aanziene van de Republiek
„ te vredelievend toe &c. En boven dit
„ alles, moest men bedenken welke voor-
„ deelen ons Land door des Keizers beſluit
„ en handelwijze in het vervolg genieten
„ zoude. Door het ontruimen der Veſtin-
„ gen kregen wij ruim 6000 Man van onze
„ Troupen t'huis, die nu met goed ſucçes
„ voor het Land, aan de Kusten gebruikt
„ konden worden tegen de *Engelſchen*, wan-
„ neer zij iets vijandigs tegen dezelven on-
„ dernemen durfden. Nu wierden ook alle
„ dringende aanvragen des STADHOUDERS, om
„ vermeerdering van de Landmacht, onnut. —
„ 's Lands Magazijnen werden zonder eenige
„ kosten gevuld met het terugkomend Geſchut,
„ en 's Lands Commandanten en andere Mi-
„ litairen, zouden nu hunne Jaarwedden niet
„ meer op vreemden grond, maar binnen
„ het Vaderland verteeren, het welk niet
„ nalaten kon, om de Inkomſten van het-
„ zelve, en den welvaart der Ingezetenen
„ aanmerkelijk te vermeerderen." &c. Met
zulke en meer andere gerustſtellende Vertogen en Redeneeringen trachten velen de

Natie gerust te ſtellen over het verlies dier Sterktens, en op die wijze de wonde te heelen, welke daar door, naar het oordeel van alle doorzichtigen, aan de Vrijheid en Onafhangelijkheid van het Vaderland was toegebragt, daar dezen dien willekeurigen ſtap des Keizers, als de voorloper van meer andere vijandelijke handelingen aanmerkten, en die gezegde Monarch ook naa verloop van eenigen tijd duidelijk begon te ontwikkelen. Dan, daar de vermelding derzelver ons thans te verre van onzen tegenwoordigen weg zoude afleiden, zullen wij zulks in het vervolg behandelen, en nu overgaan om te bezien, welke maatregulen in het tweede Jaar van dien verderffelijken Oorlog ter Zee, tegen het vijandig *Engeland*, hier te Lande zijn in het werk geſteld geworden.

Vestigen wij onzen aandacht op dat belangrijk onderwerp *over het geheel*, dan zijn wij in de verplichting om aan onze Lezeren voorlopig te zeggen, dat het ook daar mede geduurende den loop des Jaars 1782, uit hoofde van de ſteeds toeneemende inwendige Troublen en Verdeeldheden onder de Ingezetenen, en ondanks de aanſporingen des *Raads van Staate* en die des

STAD-

STADHOUDERS tot eenen dapperen tegenweer, allernoodlottigst gesteld bleef. Gemelde Vorst en Raad, die reeds in het vorige Jaar twee onderscheidene aanvragen om aanbouw van Oorlogschepen aan de Bondgenooten gedaan hadden, bleven, wel is waar, niet in gebreke, om bij den aanvang des tegenwoordigen Jaars die aanvrage te vernieuwen; en *H. H. Mog.* verzuimden niet, om door eenen rondgaanden brief aan de Staaten der onderscheidene Gewesten, op het gaaf consenteeren en fourneeren der benodigde Sommen, berekend in eene daarbij overgelegde Petitie tot aanbouw van 19 *zwaare Oorlogschepen*, aan te dringen; (*) maar

(*) Het was bij die gelegenheid, dat *H. H. Mog.* zich aan de Staaten aldus hooren lieten: Het „ zal aan zommigen der Bondgenooten misschien „ onverwacht voorkomen, dat wij den *Raad van* „ *Staate* wederom verzocht hebben; eene Petitie „ op te stellen van 8,409,700 Guldens tot aan„ bouw van eenige zwaare Schepen; daar het „ *U Edel Mog.* bewust is, dat wij, omtrent een „ Jaar geleden, eene Petitie tot aanbouw van „ Oorlogschepen, van over de 11 Millioenen, en „ onlangs op den 5 *October* 1781, eene aanvul„ lende Petitie van ruim 9 Millioenen, tot het „ zelfde einde hebben toegezonden: maar wij hou-

maar met dat alles was de benodigde macht niét dadelijk voorhanden, geſteld zijnde (des neen) dat de Staaten van alle de Gewesten in het gevraagde gaaf *geconſenteerd*, en de benodigde Penningen dadelijk *gefourneert* hadden, het welk echter ten aanziene van het laatſte, ſints eenige Jaaren, grootdeels agterwege gebleven was, in zoo verre zelfs, dat

„ den ons verzekerd, dat *U Edel Mog.* echter de „ noodzaaklijkheid van deze laatſte Petitie ten vollen „ zullen erkennen, indien zij met ons gelieven op „ te merken, dat de begroting voor de Zeemacht, „ zoo als dezelve in *Maart* 1774 is gemaakt, „ te dien tijde in diervoege is ingericht geweest, „ om het zoo laag vervallen Zeewezen, *waar aan naa* „ *den Vrede van Utrecht*, (1713) *bijna geen hand* „ *was geſlagen*, bij voorraad eenig meerder aanzien „ te geven, zonder dat men als toen heeft kun- „ nen denken, om dezelve te brengen op dien „ voet, zoo als de Eer van de Republiek, en „ de omſtandigheden van eenen Oorlog, met een „ machtig en waakzaam Nabuur, hetzelve tegen- „ woordig volſtrekt vorderen." &c. Gewichtige herinnering voorzeker, om de voorheen gedaane, en nu vernieuwde aanvragen te Juſtificeeren! Waar uit men aan de eene zijde wel ontdekt, dat het aan geene aanſporingen mangelde; doch waar uit men aan den anderen kant duidelijk kan opmaken, dat aan dezelven in geenen deele naar behoren was voldaan geworden.

dat Z. H. en genoemde *Raad van Staate*, bij de overgifte van den *Staat van Oorlog voor* 1782, zich bij de Bondgenooten beklagen moesten, „ *dat zij geene andere Satisfactie van hunne tijdige en trouwhartige* „ *waarſchouwingen hadden, dan dat daar* „ *uit zou blijken, dat de presſante toeſtand* „ *van het Vaderland buiten ſchuld was van* „ *Z. D. H. en die des Raads van Staate.*" Eene klachte, waar van de gegrondheid op ontelbaar vele plaatſen van 's Lands Regiſters bleek, doch die echter derwijze door de meerderheid der Staatsleden in *Vriesland* gewraakt wierdt, dat zij hunne Afgevaardigden ter Generaliteit, bij gelegenheid van het uitbrengen hunner toeſtemming in de gevraagde 19 Schepen, in laſt gaven, „ *dat* „ *zij die uitdrukking beſchouwden als een* „ *zeer gevaarlijken ſtap, en geſchikt om in* „ *'s Lands critiquen toeſtand, het vertrou-* „ *wen des Volks op hunne Regenten te ver-* „ *minderen en geheel weg te nemen.*"

Hoe dit zij, ſchoon de *Staaten van Vriesland*, in navolging van die van *Holland*, naa eenig tijdverloop, tot dien aanbouw hunne toeſtemming gaven; en dat de laast genoemden zich beroemen konden, *dat zij*

meer dan 23 Tonnen Gouds, boven hun verſchuldigd aandeel gefourneert hadden, de ſteeds aanhoudende agterlijkheid van de andere Gewesten, en het niet voldoen der oude agterſtallen; gevoegd bij de zoo zeer uiteenlopende gevoelens over 's Lands Defenſie in het generaal, en meer andere beletſelen van verſchillenden aart, waren als zoo vele oorzaken aan te merken, dat de voorgeſlagene middelen van verdediging, niet met dien ſpoed aanwezig geſteld werden, als den benarden toeſtand van het Land vereischte, waar door 's Lands Ingezetenen, niet alleen aan de vijandelijke handelwijzen der overmachtige Britten bleven blootgeſteld; maar dat de allengs het hoofd opbeurende Marine buiten ſtaat geſteld bleef, om bij ontſtentenis van de hulp der *Noordſche Hoven*, (waar van men zoo hooge gedachten gevormd had,) dadelijk en onverwijld aan der Engelſchen Colloſſaale Zeemacht eenigen tegenſtand van aanbelang te bieden, of de weêrloze Koopvaarders, in 's Lands Havens op Convooij liggende te wagten, met vereischten ſpoed de behoorlijke beſcherming te verlenen. Want daar de vijand zich op Zee allerwegen met zijne Vlooten en Esquaders zien liet, was 'er van rondsomme gevaar, en dus oordeelde men het

het veiligſte te zullen handelen, met het in Zee zenden van 's Lands ſucçesſivelijk in gereedheid gebragt zijnde Schepen tot in het begin van *April* te vertoeven, dewijl de Collegiën ter Admiraliteit verzekerden, dat 'er alsdan eene aanzienelijke Vloot, beſtaande uit zes Schepen van 60; acht van 50; elf van 36; tien van 20; en twee Kotters, benevens eenige Advijsjachten in gereedheid zouden zijn: al verder verzekerende, dat die macht in *Augustus* en *September* nog vermeerderd zoude worden met 3 zeventigers; 7 zestigers; 1 vijftiger, en 4 veertigers: een bericht, bijzonder geſchikt om den nedergeſlagenen moed der Natie op te beuren, door het welk zich velen met de hoope vleiden, dat men met zulk eene macht den geleden hoon aan den *Britten* zoude kunnen wreeken, en dat door velen nog nader aangeklemd werdt, door de verzekering dat de *Franſche* en *Spaanſche* Cabinetten, niet alleen beſloten hadden om van hunne zijden eene formidabele macht in Zee te zenden; maar ook eene gezindheid hadden laten blijken, om hunne Scheepsmachten bij die van de Republiek te voegen, om dus vereenigd, volgens een gemeenſchappelijk beraamd en

goedgekeurd Plan, den algemeenen vijand zijne gewaande heerschappij over de Zee nadrukkelijk te betwisten. Het is deze aanmerking, die ons wenkt, om eenig verslag aangaande het *de Conçert ageeren met voorzeide Cabinetten* aan onze Lezeren te geven: zijnde een onderwerp waar van velen zich, als 't ware, goudene bergen beloofden, doch, dat bij de uitkomst op een louter niets neêrkwam, en zelfs meer nadeel dan voordeel aan het Vaderland berokkende.

Wanneer men zich herinnert de door ons hier voren medegedeelde berichten, aangaande de werkzaamheden door den *Fransschen Gezant* DE LA VAUGUION in den *Haage* sints eenige Jaaren, en bijzonder naa de uitbarsting des Oorlogs met *Engeland*, zoo in het openbaar, als meer bedekt hier te Lande verricht; en daarbij in aanmerking neemt, dat het Fransche Hof zoo door het onverwijld kennis geven van den ontvlamden Krijg aan de Bevelhebberen onzer O. en W. I. Coloniën; als door het hernemen van *St. Eustatius* &c., geene geringe diensten aan de Republiek bewezen hadt; dan behoefd men zich niet te verwonderen, dat zoo draa zich hier te Lande de eerste mare verspreide,

de, *dat 'er een gemeenſchappelijk Plan van Operatiën met Frankrijk en Spanje op het tapijt was, en zeer zeker ſtond geſloten te worden*, 'er vele duizenden waren, die deswegens geenen den minſten twijffel omtrent de zekerheid dier zaake behielden, vooral, daar het niet ontbrak aan voorname Lieden, die hunne Vrienden bij den aanvang des Jaars 1782 op eene vertrouwelijke wijze verzekerden, dat het *Franſche Hof* daar toe reeds een voorſlag aan ſommige voorname Leden van Regeering had laten doen. Dan, hoe vastelijk dit ook verzekerd en geloofd werdt, de tijd leerde echter, dat het beramen en handelen over zulk een gemeenſchappelijk Plan van Oorlog voeren, veel eer een uitvinding van de Vrienden des Hertogs DE LA VAUGUION was, dan de eigentlijke bedoeling van den Koning zijn Meester, en dat 'er, van wegens den laatstgenoemden, nimmer een wenk, veel min eene ſpeciaale Order tot dat einde aan zijnen Gezant was gegeven geworden: maar wel, dat *H. H. Mog.*, naa dat aan hun den wensch van zeer vele Ingezetenen was bekend geworden, op het dringen der bekende Vrienden van den Gezant, daar toe den eerſten ſtap bij het Fran-

ſche Hof deden, toen zij op den 4 *Maart* het beſluit namen, „ *om aan Z. D. H. in* „ *kwaliteit als Admiraal Generaal van de* „ *Unie, te verzoeken, om op zodanig eene* „ *wijze, als Hoogstdezelve best en nuttigst* „ *zoude oordeelen, met het Hof van Vrank-* „ *rijk ten ſpoedigſten te beramen, hoe de* „ *Krijgsverrichtingen ter Zee van weder-* „ *zijden, voor de aanſtaande Campagne* „ *zouden kunnen worden ingericht, om den* „ *gemeenen vijand de meeste afbreuk te* „ *doen, en tot het aangaan van Vrede, op* „ *billijke voorwaarden te noodzaaken,*" en van welk beſluit, op de ſpoedigſte en verpligtendſte wijze aan den Franſchen Gezant kennis werd gegeven. Het is wel zoo, dat Z. H., en vele kundige en doordenkende Lieden in het denkbeeld verkeerden, dat, zoo het *Franſche Hof* in dien voorſlag al bewilligde, het werk echter, aan de zijde der Republiek, aan zeer gewichtige bedenkingen onderhevig was, vermits men zich daar door niet alleen afhangelijk maakte van de oogmerken en uitzichten van zijne Gealliëerden, omtrent het emplooi van de bijeengebragte macht, tot verachtering van onze eigene belangen; waar ook eene aanleidende

oor-

oorzaak geven zoude, om hier te Lande den ontvlamden ijver tot herſtel van 's Lands Marine te doen verflaauwen, door een al te onbepaald ſteunen op Bondgenootſchappelijke hulpe, zoo als doorgaands het geval was: gezwegen van nog andere belemmeringen, die aan het ageeren met eene Gecombineerde Macht van drie verſchillende Natiën, onafſcheidelijk verbonden, en ook in dit geval te vreezen waren. — Dan, daar de verwachting die velen, zoo in als buiten de Raadzaalen, van dat *deconçert ageeren met het weldadig en machtig Frankrijk* hadden opgevat, tot eene aanmerkelijke hoogte geſpannen was, en dezen van dien kant zich alles goeds voorſtelden, zoo oordeelde *'s Lands* ERFSTADHOUDER zich verplicht, om aan het zoo evengenoemde Generaliteits beſluit ten ſpoedigſten te moeten voldoen, en ten dien einde den *Fiscaal ter Admiraliteit van Amſterdam*, zijnde de Heer VAN DER HOOP te inviteeren, om deswegens met den *Hertog* DE LA VAUGUION in onderhandeling over dat point te treeden, in de vaste verbeelding zijnde, dat zoo dra aan het *Franſche Hof* den wensch der *Algemeene Staaten* was bekend geworden, men

men ook te *Parijs* zich oogenblikkelijk bereidvaardig zoude betoond hebben om aan denzelven te voldoen. Dan, dit verſchilde zeer veel: want zoo dra het verzoek der Staaten aan den Koning was bekend geworden, gaf hij aan zijnen Gezant in last, om uit zijnen naam eene Memorie van antwoord over te leveren, uit welke duidelijk bleek, dat het hem, ondanks de vleijende uitdrukkingen en vriendſchapsbetuigingen niet regt ernst ware, om aan den zoo onbewimpeld voorgeſtelden wensch van *H. H. Mog.* te beantwoorden. Laaten wij, om dit gezegde bij de ſtukken te ſtaven, hier woordelijk opgeven, in welke termen dat ſtuk was opgeſteld.

„ De Koning, getrouw aan de beginſelen „ van gematigdheid, die den wezenlijken „ grondſlag van zijn Politiek Sijsthema uit„ maken, heeft zich zorgvuldig gewagt, om „ *U Hoog Mog.* te engageeren, om deel te „ neemen aan de onlusten die 'er tusſchen „ *Vrankrijk* en *Engeland* ontſtaan zijn. — „ Z. M. heeft zich eeniglijk bepaald, om „ hen aan te zetten tot het handhaven van „ de waardigheid der Republiek, en de „ Conſtitutioneele Rechten van haare On-

„ af-

„ afhangelijkheid en Welvaart; en Z. M.
„ heeft ter zelfder tijd aan *U Hoog Mog.*
„ de ontwijffelbaarſte blijken gegeven van
„ zijne uitgebreide genegenheid. — Zedert de
„ vijandelijkheden tuſſchen de *Vereenigde Pro-*
„ *vinciën* en *Grootbrittanniën* zijn ontſtaan,
„ heeft Z. M. altoos gedacht en ſtandvas-
„ tig begrepen, dezelve niet te moeten aan-
„ zoeken tot eene Combinatie van maatre-
„ gulen tegen deze Mogendheid. — Dan, nu
„ *U H. Mog.* aan het gevoel hunner eigene
„ waare belangen gehoor gevende, thans
„ beſloten hebben, om zulks zelve aan Z.
„ M. te laten voorſtellen, houdt Z. M.
„ zich verzekerd, dat *U Hoog Mog.* voor-
„ zien zullen hebben, dat de Combinatie
„ ijdel is, en vruchteloos zijn zoude, in-
„ dien dezelve niet ten grondſlag hadt de
„ vaste verzekering, dat men noch van den
„ eenen, noch van den anderen kant, zich
„ niet zal kunnen verwijderen van het onder-
„ ling bepaald Ontwerp, om welke reden,
„ of uit welke inzichten hoe genaamt zulks
„ ook zoude mogen wezen. Maar, ſchoon
„ de Koning ten dezen opzichte volkomen-
„ lijk recht doet aan de wijsheid en door-
„ dringendheid van *U Hoog Mog.*, zoo

„ meent

„ meent Z. M. echter Hun eene vriende-
„ lijke en præçieſe explicatie te moeten af-
„ vragen omtrent een Onderwerp van dat
„ aanbelang. Het antwoord van *U Hoog*
„ *Mog.* hierop zal de Koning in ſtaat ſtellen,
„ om, met eene volkomene kennis van zaa-
„ ken over derzelver voorſtel te delibereé-
„ ren met den *Catholijken Koning* zijnen
„ Bondgenoot, en met dien Vorst eene ge-
„ meenſchappelijke Reſolutie te beramen."
Verder ſluitende, met de ſterkſte verzekerin-
gen van zijne toegenegenheid en zucht voor
het welzijn van de Republiek.

Was 'er immer een antwoord uit te den-
ken, waaruit men bemerken kon, dat het
Franſche Cabinet nog verre af was om dee-
zelfs Zeemacht, in het voeren van den Oor-
log ter Zee tegen *Engeland*, met die van
Spanje en den *Staat* te Conjungeeren, om
aldus verééнigd den *Britten* tot het tekenen
van eenen eerlijken Vreede te noodzaken;
en om de Natie te leeren, dat het in allen
gevalle veel veiliger gehandeld zoude zijn,
zich niet afhangelijk van anderen te maaken,
maar intuſſchen bedagt te zijn, om met al-
len ijver in het verſterken van 's Lands Ma-
rine voort te vaaren, en inmiddels, volgens
den

den wensch der *Staaten van Zeeland*, het oor te leenen aan de Vredesvoorslagen des *Engelschen* Cabinets; het was indedaad dit ingewikkeld en onbeduidend antwoord, het welk, wat de zaak ten principaale betrof, niets stelligs in zich bevatte, en voornamelijk scheen ingericht te zijn, *deels*, om de hoop op hulp, bij velen zoo vertrouwelijk opgevat, zonder eenigen grond van zekerheid levendig te houden; en *deels*, om de Staaten uit te lokken, tot het mededeelen van hun Plan in het bestrijden van de *Engelschen* geduurende de aanstaande Campagne; en van hier, dat velen niet zonder bevreemding vernamen, dat H. H. M. oogenblikkelijk naa de inlevering van des Konings antwoord, het besluit namen, om niet alleen het inmiddels door Z. H. en den *Fiscaal* VAN DER HOOP ontworpen Plan van Operatiën aan zijnen Gezant ter hand te doen stellen; maar ook daarbij rondborstig te verklaren: „ *dat het Plan van gemeenschappelijke maatregels ter Zee tegen den gemeenen vijand vastgesteld zijnde, H. H. Mog. wederkerig, op geenerlei wijze, en om geenerlei oorzaaken, van de uitvoering, geduurende de Campagne, dan met*

„ *on-*

„ *onderlinge bewilliging, zouden afgaan,*
„ *of zich daar van laten afbrengen.*" Een beſluit en verklaring, door welke de gegronde hoop op eene bemiddeling met *Engeland*, bij velen opgevat, ten eenenmaale verijdeld werdt; „ *want nu*" (om ons van de eigen woorden des Hoogleeraars KLUIT over dit Onderwerp gebezigd, te bedienen) „ *moest de Republiek oorlogen, en in dien*
„ *Oorlog blijven zoo lang het de Koning*
„ *van Vrankrijk geliefde, en Hij, door onze*
„ *Geldmiddelen en Schepen, tegen zijne vij-*
„ *den de Engelſchen kon gerugſteund wor-*
„ *den.*" (*)

Hoe

(*) Zie 's Mans IETS *over den Engelſchen Oorlog*, Bladz. 161, alwaar men ook eene zeer merkwaardige paſſagie aantreft, over de nadeelen, welken het afwijzen van alle voorſlagen tot *bemiddeling* of eenen *bijzonderen Vrede*, zoo door *Ruſland*, als door *Engeland* te dien tijde gedaan, veroorzaaken zoude; doch die door *H. H. Mog.*, op aanrading en begeerte van de Franſche Staatsministers van de hand gewezen wierden. „ *Men hadt* (zegt de
„ geleerde Man) *zich met Frankrijk te diep in-*
„ *geſcheept, en de handen laaten binden; en tevens*
„ *kan men hieruit zien de rede, waarom zoo ſterk*
„ *voor Conçerteeren geijvert wierd*," zelfs, naa dat geduurende de Campagne van 1782 gebleken was, dat

Hoe dit zij, *'s Lands* ERFSTADHOUDER had het zoo even genoemd Staatsbesluit niet vernomen, of Hij beantwoordde aan hetzelve, door de onbewimpelde mededeeling van het bij Hem beraamde Plan van Operatiën met 's Lands Vloot aan den *Fransschen Gezant:* en gelooven wij de *Jaarboekschrijveren* van dien tijd, dan leverde dezen bij die gelegenheid ook het Plan te *Parijs* gemaakt aan dien Vorst over, met nadere verzekering, dat aldaar alles was goedgekeurt. Dan, wie moet moet met ons niet aan de juistheid van dat gezegde twijfelen, daar de ondervinding geleert heeft, dat 'er niet alleen geduurende de Campagne van 1782, nimmer eene Combinatie van de Zeemacht der Republiek met die van *Spanje* en *Vrankrijk* heeft plaats gehad; maar dat naa verloop van verscheidene Jaaren, geen één éénige van zoo vele Geschiedboekers, als in de geheimen van dien tijd inzien gehad

dat men te *Parijs* nimmer bedoeld, veel min bewerkt had, om door de beloofde vereeniging van wederzijdsche Zeemachten, aan den algemeenen vijand eene gevoelige neep toe te brengen, en hem tot Vrede te dwingen.

hadt hebben, zich de moeite gaven, om aan de Natie optegeven, *waarin het Plan, door* DE LA VAUGUION *bij die gelegenheid aan Z. H. medegedeeld, beſtaan hebbe?* En niet alleen dit, maar dat ook den *Vervolger op* WAGENAAR zulks naliet, toen hij zich van dat gewichtig Onderwerp afmaakte, door te zeggen: „ *Deze wederzijdſche Plannen wa-* „ *ren, gelijk den aart der zaake mede-* „ *bragt, een diep geheim, en de gisſingen* „ *daar over zeer menigvuldig?*" Een gezegde, dat wel is waar, eene in 1782 geldende waarheid bevatte, maar dat te gelijk eene in 1790 bekende waarheid opzettelijk verdonkerde, daar het als toen eene algemeen bekende daadzaak was, dat de *Franſche Gezant* op dien tijd zich alleen van algemeene bewoordingen bediend hadt, om de Staaten te verzekeren, dat de Koning met eene bijzondere affectie voor de belangen van den Staat doordrongen was: dat Hij hoogen prijs op de vriendſchap en het onbepaald vertrouwen van H. H. Mog. voor zijn Rijk en Perſoon ſtelde, en niet verzuimen zou, om zijne goede officiën ten hunnen nutte bij het Spaanſche Hof aan te wenden; maar dat Hij omtrent *de ſterkſe*

der

der Vloote die in de Franſche Havens in gereedheid gebragt wierd; van de tijd wanneer die uitlopen; en van de plaats alwaar zij zich met de Hollanders vereenigen zoude; en voorts, *van het emploi dat men van die alzoo bijeengebrachte Scheepsmacht, ter beſtrijding van de Britten, het zij dan Defenſif of Offenſif maaken zoude*, een diep ſtilzwijgen in acht nam. Een gedrag dat des STADHOUDERS opmerkzaamheid niet ontſnapte, en Hoogstdezelve aanſpoorde, om de Staaten te adhorteeren, dat zij met allen ernst den Gezant verzoeken zouden, om bij zijn Hof op eene ſpoedige mededeeling ten aanziene der zoo evengenoemde noodzaaklijke vereischten aan te dringen. Dan, de ervaring leerde wel draa, dat men te dien tijde, niet alleen te *Parijs* daar toe ongezint ware, maar ook geduurende den tijd van meer dan zes maanden ongezint bleef, in zoo verre zelfs, dat 'er van de zoo zeer gewenschte vereeniging der drie Scheepsmachten, geduurende dien tijd, niets vernomen werdt, waar door de opgevatte hoop van velen in rook en damp verdween, en de allengs ontluikende, doch echter nog zwakke Zeemacht der Republiek, in het be-

ſtrijden van den overmachtigen Brit, aan deszelfs noodlot werdt overgelaten. Dat wij dus ſprekende, niets anders dan de waarheid zeggen, kunnen wij niet duidelijker betogen, dan door hier over te neemen, het geen Z. D. H. deswegens aan de Natie heeft bekend gemaakt, en 't welk door velen wel zorgvuldig bedekt gehouden, doch nimmer is gelogenſtraft geworden. Want naa dat die Vorst verhaald had, het geen 'er op den 26 *Maart*, bij de overlevering van het bij hem Hem ontworpen Plan van Operatiën aan den *Franſchen Gezant* was voorgevallen, en dat Hij bij *H. H. Mog.* op de ſpoedige mededeeling van het *Franſche Plan* aangedrongen hadt, zoo liet Hij daarop volgen:

„ Den 8 *April antwoorde gemelde Heer* DE
„ LA VAUGUION *mondeling, en den* 16 *van*
„ *dezelfde maand ſchriftelijk aan den Heer*
„ VAN DER HOOP, *dat de Koning zijn Mees-*
„ *ter hem gelast had, te verzekeren, dat*
„ *Hoogstdezelve alles doen zoude wat de*
„ *omſtandigheden permitteerden, om de voor-*
„ *geſtelde Operatiën met kracht te favori-*
„ *ſeeren; en dat Hij van de hoogſte aange-*
„ *legenheid dagt te zijn, dat men hier in*
„ *de Republiek voortging in het præparee-*

„ *ren*

„ *reeren en executeeren der voorſchrevene*
„ *Plans.*" Onbeduidend en niets ter zake afdoenend antwoord voorzeker, waar van ſommigen zich alles goeds voorſtelden, maar dat aan Z. H. niet voldeedt, waarom Hij ook niet aarzelde om zulks aan den Gezant rondborſtig te kennen te geven, authoriſeerende den Heer VAN DER HOOP, om zonder eenig verwijl, aan den Gezant uit zijnen naam ſchriftelijk te repræſenteeren: *dat die*
„ *Memorie geenſints beantwoorde aan de*
„ *Vraagen, welke op den 26 Maart gedaan*
„ *waren, om namelijk wel te willen com-*
„ *muniçeeren, met welke magt en middelen*
„ *het Hof van Vrankrijk het oogmerk der*
„ *Concert-operatiën zoude onderſteunen? En*
„ *tevens aan zijne Exellentie te verzekeren,*
„ *dat inmiddels alhier, alles wierdt aange-*
„ *wend, om met de meeste activiteit, de*
„ *voorgeſtelde Plans ten uitvoer te brengen,*
„ *waar van ten bewijze ſtrekte het uitlopen*
„ *van een klein Esquader naar de West-*
„ *indiën. Voorts te kennen gevende: dat de*
„ *voorzichtigheid, welke de Marine van den*
„ *Staat voorderde, niet permitteerde, de*
„ *andere Operatiën uit te voeren, vóór dat*
„ *'er eene naauwkeuriger opening gegeven*

„ *wierd van de macht en middelen, die Z.*
„ *M. wel zoude willen gebruiken, om de*
„ *macht van den vijand te occupeeren, of*
„ *buiten activiteit te houden.*" Dan, deze nadere aanvraage des STADHOUDERS, hoe billijk en noodzaaklijk dezelve ook was, (zou men immer eenig effect van de zoo vaak beloofde hulp erlangen,) deedt even als de vorige geen het minſte nut. — „ *Op deze*
„ *nadere Memorie*" (zegt Z. H.) „ *ant-*
„ *woordde de Heer* DE LA VAUGUION *den* 30
„ *April aan ons mondeling, en op den* 3
„ *Meij aan de Heer* VAN DER HOOP *ſchrif-*
„ *telijk, dat de Koning zijn Meester hem*
„ *gelast had, ons te betuigen, met genoe-*
„ *gen gezien te hebben den ijver en acti-*
„ *viteit, met welken de præparatiën tot het*
„ *gereed maaken der Vloot waren voortge-*
„ *zet. Dat Z. M. in overweging had ge-*
„ *nomen alle de middelen om een kragti-*
„ *ger diverſie van 's vijands macht te ver-*
„ *oorzaaken: dat reeds van nu af, door de*
„ *toerustingen die in zijne Havens gemaakt*
„ *wierden, alle de Schepen die in Engeland*
„ *gereed waren, naar de Kusten van Vrank-*
„ *rijk waren gelokt, waar door verzekerd*
„ *was geworden de doortocht van het Esqua-*

„ *der*

„ *der van den Staat, dat op den* 8 *April*
„ *naar de Westindiën was uitgezeild.*" Intusſchen was het lokken der *Engelſchen* naar de Franſche Kust, door het maaken van krijgstoerustingen in 's Konings Havens, het eenige voordeel niet dat de Koning voor de Republiek bewerkt hadt, integendeel, Hij vermoedde aan haar nog meerdere te bezorgen. „ *Want hij achte het zeer waar-*
„ *ſchijnlijk, dat zoo draa de groote gecom-*
„ *bineerde Vloot, die in de Zeeën van Eu-*
„ *ropa moest ageeren, in Zee zoude zijn,*
„ *dat dezelve alsdan het grootſte gedeelte*
„ *der Engelſche Zeemacht attireeren, en*
„ *den gemeenen vijand beletten zoude, om*
„ *de macht die Hij voor de Noordzee be-*
„ *ſtemd had, te vermeerderen.*" — Al verder
„ dat Stuk beſluitende met te zeggen: „ *En*
„ *vermits de Operatiën bij het Canaal*
„ *moesten verbonden worden, met anderen*
„ *welken gedurende de Campagne moesten*
„ *plaats hebben, zoo had de Koning zijn*
„ *Meester, aan den Koning van Spanje een*
„ *definitief antwoord gevraagt, het welk*
„ *Hij eerlang te gemoet-zag met den Cou-*
„ *rier die Hij den* 23 *April ter meerdere*
„ *acçeleratie naar Spanje gezonden hadt.*"

Zie daar, op welk eene wijze aan de herhaalde aanvraagen des STADHOUDERS, om eene onbewimpelde opgave van des Konings oogmerken, en de hoegrootheid van zijne te leveren macht, beantwoord werdt. In plaatse van een ter zake dienend antwoord; bepaalde zich de Koning tot onbeduidende complimenten; tot een bericht wegens de werkelijke toerustingen in zijne Havens; en van het zenden eenes Couriers naar *Madrid;* maar *wanneer* en *waar* de in gereedheid gebragte Schepen zich met die van den Staat vereenigen en ageeren zouden, bleef een onöplosselijk Raadsel. Behoefde men, dit antwoord bedaard inziende; met den Prophetischen Geest bezield te zijn, om te voorspellen, dat zoo de Koning al waarlijk gezind was, om zijne macht en die des Konings van *Spanje*, met die van den Staat, tot afbreuk van de Britten te vereenigen; die hulp nog zeer verre te zoeken was, en dat 'er alle redenen van vreeze waren, dat dezelve, of te laat opdagen, of wel geheel agterwege blijven zou? Ongelukkiger wijze heeft de uitkomst het laatste geleerd, en tevens de waare rede waarom 'er in den loop van het jaar 1782 zoo weinig gebruik

van

van 's Lands Marine, tot afbreuk van den vijand is gemaakt kunnen worden, zoo als uit des PRINSEN verdere opgave ten duidelijkſten blijkt, dus vervolgende: „ *De zaa-*
„ *ken in die termen ſtaande, oordeelden Wij*
„ *op den 6 Meij van dit alles kennisſe te moe-*
„ *ten geven aan het Secreet Beſoigne van H.*
„ *H. Mog. met bijvoeging, dat Wij van*
„ *begrip waren, dat de Zeemacht van den*
„ *Staat niet werkeloos moest blijven, maar*
„ *dat naar maate 's Lands Oorlogſchepen*
„ *in gereedheid zouden zijn, van dezelven*
„ *ter voorziening en defenſie van de Colo-*
„ *niën van den Staat, en ter protectie van*
„ *de Commercie en Navigatie van deszelfs*
„ *Ingezetenen, met verdubbelde omzichtig-*
„ *heid gebruik zoude behooren gemaakt te*
„ *worden, waar in Wij Hun Ed. Mog. ver-*
„ *zekerden, met alle mogelijke omzichtig-*
„ *heid te zullen te werk gaan, terwijl H.*
„ *H. Mog. Ons voor de gedane ouvertures*
„ *bedankende, tevens goedvonden Onze ver-*
„ *richtingen in allen deele te approbeeren.*"
Een raad, die men verplicht is, als de eenig mooglijke in de gegevene omſtandigheden, en als overeenkomſtig met 's Lands dierbaarſte belangen, aantemerken, zoo draa uit den

toedragt der volgende gebeurenisſen te bewijzen is, dat 'er van de zoo vaak toegezegde hulp der Franſche en Spaanſche Vlooten niets gereäliſeert geworden is, zoo als uit het ſlot van des Prinſen Verſlag wegens de door Hem gehoudene Onderhandelingen met het Franſche Cabinet, over dat gemeenſchappelijk ageeren, ten duidelijkſten blijkt, zeggende: „ *Het gevolg van alle* „ *deze Onderhandelingen was, dat wij op* „ *den 7 Julij* (en dus 4 maanden naa de „ eerſte aanzoeken *om*, en belofte *van* da„ delijke hulp) *door den Hertog* DE LA VAU„ GUION *de tijding bekwamen, van de appa„ ritie van de gecombineerde Vloot op de* „ *hoogte van Heijzant.*" Eene tijding, die weldraa door het gantſche Land verſpreid, en als een zeker bewijs voor de dadelijke volvoering der zoo zeer gewenschte Combinatie begroet werdt, maar die echter in geenen deele aan de verwachting beantwoord heeft, vermits, (volgens des Prinſen bericht.) „ *de Bevelhebberen dier Vloote in* „ *het begin van Augustus aldaar de order* „ *kregen, om naar de Straat van Gibral„ tar te zeilen, ten einde het beleg dier* „ *ſterke Vesting te dekken, en aan welke*

„ *or-*

„ *order door dezelven ook dadelijk is vol-*
„ *daan geworden.*" Ten duidelijken betoge, (onzes inziens), dat het nimmer de intentie van de Hoven van *Parijs* en *Madrid* geweest is, om hunne machten met die van de Republiek, tot nadrukkelijke beſtrijding van den algemeenen vijand te doen vereenigen en werken, waar van het natuurlijk gevolg geen ander was, dan dat de Republiek ook niets van belang, geduurende dat Jaar, met haare Zeemacht tot afbreuk des vijands heeft kunnen uitrichten. Het is deze aanmerking, die ons wel eene voegzaame gelegenheid aan de hand geeft, tot een omſlagtig verhaal van de oorzaaken, waar door alle pogingen in dat opzicht zijn verijdeld geworden: dan, daar ons dit te uitvoerig zou doen worden, en de bron van dat alles, in de teleurſtellingen wegens de beloofde Conjugatie met de *Franſche* en *Spaanſche* Scheepsmacht te zoeken is, zullen wij ons van dat onderwerp kortelijk afmaaken, door te zeggen, dat hoe gunſtig de uitzichten bij den aanvang des Jaars ook waren, om in de maand *April* en vervolgens, 's Lands Vloot tot die ſterkte te brengen, als wij hier boven (Bladz. 23) hebben

ben opgegeven; en hoe zeer gezegde Vloot met inſpanning van allen ijver, zoo van Z. H. als van de Zeeraden, in den Nazomer ook tot eene formidabele ſterkte gebragt was, 'er echter uit hoofde van het agterblijven der toegezegde hulp, en de overmacht des vijands in de *Noordzee*, niets anders werdt uitgericht, dan alleen, dat 'er in de maand *April* een klein Esquader naar de *Westindiën* doorſlipte, en dat wijders eenige Koopvaarders naar *Elzeneur* beſtemd, aldaar in behouden haven aankwamen; doch dat 'er geene mogelijkheid was om met 's Lands Oorlogſchepen, op zich zelven gelaten wordende, iets van belang tegen den vijand te onderneemen. De dappere STARINGH, die het zoo evengenoemd Convooij naar de *Westindiën* geleidde, mogt in last krijgen, om bij zijn Retour een Transport van 1500 Man Hanoverſche Troupen, dat uit de *Wezer* naar *Engeland* vertrekken zoude, te onderſcheppen en optebrengen; maar hij vond zich verplicht, om naa eenen geruimen tijd in de *Noordzee* gekruist en niets ontmoet te hebben, wederom binnen te vallen. — De *Graaf* VAN BIJLANDT al mede in de maand *April*, met eenige Bo-

Bodems in Zee geſtoken zijnde, met oogmerk om den vijand in zijne onderneemingen tegen de Republiek paal en perk te ſtellen, werdt door de zekere berichten, dat 'er eene formidabele Engelſche Vloot van 20 Schepen, onder de bevelen van de Admiraals HOWE en BARRINGTON in Zee gelopen was, in zijn oogmerk te leur geſteld, en vond zich, zijnes ondanks, dus verplicht om de Vaderlandſche Kust weder optezoeken, welke manoeuvre hij, als bij geluk, en zelfs in het gezicht der vijandelijke Vloot, volvoerde. — *'s Lands* ERFSTADHOUDER, van dag tot dag oor- en oog-getuigen zijnde van het aanhoudend gemor over de werkeloosheid met de voorhanden zijnde macht, en niet onbewust dat velen Hem voor den bewerker van dat alles hielden, liet wel niets onbeproefd, om door het daaglijksch uitvaardigen van zijne Orders, aan de Zeeraden en Scheepsbevelhebberen, en door herhaalde reizen naar *Texel* te gaan, het werk der uitrusting en het uitlopen der Schepen te bevoorderen, (zoo als uit de deswegens publiek uitgegevene Stukken bleek) maar wat nut kon dit alles te wege brengen, daar de kundigſte en dapperſte Scheepsbevelhebberen,

ren, wiens trouw, uit hoofde van hunnen moed op de *Doggersbank* betoond, boven alle verdenking was, in daar toe belegde Krijgsraden, van Advis waren, dat het volſtrekt ongeraden was, om 's Lands ontluikende Marine, bij het agterblijven van de beloofde hulp, aan eene totale vernieling door de overmagtige Britten bloot te ſtellen, die met hunne Schepen, geduurende de zomermaanden beſtendig zich op Zee vertoonden, de Havens bezet hielden, en de Kusten bedreigden. Omſtandigheden, die te wege bragten, dat 'er zich geene voegzame gelegenheid tot het uitzeilen der in gereedheid zijnde Schepen opdeedt, dan op den 7 *Julij*, toen den *Vice-Admiraal* HARTZINCK met een Esquader, beſtaande uit 19 Bodems, zoo *Linieſchepen* als *Fregatten* en *mindere Vaartuigen*, benevens 8 gearmeerde *Oostindiſche* Schepen en 3 *Surinaamsvaarders* uit *Texel* in Zee liep, met last, *om zich niet te verre van de Kust te verwijderen*: „ voorts, *wanneer het zonder gevaar ge-* „ *ſchieden kon, zijn Esquader met de Sche-* „ *pen in het Vlie en in Zeeland liggende,* „ *te verſterken, en alsdan, de naar de bei-* „ *de Indiën beſtemde Schepen en andere* „ *Koop-*

„ *Koopvaarders naar het Noorden en de*
„ *Oostzee moetende, derwaarts te Convoijee-*
„ *ren, en bij zijn retour de O. I. Schepen te*
„ *Drontheim liggende naar 's Lands Havens*
„ *te geleiden,*" terwijl men zich intusſchen met de hoope ſtreelde, dat gezegde *Admiraal* weldraa de *Franſche* en *Spaanſche* Vloot ontmoeten, en zich met dezelve vereenigen zoude, te meer, daar men allerwegen de maare verſpreidde, dat gezegde Vloot zich op de hoogte van *Heijzant*, werkelijk in Zee bevondt.

„ *Men wenschte elkander geluk met eene*
„ *zoo lang verlangde gebeurenis, en hoopte*
„ *dat de Helden, die in den voorledenen*
„ *Jaare bij de* DOGGERSBANK, *de eer van*
„ *'s Lands Vlag zoo kloekmoedig verdedig-*
„ *den, en zich gedeeltelijk op de Vloot bevon-*
„ *den, geenen minderen heldenmoed zouden*
„ *tonen,*" zegt den *Vervolger op* WAGENAAR;
„ *maar* (laat hij 'er op volgen) *de uit-*
„ *ſlag. beantwoordde niet aan de opgevatte*
„ *verwachting.*" Trouwens, hoe was dit ook mogelijk, daar de uitkomst leerde, dat HARTZINCK, zoo uit hoofde van tijdgebrek, om de beraamde vereeniging met de Schepen uit het *Vlie* en uit *Zeeland* te effectuee-

tueeren; als uit hoofde van den gunſtigen wind voor de Koopvaarders; het niet opdagen der *Franſche* en *Spaanſche* Vloot in het Canaal; en eindelijk, door het opkomen van eenen ſtorm, zijn voornemen niet volvoeren kon, maar zich genoodzaakt zag, om naa een tijdverloop van bijna zes weeken, de Vaderlandſche Havens op te zoeken, en voor het *Gat van Texel* ten anker te komen, met oogmerk, om weldraa tot herſtel van de bekomene ſchadens, met een gedeelte zijner macht binnen te vallen, en alsdan wederom den tocht te hervatten. Dan, eenen nieuw opkomenden ſtorm, die de Vloot voor *Gaats* deerlijk teisterde; het daarop gevolgd gebrek aan water op de meeste Schepen, en eindelijk het opdagen van den vijand voor de Kust, verijdelden het ontworpen Plan derwijze, dat 'er geduurende het overige gedeelte van *Augustus*, en de geheele maand van *September*, van het weder uitlopen der Vloot niets kwam, veel min dat door dezelve aan den vijand eenig nadeel kon worden toegebragt, waar door het gemor over de ſteeds voortduurende werkeloosheid, en de ongegronde beſchuldigingen van een opzettelijk verraad, en heulen met den vijand,

aan

aan de zijde des STADHOUDERS en de Leden der *Uitvoerende Macht*, van dag tot dag vermeerderde, en de verdeeldheid onder alle ſtanden tot eene ontzettende hoogte dreef.

Draaglijk zou men het nog hebben kunnen noemen, wanneer zich dit beſchuldigen en morren alleen tot de onkundige menigte en de zich ſchuilhoudende Dag-en-Weekbladſchrijveren hadt blijven bepalen, maar tot vermeerdering van 's Lands rampen, voegden zeer vele Gewestelijke en Stedelijke Regeeringsleden hunne klaagtonen daarbij. De *Staaten van Zeeland*, raadplegende over het voorſtel van de Regeering der Stad *Goes* tot het opſchorten der maandelijkſche Bedeſtonden, gaven hier aan den eerſten toon, toen zij op den 29 *Julij* het beſluit namen, om eene Circulaire Misſive aan de Staaten der overige Gewesten te zenden, in welke zij de heviglte klachten over de aanhoudende werkeloosheid der voorhanden zijnde Zeemacht aanhieven, en dat op eene wijze, die de Natie in het denkbeeld brengen of bevestigen moest, dat 'er een opzettelijk verraad en onbehoorlijke verſtandhouding met den vijand plaats had, dien brief eindigende met eene bedreigende verklaring: „ *dat zij niet*

„ *gezind waren de opgebragte Lasten hun-*
„ *ner Ingezetenen, en verdere Landslasten*
„ *tot goedmaking van nutteloos geimpendeer-*
„ *de onkosten te willen doen besteden.*" Een geschrift, dat eenen onberekenbaar nadeeligen invloed alomme, en bijzonder in *Holland* verwekte, en aan het welke men hebbe toe te schrijven, den verstrekkenden stap die de meerderheid der Leijdsche Vroedschap in dat tijdstip deedt, door aan de Gedeputeerden ter Vergadering van *Holland* in last té geven, om uit hunnen naam voorteftellen, *dat 'er, op hoog gezach, een naauwkeurig onderzoek naar de waare oorzaaken van de schandelijke werkeloosheid ter Zee gedaan mogt worden, en speciaal bij 's Lands* ERFSTADHOUDER, *in zijne kwaliteit als Admiraal Generaal van de Unie, van wien zij provisioneel wilden gerequireert hebben:* A. *Copie van alle de door Hoogstdezelve uitgevaardigde orders aan de Admiraliteiten en Scheepsbevelhebberen, sints het uitbarsten van den Oorlog, tot aan het toenmalig tijdstip toe, met opgave van alles wat 'er in de Krijgsraden verhandeld en besloten was geworden.* B. *Opening te verderen, om te ontdekken, aan wien het te wijten ware,*

dat

dat de Capiteinen SATINCK, VOLBERGEN, *en* VAN PROOIJEN, *van het uitbarſten des Oorlogs en het vertrek van* YORKE *niet ſpoedig gewaarſchouwd waren geworden, waar door dien Schat in 's vijands handen gevallen was?* C. *De reden aftevragen, waarom in het jaar* 1781 *de toen gereed zijnde Schepen niet gezamentlijk in Zee waren gezonden om de Navigatie te beſchermen, den vijand in de Noordzee afbreuk te doen, en een Transport Duitſche Troupen naar Engeland beſtemd, te overmeesteren? en waarom het Esquader niet was verſterkt geworden door de Schepen onder bevelen van de Capiteinen* DE BRUIN, VAN KINKEL, *en* RAAUWS? — D. *Waarom de Schepen, op de Doggersbank ſlaags geweest zijnde, niet ſpoediger herſteld en weder in Zee gezonden waren?* En eindelijk nog meer ſoortgelijke vragen, te uitvoerig om hier geheel afteſchrijven, alle ſtrekkende tot het voorderen eener duidelijke opgave van de redenen, *waarom 'er ſints den aanvang des Jaars* 1782 *tot dat tijdſtip toe, niets van eenig belang met de in gereedheid zijnde aanzienlijke macht was uitgericht?* het welk alles beſloten werdt, met te vragen: *Waarom 'er niet een goed*

aantal Fregatten en Kotters was in Zee gehouden, om de ter Kaap uitgeruste Schepen te beſchermen, en de Kusten voor de ſtroperijen des vijands te beveiligen? &c. Een Voorſtel, dat even als een Electrique ſchok, de gemoederen van vele Afgevaardigden in beweging ſtelde, en zeer verſchillende beoordeeld werdt. Die van *Dordrecht*, *Schiedam*, *Gouda*, en *Alkmaar* keurden hetzelve met geestdrift goed; de *Edelen*, *Rotterdam* en *Brielle* keurden het af; terwijl de overigen hetzelve overneemende, zich daar niet over verklaarden, en dus viel 'er als toen nog geen beſluit. Maar de Bom was met dat alles nu geworpen, en de ondervinding leerde weldraa, dat hij alomme de bedoelde uitwerking deedt, daar het openlijk lasteren en ſchenden opzichtelijk Z. H. en vele Leden der Uitvoerende Macht, in Schotſchriften en ſtedelijke Dagbladen, geene maat of palen kende, en dit vermeerderde nog aanmerkelijker, toen het *Leijdſche Voorſtel*, na verloop van eenige dagen, niet alleen op begeerte van de Gedeputeerden van *Dordrecht*, *Delft* en *Schoonhoven*, met nog vier ſoortgelijke Vraagſtukken vermeerderd wierdt; maar dat de Vergadering op den 27 *September*, bij

bij meerderheid van ſtemmen het beſluit nam, om eene Commisſie uit derzelver midden aan den STADHOUDER te zenden, ten einde bij dien Vorst op eene onverwijlde beantwoording der voorgeſtelde vraagpunten aan te dringen, en van hun wedervaren aan de Vergadering Rapport te doen. Een beſluit, dat met ongewoone geestdrift door eene geringe meerderheid doorgedrongen werdt, tegen het gevoelen van de meerderheid, en die de dag waarop hetzelve genomen werdt, bij alle doorzichtigen deedt aangemerkt worden, als het tijdſtip der geboorte van die rampzalige ſcheuring onder zoo naauw aan elkander verbondene Leden, van het welk men de ondermijning van de CONSTITUTIE en het ERFSTADHOUDERSCHAP, met alle de daarop gevolgde onheilen, zelfs die van eenen volſlagenen inwendigen Burgeroorlog in later tijd, te rekenen hebbe. Het zal daarom der moeite wel waardig zijn, dat wij ons hier eenige oogenblikken ophouden om van nabij te bezien, op welk eene wijze het met de executie van dat *Inconſtitutioneel* en zoo veel *onheils berokkend* hebbende Staatsbeſluit door de benoemde Commisſie afliep, waar toe wij nu dadelijk overgaan.

Hoe algemeen en openlijk het gemor en geklag over de aanhoudende werkeloosheid ook zijn mogte; en hoe zeer men de Natie allerwege diets maakte, dat dezelve alleen aan den STADHOUDER en zijne vertrouwelingen ware toe te kennen; en dat 'er derhalven geen heilzamer middel tot redres uit te denken was, dan het zenden van eene Commisfie aan Z. H. om van Hoogstdezelve Catagorifche antwoorden, op alle de Punten in het Leijdfche Voorftel bevat, aftevorderen; het verfchilde echter zeer veel, dat *alle de Leden der Vergadering van Holland*, over dat onderwerp op die wijze dachten. De Gedeputeerden van *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leijden*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Gorinchem*, *Schiedam*, *Alkmaar* en *Hoorn*, zich kittelende met de meerderheid van 10 ftemmen voor zich te hebben, mogten op dien grond doorflaan, en tot het bekleden dier Commisfie benoemen, de Heeren DE GIJZELAAR en VAN STAVEREN Penfionarisfen der Steden *Dordrecht* en *Leijden*; en de Heeren VAN ZUIJLEN VAN NIJEVELD, en MEERENS Secretarisfen der Steden *Rotterdam* en *Hoorn*, met bijvoeging van den *Raadpenfionaris* VAN BLEISWIJK; maar bij de overige 9 Leden,

ging

ging dat zoo vlot niet, daar de eene meer, de andere min, duidelijk gevoelden, dat de STADHOUDER niet gehouden was, om aan eene bezending uit het midden der *Vergadering van Holland* tot hem gezonden, opening en verantwoording van daaden te geven, die Hij in zijne Waardigheid als *Erfstadhouder*, *Capiteln* en *Admiraal Generaal van de Unie* verricht hadt. Zij gevoelden dat, zoo men Z. H. zoodanig eene opening van zijne handelwijzen afvoorderen wilde, zulks volgens de gronden der Constitutie, door *H. H. Mog.* behoorde te geschieden; en van hier, dat de sentimenten over dien stap zeer verschillend waren. De *Ridderschap* kantte 'er zich stellig tegen, en noemde dezelve *irregulier en strijdig met de Order der Vergadering*. — *Delft* oordeelde, dat de Commissie wel de aanvrage konde doen, doch dat, in geval Z. H. al geene bedenking had om de gevraagde opening aan die Commissie te geven, het Rapport niet aan de *Vergadering van Holland*, maar aan het *Secreet Besoigne ter Generaliteit* behoorde gedaan te worden. — *Amsterdam* dacht 'er wederom anders over, en herinnerde aan de Leden op nieuw, den Voorslag van het vo-

rige Jaar door hun aan Z. H. gedaan, *tot het admitteeren van eenige Raadslieden*, echter met die verandering, *dat 'er in plaatſe van Raadslieden, nu eenige Commisſariſen in de Zeehavens, tot het bevoorderen van het uitlopen der Schepen zouden aangeſteld worden*, betogende dat dit niets nieuws, maar gelijk ſtaande, met de *Gedeputeerden te Velde* van vorige dagen zoude gehandeld zijn. — *Brielle*, *Enkhuizen*, en anderen uit het Noorderkwartier, dachten al mede zeer verſchillende over de manier op welke het Rapport moest worden ingeſteld, te weeten: of het *een gelimiteerd*, dan wel *een volledig* en *getrouw Verſlag* van alles wat 'er verhandeld was, zijn moest. Doch ondanks dit alles ging de zaak zijnen gang, en het was niet voor op den 3 *October*, dat men de zoo ſtraks genoemde Leden, gezeten in drie koetſen, en vergezeld van 12 Staaten Bodens, van het Binnenhof in den *Haage*, naar des Prinſen Lusthuis de *Oranjezaal* vertrekken zag, om den hun opgelegden last bij Z. H. te volbrengen, doch de uitkomst leerde weldraa, dat de Commisſie het bedoelde effect niet te wege bragt: want naa dat de Spreker aan het hoofd derzelve

ge-

geplaatst, het oogmerk dier plegtige bezending, en den last aan dezelve gegeven, aan Z. H. had opgegeven, zoo beantwoordde dien Vorst zulks, met te zeggen: „ *Dat* „ *Hij voornemens was, om binnen zeer* „ *weinige dagen aan H. H. Mog. over te* „ *leveren, eene breedvoerige opening van* „ *zijne handelwijzen en gehoudene directie,* „ *als geschikt zoude zijn ter volkomene op-* „ *heldering en geruststelling van het voor-* „ *gedragene door de Regeering der Stad* „ *Leijden. — Dat Hij altoos begrepen hadt,* „ *en als nog in het begrip stond, dat in* „ *alles wat Hij als* ADMIRAAL GENERAAL „ VAN DE UNIE, *uit krachte van de Orders* „ *van H. H. Mog. gedaan hadt, ook al-* „ LEEN *aan H. H. Mog. verantwoording* „ *schuldig was: maar dat Hij tevens, hoe* „ *zeer die verantwoording in kragt daar* „ *door ook aan Hun Ed. Gr. Mog. geschied-* „ *de, zich bereid toonde om in gevalle na-* „ *dere openingen gevraagd wierden, zulks* „ *te zullen verschaffen.* &c." Met welk antwoord Hij de Commissie vertrekken liet, niet vermoedende, dat dezelve, naa deze onbewimpelde openlegging van Zijne gevoelens en bepaald voorneemen, zich andermaal

ter bereiking van hun oogmerk bij Hem vervoegen zoude, zoo als ſlechts 8 dagen daar naa gebeurde. Dan, alvorens te verhalen wat 'er bij die gelegenheid is voorgevallen, zal het zijne nuttigheid hebben, kortelijk optegeven, welke pogingen Z. H. *vóór* en even *naa* het onderhoud met voorzegde Commisſie in het werk ſtelde, om de hem zoo openlijk aangetijgd wordende beſchuldigingen, van een opzettelijk in de hand werken van den vijand, van zich afteweeren.

En dan komt hier al *aanſtonds* in aanmerking, het mondeling voorſtel, dat de Vorst op den 14 *Augustus* in het *Secreet Beſoigne van H. H. Mog.* deedt, om zijne gevoelige ſmert en verbazing over de *Circulaire Misſive der Staaten van Zeeland*, aan de Leden in dezer voegen te doen bekend worden: „ Zedert eenigen tijd ondervonden „ hebbende, dat door kwalijk geïntentioneer„ de Lieden allerhande *Inſimulatiën* worden „ verſpreid, wegens den Oorlog welke zonder „ eenige oorzaak door de Kroon van *Groot„ brittanniën* aan dit Gemeenebest is aange„ daan, en bijzonder over de werkeloosheid „ van 's Lands Schepen, daar bij aandui„ dende, als of zulks toe te ſchrijven was

„ aan

„ aan gebrek van de nodige orders, met
„ oogmerk om Mij voor het oog van ge-
„ heel *Europa* te *decrieeren*, en bij de In-
„ gezetenen dezer Landen gehaat te maa-
„ ken, als of Ik door een onbehoorlijk *atta-*
„ *chement* voor de Koning of het Rijk van
„ *Grootbrittanniën* aangeſpoord, niet met
„ eenen genoegzamen ijver hadt gedaan, alles
„ wat in mijn vermogen was, zoo tot afbreuk
„ van den vijand, als tot beſcherming van
„ den Handel, zou Ik niet getwijfeld heb-
„ ben, ten einde de monden te ſtoppen,
„ reeds voor lange van alle de door Mij
„ geſtelde Orders aan *U Ed. Mog.* opening
„ te geven, was het niet dat Ik begreep,
„ dat zulks gevaarlijk zou kunnen zijn, in
„ gevalle de *ſecretesſe* niet bewaard bleef,
„ en dat de vijand *informatie* daar van
„ kreeg, bijzonder van het geene nog in
„ deze Campagne zou moeten geſchieden. —
„ Doch ziende uit den brief der Heeren
„ *Staaten van Zeeland*, de *Requiſitie* daar-
„ bij gedaan, heb Ik gemeend mij niet lan-
„ ger te kunnen wederhouden om de gemel-
„ de opening te doen, en dat Ik aan Mijne
„ Eer en Reputatie verſchuldigd ben aan te
„ toonen, en met ontegenſpreekbaare bewij-

„ zen

„ zen te betoogen, de wijze op welke Ik „ geduurende dezen Oorlog gehandeld heb- „ be, en dat het aan Mij niet te wijten is, „ dat dezelve met geen meerder vrucht is „ gevoerd:" dit alles befluitende met een „ præällabel bericht, „ dat 'er, uit hoofde „ van de uitgebreidheid des werks nog eeni- „ gen tijd nodig zijn zoude, om een volledig „ verflag ter tafel van *H. H. Mog.* over te „ leggen." &c. Voor welk bericht *Z.* H. bedankt zijnde, aan de Staaten van alle de Gewesten kennis werdt gegeven. — Billijker wijze, zou men nu hebben mogen verwachten dat de Natie in het algemeen, en alle Gewestelijke en Stedelijke Beſturen van *Holland* in het bijzonder, het tijdſtip der vervulling van 's Prinſen belofte, geduldig afgewacht, en zich van alle verdere inſtantiën tot het geeven van eene volledige opening van zaaken, onthouden, en geen nieuw en meerder voedſel aan het algemeen gemor gegeven zouden hebben; dan, de uitkomst leerde, dat juist het tegendeel plaats had, niet alleen door het inleveren van het zoo ſtraks opgenoemde *Voorſtel der Leijdſche Vroedſchap;* maar ook, door het afzenden eener Commisſie uit het midden der Verga-

de-

dering, waar van wij zoo even den vrugteloozen uitſlag vermeld hebben; niet, om dat Z. H. ſchroomvallig of onwillig was, aan die Commisſie Zijne verrichtingen bloot te leggen, maar om dat Hij zich in zijne kwaliteit als STADHOUDER en *Admiraal Generaal van de Unie*, opzichtelijk de *Staaten van Holland* volſtrekt ongehouden rekende, en dat te meer, daar Hij op den 3 *October*, de dag waarop Hij de Commisſie ontfing, met Zijne *Juſtificatoire Memorie* bijna in gereedheid was, en zelfs voorneemens om dat Stuk binnen weinig dagen aan *H. H. Mog.* in handen te geven, zoo als Hij dan ook werkelijk deedt op den 7 *October* daar aanvolgende. Een ſtuk, waar in de Prins niet alleen eene volledige ſchets voorſtelde van den ſtaat der Marine, tijdens Zijne komſte aan het Roer van Staat; maar ook van de verbeteringen op Zijne inſtantiën aan dezelve toegebragt, ſtaande Zijn bewind, met opgave van alle Zijne pogingen tot een meerder aanwas, en tot een behoorlijk emploi van dezelve, ſints het uitbarſten des Oorlogs met *Engeland* tot dien tijd aangewend; alles gevestigd door de Copiën van alle de door Hem uitgevaardigde Orders,

ders, en de ontfangene Rapporten, Advijzen in Krijgsraden, &c. door de kundigſte, dapperſte, en als eerlijk bekend ſtaande Zee-officieren, aan Hem ter hand geſteld, en in welke men derhalven alle de angſtvallige vraagen, zoo door de *Staaten van Zeeland*, en de *Leijdſche Vroedſchap*, als door anderen gedaan wordende, wegens de ſteeds aanhoudende werkeloosheid, volledig opgelost en beantwoord konde vinden, wanneer men zich tot eene gezette lezing van hetzelve bepalen wilde. Dan, hier aan mangelde het bij vele duizenden der Ingezetenen, die door de kracht der daaglijksch ingeboezemde voor-oordeelen, hun gezond verſtand en oordeel overdwarsſchen latende, dat belangrijk ſtuk geene lezing, veel min een onpartijdig onderzoek en beoordeeling waardig keurden, het oor leenende aan de hatelijke gezegden van den *Schrijver van de Post van den Nederrhijn*, die onbeſchaamd genoeg was, om *voor en al eer het Stuk onder zijn oog gekomen was*, de Natie daar tegen op te hitſen, door te zeggen: „ Misſchien zal 'er binnen „ weinige dagen eene *Juſtificatie* voor Z. H. „ in het licht verſchijnen, die volgens de „ regelen der kunst opgeſteld, een opper-

„ vlak-

„ vlakkig gebrekkig verhaal zal bevatten,
„ en misschien niets behelzen, dat een Ant-
„ woord op de voorgestelde Vraagen zal
„ kunnen genaamd worden; om dus niet
„ alleen de Natie te paaijen, maar ook om
„ een groot gedeelte der Hollandsche Ste-
„ den daar mede genoegen te doen neemen,
„ (waar toe men ligtelijk den tijd van 3
„ weeken dat de Vergadering niet bijeen
„ komt, zal gebruiken.) (*) In dien tus-
„ schentijd zal men mogelijk, (dus eindigde
„ Hij) die Steden tragten over te haalen,
„ om tegen het *Voorstel der Stad Leijden*
„ te stemmen, als zijnde Z. H. genoegzaam
„ gerechtvaardigd door zulk eene zooge-
„ naamde *Justificatie.*" Dit het geval in die dagen geweest zijnde, behoeft men zich dan wel te verwonderen, dat dit argwaanzaaijende geschrijf, het oogmerk van Z. H. bij het gros der Natie ten eenenmaale ver-

ijdel-

(*) De *Staaten van Holland*, zoo als dikwijls gebeurde, op Reçes gescheiden zijnde om 3 weeken later wederom bijeen te komen, zoo beschouwde men dat als een list, om intusschen de stemmen tegen het Leijdsche Voorstel te doen uitvallen. Welk een hooge graad van achterdocht, ontdekt men in dat gezegde niet??

ijdelde, toen Hoogstdeszelfs *Justificatoire Memorie*, in tweeërlei formaten in het licht verscheen? De Staaten der meeste Gewesten mogten het Stuk met genoegen ontfangen, en hunnen dank voor hetzelve aan dien Vorst betuigen; maar de onbevooroordeelde lezing van hetzelve door de Ingezetenen, werdt allerwegen belet, bijzonder in *Holland*, toen men te *Rotterdam*, ter wegneeming van de zwarigheid die 'er gelegen was in de uitgebreidheid en kostbaarheid van dat werk, een verkort uittrekfel van hetzelve in het licht gaf, dat voor elk voor eenige weinige ſtuivers verkrijgbaar was, dewijl men daar van naauwelijks de lucht gekregen hebbende, aan den Boekverkoperen het openlijk debiteeren van dat Stukje te beletten wist, even of het een ſchandelijk en ſchadelijk Libel ware, terwijl men, tot veler verbazing en grievende ſmarte, aan ſchriften, opgeſteld met een oogmerk om het Stuk als zodanig te doen voorkomen, eenen vrijen en ongehinderden loop toeliet. Wij kunnen ons niet verdiepen, om alhier den ſommieren inhoud van des Prinſen Memorie aan onze Lezeren mededeelen, waarom wij zulks nalaten, en ons alleen vergenoegen zullen

met

met de overneeming van het ſlot derzelve, waarin Z. H. zich in dezer voegen hooren liet: „ Wij hebben doen zien, dat Wij van het „ begin Onzer Adminiſtratie af, alle pogin- „ gen en al Ons gezach hebben aangewend „ en beſteedt, om het Vaderland te brengen „ in die ſituatie, dat hetzelve konde blijven „ in het gerust genot van die vrijheid, waar „ van de verkrijging aan onze Voorvaderen „ ſtroomen bloeds gekost heeft: Wij hebben „ met onwraakbaare bewijzen geſtaafd, dat „ 'er geene *inäctiviteit* in het publiek Be- „ ſtuur heeft plaats gehad, indien men daar „ door verſtaat werk-en-ijverloosheid: en dat „ het aan Ons niet te wijten is, dat 's Lands „ Navaale macht, ſints bijna eene halve Eeuw „ voor Onze geboorte in verval geraakt, „ niet is opgebeurt geworden, en nevens „ de Landmacht, toen het tijd was, gebragt „ tot die hoogte, dat men met rede kon „ verwachten, niet alleen van door alle „ Mogendheden ontzien te worden, maar „ zelfs een veel hooger trap van glorie te „ bereiken dan nog immer aan de Republiek „ had mogen gebeuren. — Wij hebben met „ onlochenbaare facta aangewezen, dat die „ macht, die bij het uitbarſten des Oorlogs

„ voorhanden was, zoo zeer is vermeerdert
„ als de omſtandigheden hebben toegelaaten.
„ — Wij hebben aangetoont, dat, zoo de
„ uitſlag dier pogingen, die Wij telkens, ge-
„ ſecondeert door den raad van zulke Per-
„ ſonen, die onze Natuurlijke en Conſtitu-
„ tioneele Raadslieden zijn, met den uiter-
„ ſten ernst hebben aangewend, om van die
„ macht die Wij hebben, een nuttig, voor
„ den Lande gezegend, en voor den vijand
„ nadeelig gebruik te maaken, niet beant-
„ woord heeft aan Ons verlangen, en aan
„ de verwachting der Natie, de reden daar
„ van moet gezogt, en ook gevonden kan
„ worden, in oorzaaken en omſtandigheden
„ die geheel buiten Ons zijn; en naa de
„ verzuimde waarſchouwingen, en tijdige en
„ ernſtige voorſtellingen, zoo door Ons al-
„ leen, als met den Raad van Staate bij
„ alle gelegenheden gedaan, boven het be-
„ reik van Ons, en van alle menſchelijke
„ vermogens geſteld waren. En heeft dan
„ de droeve ervaring Ons, met relatie tot
„ de Navaale macht, doen zien, hoe ge-
„ vaarlijk het zij het gebruik der nodige
„ Præcautien tot het beramen van Defenſie-
„ middelen uit te ſtellen, tot op het oogen-

„ blik

„ blik op het welke men dezelve nodig „ heeft; zeker is het, dat Wij, ook te de- „ zen opzichte, bij Ons zelve niets bewust „ zijn, het geen Ons met eenige reproche „ zoude kunnen bezwaren." &c.

Gewichtige betuigingen in de daad, waar van de waarheid aan elken onbevooroordeelden Lezer van des Vorſten verſlag, en bijzonder aan de Hollandſche Staatsleden had kunnen blijken, wanneer zij hetzelve ſlechts met een hart gezuivert van vooroordeelen, gelezen en beoordeeld hadden! Dan zij verzuimden dien plicht niet alleen voor zich zelven, maar zij lieten ook ſtraffeloos de pogingen toe van anderen, waar door het Stuk bij duizenden beſpot, verguisd, of geheel ongelezen aan een zijde gelegd werdt, en geen nut ter wereld ſtichten kon. Trouwens dit bleek duidelijk, toen even dezelfde Leden der Hollandſche Staatsvergadering, door ons hier voren opgegeven, op den 11 *October*, en dus vier dagen naa de overgifte van des Prinſen Memorie, zich en Corps naar Z. H. begaven, ten einde het op den 3 *October* bevorens gedaane Voorſtel, om onverwijlde opening van Zijne handelwijze aftevorderen, aan Hoogstdezelve te

herhalen. Een ſtap, die bij de voorzegde Vergadering, naa de overgave der *Juſtificatoire Memorie*, met volle recht als onnut en onnodig had behoren beſchouwd en nagelaten te worden, doch waar toe dezelve echter beſloot, naa dat het Franſche Hof, in het laatst van *September*, in plaatſe van hulp te zenden, integendeel deszelfs Gezant DE LA VAUGUION in last gegeven hadt, om van Z. H. de dadelijke afzending van 10 Staatſche Oorlogſchepen naar de Haven van *Brest* te voorderen. Eene aanvraage, die eene geheel nieuwe bron van de verderffelijkſte tweedracht, bij alle de reeds aanwezig zijnden, in den Lande opende, daar de eene Partij dien eisch als heilzaam, de andere als hoogstſchadelijk voor het Vaderland beſchouwde, en die ondertusſchen *'s Lands* ERFSTADHOUDER in de neteligſte ſituatie bragt, *eensdeels*, uit hoofde dat het zeer bedenkelijk was om zulk een aanzienlijk Smaldeel van 's Lands Vloot afteneemen, en door een onveilig vaarwater van hier naar *Vrankrijk* te doen vertrekken; *anderdeels*, uit hoofde van de kortheid des tijds, waarin die hulp in het reeds zoo ver verlopen Jaargetijde dadelijk gelevert moest worden; en

ein-

eindelijk, uit aanmerking van de onzekerheid waarin men door het Franſche Cabinet aangaande het gebruik van die macht gelaten wierdt. De zaak heeft te veel opſpraaks, en het niet voldoen aan *Vrankrijks* eisch, (waar over een zeer omſlagtig en kostbaar onderzoek, dat meer dan 3 Jaaren duurde, wierd ingeſteld, en dat op niets uitliep,) heeft te veel voedſel aan de inwendige Onlusten verſchaft, om dezelve geheel met ſtilzwijgen te pasſeeren, weshalven het zijne nuttigheid zal hebben, alhier beknoptelijk op te geeven, eene en andere bijzonderheden welke bij die gelegenheid plaats hadden, waar toe wij nu overgaan.

Herinnert men zich het gene Wij hier boven gemeld hebben, aangaande de hooggeſpannen verwachting die velen opgevat hadden, van het dadelijk vereenigen van 's Lands Navaale Macht met die van *Vrankrijk* en *Spanje*; doch waar van geduurende den loop van 5 Maanden van wegens die beiden Mogendheden niets dadelijks tot ſtand gebragt werdt, dan kan men geredelijk bevatten, dat het bij velen eene groote ſenſatie verwekte, toen zij de zoo evengenoemde aanvraage des Gezants, aan *Z. H.* op den 22 *September*

gedaan, te weten kregen, niet minder behelzende, dan een Voorſtel, uit naam van zijn Hof, „ *dat 'er terſtond* 10 *Schepen naar* „ *Brest mogten gezonden werden om zich* „ *met 's Konings Schepen te vereenigen,* „ *van waar dezelven, indien H. H. Mog.* „ *zulks geraden oordeelden, de middelen van* „ *verdediging van derzelver Aziatiſche vas-* „ *tigheden zouden kunnen beſchermen; of* „ *wel gezamentlijk met de Schepen die Z.* „ *M. te Brest hadt, of hebben zoude, het* „ *Westen en Zuiden van Engeland in te* „ *ſluiten, of de Convooijen te onderſchep-* „ *pen.*" &c. Een tweeledig Voorſtel derhalven, waar door men in twijfel geraakte, of die macht in het wijdafgelegen *Azia*, dan wel in het nader bij gelegen *Canaal* zoude moeten ageeren, en dat Z. H. in de grootſte verlegenheid bragt, daar Hij, aan de *eene zijde* alles vermijden wilde, wat het *Franſche Hof* onaangenaam ware; en aan de *andere zijde* door de vrees belopen werdt, dat 's Lands Navaale Macht, door die verdeeling de gelegenheid benomen zoude worden, om voor de beveiliging van de verwacht wordende retourneerende O. I. C. Schepen, en die uit de *Oostzee*, behoorlijke

zorg

zorg te dragen: al verder vermoedende, dat in het volgende voorjaar, het gemis van 10 Schepen de Scheepsmacht van den Staat, voor de *Noordzee* noodzaaklijk geoordeeld wordende, te zeer verzwakken zoude: en het was in dezen onzekeren toeſtand, dat de Prins, alvorens op het voorſtel des Gezants finaal te antwoorden, voorzichtigst oordeelde, de gedachten in te neemen van de Vice-Admiraalen REIJNST en ZOUTMAN; en van de Fiscaalen ter Admiraliteiten van de *Maaze* en *Amſterdam*, BISDOM en VAN DER HOOP, zoo als Hij dan ook werkelijk deedt, doch met geen ander gevolg, dan dat ook zij het werk aan zwarigheden onderhevig beſchouwende, niets ſtelligs aan de hand gaven, maar Z. H. aanraadden, om in dit geval het goedvinden van *H. H. Mog.* te verneemen, en welken raad de Vorst ook dadelijk opvolgde, het welk ten gevolge hadt, dat reeds op den 25 *September* te dier Vergadering een *Conçept beſluit* ter tafel kwam, in ſubſtantie behelzende: „ *Dat Z. H. moes-*
„ *te verzocht worden, om hoe eerder zoo*
„ *beter, te willen dispiçieeren een Vlag-*
„ *officier met* 5 *Schepen van* 60; 3 *a* 4
„ *van* 50 *ſtukken, en* 2 *of* 3 *Fregatten met*

„ *een Kotter of Advisjacht, en door den*
„ *Vice-Admiraal* HARTZINCK *naar Brest te*
„ *doen detacheeren, ten einde aldaar te*
„ *overwinteren, en de nadere Orders van*
„ *hier afte wachten, of gecombineerd met het*
„ *Fransch Esquader, zodanige Expeditiën*
„ *in de Europiſche Zeeën te doen, als voorn.*
„ *Vlag-officier, met overleg van den Com-*
„ *mandeerenden Officier aldaar dienſtig zal*
„ *mogen oordeelen. Met dien verſtande nog-*
„ *thans, dat voorſchr. Order voor vervallen*
„ *zal moeten gehouden worden, wanneer door*
„ *contrarie winden, of ook* DOOR EENIG ON-
„ VOORZIEN TOEVAL, *'s Lands Schepen mog-*
„ *ten worden verhinderd om de* REIZE VOOR
„ DEN 8 OCTOBER *voort te zetten*," &c.
met welk Conçept de Afgevaardigden van *Holland*, *Vriesland* en *Overijſsel* derwijze inſtemden, dat zij hetzelve volgaarne in een finaal en unaniem Staatsbeſluit dadelijk veranderd zagen, doch, daar die van de vier overige Gewesten hetzelve overnamen, om het ter kennis van hunne Principalen te brengen, zoo viel 'er op dien dag geen beſluit, tot merkelijk ongenoegen van den Franſchen Gezant, die bij herhaling op een onverwijlde Reſolutie, overeenkomſtig met den wensch

van

van zijn Hof aandrong, ondanks hij zeer wel wist, dat zulks, volgens de Conſtitutioneele Regeerwijze der Republiek onmooglijk was, en 'er eenige dagen verlopen moesten, alvorens de toeſtemming van alle de Gewesten bij de Vergadering kon binnen komen. Te vergeefsch tragten ſommigen de zaak bij meerderheid van ſtemmen afgedaan te krijgen: dan, daar anderen zich daar tegen kanteden, liep het aan tot den 3 *October*, toen het unaniem beſluit genomen wierdt, om aan het verzoek des Franſchen Hofs te voldoen, en tevens aan Z. H. verzocht, om van hetzelve, aan den Vice-Admiraal GRAAF VAN BIJLANDT en aan de overige Officieren, die tot het bevel over de Schepen inmiddels door Hem benoemd geworden waren, kennis te geeven, waar aan Z. H. ook voldeedt, door die Orders dadelijk toe te zenden aan den *Vice-Admiraal* HARTZINCK, Commandant *ter Rhede van Texel*, aan wien Hij reeds 6 dagen bevorens ſtelligen last gegeven hadt, om de Schepen onder zijn bevel voor vier maanden te Proviandeeren, ten einde met dezelve te kunnen uitloopen tot het afhaalen en verſterken der Convooijen: zijne Inſtructiën, zoo voor Hem,

als voor het Smaldeel dat onder bevel van BIJLANDT naar *Brest* beſtemd was: beſluitende met te ſchrijven: „ *Ik kan U H. W.* „ *geene andere Inſtructiën geeven, dan om* „ *dezelve præciſelijk naa te komen.* GOD „ *zegene 's Lands wapenen, en maake dat* „ *Uwen Tocht gelukkig moge zijn, en dat* „ *'s Lands Schepen eerlang met Eer en Roem* „ *beladen, wederom in 's Lands Havenen* „ *mogen reverteeren.*"

Dan, de ervaring leerde weldraa, dat des Prinſen wensch niet tot vervulling kwam, want naa dat het beſluit van *H. H. Mog.* en Zijne laatſte Orders tot een onverwijlde Executie derzelve, door den *Admiraal* HARTZINCK, in eenen daar toe op den 7 *October* belegden Krijgsraad, aan alle de tot die Tochten benoemde Vlag-officieren en Scheepsbevelhebberen waren medegedeeld en in deliberatie gelegd geworden; zoo was het reſultaat van alles, het unaniem onderteekenen van dit navolgend Declaratoir: „ *De* „ *ondergeteekende Vlag-officieren* HARTZINCK, „ VAN BIJLANDT, VAN BRAAM, VAN KINS- „ BERGEN, *en* VAN HOEIJ, *in overweging* „ *genomen hebbende, de Rapporten van de* „ *Capiteinen* VAN BRAAM, STAVORINUS, VAN

„ WEL-

„ WELDEREN, STARINGH, 't HOOFT, MEU-
„ RER, BOSCH *en* TULLINGH, *wegens de ſi-*
„ *tuatiën van 's Lands Schepen*, UTRECHT,
„ GOES, PRINSES LOUIZA, DE UNIE, ADMI-
„ RAAL DE RUIJTER, KORTENAAR, AMSTER-
„ DAM, DE BATAVIER, *en* PRINSES FREDERI-
„ CA, (zijnde die, welken voor den Tocht
„ naar *Brest* beſtemd waren,) *op den* 5 *de-*
„ *zer gegeven; declareeren bij dezen, dat*
„ *dezelve Schepen wegens gebrek aan Vic-*
„ *tualie, manquement aan Behoeftens, Kle-*
„ *deren voor het Volk, en verſcheidene an-*
„ *dere redenen, volſtrekt buiten ſtaat zijn,*
„ *om de Expeditie naar* BREST *ten uitvoer*
„ *te brengen: declareerende de Heer* GRAVE
„ VAN BIJLANDT, (Commandant van voor-
„ zegde Expeditie), *dat Hij zulks* INFAI-
„ SABEL *oordeelt.*" Een beſluit, dat dadelijk aan den ADMIRAAL GENERAAL toegezonden, en door dezen, aan het *Secreet Beſoigne van H. H. Mog.*, op den 9 *October*, en vervolgens aan de *Algemeene Staaten* werdt medegedeelt, alwaar men ten zelfden dage het beſluit nam, „ *Z. H. te verzoeken, om*
„ *(onverminderd een onderzoek naar de ge-*
„ *grond-, of ongegrondheid der redenen, door*
„ *den Vice-Admiraal* HARTZINCK *in zijne*
„ *Mis-*

„ *Misfive en de daarbij overgelegde Rap-*
„ *porten vermeld,) als nu op alle mogelijke*
„ *wijzen te beſpoedigen, het uitlopen van een*
„ *genoegzaam getal Schepen, ten einde te*
„ *verhoeden, dat het* DRONTHEIMSCHE *Con-*
„ *vooij niet beboefde te overwinteren, of*
„ *door de overmacht des vijands genomen of*
„ *vernield werde.*" En wijders, „ *dat door*
„ *den Griffier* FAGEL *van dit beſluit* (en de
„ als nu veroorzaakte mislukking van den
„ Tocht, welke vóór den 10 *October* vol-
„ voerd moest zijn,) *aan dan Franſchen*
„ *Gezant kennis zou worden gegeven.*" &c.

Zie daar de noodlottige uitſlag, die des Prinſen zoo ijverig in het werk geſtelde pogingen, en de hoog geſpannene verwachting, die velen zich van die zaak gevormd hadden, in rook en damp verdwijnen deedt! *Noodlottige uitſlag* (zeggen wij) en in de daad dat was zij, het zij dan, dat men dezelve aan de zijde van dien Vorst, of aan dien der ijverigſte voorſtanders van *Vrankrijks* belangen onder de Staatsleden beſchouwde, vermits het Declaratoir der Scheepsbevelhebberen wegens gebrek aan Victualie en andere noodwendigheden; en de volſtrekte onuitvoerlijkheid der reize, bij het reeds mis-

misnoegde gedeelte der Ingezetenen wierdt aangemerkt, als het onbetwistbaar bewijs van een opzettelijk plichtverzuim aan de zijde van Z. H. en de Leden der Uitvoerende Macht, met oogmerk om *Engeland* te begunstigen en *Vrankrijk* te verbitteren. „ *De* „ *mislukking van dezen Tocht*, (zegt de „ *Vervolger op* WAGENAAR) *waar van men* „ *zich allen heil beloofde, deedt het mis-* „ *noegen over het Bestuur der Zeezaken* „ *ten hoogsten toppunte klimmen, en zich* „ *op velerlei wijzen openbaren. Men sprak* „ *en schreef*, (laat hij 'er op volgen) *over* „ *die onverwachte gebeurenis als een der* „ *meest schreeuwendste in dezen Oorlog voor-* „ *gevallen! Ontelbaar* (voegt Hij daarbij) „ *waren de Schimpschriften en spottende* „ *Printverbeeldingen, die van alle kanten* „ *ten voorschijn kwamen. Alles, met één* „ *woord, wat tot een middel dienen kon om* „ *der misnoegdheid lucht te geeven, werdt* „ *aangewend, en de vinnigste en stekendste* „ *aanmerkingen vloeiden uit mond en pen.*" Een gezegde, dat de geestgesteldheid van velen in die beroerde dagen naar waarheid voorsteld; maar dat tevens het onbetaamelijke en schandelijke van der zodanigen denk-

en handelwijze aan elken oprechten liefhebber van het Vaderland gevoelen doet, die zich overtuigd houdt, dat *Schimpſchriften*, *Spotprinten*, en *vinnige Beſchuldigingen*, de middelen niet waren om aan 's Lands ongelukkige ſituatie, zoo van binnen als naar buiten, eene betere wending te geeven, maar wel om de Republiek tot in den grond te bederven. Het is zoo, en dit kan niet ontkent worden, dat het *Declaratoir van 's Lands Scheepsbevelhebberen*, aangaande het algemeen plaatshebbend gebrek aan *Victualie*, *Scheepsbehoeften*, en *Kleederen*, en de daar door veroorzaakte onmooglijkheid, om zulk eenen korten Tocht te onderneemen, naa dat de Republiek *ſints* 21 *maanden* in eenen openbaaren Oorlog met *Engeland* was geweest; een bewijs opleverde, dat 'er aan het Zeewezen, niet met dien ſpoed en ijver de hand geſlagen en gehouden was geworden, als het belang des Vaderlands gebiedend voorderde, en dat het een dadelijk plichtverzuim medebragt, toen de Scheepsbevelhebberen verklaren moesten, gebrek aan bijna alles te hebben, in een tijdſtip, waarin het Land door de Ingezetenen zoo buitengewoon gerugſteund werdt, door gewillige fournisſemen-

menten en het draagen der algemeene lasten; maar wie, die eenigermate met den aart der toenmalige Conſtitutie en het algemeen en bijzonder Beſtuur van het Vaderland bekend was, moest zich niet overtuigd houden, dat het niet behoorlijk en tijdig leveren van de onontbeerlijkſte Scheepsbehoeften op 's Lands Bodems, niet aan den STADHOUDER te wijten ware, zoo als niet ſlechts in een ſtroom van *Schimpſchriften* en *Spotprinten;* maar ook in *Misſives*, *Voorſtellen* en *Advijzen* geſchreven en gegeven door verſcheidene Regeerings-Collegiën, der Natie openlijk verzekerd wierdt? En evenwel het *eerſte* werdt ſtraffeloos toegelaten; en het *laatſte* zag men gebeuren, daar het klagen over eene *Onzichtbaare Verdervende hand* (door welke men niemaud anders dan den STADHOUDER bedoelde) in de meeste Raadzaalen als aan de Order van den dag geſteld wierd, toen het mislukken van den Tocht naar *Brest* niet meer te betwijfelen viel. Naauwlijks was het zoo ſtraks opgegeven, en aan den Franſchen Gezant toegezonden *Generaliteits beſluit*, ter *Vergadering van Holland* ingekomen, of den Raadpenſionaris werdt gelast, om zich dadelijk in Perſoon,

bij dien Gezant te vervoegen, en Hem uit naam der Vergadering te betuigen, *hoe leed het den Leden deed, dat 'er aan Zijn verzoek niet voldaan konde worden*, en tevens te verzekeren, *dat zulks althans aan hun niet te wijten ware, en dat zij een naauwkeurig onderzoek naar de oorzaaken van deze teleurſtelling zouden laten doen.* Al verder oordeelden zij zich te moeten verontſchuldigen bij het Franſche Hof, door hunnen Ambasſadeur BRANTSEN te gelasten, om aldaar deswegens de meest gepaste Vertogen aan den Koning en deszelfs Minister DE VERGENNES te doen: en eindelijk nam even die zelfde Commisſie, die op den 3 *October* bij den STADHOUDER geweest was, het beſluit van andermaal naar Z. H. te gaan, om naar de oorzaaken van de aanhoudende werkeloosheid te verneemen, en Hem over dat Onderwerp, en bijzonder over het plichtverzuim in het niet zenden der gevraagde Schepen naar *Brest*, te onderhouden, en het was ingevolge dit voornemen, dat de Commisſie zich reeds op den volgenden dag, zijnde den 11 *October*, bij Z. H. vervoegde, en bij monde van den Dordrechtſchen Penſionaris DE GIJZELAAR dien taak volvoerde, tot geen

geringe verbazing van den Vorst, bij welke gelegenheid het tot eene hevige woordenwisſeling tusſchen den Woordvoerder en Z. H. kwam, welke wij hier overneemen zullen, om dat uit dezelve duidelijk is afteneemen, hoe zeer men de Vorst voor den bewerker van alles hieldt, en tot welk eene hoogte het ongenoegen en de verwijdering tusſchen die Staatsleden en Hoogstdezelve geſtegen was.

Immers, naa dat voorzegde Leden, op even dezelfde wijze als 8 dagen bevorens ter gehoor bij Z. H. waren toegelaten, en het oogmerk huinner komſte, (als het gevolg van eene *Qualificatie van Hun Ed. Gr. Mog.*) hadden voorgeſteld; „ *betuigde Z. H. niet* „ *alleen Zijne bevreemding over de herha-* „ *ling van het geene zij op den* 3 *October* „ *op hem begeerd hadden; vermits Hij nu* „ *vier dagen geleden, door het inleveren* „ *zijner Memorie aan H. H. Mog. een* „ *ampel Verſlag van Zijne verrichtingen,* „ *en uit dien hoofde een volledig antwoord* „ *op hun Voorſtel gegeven hadt;*" maar Hij ſchroomde ook niet, om aan hun als Zijn gevoelen te verklaren, *dat zij geenſints be-*

volgd waren om van Hem eenige rekenſchap te komen afeiſchen, zeggende: „ *alvorens* „ *zich verder met hun in te laaten, gaar-* „ *ne te willen weeten, waar door zij Hee-* „ *ren meenden, door de Staaten geauthori-* „ *ſeert te zijn over een zaak, die nooit* „ *tot een punt van deliberatie bij Hun Ed.* „ *Gr. Mog. was gemaakt?*" Eene reflectie die alſints gegrond was, en door DE GIJZELAAR niet anders kon worden opgelost, dan door eene nietsbeteekenende uitvlucht, „ *dat* „ *de Reſolutie wegens hunne zending den* „ 27 *September bevorens genomen, eene Ge-* „ *neraale en Particuliere Qualificatie was,* „ *en dat zij het begeerde onderricht uit* „ *hoofde van die algemeene Qualificatie af-* „ *vroegen.*" Dan, daar de Vorst het ongerijmde van dat voorwendſel gevoelde, gaf Hij aan den Spreeker dit gepast antwoord: „ *niet te kunnen denken dat de Reſolutie,* „ *op den* 27 *September genomen, zaaken* „ *ſpecteerde, die niet voorgevallen waren* „ *vóór dat zij genomen was; en dat Hij* „ *om die rede oordeelde, geene de minſte* „ *rekenſchap aan de Commisſie ſchuldig te* „ *zijn, en voorts ongezint, om aan dezelve*

„ *ee-*

„ *eenig nader antwoord te geeven.*" (*) Een antwoord, dat DE GIJZELAAR naar alle vermoeden niet verwacht hadt, en dat door hem beantwoord werd met het doen van eene bedreiging, (het gewoone redmiddel wanneer men zich in verlegenheid bevindt) namelijk: „ *Dat zij Rapport zouden doen, en*

„ *niet*

(*) Om de kragt van dit argument wel te vatten, zal het zijne nuttigheid hebben om onze Lezeren hier te doen opmerken, dat, toen op den 27 *September* bij de meerderheid der Hollandsche Staatsleden, tot het afzenden der Commissie aan Z. H. tot onderzoek naar de aanhoudende werkeloosheid ter Zee, besloten wierdt, er als toen nog geen quæstie aanwezig was *over het al of niet zenden van* 10 *Schepen naar Brest*, over welke uitlukking die Commissie als nu zijne HOOGHEID bijzonder wilde onderhouden, even of dit alleen aan Hem te wijten ware. —— Het was dus niets anders dan een ongerijmd voorwendsel van DE GIJZELAAR, toen hij Z. H. beduiden wilde, dat Hij en zijne Medeleden beloorlijk waren geautoriseert geworden, dewijl zulks onmooglijk had kunnen plaats hebben, zoo als de Prins dan ook aan hem te kennen gaf, doch met geen ander gevolg, dan dat, het welk wij verder in den Text vernemen, te weeten: dat Hij den Vorst bedreigde met de onaangenaame gevolgen die 'er uit zijne weigering, om te voldoen aan het gedaane Voorstel, zoûden te wagten zijn.

„ *niet wilden inſtaan voor de onaangenaame*
„ *gevolgen welke hier uit zouden kunnen*
„ *reſulteeren*," het welk Z. H. beantwoordde, met te zeggen: „ *dat Hij zich niet*
„ *verder met hem wilde inlaaten.*" Waarop de Commisſie, even als te voren, onverrigter zaake vertrok, naa dat alvorens Z. H., wel vermoedende dat 'er een zeer ongunſtig Verſlag van het gebeurde zou gedaan worden, aan den *Raadpenſionaris* VAN BLEISWIJK in het bijzonder verzocht: „ *Wel te willen*
„ *onthouden wat Hij gezegd, en waarom*
„ *Hij in het Voorſtel gedifficulteerd hadt,*
„ *en tevens verwachtte, dat Hij ook Zijn*
„ *zeggen zoude hebben op het Rapport van*
„ *de Bezending, welke hij begreep, dat de*
„ *paalen van haar last was te buiten ge-*
„ *gaan. Verder herhalende, niet ongenegen*
„ *te zijn om aan de Heeren Staaten, zoo de-*
„ *zen het begeerden, opheldering te geeven,*
„ *mits dat de Punten waarop zij dezelve ver-*
„ *langden, ſchriftelijk opgegeven werden, om*
„ *'er ſchriftelijk antwoord op te kunnen*
„ *geeven.*"

Intuſſchen bleef het bij deze onaangenaame ontmoeting met de gemelde Hollandſche Leden voor Z. H. niet berusten. Naauwlijks

lijks was de mislukking van den Tocht naar *Brest* aan de Staaten der meer afgelegene Gewesten, *Vriesland* en *Stad-en-Lande* bekend geworden, of zij namen een beſluit, om insgelijks hun ongenoegen deswegens aan de Bondgenooten, door het zenden van Circulaire Brieven openlijk te doen blijken. De eerstgenoemden ſchreven niet alleen aan de Staaten van alle de Gewesten, *dat men met ter zijde ſtelling van alles, zich dat geval moest aantrekken, als zijnde een verzuim zoo vernederend voor het Gouvernement, als teleurſtellend voor den Franſchen Monarch;* maar zij voegden 'er ook het afſchrift eenes Briefs aan Z. H. gericht, bij, in welken zij, door het opgeeven van eenige Vraagpunten, op de duidelijkſte wijze blijken lieten, *dat zij Hem voor de oorzaak van alles hielden*, hun geſchrijf beſluitende, met eenen eisch en verklaring aan den Vorst, „ *om voor den 5 November een ombewimpeld* „ *antwoord op de voorgeſtelde Vraagen ter* „ *hunner Vergadering in te zenden, of dat* „ *zij bij ontſtentenis van hetzelve, niet zou-* „ *den raadplegen over de Equipagiën van* „ *het volgende Jaar; maar zodanige maat-* „ *regulen neemen, als zij zouden oordeelen*

„ *geſchikt te zijn, om voor te komen, dat*
„ *het Geld door hunne Ingezetenen, in het*
„ *zweet hunnes aanſchijns zoo gewillig wor-*
„ *dende opgebragt, niet langer nutteloos ver-*
„ *ſpild werde: te meer, daar het uit dit*
„ *geval bleek, dat men geen voorneemen*
„ *ſcheen te hebben, om den algemeenen vij-*
„ *and eenige afbreuk toe te brengen &c.*"
Een geſchrijf dat Z. H. derwijze verbaasde en griefde, dat Hij oogenblikkelijk het beſluit nam, om hetzelve naar vereisch te beantwoorden in eene Misſive aan welgemelde Vrieſche Staaten ingericht, waarin Hij, naa vooraf gezegd te hebben, „ *dat Hij van*
„ *oordeel was, in geenen deele gehouden te*
„ *zijn aan ieder der Bondgenooten verant-*
„ *woording te geeven, van het geene Hij*
„ *in zijne kwaliteit als Admiraal Generaal*
„ *van de Unie mogt verricht hebben; Hij*
„ *echter uit inſchikkelijkheid, en om alle*
„ *kwaade indrukken weg te neemen, door*
„ *eenen brieve ook aan H. H. Mog. hou-*
„ *dende, aan hun de verzochte openingen*
„ *zoude geeven:*" in welke Hij ter zijner Juſtificatie tegen alle gemaakte verdenkingen van opzettelijk plichtverzuim aan zijne zijde, verſlag deedt: „ *dat Hij opzichtelijk het*

„ *ver-*

„ zoek des Franſchen Gezants, de Conſide-
„ ratiën hadt ingewonnen van niet minder
„ dan vijf bij Hem vertrouwde en in het vak
„ der Marine zeer kundige Perſonen (zijnde
„ de Fiscaalen BISDOM en VAN DER HOOP;
„ de Admiraalen REIJNST en ZOUTMAN; en
„ den Schout bij Nacht VAN KINSBERGEN;)
„ doch met dat gevolg, dat zij allen veele
„ zwarigheden gevonden hadden, om door
„ het vertrek van 10 Schepen naar Brest,
„ in het reeds vergevoorderd Jaargetijde,
„ een aanmerkelijk deel der Vloot aan de
„ andere zijde van het Canaal te zenden.
„ Dat Hij echter, ondanks de geopperde be-
„ denkingen, alles wat mogelijk was ver-
„ richt hadt, om het uitlopen dier Schepen
„ te bevoorderen, doch dat dien Tocht, zoo
„ uit hoofde dier zwarigheden, als den
„ ſtaat der Schepen en Equipagiën was ag-
„ tergebleven. — Het onderzoek naar dit
„ alles ſtond aan H. H. Mog. vrij; en had
„ 'er nalatigheid plaats gehad, het was bui-
„ ten Zijn oogmerk en tegen Zijne herhaal-
„ de Orders geſchied. Ook moest Hij her-
„ inneren, dat het niet uitlopen dier Sche-
„ pen, niet alleen aan ongereedheid was
„ toe te kennen, maar ook aan het enſtui-

„ *mig weêr, dat daar toe niet weinig hin-*
„ *derlijk geweest was.* &c." Dan, dit ſchrijven deedt de gewenschte uitwerking bij de *Staaten van Vriesland* niet: zij toch zich gerugſteund ziende, door de goedkeuring welke hunne afgezondene Misſives bij velen in *Holland* wegdroeg, en dat de *Staaten van Stad-en-Lande*, (ſchoon in gematigder termen ten opzichte van Z. H.), al mede hun ongenoegen over de plaatshebbende Directie aan de Bondgenooten te kennen gaven (*), deden op den 15 *November* eene twee-

(*) Wanneer men de Misſives der *Vrieſche Staaten*, zoo aan de Bondgenooten als aan Z. H. in vergelijking brengt met de Misſive der *Staaten van Stad-en-Lande* aan alle de Gewesten, dan ontdekt men het verſchil tuſſchen het een en ander zeer duidelijk. De *Vriezen* ſtelden de oorzaak van alles, zoo niet geheel, althans grootendeels *op rekening van den* STADHOUDER; terwijl die van *Stad-en-Lande*, dit toekenden, *aan het dwarsboomen en opzettelijk vrugteloos maaken van Hoogstdeszels Orders en onvermoeide Pogingen, door de Scheepsbevelhebberen en de Beſtuurderen der Admiraliteiten.* — Dit het geval zijnde, zoo vind men dan ook de de rede, waarom Z. H. zich door een antwoord aan de *Vriezen*, tegen den Hem aangetijgden hoon verdedigde.

tweede Circulaire Misfive aan alle de Gewesten afgaan, in welken zij de bevorens gedaane algemeene beſchuldigingen niet alleen herhaalden, maar nu meer gedetailleert uit elkander zetteden, door het opgeeven van eenige punten, getrokken uit de *Rapporten van den Vice-Admiraal* HARTZINCK, en de *berichten van Z. H.*, in welken zij oordeelden ongerijmd- en ſtrijdigheden gelegen te zijn, bijzonder ten nadeele van den laatſten, daar zij zich naa derzelver opgave dus uitdrukten: „ *Wanneer wij dit alles gade-*
„ *ſlaan, en tevens bedenken, hoe weinig*
„ *deels* ZIJNE HOOGHEID *in alles wat deze*
„ *zoo veel gerugts en opziens verwekkende*
„ *zaak ſchijnt te neemen; daar H. H. Mog.*
„ *het voorgevallene met opzicht tot de inge-*
„ *komene Rapporten, ſlechts in overweging,*
„ *zonder wijders, gehouden hebben; dan zin-*
„ *ken wij weg in eene zee van vertwijffe-*
„ *ling!*" en het was om die reden, dat zij ten ſlotte van alles, genoegzaam overeenkomſtig het oude gevoelen der *Amſterdamſche Regeering*, voorſtelden: „ *Of het niet*
„ *onvermijdelijk nodig ware, dat de Bond-*
„ *genooten eenige bekwaame Leden uit hun*
„ *Lichaam benoemden, om over het behoud*

„ *des Vaderlands, in Perſoon, met elkander,*
„ *op eene daar toe te benoemene plaats te*
„ *raadplegen, en middelen te beramen, wel-*
„ *ken onder Gods zegen in ſtaat zouden*
„ *zijn, de tot nu toe verkeerde en gebrek-*
„ *kige* DIRRECTIE *en* UITVOER *van zaaken*
„ *te doen ophouden, en tot redding van het*
„ *zinkende Vaderland in derzelver plaatſe*
„ *te ſtellen, zodanig eene, waarin een Geest*
„ *van Orde en Activiteit de grootſte drijf-*
„ *veer wierdt; waar door de Republiek in*
„ *ſtaat konde geſteld worden, om niet meer*
„ *in eene hatelijke en verderffelijke werke-*
„ *loosheid te verkeeren; maar om integen-*
„ *deel met waare aloude Nederlandſche Voort-*
„ *varendheid en Heldenmoed, den gevloekten*
„ *vijand des Vaderlands allen mogelijken af-*
„ *breuk, en aan de onwaardeerbaare belan-*
„ *gens des Koophandels en der vrije Zee-*
„ *vaart alle wezentlijke en gevoelige dien-*
„ *ſten te doen.*" Een geſchrijf, dat de bedoelde oogmerken, (het vermeerderen des ongenoegens tegen den STADHOUDER oogenblikkelijk; en het benoemen eener Staatscommisſie, tot het doen van een naauwkeurig onderzoek wegens het niet zenden der gevraagde Schepen naar *Brest*) naa lang en he-

vig twisten *in het volgende Jaar* ten gevolge hadt, vooral, toen na verloop van bijnaa 3 Jaaren, bij den afloop van dat omomslagtig en voor den Lande zeer kostbaar onderzoek bleek, dat de oorzaak van dat alles door de Vriesſche Staatsleden, en allen die met hun op gelijke wijze gedacht en geſproken hadden, zonder eenigen grond van zekerheid aan Z. H. was toegekend geworden. Laaten wij ter ſtaving van dit gezegde, (niettegenſtaande wij de tijd-orde der Geſchiedenis voor een oogenblik aan een zijde zetten) hier kortelijk opgeven, de voornaamſte bijzonderheden, die bij dat zoo veel opſpraaks gemaakt hebbend onderzoek zijn voorgevallen.

Hoe dringend de begeerte van velen ook was, om, ingevolge de eisſchen der *Vriezen* en andere Staatsleden, eenige Lieden tot het doen van een naauwkeurig onderzoek naar de bewuste zaak benoemd te krijgen, 'er verliepen echter bijna 14 maanden, eer het werk bij *H. H. Mog.* zoo verre gevoorderd was, dat Hoogstdezelve tot het doen van dat onderzoek beſloten, door op den 23 *December* 1783, eene Reſolutie te neemen, „ *dat in Conformité der Reſolutie van de*

„ *Staa-*

„ *Staaten van Holland, van dato den 7 Fe-*
„ *bruarij bevorens genomen, en op den* 10
„ *dito ter Generaliteit ingebragt, omtrent*
„ *de exiſtentie van het fait* (of namelijk de
„ Schepen tot de Expeditie beſtemd, van
„ de nodige behoeften *al* dan *niet* waren
„ voorzien geweest? en zoo neen, door
„ wien 't gebrek veroorzaakt geworden was?)
„ *bij Verhoor of Bericht van de daar bij*
„ *geconçerneerde Officieren, op eene politieke*
„ *en extra-judiçieele wijze zoude worden ge-*
„ *inſtitueert, door twee Leden uit Holland,*
„ *en voorts door nog zes anderen uit de VI*
„ *overige Gewesten, namelijk één uit iedere*
„ *Provinçie, alle door H. H. Mog. aante-*
„ *ſtellen, dus in het geheel* 8 *Perſonen,*
„ *welken in last kregen, om zonder tijd-*
„ *verzuim de Beſoignes aan te vangen en*
„ *voort te zetten, zonder daarin door ande*
„ *ren vervangen te worden, ten einde aan*
„ *die zaak geen oponthoud of retardement*
„ *wierde toegebragt.*" En het was ingevolge dit beſluit, dat, voor zoo verre de Provincie *Holland* betrof, de Heeren VAN ZEEBERGH en VAN BERCKEL, Penſionariſen der Steden *Haarlem* en *Amſterdam*, zich wel ſpoedig tot verrichting van dien taak zagen aan-

aangeſteld: dan, dit ging ten aanziene van de overige Gewesten zoo vlot niet, dewijl men in *Gelderland* en *Overijſſel* omtrent de te benoemene Perſonen, niet alleen in de Staatsvergaderingen, maar ook onder het gros der Burgeren van de Steden *Zutphen* en *Deventer* zeer oneens was, het welk de zaak van eene nog neteliger en erger natuur maakte.

Het gelust ons niet hier verſlag te geven, op welk eene wijze in die Gewesten en Steden bijzonder geijvert werdt, om de Baronnen CAPELLEN TOT DE MARSCH, en CAPELLEN TOT DEN POLL tot die Commisſie benoemd te krijgen; en met welke redenen de twistende Partijen ter bereiking van hunne oogmerken, hunne gevoelens en eisſchen aanklemden: genoeg is het hier te zeggen, dat naa lang twistens en harrewarrens die beide Heeren bij H. H. Mog. gepasſeert werden, daar Hoogstdezelven, in den loop van de maand *Januarij* 1784, tot dat werk Committeerden, den *Baron* PIEK wegens *Gelderland*; en den *Zwolſchen Burgemeester* ROUSE wegens *Overijſſel*, ter hunner Vergadering als gewoone Afgevaardigden voor die Gewesten zitting hebbende: en dat voorts door de Staaten van *Zeeland*, *Vriesland*, *Utrecht*

en

en *Stad-en-Lande*, tot het bewerken van dien taak werden aangesteld, de Heeren DE BEVEREN; VAN ANDRINGA DE KEMPENAAR; PERPONCHER DE SEDNITSKIJ; en SICCAMA, aan welken door *H. H. Mog.* tot *Amanuensis* wierd toegevoegd, de Heer Mr. ABRAHAM VAN BERCHUIS: welke alzoo Gecombineerde Commissie op den 30 *Maart* 1784 voor de eerste maal in den *Haage* bijeen kwam, en zich tot op den 23 *Junij* des volgenden Jaars 1785 onledig hieldt, met het ondervragen van de Heeren Vloot- en Scheepsbevelhebberen HARTZINCK, VAN BIJLANDT, VAN HOEIJ, VAN BRAAM, BOSCH, STARINGH, en 'T HOOFD &c. daar van op den volgenden dag een zeer uitvoerig *Rapport* inleverende aan de *Algemeene Staaten*, het welk naderhand, met de daar toe behoorende *Bijlagen*, in drie Octavo Boekdeelen, door de openlijke Uitgave der Natie in handen gegeven, en dat door velen met de uitbundigste toejuichingen ontfangen en gelezen is geworden, als bevattende naar hun oordeel, de duidelijkste bewijzen, dat 'er eene verkeerde Directie en Plichtverzuim, zoo aan de zijde der *Hoofdbestuurderen van de Admiraliteiten*, als aan die van de *Scheepsbevelhebberen* hadt plaats gehad. Dan, hoe groot

groot het getal der zodanigen ook zijn mogt te, hetzelve werdt echter verre overtroffen door dat van anderen, die naa het lezen des ingeleverden Rapports, duidelijk bemerkt hadden, dat de Rapporteurs zich overreed hielden, dat niet alleen het niet zenden der 10 *Schepen naar Brest;* maar ook den traagen voortgang aan het herstellen van 's Lands Marine aan oorzaaken was toe te kennen, welken bij het op den duur in stand houden van de gewoone omslagtige Huishouding; het opvolgen van oude schadelijke gebruiken bij de Admiraliteiten; en het niet dadelijk invoeren van eene meer eenvoudige en minder samengestelde Directie, onmogelijk uit den weg geruimd konden worden; en wijders, dat 'er door de Commissie in het geheele Stuk geen één éénig duchtig bewijs was aangevoerd, door het welk de openlijke beschuldigingen van opzettelijk plichtverzuim, (ten nadeele van Z. H. zoo algemeen verspreid,) nader gestaafd en bevestigd was geworden, het welk echter de voornaame hoofdbedoeling was waarom de Commissie was aangesteld, en waarom men zoo veel tijds en Gelds, zonder eenig wezentlijk nut voor het Vaderland te bewerken,

aan

aan het onderzoek besteed hadt. *Zonder eenig wezentlijk nut te bewerken*, zeggen wij, en in de daad dat was het geval naa den afloop des gedaanen onderzoeks, en het inleveren des omslagtigen *Rapports* met de daarbij gevoegde *Bijlagen:* want hoe zeer uit den heerschenden toon van het eerstgenoemde duidelijk bleek, dat de Pen van deszelfs Steller niet bestuurd was geworden door dien geest van onpartijdigheid welke in een Stuk van dien aart vereischt werd; en hoe zeer uit de Vraagpunten bij de Verhooren aan de Scheepsbevelhebberen gedaan en voorgelegd, allerwegen doorstraalt, dat men veel meerder gezint was, om de Gerequireerden schuldig aan opzettelijk en dadelijk gepleegd wanbedrijf te beschouwen; dan om op eene onpartijdige wijze te onderzoeken of zij *al* of *niet* schuldig waren; zoo bleek echter uit het slot des Rapports dat de Commissie zich overtuigd hield, dat de voornaame redenen van het niet zenden der Schepen naar *Brest* te zoeken waren, in die gebruiken en wijze van Huishouding bij de Marine, die wij zoo even hebben aangestipt, en welken afteschaffen, en door eene verbeterde order van zaaken verwisselt te krij-

krijgen, buiten den werkkring der Vloot- en Scheepsbevelhebberen gelegen was, ten beroge daar van, niet minder dan *zes pointen* opgevende, die aan elken onbevooroordeelden duidelijk te zien gaven, dat de bron van het kwaad in geheel andere oorzaaken dan in *Lafhartigheid*, *opzettelijke Plichtverzaking*, *of Verraad* gelegen was. Laaten wij ter ſtaving van dit gezegde, den hoofdinhoud dier pointen hier kortelijk opgeven.

De *Eerſte*, die den meesten invloed op het mislukken der Expeditie had te wege gebragt, was naar het oordeel der Commisſie, *het zeer voornaam defect*, *dat proflueerde uit de wijze waarop de Schepen van den Staat*, *voor bijzondere rekening van de reſpective Kapiteinen*, *werden gevictualieerd.* Het was bekend, dat de Kapiteinen altoos, en zelfs in vredestijd, zorg droegen, om geen meer Victualie aan Boord te neemen, als tot den laatſten dag van den beſtemden Victualietijd volſtrekt nodig was, om rede, dat bij het afdanken of buiten dienst ſtellen der Schepen, het overſchot voor hunne rekening bleef, dewijl het Land ſlechts tot dien tijd, en niet langer, het kostgeld voor het volk betaalde. Al verder, was aan de

Commisſie gebleken, dat het in Oorlogstijd de gewoonte was, om de hoeveelheid der benodigde Victualie niet te berekenen naar de hoeveelheid der Manſchappen die tot de compleete Scheepsrol behoorden; maar alleen naar het getal der geenen die zich ten tijde van de geordonneerde Victualie werkelijk aan boord bevonden. Een maatregel die door de Kapiteinen alleen in acht genomen wierdt, om dat, in geval het Schip door den vijand genomen of vernield werd, de waarde van de alsdan zich nog aan Boord bevindende Victualie van wegens het Land aan hun niet werd te goed gedaan. — De *Non-Expeditie naar Brest* was naar de gedachten van de Commisſie, aan dit ſijsthema van ſpaarzaamheid voornamelijk toe te kennen, dewijl tijdens de aanvrage om de 10 Schepen door den Franſchen Gezant gedaan, de geordonneerde Victualietijd op weinige dagen na verſtreken was. &c. (*) Bij deze *eerſte* oorzaak, alleen oor-

(*) Wanneer men deze opgave van de wijze waarop de Schepen in dien tijd gevictualieert wierden, in alle derzelver omſtandigheden overweegd. en dan daarbij in aanmerking neemt, de tijd waarop de aanvrage door *Frankrijk* gedaan werdt,

oorſprongelijk uit eene oude Cijnoſure, bij de Admiraliteiten ſtand houdende, kwam nog eene *tweede*, die niet minder tot de *Non-Expeditie* aanleiding had gegeven, namelijk: *de nalatigheid van verſcheidene Gewesten in het fourneeren van hunne Aandeelen in de geconſenteerde Equipagiën, en bijzonder in die voor het Jaar* 1782, ten ſpreekenden bewijze daar van aanvoerende, dat, niettegenſtaande de Republiek zich in dat Jaar in eenen fellen Zeeoorlog met *Engeland* bevondt, het echter tot in de maand *October* duurde, eer de voorgeſlagene Equipagie bij de Bondgenooten tot Concluſie kwam. Die agterlijkheid omtrent zulk een aangelegen onderwerp, hadt aanleiding gegeven, dat de Orders tot victualieering der Schepen geduurende dat Jaar, aan de Kapiteinen ſlechts voor zekere bepaalde tijden, ſucçesſivelijk gegeven waren, en niet voor 12 maanden, zoo als in 1781 geſchied was. Het was dus naar het oordeel van de Commis-

werdt, wie gevoelt dan niet, hoe veele nadeelen die manier van victualieeren voor den dienst met zich bragt, en tevens, dat daar aan alleen het algemeen gebrek aan Victualie in het laatst van *September* moest toegeſchreven worden?

misſie, ter voorkoming van de daar uit profluerende ongeregeldheden, allernoodzaaklijkst, om door ſpoediger Conſenten daarin te voorzien, en zodanige voorzieningen te doen, die de werkzaamheden der Departementen van de Marine konden opwekken, ten einde alle bezwaren uit het niet Concludeeren tot de geprojecteerde Equipagiën wordende afgeleid, ten eenenmaale afgeſneden werden. — Als eene *derde* oorzaak, die tot het niet executeeren der gegevene Orders bijzonder hadt medegewerkt, gaf de Commisſie op, *het ſubſiſteerend gebrek aan Magazijnen en Voorraadplaatſen tot berging van Victualie en Ammunitie; en aan een genoegzaam getal Waterputten op het Eiland Texel:* alsmede *van de nodige geſchikte plaatſen aldaar, om 's Lands Schepen met den vereischten ſpoed te Kielen en ſchoon te maaken.* — Daar men bij ontſtentenis van alle die noodwendigheden op het gezegde Eiland, in de noodzaaklijkheid was om alles van *Amſterdam* aan het boord der Schepen te moeten laaten aanbrengen, verloor men veel tijd; en men kon volgens het oordeel der Commisſie als zeker ſtellen, dat indien 'er te dien tijde op *Texel* zodanige welvoorziene Ma-

Magazijnen geweest waren, men alsdan in de weinige dagen, waarin de Schepen de reize moesten aanneemen en volbrengen, met gemak, en volkomen, dat alles zoude hebben kunnen verrichten, het geene nu niet dan met veele moeite en gebrekkig had kunnen geschieden. (*) Al verder, voerde de Commisie, als een *vierde* rede voor het mislukken van den Tocht aan, *het gebrek van behoorlijke Correspondentie tusschen de verschillende Departementen en Commandementen in het beſtuur der Marine.* Hier uit ont-

(*) Het niet consenteeren *in*, en gevolgelijk, het niet fourneeren *van* de benodigde Gelden; en het gebrek aan *Magazijnen* en *Waterputten*, waren dan medewerkende redenen van de misluking dier Tocht. Wanneer men nu nagaat, dat het opruimen dier hinderpaalen buiten den werkkring van Z. H. en dien van de Scheepsbevelhebberen gelegen was, wie gevoelt dan niet hoe onredelijk en onbillijk men handelde, toen men het mislukken van den Tocht aan een opzettelijk Verraad, en in de hand werken van den vijand toekende? — De hier opgegeve Defecten en Gebreken in het algemeen beſtuur der Marine, waren intusschen niet nieuw, maar jaaren lang bevorens opgegeven, en de herhaling derzelver door de Commisie, bewees duidelijk, dat men op den steen beet, en niet op hun die denzelven wierpen.

ſproot naar het oordeel der Commisſie eene ongelijkheid in den dienst welke van die Schepen gevoorderd wierd, en eene gevaarlijke verzwakking van het Esquader, wanneer men bij een ſchielijk opkomende Expeditie genoodzaakt wierd, om ſommige Bodems t'huis te houden, zoo als nu in het onderhavige geval gebeurt was. Dat dit in de daad een zeer groot defect was behoefde geen betoog; maar daar hetzelve uit den aart van de omſlagtige Huishouding der Admiraliteiten voortſproot, en alle voorſtellen tot redres, zoo door Z. H. als door den *Admiraal* VAN KINSBERGEN van tijd tot tijd gedaan, (ten einde de geheele Marine *onder één meer geconçentreert generaal beſtuur, en dus tot één geheel op elkander werkend lichaam te brengen*,) van de hand gewezen waren geworden; dewijl vele Leden van Regeering, bijzonder in *Holland*, bij zulk eene inrichting hunne rekening niet maakten; zoo volgde ook daar uit, dat het geheele onderzoek nutteloos was, en dat het aan de hooge verwachting daar van opgevat, nimmer beantwoorden kon. De jalouzij en naarijver die de Collegiën ter Admiraleit, ten aanzien van de uitoeffening hunnes

ge-

zags omtrent elkander blijken lieten, en de handhaving van hunne bijzondere rechten, die zij allen met hand en tand vasthielden, maakten alle pogingen vruchteloos, en het was ook hier aan, en geenzints aan Verraad of Lafhartigheid toe te kennen, dat 'er aan *Vrankrijks* dringend verzoek in zoo weinig dagen niet voldaan kon worden. Meerder bedenking leverde de door de Commisfie aangevoerde *vijfde* oorzaak van de mislukking der begeerde Tocht, op, namelijk: *het heerschend denkbeeld der Scheepsbevelhebberen, dat zij, offchoon positive orders van H. H. Mog., Z. H. en de Admiraliteiten ontfangende, echter de uitvoering dier orders afhangelijk maakten van hun bijzonder oordeel, of zulks al of niet raadzaam ware.* Dit was, naar het oordeel der Commisfie, een fijsthema dat het gezag der Officieren hoger deedt ftijgen dan de magt van den Souverain. Het was de grootfte en voornaamfte reden van de *Non-Expeditie naar Brest*, en het ftreed niet alleen tegen de Authoriteit van den Souverain, en de Subordinatie in den dienst; maar was ook ten uiterften temerair in de applicatie. De Souverain kon redenen hebben, om zekere Ex-

peditie te ordonneeren, en derzelver executie abſolutelijk te begeeren, doch indien het aan de Commandanten vrijgelaten werd, om die Order, uit hoofde van hunne bijzondere bedenkingen, niet ten uitvoer te brengen, moest dit het Vaderland aan onherſtelbaare nadeelen bloot ſtellen, en dit behoorde althans in het vervolg geen plaats meer te hebben. &c. Men wilde dus van kundige, en door betoonde moed en trouw op de *Doggersbank* beproefde Zeehelden, eene volſtrekt lijdelijke gehoorzaamheid aan de genomene beſluiten in acht genomen hebben, het zij dan dat de uitvoering bij hun als mogelijk of onmogelijk, als nuttig of ſchadelijk beſchouwd mogt worden, en wilde hen op die wijze ontzetten van het recht dat van alle tijden en bij alle Mogendheden aan Vloot- en Scheepsvoogden was toegekent geworden, om namelijk, ondanks de gegevene generaale Inſtructiën, en Orders, *in alles naar Soldaat- en Zeemanſchap in de plaatshebbende omſtandigheden te handelen*, en derhalven eene maatregel, die naar de gedachten van alle deskundigen, niet alleen eene ingewikkelde beſchuldiging van opzettelijk plichtverzuim voor de Scheepsbevelheb-

hebberen, tot dien Tocht benoemd, voor-onderſtelde, (ſchoon zulks uit de verhoren niet gebleken was;) maar die bovendien met opzicht tot den Zeedienst onuitvoerbaar was, en die, in geval dezelve werd doorgedrongen, meer nadeel dan nut zou veroorzaakt hebben, dewijl de *Zee-tactiecq* zich niet in de Raadzaalen op het vaste Land, maar alleen bij Tochten en in Zeegevechten aan het boord der Schepen, in volle Zee grondig leeren doet. — Eindelijk oordeelde de Commisſie, dat als een *zesde* point, het welk aanleiding tot de *Non-Expeditie* gegeven had, in aanmerking behoorde genomen te worden, *de gewoone inrichting van de weekelijkſche Rapporten der Bevelhebberen aan de Admiraliteiten, aan den Admiraal Generaal, en aan den Commandant der Vloot, omtrent den ſtaat der onder hun bevel ſtaande Schepen.* Er was aan de Commisſie, ſtaande den loop des gedanen onderzoeks gebleken, dat die Rapporten veelal op eenen voet ingericht wierden, dat dezelven zeer weinig betekenden, vermits men uit dezelven niet zeker beſluiten kon, of de Schepen werkelijk in ſtaat waren om de inmiddels gerequireerde dienſten te præſteeren, of niet; doch ten aan-

ziene van de manier op welke dit veranderd behoorde te worden, meldde de Commisſie niets. En geen wonder, want daar die Rapporten, volgens de Order van het Land, en overeenkomſtig de daar van gemaakte Formulieren werden ingeſteld, behoorde zulks veel eer als een gebrek in de generaale Directie van 's Lands Marine, dan als eene oorzaak van het niet voldoen aan *Vrankrijks* eisch beſchouwd te worden.

Zie daar den uitſlag van dat omſlagtig en zoo veel geruchts verwekt hebbend onderzoek, zoo beknopt en duidelijk als in ons vermogen was opgegeven, ten einde onze Lezeren te doen zien, hoe nutteloos de tijd en kosten daar aan beſteed, zijn verſpild geworden, en tevens aan welke oorzaaken het zij toe te ſchrijven, dat 'er geduurende den loop des Jaars 1782, zoo weinig van aanbelang met 's Lands Zeemacht, tot afbreuk van den vijandigen Brit kon worden uitgericht.

De eenige en alleen geldige redenen van dat alles, waren toch niet te zoeken in een opzettelijk Verraad en een ſtrafwaardig heulen met den vijand aan de zijde des STADHOUDERS; of in het aangetijgde plichtverzuim,

en

en lafhartig gedrag aan de zijde der beroemdſte en dapperſte Zeehelden, zoo als de laster allerwegen verſpreidde; maar wel in het wenſchen *om*, en het bewerken *van* eenen *Zee-oorlog*, met eene Natie, tegen welks Colosſaale Zeemacht men bij het gemis van Schepen, geene beſcherming aan den Handel, veel min eene genoegzaame tegenweer aan derzelver Oorlogsvlooten bieden kon: maar wel in het lichtvaardig ſteunen en vertrouwen op de hulp en bijſtand van veelbelovende, doch niets wezentlijks verrichtende naburige Mogendheden; en eindelijk in het doorzetten en dag op dag vermeerderen der inwendige Twisten en Verdeeldheden, ter ondermijning van de vastgeſtelde *Conſtitutie*, en het daarop gevestigd ERFSTADHOUDERSCHAP. (*) Laaten wij nu naa dezen uitſtap,

(*) Dat wij over den toedragt der *mislukte Expeditie naar Brest*, en den nutteloozen arbeid aan het omſlagtig onderzoek deswegens beſteed, dus ſprekende, niets anders dan de waarheid zeggen, zal best blijken uit het gene de *Hoogleeraar* KLUIT te boek geſlagen heeft, toen hij over die zaak ſprekende zich in ſubſtantie dus uitdrukte: „ Men „ heeft doorzichtige Politieken gevonden, die mee„ nen, dat dit heele Stuk van *Brest*, eene *Farce*, „ een

ſtap ten aanziene van de *Tijdorde*, tot het door ons zoo ſtraks verlaten punt der Geſchiedenis

„ een opgemaakt werk is geweest. — De uitreis
„ bleef achter; maar juist die mislukte uitreis, die
„ ligtelijk te voorzien was, moest den ſtempel druk-
„ ken op het ſchreeuwen over *Inactiviteit*, en op
„ de *beſchuldigingen* tegen den STADHOUDER als de
„ *verdervende hand*, en nu konde het werk eerst
„ regt aan den gang gaan, terwijl de Franſche
„ Koning en zijne Miniſters 'er zich denkelijk
„ heimelijk over verheugden. — Men liet den
„ STADHOUDER ſtraffeloos hoonen en hekelen, en
„ toen alle die vuiligheden hare kragt op der
„ Burgeren gemoederen gedaan, en de bedoelde
„ uitwerking hadden, *kwam 'er bijnaa 3 Jaaren*
„ *daarnaa een Rapport van de Commiſſie, 't welk*
„ *den* STADHOUDER *van alle blaam en verdenking*
„ VRIJ VERKLAARDE. — De zaak (dus vervolgde
„ hij) aan *Vrankrijks zijde beſchouwd*, was zeer
„ fijn overlegd; die kon uit die Schepen te *Brest*,
„ waarſchijnlijk voordeel haalen. — Ging het door,
„ zoo behoefde Hij zich weinig te bekommeren
„ over een *nieuw Plan van Operatiën* waarop
„ *Amſterdam* drong. — Hij had dan de regeling
„ dier Operatiën in Zijne hand, zonder zich aan
„ iets te verbinden. — En als Hij de Schepen,
„ in 't ongure Jaargetijde, gereed om in winterlage
„ opgelegd te worden, al niet bekwame, *dan kon*
„ *Hij klagen dat men Hem niet hielp*; dan kon
„ Hij *rede van ongenoegen tegen de Republiek voor-*
„ *wenden*; dan kon Hij haar aanmerken als een

„ Bond-

nis van het rampſpoedig Jaar 1782 terug keeren, ten einde nog eene en andere belang-

„ Bondgenoot die van geen gewicht was, of den
„ vijand afbreuk konde of wilde doen: — en
„ eindelijk, dan kon Hij zijne bijzondere zaaken
„ behartigen, en men mogt Hem niet kwalijk nee-
„ men, dat Hij zich met *Engelnnd* afzonderlijk
„ poogde te verdragen, (zoo als kort daarnaa ook
„ gebeurde) zonder zich aan de Republiek te bin-
„ den, Zijne vrienden in dezelve zouden dat wel
„ weten goed te maaken. — Men hieldt (zegt hij
„ verder) met die zaak de Natie *bijnaa* 3 *Jaaren*
„ gaande, eer men den STADHOUDER zuiverde. —
„ En daar de hevigſte tegenpartijen van Z. H. tot
„ Onderzoekers gekozen waren, mag men dan niet
„ zeggen, *dat die vrijſpreeking de volkomenſte we-*
„ *derlegging inhield, van al den blaam waarmede*
„ *men den* ADMIRAAL GENERAAL *zoo onſchuldig en*
„ *onverdiend ſtraffeloos had laaten verſmaden en*
„ *vertrappen?* alzoo men naa een 3 Jarig onder-
„ zoek, onder alle de bevelen, orders, ſchrifture-
„ ren, verhoringen, en uithoringen van Capiteinen,
„ Vice-Admiraals &c., niets het minſte had kun-
„ nen opdelven, waarin het gedrag des STADHOU-
„ DERS iets berispelijks had, of dat eenig bewijs
„ medebragt, voor de zoo hoog opgehevene klan-
„ ken van *Inäctiviteit*. En, (vraagt hij verder)
„ kan men den *Penſionaris* VAN BERCKEL, die open-
„ lijk bekend en geroemd werdt als de Voorſtander
„ der Franschgezinde Partij, en de hevigſte Te-
„ genſtander van den STADHOUDER, zoo verre boven

„ de

langrijke Gebeurenis aan onze Lezeren op te geeven.

En

„ de menſchelijke zwakheden verheven ſtellen, dat, „ indien hij en zijne medeönderzoekers iets ten „ laste van den STADHOUDER gevonden hadden, hij „ zulks niet zoude geöpenbaard hebben? — Doch. „ 't was nu ver genoeg: men had den STADHOUDER „ eerst *verdacht*, en (voegen wij 'er bij) *gehaat* „ gemaakt: nu had men Zijne gangen naagegaan: „ nu had men getoond, dat Zijn gedrag *niet boven* „ *de Wet*, maar *aan onderzoek* onderhevig was. — „ Ook dit, (dus beſluit hij) ook onze STADHOU- „ DER WILLEM DE VDE wist dit; maar die STAD- „ HOUDER met alle weldenkenden, die zulk een „ openbaar onderzoek als een middel ter verkleining „ des STADHOUDERS, en Zijner hooge Waardigheden „ en gewichtige Betrekkingen aanzagen, die STAD- „ HOUDER wist 'er ook bij, dat de Republiek zich „ altoos zorgvuldig gewacht hadt, om Perſonagiën „ van uitſtekenden Rang, Luister, en Waardighe- „ den, door openbaar gemaakte vermoedens, en „ eclat makende onderzoekingen, bij de Ingezete- „ nen in minachting en haat te brengen, wanneer „ niet alvorens zeker ſtond, dat zij zulks waarlijk „ verdienden, en dat zij daarom niet meer *gebezigd* „ konden of behoorden te worden. Dit wijzen „ de *Geheime Staatsregissers* en de *Secreete Stuk-* „ *ken*, waar van 'er ſommigen naderhand bekend „ geworden zijn, overvloedig uit." — Zie 's Mans Voortreffelijk IETS *over den Engelſchen Oorlog in* 1781—1783, Bladz. 170—179; dat wij hier bij

En dan verdiend al aanſtonds in aanmerking te komen de hooggaande Onlusten en Twisten, die 'er na het afloopen van de ongelukkige Campagne des Jaars 1782, in de Vergadering der *Staaten van Holland* ontſtonden en gevoerd werden, *bij gelegenheid van de deliberatiën over het entameeren van onderhandelingen met het Franſche Cabinet, ten einde met hetzelve een Verdrag aantegaan tot het de Conçert ageeren tegen den vijand in de Campagne van het volgende Jaar* 1783. — Hoe zeer de ervaring, geduurende den loop des Jaars 1782, [en bijzonder ten tijde van het eindigen der Campagne, geleerd hadt, dat het de Franſche Staatsministers nimmer regt ernst geweest was, om aan de Republiek, door het zenden en vereenigen van eene formidabele Scheepsmacht de zoo zeker verwachte hulp te betonen; hoe zeer alle doorzichtigen zich overtuigd hielden, dat aan dat agterblijven dier Hulpſchepen den ongelukkigen uitſlag der Campagne moest toegekent worden, en dat het mits-

dien

bij wijze van Uittrekſel eene plaatſing overwaardig keurden, ter ſtaving van het geene in den Text nog verder volgen zal.

dien zeer bedenkelijk was, om zich op nieuw door het aangaan van een nieuw Deconçert met *Frankrijk* voor 1783 aan banden te leggen; en eindelijk, hoe zeer het niet ontbrak aan kundigen, die zoo iets als nutteloos beſchouwden, uit hoofde dat zij in het zekere wisten, dat men te *Parijs* over eenen bijzonderen Vrede met *Engeland* handelde, en daar mede reeds verre gevorderd was; zoo leerde echter de ondervinding, dat de meerderheid der *Amſterdamſche Regeering*, op het voetſpoor van hun oudſten *Penſionaris*, de Heer VAN BERCKEL, en eenige anderen die grooten invloed hadden, zelfs eenen geruimen tijd vóór dat de tijd van de expiratie des gemaakten Plans voor 1782, ten einde was, niets wenſchelijker voor het Vaderland hielden, dan dat men op nieuw eene poging te *Parijs* deedt, om niet alleen *een ſoortgelijk Plan van gemeenſchappelijk ageeren voor de volgende Campagne tot ſtand te brengen; maar ook, om zich in alle opzichten aan het Franſche Cabinet ten naauwſten te verbinden*, en het was ingevolge, en ter voldoening van dien wensch, dat de Vroedſchap dier Stad, (of liever de meerderheid derzelve) een tot dat oogmerk dienend

hend Conçept, opgeſteld door voornoemden VAN BERCKEL, (met bijvoeging van eenen wensch tot het herſtellen van het verbroken Handelverdrag van 't Jaar 1739,) in een Raadsbeſluit converteerde, en aan de Gedeputeerden ter Dagvaart, zijnde de Heeren DEDEL, GRAAFLAND, DEUTZ, en de Penſionarisſen VISSCHER en MEERMAN VAN DER GOES deedt toekomen, met last omme hetzelve in de *Vergadering van Holland*, als het beſluit der Stad voor te dragen; dan, dit vlotte bij de meerderheid dier Afgevaardigden maar in het geheel niet, dewijl *vier* van hun van oordeel waren, dat in hetzelve veele paſſagiën, betreffende de oogmerken van het Franſche Cabinet, omtrent het ſluiten van eenen algemeenen of bijzonderen Vrede voorkwamen, die den toets niet konden doorſtaan; weshalven zij zwarigheid maakten om dat Stuk *in zijn geheel* aan de Vergadering voor te dragen, en, ondanks de tegenſtand van het vijfde Lid, als den laſt hunner Zenderen, in meer algemeene en min ſterke termen verklaarden: „ dat de Heeren hunne Prinçipaa„ len in overweging genomen hebbende de „ criticque omſtandigheden waarin de Repu„ bliek zich bevondt; en overtuigd zijnde,

„ dat het belang van den Staat voorderde;
„ de Liaiſons met het *Franſche Hof* hoe
„ langer hoe meer aan te kweeken; en daar-
„ enboven geconvinçeerd zijnde, dat de in-
„ tentie van Z. M. was, *geen Vrede met En-*
„ *geland, afzonderlijk van deze Republiek,*
„ aan te gaan of te ſluiten, in welke over-
„ tuiging zij nog ſterker bevestigd waren
„ door het gedeclareerde van Z. M., van
„ naamlijk de belangen van dezen Staat te
„ zullen maintineeren; hun hadt gepermo-
„ veert, de Heeren hunne Gedeputeerden ter
„ Dagvaart te gelasten, om ter Vergadering,
„ bij gelegenheid der Deliberatiën over de
„ Inſtructiën voor de Heeren LESTEVENON
„ en BRANTSEN, de twee Voorſtellen wegens
„ de voortduuring der gecombineerde Krijgs-
„ operatiën ter Zee voor het volgend Jaar,
„ en de vernieuwing van het Handelverdrag
„ van 1739 te doen:" en zie daar, dit wijs
en welberaden gedrag van de meerderheid
der Gedeputeerden als' nu tot een nieuwe
twistäppel in de reeds deerlijk beroerde Re-
publiek opgeworpen, waar over de gehuur-
de Dagblad-en-Schotſchriftſchrijvers hunne
pennen ſtomp ſchreven, ten einde hetzel-
ve als hoogstnadeelig voor het Vaderland;

als

als beledigend voor *Vrankrijk* aan de Natie voor te ſtellen: voorts den Steller van het terzijdegelegde Stadsbeſluit, en die met hem eene lijn trokken, als de eenige waare en belangelooze Voorſtanders van 's Lands Vrijheid tot de wolken te verheffen; en daarentegen het gehouden gedrag van de meerderheid der Gedeputeerden, als ſtrijdig met den last hunner Principaalen uit te krijten. Dan, de ervaring leerde weldraa de onwaarheid van het laatſte kennen, daar de meerderheid des Amſterdamſchen Raads, na alvorens dat verſchil en het gedrag der Gedeputeerden door eene Commisſie te hebben doen onderzoeken, geene zwarigheid maakte, om te verklaaren, „ *dat de Gedeputeerden* „ *niet alleen aan het oogmerk des Raads* „ *voldaan hadden; maar ook bovendien der-* „ *zelver begrippen over de abuſiefheid van* „ *zekere ſtellingen in de Præmiſſen van de* „ *Propoſitie vervat, alleſints gefundeert wa-* „ *ren; dat de Gedeputeerden wel en te regt* „ *zwarigheid gemaakt hadden om ſtrikte-* „ *lijk aan dien last te voldoen; en dat zij* „ *mitsdien eenen wezenlijken dienst aan den* „ *Raad hadden bewezen, als welke ander-* „ *zints zou zijn blootgeſteld geworden, aan*

„ *Reflexiën en Reproches welke voor dezelve*
„ *onaangenaam zouden hebben moeten zijn.*"
&c. En in de daad, dit zou zeker het gevolg zijn geweest, wanneer de Gedeputeerden het Opstel van VAN BERCKEL woordelijk voorgedragen, en diens bedenkelijke gezegden betrekkelijk de aangevangene Vredes-onderhandelingen daarin gebezigd, niet agtergehouden hadden, vermits bij de uitkomst der zaake bleek, dat den zoo evengenoemden Pensionaris, ondanks zijne vertrouwelijke Correspondentie met zijne Fransche Boezemvrienden DE LA VAUGUION, VERGENNES &c. omtrent hunne waare bedoelingen en werkzaamheden opzichtelijk het werk des Vredes zeer abusief onderricht was, toen Hij in de Præmisse van dat Stuk, tot meerder aandrang van het *Concerteeren* met *Vrankrijk* verzekerde, *dat men te Parijs volstrekt geenen* BIJZONDEREN *Vrede met* ENGELAND, *maar alleen eenen* ALGEMEENEN VREDE *met alle de Oorlogende Mogendheden begeerde, en nimmer eenen anderen sluiten zoude.* Eene verzekering, die (zoo als wij in het vervolg zien zullen) geene de minste grond van waarheid in zich bevatte, en die mitsdien al zijnen ijver tot aanprijzing van het de *Conçert*

agee-

ageeren in den aanſtaande Jaare, volſtrekt nutteloos en zelfs ſchadelijk maakte, dewijl men te *Parijs* reeds vóór den aanvang van dat Jaar, met de Onderhandelingen tot eenen *bijzonderen Vrede met Engeland* zoo verre gevorderd was, dat 'er om het rigoreus aanvangen van eene derde Campagne, en mitsdien ook om een vernieuwing van Conçerteeren zeer weinig gedacht werdt. Het is deze aanmerking die ons wenkt, om nu aan onze Lezeren zoo beknopt ons mogelijk zij, aangaande den loop en den eindelijken uitſlag, dier door het lijdend menschdom zoo hartelijk begeerde, doch door ſommigen ten ſterkſten gewraakte Vredes-onderhandelingen een Verſlag te geeven, dat toereikende zal zijn, om hun in te leiden tot eene regte kennis van de waare bron der rampzalige gevolgen die uit dezen ſchandelijken Vrede voor het dierbaar Vaderland zijn voortgevloeit.

Herinnert men zich het geene wij in het voorgaande XI BOEK *dezer Geſchiedenis*, V. DEEL *Bladz.* 229—233 verhaald hebben, aangaande den voorſlag des *Ruſſiſchen Hofs*, om door eene Mediatie bij het *Engelſche Cabinet*, ten goede van de Republiek den pas ontvlamden Oorlog te doen eindigen; dan

weten weten wij, dat, alhoewel dat aanbod hier te Lande aangenomen was, en 'er ook aan *Ruslands* zijde voorſtellen te *Londen* gedaan waren, het een en ander vrugteloos bevonden werdt, *deels*, doordien men in *Engeland* die flaauwelijk aangebodene Mediatie van de hand wees: *deels*, om dat men zoo aan het Franſche Hof, als bij de voornaamſte Bewindslieden hier te Lande, ook daar toe geene gezindheid toonde, maar het doorzetten van den Oorlog dermate heilzaam voor den Staat beſchouwde, *dat velen zich over dien Oorlog verblijden.* — Intusſchen, hoe het met dat *verblijd zijn*, en met het haaken naar de voortduuring van den Oorlog ook mogte gelegen zijn; en hoe zeer een groot aantal gehuurde Broodſchrijvers, in hunne Pampfletten der Natie verzekerden, *dat het Engelſche Cabinet volſtrekt den Oorlog begeerde en naar geene verzoening het oor leenen wilde*, zoo bleek echter het tegendeel duidelijk, toen hetzelve, eerst door eene Misſive aan den *Ruſſiſchen Gezant* SIMOLIN *te Londen*, en daar naa, door het zenden van *de Heer* WENTWORTH naar den *Haage*, (onder het voorwendſel om aldaar over het uitwisſelen van Krijgsgevangenen te handelen,)

len,) reeds in het begin des Jaars 1782, de eerſte voorſlagen tot het aangaan van eenen *Wapenſtilſtand*, en vervolgens tot eenen *afzonderlijken Vrede* te doen, het welk nog daarenboven door het *Ruſſiſche Hof* ten ernſtigſten werdt aangeraden, vermits de aanbiedingen der Engelſchen als buitengewoon gunſtig voor de Republiek beſchouwd moesten worden. (*) Dan, zij die heil in den Oorlog

(*) Wanneer men de MEMORIEN *van den Burgemeester* RENDORP, over dit belangrijk gedeelte der Geſchiedenis, met een onbevooroordeelde gemoedsgeſteldheid leest en beöordeelt, dan moet men zich verbazen en bedroeven, over de verregaande drift en verblinding die vele Regeeringsleden voor het aanhoudend Oorlogvoeren tegen de *Engelſchen* blijken lieten, derwijze, dat zij alle aanzoeken tot Vrede, door het *Britſche Cabinet* in het werk geſteld vruchteloos maakten, zoo door te beweren, *dat het de Engelſchen om geen Vrede te doen was, maar alleen om hier te Lande de handen te doen verſlappen, en de Republiek aan nog knellender banden te leggen; als door eenen vrijen koop aan de Dag-en-Weekbladſchrijveren te bezorgen, om de in beweging zijnde Natie, tegen alle wegen om een einde aan den Oorlog te maaken op te hitſen en tot wraak aan te ſpooren.* Immers, uit dat Werk des zoo evengenoemden *Burgemeesters*, (die meer dan iemand anders in de Republiek, over den toedragt dier zaake een Authentieeq Verſlag geeven kon, om dat Hij een voornaam aandeel in alle

log ſtelden hadden 'er geene ooren naa, en riepen dies te meerder om wraak over den aan-

de Onderhandelingen tot herſtel van den Vrede gehad heeft,) is onwederlegbaar bewezen, dat het Engelſche Hof, *naauwlijks 4 maanden naa de uitbarſting des Oorlogs*, reeds een ſtap, en wel de eerſte ſtap tot herſtel van den Vrede deedt, door zich te adresſeeren aan den *Sardiniſchen Gezant te Londen*, *de Marquis* DE CORDON, hem verzoekende, *om door den Ambasſadeur van zijn Hof in den Haag* (zijnde den *Grave* DE MIRABEL,) *de Regeering der Stad Amſterdam te ondertasten, of te doen ondertasten, of zij ook tot herſtel van den Vrede geneigd was?* Het is zoo, dat dit verzoek niet ſtrookte met de Regeeringsvorm dezes Lands, waarbij het handelen over Vrede of Oorlog aan *H. H. Mog.*, en niet aan een bijzonder Lid van de Provincie *Holland* was gedemandeert geworden; maar men verkoos dien weg alleen, om dat men te *Londen* zeer wel wist, dat als men te *Amſterdam* met ernst op Vrede bedacht wierd, de grootſte hinderpaal uit den weg geruimd zoude zijn; en het was ingevolge dat verzoek, dat DE MIRABEL niet verzuimde, om *de Heer* TRIQUETTI, *reſideerenden Conſul van het Sardiniſche Hof te Amſterdam*, met de uitvoering van dien taak te belasten, die zich dan ook wel ſpoedig tot dat einde adresſeerde aan den *Burgemeester* RENDORP, hem op den man af vragende: *Of de Regeering van Amſterdam gezind zoude zijn om met Engeland Vrede te maaken?* En ſchoon RENDORP dit zeer twijffelachtig beantwoordde, *uit hoofde dat hij het werk aan de zijde*

der

aangedaanen hoon te neemen. „ *Het was* „ (naar hun gevoelen) *eene uiterſte poging* „ *der*

der Engelſchen wantrouwde, zoo duurde het echter niet lang, of hij werd deswegens gerust geſteld, bij de Lecture eenes briefs, door den *Marquis* DE CORDON uit *Londen* geſchreven, in welke gezegd wordt: „ *Men moet in Holland niet onkundig* „ *zijn van de neiging van Engeland, hebbende van* „ *dezelve tot borg het Manifest: en de Oude Ver-* „ *bindtenisſen, gegrond op de wederzijdſche belangen,* „ *zijn alhier geenzints vergeten. — Dewijl men ze met* „ *weérzin gebroken heeft, houde ik mij verzekerd* „ *dat Engeland gaarne tot dezelve zal wederkeeren,* „ *zoodra men zulks in Holland weder oprechtelijk zal* „ *willen aanneemen: zoo UEd. zich meerder opent,* „ *zal ik gelegenheid hebben om U meer Cathegoriſch* „ *te antwoorden.*" Een geſchrijf, dat de inzichten der *Engelſchen* duidelijk leerde kennen, en den twijffel van RENDORP deswegens in zoo verre opruimde, dat Hij in een nader antwoord, de *vier voornaame Punten opgeſ, op welke men naar zijne gedachten tot eene Onderhandeling zou kunnen en willen treden.* Namelijk: A. *Vernieuwing der Tractaaten geſchikt naar de omſtandigheden en wederzijdſche belangen.* B. *Voldoening aan Z. M. wegens 't geval met* LAURENS. C. *Vriendelijke ſchikking wegens Art. 4 van het Tractaat van* 1674, *volgens wederzijdſche belangen.* D. *Een rechtmaatige ſchikking wegens de gemaakte Prijzen en andere gevolgen van den Oorlog.* — Het gevolg van dit ſchrijven was, dat TRIQUETTI, weinig tijds daar naa aan RENDORP berichtte, *dat men te Londen alles*

„ *der Engelſche Staatsdienaars en der Anglomanen hier te Lande, om de Verbind-*

„ *te-*

heid goedgekeurt, en nu werd onderling goedgevonden, om van het dus verre verrigte, *onder ſecretesſe* kennis te geeven aan de Heeren J. ELIAS AARNOUTZ. HUIDEKOPER VAN MAARSSEVEEN, GRAAFLAND, en DEUTZ, die alles goedkeurden, exept het *Tweede Punt*, terwijl men alles (om redenen) voor de Heeren TEMMINCK en H. HOOFT *Danielsz.* geheim houden wilde, tot de zaak verder gevoordert was. — Die *ſecretesſe* duurde echter niet lang, want eerlange openbaarde men de zaak aan de Heeren TEMMINCK, HUIGRENS, en den *Penſionaris* VISSCHER: dan, daar HUIGHENS zeer veel zwarigheden opperde, en verklaarde: *dat Hem de geheele Historie niet aanſtond; dat Burgemeesteren de* DUPES *van zulke* POUR PARLERS *konden worden; en dat hij niet begrijpen kon dat men van* SATISFACTIE *ſprak, wijl men tot zulk eene laagheid niet behoefde te komen*; zoo maakte dit gevoelen zodanig eenen indruk bij RENDORP en alle de overigen, dat zij eerst huiverig werden; en daar na uit bevreesdheid de zaak niet wilden of durfden doorzetten, dewijl hun gebleken was, dat het geheim was uitgelekt, en door den *Raadpenſionaris* VAN BLEISWIJK en anderen wierd afgekeurt, het welk ten gevolge hadt, dat de geheele handeling wierdt afgebroken.

Op deze wijze werd het oogmerk der *Engelſchen* tot herſtel des Vredes geheel en al verijdeld! Natuurlijkerwijze zou men hebben kunnen verwachten, dat zij eene ſpoedig vernieuwde poging achterwege gelaten zouden hebben, dan, dit verſchilde zeer

veel;

„ *tenis met Vrankrijk en de Vrijverklaring der*
„ *Noord-americaanen te verijdelen. De Wa-*
„ *pen-*

veel: want hoe afkerig men zich (zelfs tegen het gevoelen van Z. H.) van allen handel met *Engeland* betoond had, zoo gaf men aldaar al spoedig een nieuw bewijs, dat men niets hartelijker dan Vrede begeerde, door den Heer PAUL WENTWORTH naar de Republiek te zenden, met last om aldaar, en bijzonder door het Canaal van de Heeren RENDORP en DEUTZ, te *Amsterdam* den weg tot bereiking van dat heilzaam doel te baanen. En wanneer men het verhaal van RENDORP wegens de Onderhandelingen door dien Afgezant, zoo met die Heeren als met andere voornaame Lieden gehouden, inziet, dan moet men zich overtuigd houden, dat zoo wanneer men hier te Lande Vrede begeerd hadde, 'er spoedig een einde aan den Oorlog zoude gemaakt zijn, wijl STORMONT, YORKE, en meer anderen die zich zoo violent betoond hadden, alstoen het gebeurde afkeurden, en eene sterke geneigdheid toonden, om de zaaken wederom op eenen goeden voet te herstellen. Dan, hier had men geen ooren naa, *uit hoofde van de haat waarmede men tegen* YORKE *was ingenomen*, en WENTWORTH nam, zonder iets wezenlijks te hebben kunnen verrichten, de terugreize aan. En schoon men herhaalde verzekeringen van de Heer VAN DER OUDERMEULEN uit *Londen* ontfing, dat men in *Engeland* waarlijk gezint was tot Vrede, zoo men zich hier te Lande daar toe maar geneigd toonen wilde; het deedt geen effect, vermits men alles wantrouwde en aan bedrog toekende, zonder dat men daar van de

proef

„ *penſtilſtand was een kuil, in welke men het*
„ *Vaderland verſmoren, en de Natie wederom*
„ *on-*

neemen wilde, door, volgens de begeerte der *Engelſchen*, een vertrouwd Perſoon over te zenden, om met dezelve dat groote werk tot ſtand te brengen. — De *Ridder* YORKE mogt aan RENDORP ſchrijven: „ *dat* „ *hij verzekeren kon, dat de diſpoſitiën tot Vrede zoo* „ *zuiver en waarachtig in Engeland waren, als zij* „ *in Holland konden zijn, en dat men niets vuuriger* „ *verlangde dan de overkomst van een geſchikt en* „ *ervaren Handelaar*;" &c. maar het viel niet in den ſmaak van den *Raadpenſionaris* en diens Vrienden, die in alles van de wenken des Franſchen Gezants DE LA VAUGUION afvlogen, en men keurde het antwoord van RENDORP aan YORKE, waarbij hèt zenden van eenen Onderhandelaar naar *Londen* afgekeurt werdt, goed. — En hoe werd dit afwijzen in *Engeland* opgenomen? Toonde YORKE zich wraakgezind over den wrok die men tegen hem blijken liet? Alles behalven dat: want volgens het ſchrijven van de Heer VAN DER OUDERMEULEN, „ *was hij daar over* „ *mismoedig, en derwijze bedroeft, dat hij met traanen in de oogen zijn leedwezen betuigde, over de* „ *animoſiteit die men in Holland tegen hem deedt blijken. Dat hem zulks hard viel, daar hij al zijn* „ *vermogens bij de Koning en diens Miniſters hadt* „ *aangewend, om het zoo ver te brengen als het ge-* „ *bragt was, zelfs niet zonder deswegens onaange-* „ *naamheden te hebben ondervonden, doch die hij echter met genoegen hadt ondergaan, in die hoop, dat* „ *men in Holland overtuigd zou worden van zijne*
„ *wel-*

„ *onder het juk der Britten brengen wilde.*"
De *Baron* VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, was

„ *welmeenende zucht om de zaken wederom op den*
„ *ouden voet te herſtellen. Dat Hij met leedwezen*
„ *zag*, DAT 'ER GEESTEN IN HOLLAND WAREN DIE
„ TEGEN HEM WERKTEN, *doch dat hij echter toonen*
„ *zoude, beter te denken, en niet afgeſchrikt worden,*
„ *om alles wat in zijn vermogen was in te ſpannen,*
„ *om de beide Natiën wederom met elkander te bevre-*
„ *digen.*" Dan, ook dit ſchrijven des Heeren VAN DER OUDERMEULEN vond geen geloof! Men bleef het zenden van eenen Onderhandelaar naar *Londen* weigeren, en toonde hoegenaamd geen Crediet in de betuigingen van YORKE te ſtellen, niettegenſtaande VAN DER OUDERMEULEN verzekerde, *dat hij den grootſten invloed op de zaaken van Holland hadt; dat men buiten Hem nimmer het werk tot een gewenscht einde zou kunnen brengen; en dat zijne betuigingen welmeenend en oprecht waren.* — Trouwens, dit bleek ook ſpoedig, toen YORKE, ondanks de beledigende denkwijze ten zijnen opzichte aan den dag gelegd, bij den KONING en bij STORMONT te bewerken wist, dat de Heer WENTWORTH zich andermaal naar *Holland* begeven zoude, niet (zoo als bevorens) als een *Particulier Perſoon*; maar voorzien met eene behoorlijke Volmacht van het Gouvernement, *om over het uitwiſſelen van Krijgsgevangenen, en* OVER VERDERE ONDERWERPEN *te handelen*, en duurde het niet langer dan tot den 1 *Februarij* 1782, dat dien Gezant hier te Lande aankwam, voorzien met twee brieven geſchreven door de beiden Lords NORTH en STORMONT

aan

was derwijze verantwaardigd over dien ſtap der Engelſchen en hunne gedaane aanbiedingen

gen

den RENDORP, in welken zij beiden hunne zucht tot het gelukkig ſlagen van het aanſtaande Vredeswerk te kennen gaven &c. Dan, toen WENTWORTH vertoonde, *dat zijn last inhield om te Amſterdam te handelen, vermits hij* OPENLIJK *over het uitwisſelen van Krijgsgevangenen kwam handelen*, toen vond dit zwarigheid, *dewijl men oordeelde, dat Hij in den* HAAG *handelen moest*, aan welke begeerte dan ook door WENTWORTH voldaan werdt, vermits Hij derwaarts vertrok, en wel ſpoedig opening van zijnen last gaf aan den *Fiscaal* VAN DER HOOP. — Dan, hoe groot de verwachting bij velen, wegens den goeden uitſlag dier zaake opgevat, ook wezen mogt, de ondervinding deedt weldraa zien, dat 'er hinderpalen in den weg geworpen wierden, door hun die ſteeds het voortzetten des Oorlogs begeerden, zoo door te willen, *dat men het Franſche Hof eene volledige inzage in alles wat 'er gehandeld wierde, geeven zoude, ten einde daarop deszelfs goedkeuring te erlangen*; als door te dringen, *op de openlijke Onafhangelijkverklaring der Noord-americaanen, en de erkenning van den Heer* ADAMS *als derzelver Gevolmagtigden Minister bij H. H. Mog.* Twee Onderwerpen, die een nieuw veld van Twisten en Discusſiën openden, en in een onmiddelijk verband ſtonden met een *Derde*, namelijk *het doordrijven van het Plan van gemeenſchappelijke Krijgsoperatiën met Frankrijk*, waar door de Onderhandelingen met WENTWORTH geſtremd, en eindelijk zijne overkomst nutteloos gemaakt werdt, derwijze

gen; dat Hij, bij gelegenheid van de deliberatiën deswegens op den Gelderschen Landdag zich onder anderen jegens zijne Medeleden dus hooren liet: „ *Wij zijn verplicht* „ *de stemme des Volks te eerbiedigen, die* „ *ons*

ze, dat hij eerlange, des narrens en twistens moede, de terugreize naar *Engeland* aannam, zonder iets tot stand te hebben kunnen brengen, echter als nog zich vleijende met de hoope, dat eerlange de in den weg geworpene hinderpaalen, zoo door de toegeeflijkheid van zijn Hof; als door het volgen van andere Grondbeginselen, overeenkomstig de waare belangen der Natie hier te Lande, zouden opgeruimd worden. En indedaad, 'er deed zich tot het eerste, tijdens zijne aankomst te *Londen*, de gunstigste gelegenheid op, door de verandering in het Ministerie aldaar voorgevallen, door welke *Lord* STORMONT en andere Ministers die zich in 1780 zoo Oorlogzuchtig en violent tegen de Republiek gedragen hadden, van het bestuur verwijderd, en door de Heer FOX, en andere altoos gematigd gedacht hebbende Mannen vervangen werden, en die ook oogenblikkelijk hunne geneigdheid tot herstel des Vredes blijken lieten: dan, het baate luttel, zoo als wij in het vervolg van den Text nader vermelden zullen. — Wij hebben de vermelding dezer bijzonderheden alhier nodig gekeurt, op dat men daar uit op de duidelijkste wijze zien kan, aan wien het voortduuren van den Oorlog, en naderhand het sluiten van eenen schandelijken Vrede moet toegeschreven worden.

„ *ons toeroept: Geen afzonderlijke Vrede!*
„ *Geen Wapenſtilſtand! Geen vernieuwing*
„ *van vorige Verbonden met een Vijand die*
„ *dezelve nooit geacht, en altoos geſchonden*
„ *en verkragt heeft!* — *Het is onverdraag-*
„ *lijk, dat ons door eenen in het naauw ge-*
„ *bragten vijand een Vrede word aangebo-*
„ *den!* — *Dit Gemeenebest is in ſtaat, om*
„ *dien Verbondbreker te doen gevoelen dat*
„ *het zijne Rechten kan ſtaande houden.*
„ *Hij ziddere voor de Vlag van den Staat!*
„ — *De Natie is geregtigd om alle Verbon-*
„ *den met dat Volk aftekeuren! Zij is te*
„ *verlicht, om niet te begrijpen, dat de ver-*
„ *nieuwing der Tractaten van* 1674 *en* 1678
„ *onnodig, ondienſtig, en gevaarlijk is, daar*
„ *nu de tijd geboren is, om door Maatre-*
„ *gelen en Schaêverhalingen de* NAVIGATIE-
„ ACTE *vernietigd te krijgen.*" Het is zoo, dat zulke taal, in die dagen van verbijstering en beroering, bij velen als een model ter navolging van alle echte Vaderlandlievende Regenten, toegejuicht en bewonderd werdt; maar wie, die met 's Lands in-en-uitwendigen toeſtand; met het ontrouw gedrag der Noordſche Hoven opzichtelijk de Gewapende Neutraliteit; met de onberekenbaa-

baare verliezen die de Republiek reeds geleden en nog dagelijks lijden moest; en met de geduchte Zeemacht des vijands zich eenigermate bekend gemaakt hadt, moest dezelve niet veel eerder voor het uitwerkſel van onkunde of opgeruide hartstochten, dan voor het product van eene weldoordachte Staatkunde voor dit Land begroeten, daar voor hetzelve, (als moetende beſtaan door *Koophandel* en *Zeevaart*,) niets verderffelijker was dan Oorlog, niets wenſchelijker en voordeliger dan Vrede, zoo ter Zee als te Land? Dan, dit alles kwam nu, naa alles wat 'er reeds in den Lande was ondernomen en tot ſtand gebragt, niet in aanmerking bij hen die zich van de teugels des algemeenen en bijzonderen bewinds meesters zagen. Hun dringen en drijven om geenè ooren naar voorſlagen van Vrede te wenden deedt allerwegen de bedoelde uitwerking, namelijk, *dat dezelven bij H. H. Mog. van de hand gewezen werden*, zelfs naa dat de *Engelſche Staatsminister* FOX, in eene tweede Misſive aan den *Ruſſiſchen Gezant* SIMOLIN, eenen naderen voorſlag tot Vrede gedaan hadt, en dat dezelve door Haare *Ruskeizerlijke Majeſteit* als wenſchelijk en voordelig voor den Staat

was onderſteunt geworden: niet, om dat men zich van de nadeelen eenes *afzonderlijken*, en van de meerdere voordeelen eenes *algemeenen Vredes* in de ziele overtuigd hieldt; maar alleen, *om dat men zulks niet durfde te ondernemen uit vreeze voor Vrankrijks ongenoegen, en uit hoofde van de betrekkingen waarin men zich met hetzelve bevindende was, door het aangegaan Plan van gemeenſchappelijk Oorlogvoeren.* Eene rede, die in het afgetrokkene beſchouwd, bij de zodanigen wel niet geheel en al ongegrond was, ingeval de Franſche Staatsministers aan dat Plan beantwoord hadden; maar die nu alleen diende tot een bewijs, dat men zich, maar helaas! te laat, derwijze aan banden gehecht voelde, waar door men buiten de moogelijkheid geſteld was, om overeenkomſtig het waar belang des Vaderlands, en alle gezonde denkbeelden van Souveraine onafhangelijkheid, de best mogelijke maatregulen voor het veege Vaderland te neemen en uit te voeren. — Dat wij dus ſprekende niets anders dan de waarheid zeggen, kan best blijken, wanneer men het antwoord van *H. H. Mog.* aan de Keizerinne geſchreven, (waarbij zij het handelen over eenen Wapenſtilſtand,

of

of bijzonderen Vrede ten eenemaale verwierpen en van de hand wezen,) met opmerkzaamheid inziet. Want, naa eenige vleijende uitdrukkingen van hunne dankbaarheid voor de welmeenende vriendschap van H. M. voor de Republiek, en van hunne geneigdheid tot het herstel des Vredes voorafgezonden te hebben, voegde men 'er ten slotte in substantie bij: „ *Dat H. H. Mog. ondertus-*
„ *schen, hoe onveranderlijk ook in hun be-*
„ *sluit op den Voorslag van H. M. geno-*
„ *men, 't welk zij standvastig bleven aan-*
„ *kleven, voor zoo verre de Onderhandelin-*
„ *gen over eenen bijzonderen Vrede thans*
„ *van eene goede uitwerking, en ter be-*
„ *trachting van het meeste nut van den*
„ *Staat en het Algemeen zouden kunnen*
„ *zijn; zij echter voor H. M. niet konden*
„ *verbergen, dat het gedrag van het Engel-*
„ *sche Hof,* BIJZONDER ONDER HET VORIG
„ STAATSDIENAARSCHAP, *Hun genoodzaakt hadt*
„ *voor hunne veiligheid te zorgen, en op*
„ *krachtiger middelen van verdediging be-*
„ *dagt te zijn. Dat zij ten dien einde, on-*
„ *der anderen over een* PLAN VAN WEDER-
„ ZIJDSCHE KRIJGSVERRICHTINGEN *tegen den*
„ *gemeenen vijand met Vrankrijk gehandeld*

„ *hadden, waaromtrent zij H. M. niet on-*
„ *bewust konden laaten.* (*) *Dat zij door*
„ *de*

(*) Om de ongerijmdheid van deze Argumenten duidelijk te doen vatten, ontbrak het niet aan doorzichtigen die opmerkten: *dat de komst van* FOX *aan het hoofd des bewinds in plaats van* STORMONT, *juist een drangrede opleveren moest om naar Vredesvoorſlagen het oor te leenen.* Want zoo violent als STORMONT was, zoo gematigd en vredelievend was FOX, en dat toonde hij in zijne herhaalde inſtantiën. — En verder: *dat 'er wel met Vrankrijk over het Conçerteeren gehandeld was, jaa dat men van de zijde der Republiek daar toe de Plannen ingelevert hadt; maar dat het ook daarbij bleef berusten, zonder dat 'er immer eene Combinatie van Macht plaats hadt*, zoo als wij hier boven verhaald hebben. — Wil men een nader bewijs voor ons gezegde, omtrent het character en de denkwijze van FOX, in tegenoverſtelling van STORMONT hebben, men leze in eenige trekken op welk eene wijze hij het gedrag van zijnen Voorzaat STORMONT omtrent het doordrijven des Oorlogs in het Huis der Gemeente gispte: „ Men kan zich „ geen denkbeeld vormen van de verzwakking en „ uitgeputheid waarin ik het Rijk gevonden heb- „ be. — Wie zou hebben kunnen begrijpen, dat „ de Ministers die dat alles wisten, dat tijdſtip „ zouden hebben uitgekozen om het getal onzer vij- „ anden nog te vermeerderen met die van *Holland?* „ — Wie zou hebben kunnen geloven, dat die Mi- „ nisters zoo genoeg zouden geweest zijn, om die „ trotſche en beledigende taal te voeren, welken

„ ik

„ *de vastſtelling van hetzelve, zich ten eenen-*
„ *maale buiten ſtaat bevonden, om geduu-*
„ *ren-*

„ ik gevonden heb in de Correspondentie die 'er
„ tusſchen *Lord* STORMONT en verſchillende Hoven
„ van Europa gehouden is, zelfs in de maand De-
„ cember (1781), een tijdſtip, waarop die inſolentie
„ niet anders kan aangemerkt worden, dan als eene
„ volſlagene krankzinnigheid, toen men het ſtraffen
„ van VAN BERCKEL als een Præliminair Artijkel
„ van een *Vredes-tractaat met Holland* voorderde. —
„ Ik heb verſtomd geſtaan, toen ik de papieren om-
„ trent het verſchil tusſchen Ons en de Republiek
„ ontſtaan, onderzocht. Ik heb 'er niet alleen geen
„ reden, maar zelfs geen Prætext voor dien Oorlog
„ in gevonden. — Het ſmart mij te moeten zeggen,
„ dat door dat alles het uitzicht op eene *Separate*
„ *Vrede met Holland* veel verder af is, dan men
„ in den beginne voorſtelde: maar ik houde mij
„ verzekerd en volkomen overtuigd, dat indien de
„ vorige Ministers eerder uit het bewind geraakt wa-
„ ren, zelfs maar eenige maanden vroeger, Wij te-
„ genwoordig met de *Republiek Holland* in Vrede
„ zouden geweest zijn."

Wanneer men deze openlijk gemanifesteerde denkwijze van den Spreeker, in vergelijking brengt met de taal van zijnen voorganger STORMONT, ten tijde van de uitbarſting des Oorlogs gevoerd, moet men zich dan niet overtuigd houden, dat 'er eene gezindheid bij het *Engelſche Cabinet* was, om de zaaken wederom op den ouden voet, overeenkomſtig den Letter der Tractaten te herſtellen, en dus toe te ſtaan,

„ *rende deze Campagne, zonder medetoe-*
„ *ſtemming van Zijne Allerchriſtelijkſte Ma-*
„ *jeſteit, aan eenige Voorſtagen, zoo min*
„ *tot een* STILSTAND VAN WAPENEN, *als tot*
„ *het ſluiten van eenen* BIJZONDEREN VREDE
„ *gehoor te kunnen geeven.*" — Dit waren dan de redenen waarom men allen handel van de hand wees! — Dit waren de banden waarmede men zich de handen derwijze door *Vrankrijk* gebonden voelde, dat men, zonder deszelfs toeſtemming, zelfs niet durfde onderzoeken, op welken voet de *Engelſchen* handelen wilden! Wie hoorde, zelfs ten tijde dat onze Voorvaderen nog onder het Spaanſche Juk gebukt gingen, van zulk een ſtaat van volſtrekte onmacht en afhangelijkheid omtrent het bevoorderen van hunne belangen,

het geen men hier te Lande toen reclameerde, doch te *Londen* halſturig weigerde? Daar dit het geval was, en zulks niet kan wederſproken worden, wie gevoelt dan niet hoe ongerijmd het was, dat *H. H Mog.* alle Voorſtellen van FOX verwierpen, *alleen om dat* STORMONT *vierkant ſtrijdig met alle beginſelen van recht en billijkheid, eenen Oorlog begonnen hadt die* FOX *zoo gaarne geëindigd zag, en op de billijkſte wijze door nieuwe voordeelen toe te ſtaan, dadelijk eindigen wilde?*

gen, in de Historiën van vroeger Eeuwen gewagen? Zoo de waare en echte Vrijheid, sints het afschudden des Engelschen dwangjuks, bij het ontvlammen des Oorlogs, en de naauwe verbindtenis met *Vrankrijk* in de Republiek herboren was, en dag op dag heerlijker ten voorschijn kwam, (zoo als men allèrwegen uitbazuinde), moest zulks dan nu niet gebleken hebben, in het neemen van een besluit, om, (*onder reserve, dat men in allen gevalle in zijn geheel wilde blijven*,) ten minsten *te hooren en te wederhooren op welken voet de Engelschen zouden willen handelen?* Zodanig een besluit zou (als 't ware,) het zegel gedrukt hebben, op alles wat men aangaande de herstelling der waare Vrijheid aan de Natie sints 3 Jaaren verzekerd hadt, en nog verzekeren bleef: dan in plaatse van dit wees men alles van de hand, en oordeelde zich daar door wel zeer verdienstelijk te maaken bij LODEWIJK DE XVI, of liever bij zijne Staatsministers, van wien men de Natie op de sterkste wijze verzekerde, dat zij om die daad, niet alleen de belangen der Republiek met alle macht behartigen wilden; maar dat zij ook bovendien nimmer met de *Britten*

over eenen *bijzonderen Vrede* in onderhandeling zouden treden. — Van hier, dat men niet verzuimde, om met den meesten ſpoed een Rendode, voorzien met een afſchrift van het afwijzend beſluit, aan den Gezant LESTEVENON VAN BERKENRODE naar *Parijs* te zenden, en dezen tevens in last te geeven, om aan Z. M. op nieuws te verklaren, „ *dat* „ *hun voorneemen was, onveranderlijk en* „ *ſtandvastig bij het gegeven antwoord te blij-* „ *ven, en met alle ijver en getrouwheid ge-* „ *ſtand te doen aan het geſloten Plan van* „ *zamentlijke Krijgsoperatiën. Dat zij zich* „ *om lief noch leed, door geenerlei Voorſta-* „ *gen daar van zouden laaten afbrengen,* „ *vertrouwende dat Z. M. geen zwarigheid* „ *zoude maaken, om Hun dienaangaande* „ *ter hunner gerustſtelling, van zijne zijde,* „ *insgelijks verzekering te geeven.*" Een verzoek, dat bij velen wierd aangemerkt als een bewijs, dat men ondanks de verplichtende Memoriën en Verzekeringen van DE LA VAUGUION, wegens des Konings gezindheid, om de Republiek met alle vermogens te zullen ondersteunen, niet zonder vreeze was. En in de daad, daar was alle grond voor die vreeze: want, wanneer men de Stukken betrekkelijk

het

het *Conçerteeren* door dien Gezant ingelevert, met opmerking las, dan beſtonden dezelven uit algemeene betuigingen van verkleefdheid aan de Republiek, en van des Konings bijzondere zucht en bezorgdheid voor haare belangen; maar van het bepalen en dadelijk præſteeren van de zoo vaak beloofde hulp kon men niets ſtelligs opmaken: iets dat 's LANDS ERFSTADHOUDER reeds opgemerkt, en bij herhaling te kennen gegeven hadt, bij gelegenheid, dat Hij het Plan van Zamenwerking voor de Republiek aan dien Gezant overhandigde, met aandrang, *om ook nu van het Plan, te Parijs zullende opgegeven worden, wederkerig onderricht te worden.* Dan dit bleef achter, en (zoo als wij gezien hebben) geduurende de geheele *Campagne van* 1782 kwam 'er geene Combinatie van eene Franſche en Spaanſche Vloot met het Hollandsch Esquader tot ſtand. — Dit alles in het oog houdende, behoeft men zich dan wel te verwonderen, dat het met de beantwoording van dat Stuk te *Parijs* zich op de gewoone wijze toedroeg? Want toen naa verloop van eenigen tijd hetzelve door den *Hertog* DE LA VAUGUION overhandigd werdt, *betuigde Z. M. wel zijn genoegen over de*

blijken van vertrouwen op Hem in het gehouden gedrag doorſtralende; maar de verzochte gerustſtelling bepaalde zich alleen *tot de betuiging dat Hij hunne zaak niet van de Zijne ſcheiden zoude, en dat Hij met vermaak het zich tot een onſchendbaare Wet zou maaken, om met de grootſte zorg voor de belangen van hunne waardigheid en voorſpoed te waaken.* Eene betuiging, die door de *Hertog* DE LA VAUGUION nog nader aangeklemd wierd, toen hij op eene confidentiëele wijze aan zijne Vrienden te kennen gaf: *dat zijnen Koning vastelijk beſloten had, om alle voorſlagen der Engelſchen, tot eenen bijzonderen Vrede met Vrankrijk, van de hand te wijzen:* het welk dan ook de zorg bij velen hier over opgevat, derwijze voor een tijd van het hart ſtreek, dat zij de Natie op de ſterkſte wijze verzekerden, dat 'er te *Parijs* nimmer over het ſluiten van eenen afzonderlijken Vrede gedacht, veel minder gehandeld zoude worden.

Dan, hoe vertrouwelijk en ſterk dit alles op gezag van de verklaringen des Franſchen Gezants gezegd en geloofd mogt worden, en hoe zeer men door middel van de *Post van den Nederrhijn* verſpreiden deedt, dat de Mi-

Minister DE VERGENNES, het aanzoek der *Engelſchen* tot eenen afzonderlijken Vrede aan de Heer FITZHERBERT, Gezant van de Britſche Kroon te *Bruſſel*, vlak af geweigerd en verworpen hadt, de tijd leerde echter weldra, dat 'er hoegenaamd geen grond van zekerheid voor die voorwendſels was, vermits men te *Parijs* niet alleen op het ſluiten van eenen Vrede met *Engeland* bedacht was, maar dat men aldaar naa de aankomst van FITSHERBERT, tot dat einde reeds werkelijke Onderhandelingen hadt aangevangen. Hoe ontzettend de zekere mare van deze nieuwstijding ook klinken mogt in de ooren van die Hollandſche Staatsleden, welken nog zoo kort geleden zulk eenen geheimen handel als een loutere harsſenſchim, en eene volſtrekte onmogelijkheid begroet hadden; dezelve veroorzaakte echter op hunne gemoederen zodanig eenen diepen indruk, dat zij het werk niet vertrouwden, ondanks de berichten en verzekeringen van DE LA VAUGUION, weshalven zij het beſluit namen, om eerst aan de Vergadering van hun Gewest, en daar naa aan *H. H. Mog.* voor te dragen: hoe nuttig en noodzakelijk het ware, om niet alleen aan den gewonen Gezant LESTE-

VE-

VENON VAN BERKENRODE eenen meer uitgebreiden last te geeven, om 's Lands belangen bij die Onderhandelingen te bevoorderen; maar ook, om eenen buitengewoonen Gevolmachtigden tot dat einde nevens hem te benoemen, het welk ten gevolge had, dat *H. H. Mog.* naa verloop van weinig dagen, conform het Voorſtel van *Holland*, tot dat werk benoemden, de Heer GERARD BRANTSEN, van wegens de Provincie *Gelderland* ter hunner Vergadering zitting hebbende, die dan ook zoo ſpoedig naar *Parijs* heenen trok, dat Hij reeds in den loop der maand *September* aldaar aankwam, en van het oogmerk zijner komſte aan den Minister DE VERGENNES officiëele kennis gaf. (*) Was 'er immer eene ge-

(*) Het is bekend, dat de benoeming van de Heer BRANTZEN in die dagen zeer veel verwondering baarde, bij de zodanigen die wisten, dat 'er behalven den gewoonen Afgezant der Staaten, de *Heer* LESTEVENON VAN BERKENRODE, zich te dien tijde nog drie voorname en zeer kundige Hollanders, te weeten, de Heeren VAN DE PERRE, BOERS, en VAN DER OUDERMEULEN te *Parijs* bevonden, met oogmerk om aldaar de belangen van onze *Etablisſementen in de beide Indiën* te bevorderen, en die derhalven van oordeel waren, dat zoo men het werk niet alleen aan LESTEVENON toebetrouwde, men alsdan zeer gevoeg-

gelegenheid voor de Franſche Staatsministers geſchikt, om aan de Afgezanten van de Republiek op eene ronde en cordaate wijze van hunne oogmerken, en den toenmaligen ſtaat der Onderhandelingen opening te geeven, het was zeker op dat tijdſtip dat BRANTZEN zich bij DE VERGENNES bevondt; maar in plaatſe van dat, hieldt deze deswegens een diep ſtilzwijgen, en vergenoegde zich met het doen van de algemeene en vaak gedaane betuiging, *dat de Koning zijn Meester het welzijn van de*

voeglijk die Heeren daar toe gebruikt konde hebben: te meer, daar het zenden van BRANTZEN aan het Franſche Hof niet beviel, dat gaarne gezien zoude hebben, dat men VAN DE PERRE, en BOERS aan LESTEVENON hadde toegevoegd, en zulks ook door DE LA VAUGUION in den *Haage* bekend deedt worden. Dan, dit behaagde (volgens het bericht van RENDORP) maar in het geheel niet aan hun die zich het beſtuur van zaaken hadden aangematigd: *de beide zoo evengenoemde Heeren* (zegt hij) *waren niet naar den ſmaak, om dat men van hun die toegeeflijkheid niet verwachte, welke men bij het handelen over Vrede verlangde.*" Daar wierd nog bijgevoegd: „ *De ſlegte uitzichten die men had op het uiteinde van dat werk, maakten ook dat 'er een zeer geringe eer voor eenen Minister daarbij was inteleggen.* &c." Hoe zeer heeft de uitkomst dit gezegde niet ten vollen bevestigd, zoo als wij ſtraks zien zullen.

de Republiek wel zeer ter harte nam! Dat Z. M. vriendſchap voor dezelve onverminderd bleef voortduuren: en dat Hij altoos zou medewerken om haare Eer te handhaven. Dan, hoe vleijend en gerustſtellend die gezegden ook zijn mogten, het duurde echter niet lange, dat BRANTZEN niet alleen in het zekere uit *Parijs* meldde, dat 'er ondanks de verzekeringen van het tegendeel reeds werkelijke Onderhandelingen tusſchen het *Franſche Cabinet* en den *Engelſchen Gezant* FITZHERBERT, *met uitſluiting van de Miniſters van den Staat*, aangevangen waren; maar dat ook de mare van dien bedekten handel zich hier te Lande verſpreidde, met bijvoeging dat dezelven reeds zoo verre gevoorderd waren, dat 'er weldra geen ontkennen meer aan was. Het belang van dit Onderwerp, en de rampzalige gevolgen die de bedrieglijke handelwijzen der Franſche Staatsminiſters van dien tijd, en bijzonder van den *Hertog* DE LA VAUGUION, voor het ongelukkig Vaderland veroorzaakt hebben, vereiſchen, dat wij ons nu eenige oogenblikken bepalen, tot de vermelding van de wijze op welke het zich te *Parijs* met het ſluiten diens ſchandvollen Vredes hebbe toegedragen.

Even

Even zoo zeker als het is (en wij hier boven duidelijk aangetoond hebben,) dat de *Engelſchen* de eerſte ſtap tot het doen eindigen van den Oorlog hier te Lande deden; even zoo zeker is het ook, dat zij naa het mislukken dier pogingen insgelijks hetzelfde beproefden in *Vrankrijk*, door het zenden van den Heer FITSHERBERT, met last om aldaar eenige Voorſlagen tot eenen *bijzonderen Vrede* te doen. Het is zoo, dat men bij de komst van FITZHERBERT te *Parijs*, geene ooren naar dien Voorſlag wenden wilde, voorwendende, *dat men over niets anders dan over eenen Algemeenen Vrede handelen wilde: en dat men tot dat einde de Heer* DE RAINEVAL, *te dien tijde Commis van Buitenlandſche Zaaken, naar Londen afvaardigde, om aldaar dat oogmerk te bevoorderen*; maar de ervaring leerde, dat DE RAINEVAL aldaar niets wezenlijks had uitgericht, en dus ſtond het bij die zoo zeer uiteenlopende gevoelens over eenen *Algemeenen* en *Bijzonderen Vrede* geſchapen, dat FITZHERBERT even zoo onverrichterzaken uit *Parijs* vertrekken zou, als WENTWORTH uit den *Haag* vertrokken was. — Dan, 'er had eene gebeurenis te dien tijde plaats, die de zaak

zaak in *Parijs* geheel van gedaante veranderen, en de Staatsministers tot het fluiten van eenen *Bijzonderen Vrede* befluiten deedt, zonder zich om hunne beloften van het tegendeel aan de Republiek gedaan, of om haare belangen te bekreunen. Vraagd men welke gebeurenis wij op het oog hebben; wij antwoorden, *de Victorieuſe Overwinning der Engelſchen voor Gibraltar, alwaar zij door het verbranden van de Vlottende Batterijen der Spaanſchen en Franſchen, aan beiden een geducht verlies toebragten, en het behoud van die Veſting voor Spanje onmooglijk maakten*, het welk te *Parijs* zodanig eenen invloed op het werk der Onderhandelingen tot eenen *bijzonderen Vrede met Vrankrijk en Spanje* te wege bragt, dat men aldaar eenen werkelijken aanvang met dezelve maakte, tot geene geringe verbazing van LESTEVENON en BRANTZEN, die in dat werk geheel niet gekent werden, en niet nalieten om deswegens in de beleefdſte termen, aan DE VERGENNES herhaalde verzoeken tot toelaating bij de Onderlingen, *op de bevorens opgegevene voorlopige Voorwaarden van bevrediging*, te doen. Dan, hier had FITZHERBERT als nu geene ooren naa, toen aan hem, door DE VERGENNES

ties dat Voorſtel der Staatſche Gemachtigden wierd gedaan, daar hij op hetzelve ten antwoord gaf: „ *dat hoe zeer hij geene Or-*
„ *ders of Inſtructie ontfangen had, om met*
„ *de Hollanders in Onderhandeling te tre-*
„ *den; en hoe zeer die Conditiën aldaar*
„ *bevorens opgegeven en toegeſtaan waren*
„ *geworden, hij echter verzekeren kon, dat*
„ *men in* ENGELAND *niet zeer vergenoegd*
„ *was, dat men naa het weigeren derzelver*
„ *als nu de* CONCESSIE VAN DE VRIJE VAART
„ *als eene Conditio* SINE QUA NON *voorder-*
„ *de, en als nu daarin zwarigheid maaken*
„ *zoude.*" — Was 'er immer eene occaſie waarbij DE VERGENNES bewijzen had kunnen geven, dat zijn Hof zich voor de belangen der Republiek in de breſſe ſtellen wilde, door aan FITZHERBERT te zeggen, dat zulk eene terugtreding onbillijk, en de voordering der *Staatſchen* wettig was; het was bij die gelegenheid maar in plaatſe van dat, keurde hij het gevoelen van FITZHERBERT goed, en gaf aan de *Staatſchen* te kennen, „ *dat hun-*
„ *ne voordering van vrije Vaart, op den voet*
„ *van de Gewapende Neutraliteit, zeer beden-*
„ *kelijk was, vermits dat Sijsthema alleen*
„ *in aanmerking kon komen bij die Mogend-*

„ *heden welken tot dat Plan toegetreden*
„ *waren, en in hetzelve een werkelijk aan-*
„ *deel genomen hadden, het welk geenſints*
„ *het geval van de Republiek of Engeland*
„ *was, dewijl de eerſte buiten hetzelve ge-*
„ *ſloten, en de tweede tot hetzelve niet toe-*
„ *getreden was.* (*) Ten ſlotte radende,
„ *om bij hun Gouvernement op verandering*
„ *in hunnen last aantedringen.*" Kranke troost voorzeker, dewijl men uit dat gezegde ten duidelijkſten kon opmaaken, dat DE VER-

(*) Dat dit gezegde waarachtig, en overeenkomſtig de toedragt van zaaken, ten tijde van de vaſtſtelling van het *Plan van Gewapende Neutraliteit* was, lijdt geen bedenking, en blijke duidelijk uit het geene wij dienaangaande verhaald hebben. Maar even dit neemt niet weg, dat het zeer ongerijmd was, en in den mond van VERGENNES niet voegde, die zeer wel wist, dat de Republiek alleen door de hoop op hulp van *Vrankrijk*, doch te laat, zoo ſchoorvoetende tot het Plan was toegetreden, en zich daarom den Oorlog met *Engeland* op den halze gehaald hadt. Gezwegen van de herhaalde plechtige verzekeringen, dat men om lief noch leed geenen Vrede met *Engeland* maaken zoude, ten zij dan dat de Republiek daarin deelde, en in alles wat haar door den Oorlog ontnomen was, ſchadeloos was geſteld geworden.

VERGENNES sich veel eer als de Zaakverzorger der *Engelschen*, dan als de Voorstander van de Republiek bij de Onderhandelingen gedragen zoude, en 'er derhalven van alle de gedane beruitingen, *wegens het niet sluiten binnen de Republiek*, zeer weinig heils te hoopen was. — Goede raad was hier voor de Afgevaardigden zoo duur als ooit: want afgezien van het voornaame punt, *de vrije Kaart*, gedoogde hunne Instructie niet: en om eene verbreeding van denzelven tot dat einde te vragen, dit durfden zij niet ondernemen, als te wel bewust zijnde, dat zulks hier te Lande veel sensatie veroorzaaken, en wellligt volstrekt van de hand gewezen zoude worden. — Dan, tot wegneeming van die zwarigheden meende DE LA VAUGUION (die destijds te *Parijs* was) in staat te zijn, door zijnen onbepaalden invloed op zijne Vrienden, die thans de teugels der Regeering in handen hadden. — Hij zoude, (naar sommiger zeggen), zijne terugreize naar den *Haag* nemende, en *Dordrecht* passeerende, poogde wel bij die gelegenheid om den *Pensionaris* DE GIJZELAAR over te haalen, om eene propositie tot verandering in *de Instructie* voor de Afgevaardigden te *Parijs* te doen, (dewijl deze

gewoonlijk de Man was die aan alles den toon gaf,) dan, daar deze te dien tijde nog zoo violent niet was in het doordrijven van Inconſtitutioneele ſtappen, zoo als wij hem naderhand zullen leeren kennen, durfde hij zulks niet aanneemen, en toen DE LA VAUGUION in den *Haage* gekomen was, ſlaagde hij even min bij zijne overige Vrienden, daar zij op het Stuk van de *vrije Vaart* ſtaan bleven, en van geen verbreding van de *Inſtructie* hooren wilden. Hij wendde het derhalven, door het doen van bedreigingen, toen over eenen anderen boeg: want daar het nu, door het ſchrijven van de Gevolmagtigden te *Parijs*, eene bekende zaak was dat men buiten de Republiek handelde, ondanks de plechtigſte beloften van het tegendeel, zoo verklaarde hij aan hun: „ *dat zoo zij zich aan* „ *het punt waarom den Oorlog begonnen* „ *was, na het afwijzen van den Vrede, nog* „ *houden wilden, en daarop dringen bleven,* „ *'er alsdan voor hun geen Vrede te verwer-* „ *ven was. Dat zij dat heilzaam werk, dus* „ *doende, nutteloos ophielden; en dat de an-* „ *dere Mogendheden* (namelijk *Vrankrijk* en „ *Spanje*, en *Engeland*) *echter met hunne* „ *handelingen zouden voortgaan.*" Een ge-

zeg-

zegde, hoofdzakelijk overeenkomende met het geen DE VERGENNES (ſchoon in beſchaafder termen) aan de Afgevaardigden reeds te kennen gegeven hadt, en dat toereikende was, om aan hun, die zich van den *Oorlog met Engeland*; van de *naauwe Verbindtenis aan Vrankrijks belangen*; van de *Gewapende Neutraliteit*; van de *Vrijverklaring der Noordamericaanen*; van de *invoering van eene zogenaamde Grondwettige Herſtelling des Staatswezens, ter ondermijning van het wettig gezag des Stadhouders*; en van het *Conçerteeren met Vrankrijk* Goudene Bergen beloofden, reeds in het verſchiet te doen zien, welk eenen *ſchandelijken* Vrede zij te wagten hadden, naa dat zij alle aanbiedingen tot eenen *honorabelen*, (voornamelijk ter voldoening van *Vrankrijks* wenſchen en hunne oogmerken,) trotſchelijk van de hand gewezen hadden, en waar van duidelijk te voorzien was, dat zij de naſpraak van het beste en voornaamſte gedeelte der Natie zeer zeker niet ontgaan zouden. — Van hier dat 'er eindelijk naa veel delibereerens, op den 2 *December*, door *H. H. Mog.* aan de Afgevaardigden een antwoord op hunne Misſives toegezonden werdt, uit het welk duide-

lijk te zien is, dat zij voor eenen kwaden uitslag vreesden, als houdende eene bepaling: „ *dat de* VRIJE VAART, *als reeds be-*
„ *vorens door* FOX *toegezegd, voorsaf en Pre-*
„ *liminair erkend moest worden; doch dat*
„ *zij Ministers, wat betrof de* OUVERTURES
„ *van de andere punten, met overleg van*
„ DE VERGENNES, *zich zouden gedragen naar*
„ CONNIVENTIE. — *Dat zij voorts aan Hem*
„ *moesten verklaren: dat H. H. Mog. ver-*
„ *trouwden, dat Z. M. ingevolge Zijne gun-*
„ *stige verzekeringen, van het aangenomen*
„ *stijsthema niet zoude afgaan; dat bijaldien*
„ *de naam Gewapende Neutraliteit al niet*
„ *gebruikt werdt, de zin van dezelve echter*
„ *in het te maaken Tractaat moest uitge-*
„ *drukt worden, en dat, zoo de Engelschen*
„ *deswegens Difficulteerden,* DAT ZULKS DAN
„ EEN BLIJK ZOUDE ZIJN VAN HUNNE KWADE
„ TROUW." Een antwoord en last, waar uit men duidelijk de benardheid der Lastgeveren, over den vermoedelijken uitslag des werks ontdekken kon, en dat daarom zoo veel mogelijk voor de Natie geheim gehouden werdt. (*)

Dan

(*) De *burgemeester* RENDORP over dit antwoord sprekende, zei daarom wel te recht: „ *Men ge-*
„ *voel-*

Dan die geheimhouding kon in de toenmalige gesteldheid van zaaken, waarin de tomelooze Licentie der Drukpers geene maat of palen kende, niet lange duuren, maar werd weldra in zoo verre bekend, dat daar over het ongenoegen, zoo wel van de zogenaamde *Anglomanen* als van de *Vrienden van Frankrijk* blijkbaar werdt! Geloven wij den *Vervolger op* WAGENAAR, (dat bij ons echter, bij mangel van authentiker berichten dan *zijn gezegde*, niet toegestemd werdt), dan lieten zich de eerstgenoemden ten aanziene van *Frankrijk* dus hooren: „ *Die vervloekte Mogendheid heeft ons* „ *eindelijk verraden; haare beloften valsch-* „ *lijk vergeten, en onze belangen onwaar-*

den

„ *voelde dat men op 't laatst wel zou moeten sluiten* „ *op den voet dien Frankrijk zou goedvinden.* — „ *Het was zeker waar.* (voegt hij 'er bij) *dat En-* „ *geland het Cardinaale punt vrijwillig hadt aange-* „ *boden; maar 't was niet minder waar, dat Wij* „ *dat aanbod van de hand gewezen hadden. En dan* „ *was de vraag: of men hun van kwade trouw kon* „ *beschuldigen, zoo zij bij deze Onderhandelingen hun* „ *vorig aanbod geen gestand wilden doen.*" Inderdaad, de beantwoording dier vraag valt niet moeijelijk.

„ *diglijk aan Engeland opgeöfferd.* — *Zie*
„ *daar het geen wij voorzegd hebben, en 't*
„ *geen onze verblinde en ondankbaare Na-*
„ *tie jegens onzen* PRINS *niet heeft willen*
„ *geloven, toen Hij alles voorzag, en alle*
„ *vlijt aanwendde om den Oorlog te voor-*
„ *komen.*" &c. (*) Maar zij, die de zaaken dus ellendig beſtuurd hebbende, nu ziende wat 'er

(*) Wijlen de *Hoogleeraar* KLUIT, dit gezegde dien Schrijvers aanhalende, dacht 'er op dezelfde wijze als wij over, in ſubſtantie zeggende: „ *Neen t-*
„ *op die wijze ſpraken toen bedaarde Vaderlanders*
„ *niet. Zij ſpraken van geen* VERVLOEKTE MOGEND-
„ HEID, *van geen* VERRADEN VAN VRANKRIJK, *of van*
„ ONZEN PRINS: *maar zij beklaagden in hun de* VER-
„ BLINDHEID *waarin men de Natie geſtort had! Zij*
„ *beklaagden het Vaderland, dat door eenige Lieden*
„ *tot zulk eene vernedering gebragt was. Zij be-*
„ *klaagden den* STAAT *en de* INGEZETENEN, *die, ter-*
„ *wijl men hun niet anders dan van* RECHTEN, *en*
„ GRONDWETTIGE HERSTELLING *voorpraatte, onderwijl*
„ *hunne* WEZENLIJKE RECHTEN *en* VOORDEELEN *van*
„ HANDEL *en* ZEEVAART, *gegrond op* TRACTATEN, *met*
„ *met zoo veel bloeds gekocht, in eens zagen verloren*
„ *gaan.*" Zie 's Mans IETS *over den Engelſchen Oorlog* Bladz. 181. — Een getuigenis, dat volmaakt met de waarheid overeenkomt, en vrij wat meer afdoet dan dat gezegde, het welke dien Schrijver de waare beminnaars van het Vaderland in den mond gelegd heeft.

'er voor de deure ſtond, wendden het toen over eenen anderen boeg, en ſchoven den rampzaligen loop der Onderhandelingen op de ſchouderen van den STADHOUDER en der zogenaamde ANGLOMANEN: op den voorgang van DE LA VAUGUION beweerende, „ *dat „ 's Konings ongenoegen en mindere geneigd- „ heid om de Republiek bij te ſtaan en „ haare belangen te behartigen, was toe te „ ſchrijven aan het niet zenden der Sche- „ pen naar Brest; — aan de werkeloosheid „ ter Zee; — en aan de tegenkantingen der „ Engelschgezinde Factie waar mede men „ altoos te worſtelen had.*" Dan, wie gevoeld, wanneer hij ons naar waarheid opgeſteld Verhaal van den toedragt der zaaken hier te Lande ſints 1779, onpartijdig nadenkt, de ongerijmdheid van deze uitvluchten niet? Het waren in de daad, (om ons van de woorden des Heeren RENDORP te bedienen,) „ *Hersſenſchimmen; de Engelsch- „ gezinde Factie*, (zegt hij) *was diestijds „ nergens in wezen, dan in de Hersſens van „ den Gezant, en van de genen die ver- „ langden dat de zaaken tot geen rust kwa- „ men: of zoo 'er nog eenige Engelschgezin- „ den overbleven, was hunnen invloed der-*

„ *wijze geknakt, dat dezelve geheel kragte-*
„ *loos was.*" En in de daad, dat was ook het geval: want de klem des Beſtuurs was alleen in de handen van die weinigen, die in alles van de wenken des *Gezants*, en van de complimenten van DE VERGENNES, &c. afvlogen, die de Koning in *Memoriën* en *Nota's* deden zeggen wat hun goed dagt, en dat hier, door de Hoofdbeſtuurderen van het geheele Staatkundig Werktuig, als Euangelie en Godſpraak geloofd, bewonderd, en toegejuicht werdt, zelfs toen nog, toen 'er geen quæstie meer was, dat de Republiek buiten den Vrede geſloten, en aan haar eigen bitter noodlot overgelaten werdt, vermits alles buiten onze Ministers in het grootſte geheim bekonkeld werdt, tot op het tijdſtip dat de Onderhandelingen tuſſchen VRANKRIJK en ENGELAND derwijze gevoorderd waren, dat men op het punt ſtond om de Præliminairen te onderteekenen. Wat zeggen wij? *tot op het tijdſtip dat de Præliminairen werkelijk getekend waren.* Dat wij dus ſprekende niets dan de blanke waarheid zeggen, zal blijken, wanneer wij van nabij bezien, op welk eene manier in de laatſte dagen der Onderhandelingen te *Parijs* de zaken zich toedroegen,

en

en naa dat de op den 2 *December* nadere gegevene last aan de Ministers van den Staat was afgezonden.

Immers was men naauwelijks zeker van het afzenden eenes uitgebreiden lasts, *om*, BUITEN HET STUK DER VRIJE VAART, *ten aanziene van alle de overige punten* NAAR CONNIVENTIE *te handelen*, (*) of men ontfing (ze-

(*) Weiligt zullen 'er onder onze Lezeren Lieden gevonden worden, die de waare en eigenlijke bedoeling van de uitdrukking (NAAR CONNIVENTIE TE HANDELEN) niet recht vatten of verſtaan; wij zullen daarom hun ten gevalle, hier bijvoegen, dat het even zoo veel gezegd was, als: „ *het voornaame* „ *punt van de vrije Vaart moet Gij bedingen en* „ *niet afſtaan, het gaa hoe het gaa; maar om* „ *het teruggeeven van de Colonien; de vrije Vaart* „ *in de Oost, die de Engelſchen behouden willen; de* „ *Schaêvergoeding voor de onrechtvaardig geroofde* „ *Schepen en Koopwaaren; het vernederend Salut der* „ *Vlag; en de vernietiging van het drukkend Tractaat van* CROMWEL, *moet Gij het ſtuiten niet na-* „ *laaten, maar daarin handelen, naarmate dat zulks* „ *door* DE VERGENNES *als noodzaaklijk en nuttig word* „ *aangewezen. Gij behoeft deswegens, als het daar* „ *op aankomen mogt, geen naderen last te vragen.* „ *Dat zou het werk maar ophouden. Handel omtrent* „ *dat alles naar goedvinden. Gebruik daarin Soldaat-* „ *en Zeemanſchap. Bedingt zoo veel Gij kunt,* — „ *en*

(zeker tot verzachting van de wond die dit besluit bij alle weldenkenden maaken moest) in den *Haag* het bericht, *dat niet alleen de Præliminairen tusschen* ENGELAND *en de* NOORD-AMERICAANEN *getekend waren*; maar ook, *dat Vrankrijk de op de Engelschen heroverde Coloniën van den Staat beloofde terug te geeven*; — *dat het punt der* VRIJE ZEE *tot genoegen van de Republiek geregeld zoude worden*; — *doch dat 'er verzachting wegens de* SCHAÊVERGOEDING *zou moeten plaats hebben*: en toen men Z. M. voor die toezegging wel hartelijk bedankte, ('t welk in de daad zeer plichtmatig was) stelde men zich zeer gerust aan, te meer, daar de Koning bij zijn antwoord op nieuws de verzekering deede, van zijne toegenegenheid ter ondersteuning van de Voorwaarden aan *Engeland* opgegeven. — Dan, die gerustheid was verre van algemeen te zijn. Velen, zelfs onder de warmste Vrienden van *Vrankrijk*, wel wetende dat het 'er te *Parijs* voor de Republiek donker uitzag, vreesden het

„ *en zoo het ongelukkig met die opgenoemde punten* „ *geheel faut mogt loopen, wij zullen ons dat dan* „ *getroosten.*" &c.

het ergſte, en lieten des hunnen kommer blijken: en toen *H. H. Mog.* op den 23 *December*, bij een nader beſluit bekend maakten, *dat de Voorwaarden die men bij den Vrede zou bedingen, zoo veel mogelijk met Vrankrijk zouden worden geconçerteerd, en dat men daarin elkanderen zou ſoutineeren*; zoo nam dit der zoodanigen kommer niet weg, maar deedt dezelve veel eer vermeerderen, bijzonder bij de Amſterdamſche Kooplieden, die omtrent de teruggave van hunne weggeroofde Schatten niet weinig beducht waren. Dan, om die beangstheid te doen bedaren, en hunnen moed te doen herleven, vond men weldraa een Huismiddeltje, dat zeker een goede uitwerking doen zoude. Vraagt men waarin hetzelve beſtond? Het was de openlijke bekendmaking ter Beurze en elders op den 31 *December*, „ dat Heeren Burgemeesteren eenen brief uit den *Haage* ontfangen hadden, geſchreven door den *Penſionaris* VAN BERCKEL, waarin hij aan zijne Meesters (zoo hij hun daar voor als toen hieldt) ſchreef: „ *zoo op dit oogenblik word ik uit de eerſte hand geinformeerd*, ZODANIG DAT UED. GR. AGTBAAREN DAAR OP STAAT KUNNEN MAAKEN, *dat de Graaf* DE VERGENNES, *uit*

„ *naam*

„ *uit naam van de Koning heeft laaten verze-*
„ *keren, dat Z. M. geen Vrede met Engeland*
„ *zal ſluiten, voor en aleer aan de billijke eis-*
„ *ſchen der Republiek, door Engeland zal vol-*
„ *daan zijn.*" Voorts daarbij voegende, *dat*
„ *daar van kennis was gegeven aan de Minis-*
„ *ters, en door dezen aan den Raadpenſiona-*
„ *ris:*" ook duurde het niet langer dan 5 dagen dat de eerstgenoemden een bericht overzonden,
„ *dat* DE VERGENNES *hun verzekerd hadt, dat*
„ *Vrankrijk niet ſluiten zoude, zoo lang de*
„ *Oorlogende Mogendheden niet op eene* EQUI-
„ TABELE WIJZE *voldaan waren.*" (*) Onbeſchrijf-

(*) Het heeft niet ontbroken aan Lieden (en wij kunnen Ons daar wel bijvoegen) die uit het gezegde van VAN BERCKEL in deze brief: UED. ACHTBAREN KUNNEN 'ER STAAT OP MAAKEN: een bewijs ontdekten, *dat Hij zich overtuigd hield, wel eens wat verſtold en geſchreven te hebben, waarop geen ſtaat te maaken was.* —— En waarlijk, dat had maar al te veel plaats gehad, en dat was nu weder het geval, zoo als ſtraks blijken zal. — Intuſſchen, wie moet zich, dit en 't geen zoo even volgen zal, lezende, niet bedroeven en verontwaardigen, over de kunſtgrepen welken in het werk geſteld werden, om de Natie te bedotten, en tot op het laatſte oogenblik toe in den waan te laaten, dat alles uitmuntend wel ſtond?

ſchrijflijk was de uitwerking die dit bericht des Heeren VAN BERCKEL, en dat der Ministers, op de wankelmoedige gemoederen bijzonder der *Amſterdamſche*, der *Rotterdamſche*, en andere Kooplieden veroorzaakte. Eensklaps was de bange vrees die velen beknelde had weggevaagd! *Wie kan nu aan eenen eervollen Vrede twijffelen? De Penſionaris* VAN BERCKEL, *die doorkundige Man, die van alles zoo wel onderricht was, had het gemeld, en verzekerd, dat men 'er ſtaat op maaken kon. Dat hij nu althans* (zoo als wel eens gebeurd was) *niet gedupeerd was. Wie daar nu nog aan twijffelde was een* ANGLOMAN, *en had ſlechte oogmerken om alles in de war te ſtuuren. Nu moest men toch vooral geen oogenblik verzuimen om de boeken op te ſtaan, en uit dezelve Lijſten te formeeren van de hoegroothcid der Schatten, die de Engelſchen ſints de vrijheuure zoo onrechtvaardig geroofd hadden, die 80 Millioenen bedroegen, en dus voldoen aan de Vaderlijke zorg die Amſtels Burgervaderen toonden, door het in druk laaten uitgaan van een Reglement en Informatiën voor de Commercieërende Ingezetenen van Amſterdam, om ter Rekenkamer opgave van de hun toegebrag-*

dragte ſchade te doen; want te Parijs zou wel gezorgd worden, dat alles terug moest komen: dit waren zoo al de geſprekken van veele verbijsterden op *Beurs-* en *Koop-Comptoir*, en in de *Societeiten.* Maar eer men daar mede in gereedheid konde zijn, ontdekte men tot zijne verbazing, *dat men aan het bericht van den Penſionaris* VAN BERCKEL *te lichtvaardig geloof gegeven hadt*, DAT 'ER OOK NU GEEN STAAT OP HEM TE MAAKEN WAS, *daar de fataale tijding van het dadelijk ondertekenen der Præliminairen van eenen bijzonderen Vrede tuſſchen Engeland en Vrankrijk*, BUITEN KENNIS VAN DE STAATSCHE MINISTERS, op den 20 *Januarij* reeds geſchied, hier te Lande binnen liep, waarom men het berekenen der ſchade, zelfs bij de ijverigſten die zich daar veel goeds van hadden voorgeſteld, derwijze onnodig keurde, dat 'er zich niemand opdeedt, om het façit der Rekenkamer te komen aangeven.

Zie daar de uitkomst van alle de *Koninglijke* en *Miniſteriëele* verzekeringen, aangaande het niet ſluiten of handelen buiten de Republiek! Was het wonder dat toen de voorlopige tijding van dien handel, door offiçiëele berichten, die des geen twijffel overlie-

lieten, gevolgd werden, zeer velen als van den Blixem getroffen ſtonden op te zien, vooral daar zij vernamen, dat 'er in de getekende Præliminairen geen één éénig woord ten nutte van de Republiek te lezen ſtond, veel min, dat 'er iets wezenlijks ter bevoorderíng van haare belangen door DE VERGENNES bedongen was? (*) Was 'er immer een tijdſtip voor eenen DE GIJZELAAR, VAN BERCKEL, en anderen die zulk een blind vertrouwen op DE LA VAUGUION altoos geſteld hadden, geſchikt om hen te overreden, dat zij misleid waren geworden, en dat het nu hoog tijd was om zich niet langer met nietsbeduidende complimenten optehouden; maar voor en boven alles bedacht te worden, om in *Engeland* nog iets goeds voor het veege Vaderland uit te werken; het was het toenmalige, waarin men aan de zijde van *Engeland* nog eene geneigdheid blijken liet, om, ondanks alles wat 'er met WENTWORTH gebeurd was, als nog met de Republiek, *buiten den invloed van*

(*) Volgens bericht van RENDORP, was de tekening zoo geheim geſchied, *dat onze Miniſters zulks eerſt op ſtraat gewaar wierden, door het geroep des volks:* DE PRÆLIMINAIREN ZIJN GETEKEND.

van Vrankrijk over eene bevrediging te willen handelen, en wel in den *Haage*. Dan, hier hadden de Hoofdbeleiders van 's Lands dierbaarſte belangen geene ooren naa. Den ſchijn aannemende, dat ondanks het gebeurde te *Parijs*, 'er echter aldaar nog veel goeds verricht zoude worden, trachte men, naa de eerſte bedaring van den ſchrik die de tijding van de tekening veroorzaakt hadt, den moed nogmaals optebeuren, door de Natie te berichten, *dat de Miniſters der Republiek, door de inſtantiën van* DE VERGENNES, *de Præliminairen zouden mogen ondertekenen, en dat hun zulks reeds was aangeboden. Jaa dat men in den Wapenſtilſtand zelfs begrepen was.* Maar wie moest dit voorwendſel al wederom niet aanmerken als een *nieuwe Rietſtaf*, die de handen moest doorboren van allen die op denzelven leunden? Want buiten en behalven, dat de Miniſters dat aanbod van mede-ondertekening zonder authoriſatie van *H. H. Mog.* niet konden of mogten acçepteeren; zoo was het ook de ongerijmdheid zelve om zulks als voordelig voor te ſtellen, *daar 'er in die Artijkelen niets betrekkelijk de Republiek gevonden wierdt.* En even zoo ongerijmd

was

was het ook, dat toen de Ministers zich tot de mede-ondertekening niet bevoegd oordeelden, men hen en *H. H. Mog.* echter beduidde, *dat de Republiek in de geſlotene Præliminairen begrepen was*, waar door zij (als 't ware) verplicht werden om zulks als een ongehouden gunstbewijs van DE VERGENNES zich te laten welgevallen, in de hoope, dat 'er inmiddels vóór het tekenen des Definitiven Tractaats, door DE VERGENNES nog iets goeds ten nutte van het Vaderland zoude bewerkt worden. Het is deze aanmerking, die ons nu als met de hand geleid, tot de vermelding van het geene deswegens in die beroerde dagen, tot vermeerdering van 's Lands rampen, onder den ſchijn van zuiver Patriotisme, ter bereiking van het beraamd Ontwerp, (de omkeering der CONSTITUTIE, en den val des STADHOUDERS) ondernomen en ten uitvoer is gebragt geworden.

Zoo als wij zoo even gezegd hebben, toonden de *Engelſchen*, ondanks het gebeurde te *Parijs*, en het voormalig afwijzen hunner vorige zeer ruime en voordeelige aanbiedingen, dat zij, als nog belang ſtelden in de herſtelling van den Vrede met de Republiek, en tevens eene gezindheid hadden om des-

wegens niet te *Parijs*, maar in den *Haage* met *H. H. Mog.* direct in onderhandeling te treden: of wel, dat men van hier eenen Onderhandelaar naar *Londen* afvaardigde, voorzien met behoorlijke Volmacht om dat groote werk tot ſtand te brengen, waar toe de Heer VAN DER OUDERMEULEN, zich te *Londen* bevindende, bij velen voorgedragen werdt. Dan, hoe billijk en aanneemelijk dat Voorſtel ook zijn mogt; en hoe zeer men zulks naa het ſluiten van eenen *bijzonderen Vrede*, zonder offenſie aan het Franſche Hof te geeven, konde doen; de Lieden die hier te Lande aan alles den toon gaven keurden zulks ten eenenmaale af, beweerende, dat 'er te *Parijs* over dat Onderwerp moest gehandeld worden, dewijl het, naar hunne gedagten in den *Haage* met veel gevaars zoude vergezeld gaan, door den invloed des STADHOUDERS en dien der zogenaamde ANGLOMANNEN, en het bovendien veel erkentelijker aan *Vrankrijk* wezen zoude, wanneer men de beſtuuring van dat werk aan den grooten DE VERGENNES, dien ongeveinsden Vriend der Republiek, toevertrouwde, hij toch zou alles wel naar wensch beſchikken. En het was dien ten gevolge, dat de belangen der

Re-

Republiek door zijne handen gaan, en binnen *Parijs* geregeld en bepaald moesten worden. — Hoe groot de ſtuiting ook was die velen in dat frivool voorwendſel vonden, de Schrijver van de *Post van den Nederrhijn* was echter de Man die dienstbaar gekeurd werd, om door middel van zijn verderffelijk Schandblad, de noodzaaklijkheid en nuttigheid van den handel te *Parijs*, aan de Natie ſmaaklijk te maaken, en dit deedt hij op eene meesterlijke wijze, door in zijn 3 *Deel Bladz.* 1149, aan zijne Lezeren in ſubſtantie te vertellen: „ *Dat als de Onder-*
„ *handelingen te Londen of in den Haage*
„ *mogten gehouden worden, 'er nog eenen*
„ *geruimen tijd over de Voorwaarden met*
„ *Engeland getwist zoude worden. — Dat de*
„ *Engelſchen dan zouden blijven ſtaan, op den*
„ *afſtand van eenige Bezittingen in Oost-*
„ *indiën, en de vrije Vaart in de Indiſche*
„ *Zeeën. Dat men dit alles, zoo bij de O.*
„ *I. C. als bij Z. D. H. wel eerst weige-*
„ *ren zou, om daar door te toonen, aan de*
„ *zijde van dien Vorst, dat hij niet Engelsch-*
„ *gezind was; maar Hij zou eindelijk daar*
„ *in toegeeven. — Het was wel zoo, dat door*

„ *dit alles de Onderhandelingen een tijd*
„ *lang gerekt, en als 't ware geſtremd zou-*
„ *den worden; maar eindelijk zou toch de*
„ *Vrede tot ſtand komen, niet door Vrank-*
„ *rijk, maar door den* STADHOUDER, *en wel*
„ *op Voorwaarden, dat alle onze Bezittin-*
„ *gen door Engeland zouden teruggegeven*
„ *worden, echter zonder Schaêvergoeding aan*
„ *de Kooplieden voor het geroofde: en dan*
„ *zou de Republiek aan den* STADHOUDER *alles*
„ *teruggeven, wat hem ontnomen was geduu-*
„ *rende den Oorlog. Voor al het welke En-*
„ *geland en Pruiſſen bij het ſluiten des Vre-*
„ *des zich als Borgen ſtellen zouden.*" Met zulke grollen en omgerijmdheden aan de Natie voortedragen, trachte men haar te overreden van de noodzaaklijkheid die 'er was, om nergens anders dan in *Parijs* voor ons Land eenen Vrede te bewerken, en hoe ongerijmd zulks ook zijn mogt, het vondt geloof en bijval bij de verbijsterde menigte, die zich op gezach van dat Orakel wel zeer vergenoegd toonden, dat ons de Vrede door de Franſche Staatsministers, en hunne Vrijheidlievende Boezemvrienden hier te Lande wel ſpoedig zoude bezorgd worden. Laaten

wij

wij ons nu naar *Parijs* begeven, om te bezien hoe het zich aldaar met dat belangrijk werk toedroeg.

Wanneer men de Stukken betrekkelijk de Vredes-onderhandelingen aldaar, geduurende den tijd van ruim 7 *Maanden*, tusschen de Onderhandelaars gewisfelt, met opmerking leest, en, over het geheel genomen, naar waarheid beoordeeld, dan ziet men duidelijk, dat de *Engelschen* het alhier van de hand wijzen der bevrediging, door WENTWORTH voorgeslagen, en het weigeren om in den *Haag* of te *Londen*, buiten *Vrankrijks* invloed, te handelen, alstoen trachten betaald te zetten, door zich niet alleen aan de vorige ruime aanbiedingen niet te willen houden; maar bovendien met nieuwe bezwarende eischen voor den dag te komen, waar van het gevolg was, dat het werk zulk eenen langzamen en stootenden voortgang hadt. Min eene hartelijke begeerte aan de zijde der Hoofdbestuurderen van de algemeene zaaken hier te Lande, om op de spoedigste wijze zich met de *Engelschen* te bevredigen; maar meer de dringende aansporingen van den *Graave* DE VERGENNES aan de Staatsche Ministers, om onverwijld dat werk ter hand te neemen, was de

voornaame oorzaak dat men in den *Haage* tot het dadelijk in Onderhandeling tredenmet de *Engelſchen*, (mits te *Parijs*, en met medewerking van genoemden Graave,) toeſtemde, zich vastelijk verbeeldende, dat men door diens invloed aanmerkelijke voordeelen zoude kunnen bedingen. Dan, toen het op een handelen ging, en toen de *Staatſchen* wederom met de bevorens opgenoemde Voorwaarden voor den dag kwamen, namen de *Engelſchen* de zoo evengemelde fiere houding aan, volſtrekt begeerende de afſtand van *Negapatnam* en de *vrije Vaart in de Oostindiën*, (*) het welk de

(*) Het is zoo, dat de *Engelſchen* bij het doen van dien eisch verklaarden, *van het bezit van Trinconomale aftezien*, maar dit kon in geenen deele opwegen tegen het onberekenbaar verlies dat de Republiek, door den afſtand van *Negapatnam*, en het toelaten van de *vrije Vaart in de Molukkes* lijden zou. Van hier, dat de Bewindhebberen der O. I. C. dien eisch verneemende, niet verzuimden om in den *Haag* voor te ſtellen, *dat zoo dien eisch ingewilligd werdt, de Maatſchappij beroofd zoude worden van haaren voornaamſten tak van beſtaan, namelijk den* UITSLUITENDEN SPECERIJHANDEL *in die Gewesten, aan haar bij plechtige Tractaten toegekent.* — Zij toonden aan, dat aan het *al* of *niet* toeſtaan van dien eisch, den *val*, of het *behoud* der Maatſchappij

de eerstgenoemden niet weinig in de engte bragt: en dit wierd nog vermeerderd, doordien zij zich tot DE VERGENNES wendende om zich daar over te beklagen, weldraa gewaar wierden, dat dien Minister veel eer de belangen van *Engeland* dan die van de *Republiek* was toegedaan. Want toen zij het aanbod van een *Equivalent voor Negapatnam*, namelijk *de Westkust van Sumatra*, gedaan hadden; en zulks door FITZHERBERT van de hand gewezen wierd, aarzelde deze niet om hun te berichten: „ *dat Vrankrijk aangenomen had de Republiek te laaten drijven, indien zij de voorgeſtelde Voorwaarden niet aannamen.*" 'Er was dan voor de Ministers niets anders op, dan van dit alles in den *Haage* verſlag te doen, en nadere last te vragen, waar door het *al* of *niet* toe-

pij verbonden was. Dat het verlies van dat *Eiland*, en de uitſluitende *Vaart en Handel in de Molukkes*, voor het reeds wankelend Crediet der Maatſchappij dodelijk zoude wezen: zij betoogden met klem van redenen, dat van dat alles den gewisſen val der geheele Republiek zeker te duchten was. — Dan, hoe gegrond dit alles ook zijn mogt, de uitkomst leerde, dat men zich dat alles, naar het oordeel van DE VERGENNES ook moest laaten welgevallen.

toeſtaan aan dien overdrevenen eisch, tot een Punt van Deliberatie bij de Staaten der onderſcheidene Gewesten geſteld werdt, het welk ten gevolge hadt, dat op het *Præadvis van Holland*, op den 4 *Maart*, bij *H. H. Mog.* met zes ſtemmen (zijnde *Zeeland* ongereed) dien eisch als onaanneemelijk verklaard werd, en tevens beſloten, om aan de Ministers te berichten: I. *Dat men hoegenaamd geen affland aan Engeland doen zoude.* II. *Dat men een vrije Vaart begeerde op den voet van de Gewapende Neutraliteit door Rusland ontworpen.* III. *Om aantedringen op eene behoorlijke Schatvergoeding. En eindelijk* IV. *Dat men over het zenden van eenen Gezant naar Londen nader zou handelen.* Zou men nu billijkerwijze niet hebben mogen verwagten, dat DE VERGENNES al zijnen invloed gebruikt zou hebben om de *Staatſchen* te ondersteunen, en de *Engelſchen* tot het toeſtaan dier Punten overtehaalen? Dan in plaatſe van dat, vonden zij zich daarin deerlijk bedrogen, toen zij op de volſtrekte weigering van FITZHERBERT om op die voorwaarden te handelen, zich bij DE VERGENNES vervoegden, en zijne interçesſie ingevolge de beloften des Konings, reclameerden;

den; want zij bemerkten maar al te duidelijk dat zij aan een dood mans deure klopten.
„ De Graaf ſtond verbaasd over de weinige
„ gezindheid die men in den *Haage* toon-
„ de, om in de omſtandigheden waarin de
„ zaaken des Oorlogs, grootendeels door
„ eigen verzuim en werkeloosheid, gebragt
„ waren, eenige toegevenheid te gebruiken.
„ — Men gaf, naar zijn oordeel, met het
„ ſtaan blijven op die eisſchen eene begeer-
„ te kennen, om liever den Oorlog voort
„ te zetten, dan om zich met *Engeland* te
„ bevredigen. — Men moest toch met de
„ omſtandigheden raadplegen, en voor de
„ noodzaaklijkheid wijken. — Hij had het
„ bij de *Engelſchen* niet dan met veel moei-
„ te zoo verre kunnen brengen, dat zij in
„ den afſtand van *Trinconomale* bewilligden;
„ maar die van *Negapatnam* was voor hem
„ onmogelijk geweest. — Hij twijffelde ook
„ zeer of de *Engelſchen* het punt van de *vrije*
„ *Vaart*, op de geëischte gronden, wel zou-
„ den toeſtaan, en dagt dat 'er de Repu-
„ bliek ook weinig aan zoude hebben. — Hij
„ kon ook niet beloven iets te zullen kun-
„ nen verrichten, om de *Engelſchen* van de
„ *vrije Vaart in de Molukkes* te doen af-
„ zien.

„ zien. — En wat de *Schaêvergoeding* be-
„ trof, het verkrijgen van dezelve zag hij
„ als hoopeloos aan." Dat zulk eene handelwijze, naa alles wat 'er ſints 1780 beloofd geworden was, aan de zijde van DE VERGENNES beſchouwd, hoogst trouweloos was, lijd wel geene bedenking, en het was dus niet verwonderen, dat de Ministers over zijne gezegden, aangaande de gezindheid in den *Haage* tot het niet eindigen van den Oorlog, en de daarbij gevoegde verwijten niet zeer geſticht waren; maar wanneer men de zaak op den keper beziet, dan ſprak hij in de daad niets meer dan waarheid, daar het heerſchende gevoelen van de Hoofdbeleideren der algemeene zaaken was, dat het veel verkiesſelijker was, om het opgeſlagen pad (*van het werk der Onderhandelingen door Franſche handen te laaten gaan*,) volſtandig te blijven bewandelen; dan dien weg op te ſlaan, welken de *Engelſchen* bij herhaling bleven aanwijzen, te weeten: *dat men direct met hun handelde, zonder de directe en onmiddelijke invloed van Vrankrijk*, doch waar van men niet hooren wilde, zoo als blijkt uit de Advijzen, die door velen over den ſtaat van zaaken, in dat critique tijdſtip onbe-

bewimpeld werden voorgedragen. „ *Men hadt* „ (volgens het oordeel van den *Raadpen-* „ *sionaris* VAN BLEISWIJK) *genoeg bij den* „ *Oorlog gewonnen, zoo denzelve ons ten eenen-* „ *maale van Engeland losmaakte, dus wraak-* „ *te hij dat handelen te Londen.*" De *Minister* BRANTSEN te *Parijs* sloeg denzelfden „ toon, en beweerde: *dat door direct met En-* „ *geland te handelen, de oude Verbindtenissen* „ *wederom vernieuwd zouden kunnen worden,* „ *en dat zou ons in 't geheel niet lijken,*" terwijl een groot aantal anderen zulks toestemmende, 'er openlijk voor uitkwamen, „ *dat men de Liaisons met Engeland niet* „ *moest renouvelleeren.*" Billijkerwijze zal hier wel iemand met verwondering vraagen: *dat daar het buiten dat nimmer tot eene bevrediging komen kon, of men dan met Engeland eeuwig in Oorlog blijven wilde? en welke redenen 'er waren om zoo iets te blijven begeeren?* dan, alle verwondering houd op wanneer men in aanmerking neemt, dat het openlijk voordragen van de zoo even opgenoemde Advijzen, niets anders waren dan een schadelijk uitvloeisel van het Ontwerp dat men in vroeger jaaren gevormd, en tot hier toe getrouwelijk gevolgd hadt, namelijk: alle betrekkingen met

En-

Engeland, (die zoo belangrijk voor de conſervatie van het STADHOUDERSCHAP waren) te vernietigen, al moest het dan ook ten koste van den bloei en welvaart der Republiek geſchieden, dan te dulden dat dezelven weder herſteld wierden, waar door men gevaar liep, dat de voorgenomene Alliantie met het weldadig *Vrankrijk*, en de daarſtelling eener voorgenomene *Grondwettige Herſtelling*, ten eenenmaale zou verijdeld worden.

Wanneer men het tot hier toe verhaalde in overweging neemt, dan laat het zich geredelijk vatten, dat toen de Ministers een verſlag van hun wedervaren, zoo bij FITZHERBERT als bij DE VERGENNES, naar den *Haage* gezonden hadden, hetzelve aldaar geene geringe ſenſatie bij velen verwekte, die zoo iets nimmer van den laatstgenoemden vermoed hadden. Dan, dit benam aan hun de hoope niet, dat 'er welligt nog eene verandering ten goede, omtrent de *afſtand van Negapatnam*, en der *vrije Vaart in de Molukkes* zou kunnen bewerkt worden, het zij dan door den *afſtand van de geheele Weſtkust van Sumatra*, bij welks bezit men in verre naa dat belang niet ſtelde als in *Negapatnam*; of door het aanbieden van eene

groo-

groote ſomme Gelds tot afkoop van die eiſchen, en dus viel het beſluit, *om die aanbiedingen aan de Engelſchen te doen*: maar het was 'er bij deze zoo verre van af om 'er het oor aan te leenen, dat zij niet alleen het een zoo wel als het ander met verachting van de hand wezen; maar ook weldra met die van *het vernederende Salut aan hunne Vlag in alle Zeeën*, en *het toelaaten van vreemde Schepen in de Havens van Afrika*, bij alle de vorigen voegden: ten duidelijken bewijze (onzes inziens) dat zij zich verzekerd hielden, geen tegenſtand in het verkrijgen van hunne eigenbaatige afvoorderingen, van een magteloos en onder het juk gebragt Volk, of van den *Miniſter* DE VERGENNES te duchten te hebben; maar veel eer ſtaat konden maaken op dien's hulpe en invloed, om eindelijk zijne Vrienden te noodzaaken tot het ondertekenen der aan hun voorgelegde Artijkelen, onaangezien de wijze waarop dezelven waren ingeſteld, en ondanks de ſchande die daar door op het geheele Vaderland gebragt zou worden. Trouwens, dit leerde de ondervinding naa meer dan 4 maanden handelens, (geduurende welken tijd het Vredeswerk voor de *Republiek* den kreef-

ten

tengang ging, en voor *Vrankrijk* aanmerkelijk voorderde,) op de duidelijkſte wijze: want op den 13 *Augustus* zonden de Miniſters aan *H. H. Mog.* een Ampel Verſlag van het geen 'er ſints het ontfangen hunner laſt van den 7 *April* was voorgevallen, met overlegging *van een bij hun ontworpen Concept-Plan van Præliminairen om met de Engelſchen te ſluiten.* Een Verſlag, bevattende eene opgave van de menigvuldige beloften en teleurſtellingen die zij van DE VERGENNES ondervonden hadden, en een *Concept-Plan*, uit het welk bleek dat zij niets hadden kunnen uitrichten, om de teruggave van onze overweldigde *Coloniën* en geroofde *Schepen* en *Koopmanſchappen*; het *geeven van Schaêvergoeding*; de *vrije Vaart in de Molukkes en op de Africaanſche Havens*; het *vernietigen van het Tractaat van* CROMWEL; en *het Salut ter Zee* te bedingen, vermits 'er van alle deze gewichtige Punten geen letter in hetzelve te vinden was, dit Verſlag beſluitende met het bericht, *dat* DE VERGENNES *van oordeel was, dat men dadelijk in alles genoegen moest neemen, en de tekening niet langer uitſtellen, vermits 'er niets beters zou te bedingen zijn: en bovendien*

al-

alles met Vrankrijk en Spanje derwijze vereffend was, dat men het Definitief Tractaat ſtechts te tekenen had, en dat dit ook ten ſpoedigſten buiten de Republiek (zoo 't nood dede) *en men niet dadelijk alles toeſtond, zou geſchieden* &c.

„ Toen deze Stukken ter *Vergadering van* „ *Holland* in Deliberatie genomen werden „ (zegt de Burgemeester RENDORP) ontbrak „ het niet aan Leden, die gaarne zouden „ gezien hebben, dat 'er als nog een proef „ genomen wierd, of 'er door handeling in „ *Engeland* geene verzachting in het ge„ voorderde zou kunnen verkregen worden;" daar verder bijvoegende: „ Negen van de „ 19 Leden, namelijk: de *Ridderſchap*, „ *Delft*, *Rotterdam*, *Schiedam*, *Brielle*, „ *Enkhuizen*, *Edam*, *Monnikendam*, en „ *Medenblik* waren 'er voor; en te *Amſterdam* dacht TEMMINCK en andere Regenten, (alhoewel de Reſolutie van de Vroedſchap ongunſtig was,) 'er ook zoo over; „ maar (zegt hij) de geenen die voor een „ ſtokregel geſteld hadden, geene afzonderlijke handeling met *Engeland* te beginnen, wisten te bewerken, dat bij de 10 „ overige Leden gereſolveerd wierd, *dat*

„ *bijaldien eindelijk bleek, dat het volſtrekt*
„ *nutteloos was langer bij Vrankrijk aan te*
„ *dringen, zoo als wij op de zoo menigvuldige*
„ *toezeggingen van Z. M. vertrouwd hadden,*
„ *alsdan de toegezondene Conçept Præliminai-*
„ *re Artijkelen aanteneemen ente tekenen:*"
en toen het door de Leden van het *Secreet Beſoigne* ter Generaliteit op den 28 *Auguſtus* werdt ingebragt, namen *Holland*, *Vriesland*, *Utrecht* en *Overijsſel*, ondanks het proteſteeren van *Gelderland*, *Zeeland*, en *Stad-en-Lande* een beſluit, overeenkomſtig dat van de 10 *Hollandſche Leden* zoo even opgegeven, het welk oogenblikkelijk aan de Ministers werdt toegezonden, die dan ook, naa nogmaals eene poging tot verzachting, en het verkrijgen van betere Conditiën vergeefsch beproefd te hebben, die ſchandelijke Voorwaarden op den 2 *September* onderteekenden, met bepaling *dat de Ratificatie derzelver, zoo in den Haage als te Londen, binnen eene maand zou moeten geſchieden*, zoo als dan ook door *VI Gewesten* op den 2 *September* geſchiedde, wijl de *Staaten van Zeeland* zulks volſtrekt weigerden, en voor *Irregulier*, *Inconſtitutioneel* en *Onwettig* verklaarden, de gevolgen overlatende ter ver-

ant-

antwoording van die geenen, welken dat alles bewerkt, en daarin toegestemd hadden.

Intusschen was men zoo in den *Haage* als te *Parijs*, door de dadelijke ondertekening der *Præliminairen*, eene groote schrede ter voltooijing van het beraamde Plan gevoorderd, en nu was ook het tijdstip geboren, dat men met het teekenen des *Definitiven Tractaats* tusschen *Engeland*, *Vrankrijk* en *Spanje* gerustelijk konde voortgaan. Reeds den volgenden dag, den 3 *dier maand*, werdt het ook verrigt: doch eer het met de Republiek zoo verre kwam, verliep 'er nog een tijdperk van bijna 9 maanden, zijnde het, door al het twisten en harrewarren over de teruggave van *Trincomale* en *Kaap de Goede Hoop*, en over andere Onderwerpen betrekkelijk den *Handel en Vaart op de Indiën*, niet voor den 20 *Meij* des volgenden Jaars 1784, dat het *Definitief Tractaat tusschen Engeland en de Republiek* te *Parijs* getekend werdt. Wij zullen ons niet verdiepen in het vermelden van de zoo even opgenoemde kibbelarijen, noch van de pogingen der Staatsche Ministers, om volgens de beloften van DE VERGENNES eenige voordeelen te bedingen, maar ons alleen bepalen om te zeg-

gen, dat 'er als toen, door het conſenteeren in alle de harde en baatzuchtige eiſchen der Britten, op dien dag den ſchandelijkſten en verderffelijkſten Vrede finaal tot ſtand kwam, die immer, wij zeggen niet *door de Republiek*, maar *door eenige Mogendheid* van geheel *Europa* geſloten werdt. Immers, men gaf, naa alle geledene onberekenbaare verliezen en uitputtingen ſtaande dien Oorlog toegebragt, aan *Engeland* de gewichtige bezitting *Negapatnam* over, en tevens de *vrije Vaart in de Molukkes*, tot ruïne van den *Specerijhandel.* — Men *vernietigde ſtilzwijgende, in het vervolg, alle vorige Verbonden.* — Men zag op dezelve wijze af, *van alle de voordeelen van de vrije Vaart op de Kusten van Africa.* — Men ſtemde toe, *in het voortduuren van het Tractaat van* CROMWEL, en *het vernederend Salut aan de Engelſche Vlag.* — Men bedingt *geene Guarantie van Rusland of de Keizer*; maar geeft 'er die aan. — En eindelijk, *men verkrijgt voor de Kooplieden geen Schaêvergoeding hoegenaamd, voor alle de geroofde Schepen en Koopmanſchappen.* Geen wonder derhalven, dat men het bedrijven van vreugde over dien Vrede onnodig keurde, en dat velen in de Raadzaalen hun-

hunne droefheid en verontwaardiging over denzelven in treffende Advijzen te kennen gaven, zich beklagende over het hardnekkig verwerpen van hunne vorige raadgevingen, om *Engeland* aan de hand te gaan, en niet op de onvoorwaardelijkſte wijze, in alle opzichten, 's Lands belangen in handen te ſtellen van DE VERGENNES en andere Franſche Staatsministers, die veel beloofd, maar zoo als nu bleek, niets nuttigs voor dit Land uitgewerkt hadden. Een gedrag en geklag in zekere opzichten ſtrookende met dat van velen, die alles in het werk geſteld hadden om dat geene te bewerken, het welk nu volvoerd was; doch die in andere opzichten onëdelmoedig genoeg waren, om den rampzaligen afloop van hunne eigene onbezonnene handelingen, nu toe te kennen aan den STADHOUDER en de *zogenaamde* ANGLOMANNEN, ſchoon zij zich hadden behooren te overtuigen, dat die allen, uit hoofde van het gemis van allen invloed, daar aan geen aandeel genomen hadden, of immer hadden willen neemen. — Te opmerkelijk en waarachtig is uit dien hoofde het gezegde des *Burgemeesters* RENDORP, dan dat wij het hier niet zouden afſchrijven, toen Hij van dit

Onderwerp gewagende, zich dus uitdrukte; „ Hoezeer de handelingen te *Parijs* geheel „ beſtuurd waren geworden, door de geenen „ die de klem der Regeering in handen had- „ den, en naderhand de voornaamſte Hoof- „ den der Patriötten geweest zijn, en het „ hun bedrijf was, liever de harde Voorwaar- „ den door *Engeland* voorgeſchreven en „ door *Vrankrijk* opgedrongen, aan te nee- „ men, dan iets beters en draaglijker, door „ directe handelingen met *Engeland* te ver- „ werven; zoo lieten veele Heethoofden „ niet naa, het tekenen der Præliminairen „ en des Vredes uit te krijten voor eene „ ſchandelijke daad. (*) Eenige Gelderſche „ Ridders bevlijtigden zich boven allen, om „ te dier gelegenheid, door het ruchtbaar „ maaken van hunne Advijzen, de goede „ Gemeente in te boezemen, *dat gelijk men* „ *het*

(*) De VERVOLGER OP WAGENAAR heeft naderhand hunne naamen opgegeven, als zijnde geweest de *Jonkheeren* VAN NIJVENHEIM, CAPELLEN TOT DE MARSCH, LIJNDEN VAN OLDENALLERT, en ZUILEN VAN NIJEVELT. — In HOLLAND liet zich de beruchte BLOK niet minder duchtig hooren, volgens het getuigenis van dien Schrijver.

„ *het ſchandelijk voeren van den Oorlog aan*
„ *de* VERDERFFELIJKE CABAAL *verſchuldigd*
„ *was; men aan dezelfde Cabaal moest toe-*
„ *ſchrijven, dat daar anders bij de Natie*
„ *moed en vermogens genoeg zou geweest*
„ *zijn, om eenen afgematten vijand paal*
„ *en perk te ſtellen, men nu genoodzaakt*
„ *was eenen ſchandelijken Vrede aan te nee-*
„ *men, dewijl de verdervende invloed van*
„ *die Cabaal, alles wat in 't werk was ge-*
„ *ſteld, vruchteloos deedt afloopen.* Die ſchran-
„ dere *Staatslieden* (zegt hij) *zeiden ſtellig,*
„ *dat het niet geeven van onbepaalde Con-*
„ *vooijen, en het niet gereedlijk aanvaarden*
„ *der Gewapende Neutraliteit, oorzaaken*
„ *waren van den droeven toeſtand waarin*
„ *het Land, en voornamelijk de Marine zich*
„ *bevonden.* — Vervoerd door het geene zij
„ *Vaderlandliefde* noemden, dachten zij niet
„ of wilden anderen doen vergeten, dat eeni-
„ ge Kooplieden die zich verbonden had-
„ den om Hout en Hennip aan *Vrankrijk*
„ te leveren, om algemeene Convooijen
„ ſchreeuwden, toen onze Admiraliteiten bui-
„ ten ſtaat waren om eene voldoende Pro-
„ tectie te geeven, dewijl zij van groote
„ Schepen onvoorzien waren, en de weini-

„ gen die zij nog in Zee gebragt hadden,
„ een prooi der *Engelſchen* geworden wa-
„ ren. — Die Lieden ſchenen niet opge-
„ merkt te hebben, dat wij van de Gewa-
„ pende Neutraliteit, en van die Bondge-
„ nooten die wij daar mede verkregen, geen
„ de minſte hulp of rust genoten hebben: en
„ dat de zoo hooggeprezene CATHARINA die
„ die ons moest beſchermen, onder de beu-
„ zelachtigſte voorwendſels zich daar van
„ verſchoond hádt; en, in plaatſe der Vloo-
„ te, die VAN BERCKEL in 't begin van 1781
„ aankondigde, geen één éénig Scheepje ter
„ onzer hulpe gezonden hadt. — Zij konden
„ niet ontkennen, dat wij meerendeels den
„ oorlog aan die Gewapende Neutraliteit ver-
„ ſchuldigd waren; maar dat was heilzaam
„ in hunne oogen: want daar door wierden
„ wij van 't Engelſche juk bevrijd, en dit
„ hadt de *Staaten van Vriesland* doen zeg-
„ gen: *dat zulks meerder waardig was dan*
„ *Negapatnam, en de uitſluitende Vaart op*
„ *de Molukkes* &c. Het niet zenden der Sche-
„ pen naar *Brest*, was volgens het verſtan-
„ dig inzien dier Lieden, een verderffelijk
„ ſtuk voor 't Land geweest, en 't was
„ onverantwoordelijk, dat men geene *Al-*

„ *lian-*

„ *liantie met Vrankrijk* gesloten had." &c. Belangrijke gezegden in de daad, door welks opgave het zegel gedrukt word, op alles wat wij in den loop onzes Geschiedverhaals, aangaande het voeren van dien Oorlog, en den loop der Vredes-onderhandelingen te boek geslagen hebben; en die nog nader zijn gestaafd geworden door de Leden der *Staaten van Holland*, op welkers dringen en drijven dat alles op eene drieste wijze was doorgedrongen, toen zij zich zoo verheugd over dien schandelijken Vrede toonden, dat zij het besluit namen, *om door de krachtigste dankbetuigingen voor alle de weldaden waar mede de Koning van Vrankrijk hun beweldadigd hadt, hunne gevoelige dankbaarheid bekend te doen worden*, met bijvoeging, *dat zoo men ter Generaliteit hun daarin niet navolgde, zij zich genoodzaakt zouden zien, die hulde afzonderlijk aan Z. M. toe te wijden.* Dan, dit laatste dreigement was onnut, dewijl de ervaring leerde, dat *H. H. Mog.* laf hartig genoeg waren, om ook in dat opzicht, hun voetspoor getrouwelijk te volgen, ten duidelijksten blijke, hoe algemeen die verblijstering en verkeerde Staatkunde, bij vele Regeeringsleden in alle Gewesten was door-

gedrongen, en dat men zich op die wijze van den last des Oorlogs ontheven ziende, ook als nu te beter in ſtaat keurde, om het reeds zoo verre gevoorderde werk, tot ondermijning van de UNIE, en de daarop gebouwde *Staats- en Erfſtadhouderlijke Regeeringsvorm* dies te nadrukkelijker te vervolgen en te voltooijen, zoo als wij bij het vervolgen van ons Geſchiedverhaal door een reeks van daadzaaken bij de Stukken zullen doen blijken: dan, daar wij door het aaneengeſchakeld verhaal van den aanvang en afloop der Vredes-onderhandelingen te *Parijs*, de Tijd-order der Gebeurenisſen eenigermaate zijn vooruit gelopen, moeten wij ons eenen terugtred tot het door ons bevorens verlaten punt, (zijnde het verhaal van den ongelukkigen uitſlag der Campagne van het Jaar 1782,) veroorloven, ten einde onze Lezeren den toedragt der meest geruchtverwekkende inwendige Troubles en Verdeeldheden inmiddels voorgevallen, zoo beknopt ons mogelijk zij voor te ſtellen, waar toe wij nu overwijld overgaan.

Hoe algemeen en hevig het gemor en geklag over 's Lands weêrlozen toeſtand, en het twisten over de oorzaaken van derzelver voort-

voortduuring, onder alle ſtanden, tot onberekenbaar nadeel van 's Lands dierbaarſte belangen ook zijn mogt, nog ſcheen bij velen de maate van 's Lands bittere rampen door dit alles nog niet genoegzaam gevuld te zijn, vermits zij alles in het werk ſtelden om dezelve te boorde toe te vullen, door den benarden toeſtand der Republiek uit hoofde van den fellen Oorlog, toe te ſchrijven aan oorzaaken waar aan dezelve nimmer met eenigen ſchijn van waarheid kon worden toegekent, namelijk aan de CONSTITUTIE en den STADHOUDER, waarom men zich alomme beijverde, om de *eerſte* onder de benaming van *Grondwettig Herſtel* te veranderen; en de *laatſte* op allerhande wijze van de uitoefening zijner Wettige Erffelijke Rechten en Waardigheden te ontzetten, onder den glimpigen ſchijn, dat men langs dien weg de waare Burgerlijke Vrijheid in dit Land zou herboren zien. Wij zouden de paalen van ons beſtek te zeer overſchrijden, wanneer wij ons verledigden, om *alles* op te geeven wat tot bereiking van dat einde, ſtaande den verderffelijken Oorlog, al ondernomen is geworden, waarom wij zulks zullen nalaten, en ons alleen bepalen, tot het voornaamſte

dat

dat daar toe behoord en ondernomen is geworden.

En dan bepaald zich onze beſchouwing al aanſtonds tot de vernieuwing der oude Twisten in vroeger tijden gevoerd over de *Militaire Jurisdictie.* —— Hoe zeer het van ouds aan de STADHOUDERS toekomend gezach over de Militairen, in de twee Stadhouderlooze tijdperken door de Staaten der onderſcheidene Gewesten was uitgeoeffend geworden, het kwam toch naa de verheffing van WILLEM DEN VIERDEN in 1747 wederom in diens handen, en het ging vervolgens, door de *Erffelijk verklaring* naa zijnen dood aan Z. H., die daaromtrent volgens de wederzijdſche beëdigde *Inſtructiën* of *Commisſiën* zonder eenigen tegenſtand handelde, van den dag zijner komſte aan het bewind, tot aan het tijdſtip dat de Troublen in 1778 over den opſtand der Colonisten in *Noord-america* eenen aanvang namen, en van dag tot dag vermeerderden: en daar men (zoo als wij bevorens reeds hebben doen opmerken) dien opſtand dienſtig keurde, om de gevestigde Conſtitutie met eene Democratiſche Regeerwijze te doen verwisſeld worden, (waar mede de vernietiging van het gezach des ERF-

STAD-

STADHOUDERS onafscheidelijk verbonden was,) zoo beijverde men zich al draa, om de *Militaire Jurisdictie* als een drukkend juk voor den Vrijen Burger, als een Wangedrocht, en onbestaanbaar met den aart eener Republicainsche Regeering uit te krijten, beweerende, *dat den* STADHOUDER *door dien weg boven den Souverain verheven was, en het derhalven van de uiterste noodzaaklijkheid was om dezelve te vernietigen.* Het kon niet wel anders of dit gevoelen moest tegenstand vinden, niet alleen bij den STADHOUDER en het *Corps Militairen*, maar ook bij alle zodanige Regenten en Ingezetenen, die wisten, welk eenen invloed aan de STADHOUDERS, in hunne qualiteit van *Capitein Generaal* van oude tijden af op de Militie van den Staat, was toegekent en zij ook uitgeoeffend hadden, en zie daar de Bron van Twist die daar door geopend werd, toen de eene partij zich *voor de wettigheid der Militaire Jurisdictie*, en de andere partij zich *voor het betogen van deszelfs onwettigheid* in de bresse stelden, door een menigte van Schriften destijds uitgegeven en gretig gelezen wordende. Hoe vreemd en onbegrijpelijk het aan het Nageslacht zal schijnen, dat een *Leeraar der Weerlooze Doops-*

ge-

gezinden zich met een Onderwerp van dien aart als de *Militaire Jurisdictie* is, bemoeide, en zich tot eenen Kampvechter ter beſtrijding van dezelve openlijk kenneñ deedt, niets is echter zekerder dan dat zulks ondernomen werdt door even dienzelfden FREDRIK ADRIAAN VAN DER KEMP, *Doopsgezind Predikant te Leijden*, welken wij reeds in een vorig gedeelte dezes werks als een ijverig Zeloot voor de invoering eener Democratiſche Volksregeering, en als eenen bitteren vijand van den STADHOUDER leerden kennen. Hij toch, in de handen van de voornaamſte vijanden van dien Vorst, en der hevigſte voorſtanders van eene losbandige Volksvrijheid, als een Inſtrument gebruikt wordende, om dien Vorst door het beſnoeijen zijner Waardigheden te grieven, en de Fundamenten van het Staatsgebouw los te maaken, vergat in zoo verre zijn Eerwaardig Ampt als Leeraar van het zachtmoedig Euangelie, dat Hij zich verledigde, om in niet minder dan XI Boekdeelen, een Rhapſodie van Stukken, Hem door zijne Mecænaten toegezonden, en alle eene ſtrekking hebbende om de haatelijkheid der *Militaire Jurisdictie* voor te ſtellen, door den druk uit te geeven, het welk ten gevolge hadt, dat de *Militaire Jurisdictie*, onaan-

aangezien de Rechten des STADHOUDERS, weldraa afgeſchaft en vernietigd werdt, en alzoo den grond gelegd, tot het aanrichten van alle die willekeurige beſchikkingen over het Emploo*i* van 's Lands Militie, waar door het Vaderland, vijf jaaren daar naa aan alle de ijſelijkheden vzn eenen Binnenlandſchen Oorlog is blootgeſteld geworden, waar van wij als nu de bijzonderheden niet vermelden zullen, maar ons liever bepalen, tot eene opgave van de willekeurige wijze, waarop men den STADHOUDER van dat gewichtig gedeelte zijner Waardigheden ontzette, zelfs eenen geruimen tijd vóór dat de *Militaire Jurisdictie* vernietigd werdt, te weten, bij gelegenheid van het zoo veel gerucht gemaakt hebbende geval met den *Vaandrig* DE WITTE, toen deze, uit hoofde van zich tegen zijnen plicht in 's Lands dienst groffelijk bezondigd te hebben, ondanks de Vertogen van *Z.* H., aan den *Militairen Richter* onttrokken, en aan den *Burgerlijken*, ter ſtrafoefening overgegeven werdt. Een geval, dat zijnen voornaamſten grond hadt, om de valſche geruchten van eene heimelijke verſtandhouding met de *Engelſchen*, tot het doen eener Landing in *Zeeland*, een ſchijn van waar-

waarheid bij te zetten, en daar door den fellen haat tegen Z. H. te vermeerderen.

Immers, gemelde DE WITTE, behorende tot het in *Zeeland* leggende Regiment van IJZENDOORN, met een gedeelte van hetzelve te *Brouwershaven* Guarnizoen houdende, en met het Commando over eenige Batterijen op de Kust van het *Eiland Schouwen* vereerd zijnde, geraakte toevallig, in de maand *Augustus*, in kennis met zekere *Boomkweker van Boskoop*, zijnde genaamd PIETER BRAKEL, die onder het voorkomen van een gegoed en weldadig Man, het character van eenen eerlozen Schurk bedekte, en dien jeugdigen Officier (bemerkende dat dezen gebrek aan geld hadt) geschikt keurde, tot bereiking van zijn heilloos eigenbatig oogmerk, dat in niets minder bestondt, *dan om van den Vaandrig* DE WITTE *op eene listige wijze, eenige door hem vervaardigde Plans van Tekeningen van de gelegenheid en Defensie der Kusten, onder belofte van eene erkentenis in geld, in handen te krijgen, en op die wijze een Præmie van* f 14000:-:- *door de Staaten op de ontdekking van het zogenaamd aanwezig verraad met den vijand beloofd, magtig te worden, door tot een bewijs van hetzelve, die Tekenin-*

ningen aan den Raadpenſionaris te vertonen. 'Er zijn 'er die beweerd hebben, *dat* DE WITTE *werkelijk een aanbod van* 100 *Ducaten, door* VAN BRAKEL *gedaan, zou geaccepteerd hebben,* onder belofte, *om niet alleen de afgewerkte Tekeningen te leveren;* maar ook, *om de Batterijen onder zijn Commando, bij de Landing der Engelſchen, te doen zwijgen;* maar anderen hebben daarentegen beweerd, (en dit komt ons ook waarſchijnlijker voor) dat de Boomkweker, zich veinzende een liefhebber van Tekeningen te zijn, eenige Schetſen en onvoltooide *Brouillons*, ondanks de weigering van den Vaandrig, op eene diefachtige wijze van diens Kamer hebbe medegenomen. Hoe dit zij, vast gaat het, dat VAN BRAKEL die papieren hebbende, zich ijlings naar den *Haage* en bij VAN BLEISWIJK begaf, en aan dezen met veel opheſs, dat zogenaamd ſprekend bewijs van het aanwezig verraad vertoonde, en op de voldoening der uitgeloofde Præmie van *f* 14000:-:- aandrong, Dan, dit laatſte vlotte zoo ſpoedig niet, als de Schurk zich hadt voorgeſteld, dewijl de *Raadpenſionaris*, na hem gehoord te hebben, de voldoening dier ſomme uitſtelde, tot dat Hij van alles aan de Staaten kennis

gegeven, en tot de afgifte van het geld order bekomen zoude hebben. Een gedrag, dat (onziens inziens) een bewijs oplevert, dat VAN BLEISWIJK, op het zien dier onvolledige *Brouillons* het bedrog bemerkte, niet verzuimende om intusschen van het geval aan Z. H. kennis te geeven, en nu duurde het niet lang, of DE WITTE werd op order van dien Vorst gearresteerd, en in het Provoosthuis van de Generaliteit in den *Haag* overgebragt, ten einde aldaar, als een Militair, door den *Hoogen Krijgsraad* onderzocht en te recht gesteld te worden; en daar de Gevangene weldra tot Confessie kwam, bleef des Fiscaals eisch, en het vonnis des Krijgsraads niet lang achter, waar naa hetzelve met de daar toe behoorende Stukken, volgens constant gebruik aan Z. H. ter approbatie werdt aangeboden, die alles in advis hield, tot het Rechtsgeding tegen den voornoemden BRAKEL, die inmiddels, als medepligtig aan het geval, op de instantiën des Krijgsraads op last van den *Hove van Holland*, te *Boskoop* was gevat, en op de Voorpoorte gevangen zat, bij het Hof voldongen was, alwaar men uit de verhooren wel spoedig overreed werd van het door hem gepleegd

pleegd bedrog, en het zich liet aanzien, dat de misdaad van DE WITTE weldraa door den *Hoogen Krijgsraad*; en die van BRAKEL door het *Hof van Holland*, naar vereisch gestraft zoude worden. Dan, eer het daar toe kwam, deden 'er zich opzichtelijk de teregtstelling dier beiden Delinquanten zoo veele bedenkingen en zwarigheden op, dat het eene twist veroorzaakte, waar van de geheele Republiek gewaagde, en die niet eindigde, dan met de finaale en geheel willekeurige ontzetting van Z. H. van ééne der voornaamste Prærogativen aan het ERFSTADHOUDERSCHAP plechtig toegekent, en door Hoogstdezelve, sints zijne komst aan het Bewind, ongestoord uitgeoefend. Een twist, waar van de eerste toon door de meerderheid der Amsterdamsche Vroedschap werd aangegeven, die den weg baande tot de eerste openbaare stap tot ondermijning van de CONSTITUTIE, des PRINSEN GEZACH, en zoo vele anderen, als in het vervolg zijn ondernomen geworden, en die daarom verdiend, dat wij eenige oogenblikken besteden, om onze Lezeren den toedragt derzelver te doen kennen.

Immers was naauwelijks de arrestatie van DE WITTE, en zijne detensie in het Pro-

voosthuis van de Generaliteit bekend geworden, of de *Afgevaardigden der Stad Amsterdam ter Vergadering van Holland*, leverden op last hunner Principaalen een Voorstel aan die Vergadering wegens dat geval over, in het welke zij het tot hier toe verrichte, zoo van Z. H. als van den Hoogen Krijgsraad, omtrent den gedetineerden Vaandrig, aanmerkten, *als een Attentaat tegen de Hoogheid en Souverainiteit van Holland!* Al verder te kennen gevende, *dat zij gelast waren, bij Hun Ed. Gr. Mog. aan te dringen, dat de reeds aangevangene* PRÆTENSE PROCEDURES, *voor onbestaanbaar, voor nul, en van geener waarde mogten verklaard, en dienvolgende aan die van den Hove gelast worden, om den gevangen Vaandrig uit handen van den Hoogen Krijgsraad over te neemen, en tot dat einde den Drossaard naar de Provoost te zenden; en in geval van tegenstand nadere voorziening te vraagen, ten einde de Souveraine Rechten van de Provincie Holland te doen eerbiedigen* &c. — Een Voorstel, dat bij de Vergadering zoo veel bijvals vondt, dat dezelve niet alleen dadelijk een besluit nam, om den Drossaard ter overneeming van den gevangenen Vaandrig naar de Provoost te

zen-

zenden; maar ook, om eene Commisſie uit derzelver midden aftevaardigen aan den STADHOUDER, ten einde Hoogstdenzelven het zoo evengenoemd beſluit te communiçeeren, en tevens dat zij vertrouwden, dat aan de executie van hetzelve geen hinder toegebragt zoude worden, tot welken taak zich de Heeren J. S. LA CLÉ *Burgemeester*, en VAN ZEEBERGH *Penſionaris der Stad Haarlem*; en VAN LITH DE JEUDE *Burgemeester*, en EMANTS *Penſionaris der Stad Delft*, benevens den *Raadpenſionaris* VAN BLEISWIJK, gebruiken lieten, welken zich reeds den volgenden dag tot dat einde in groote ſtaatſie naar het Stadhouderlijk Quartier begaven, en zich van dien last kweten, aan welken Z. H. ſchrifteiijk antwoordde: „ Dat Hij de „ Stukken van het Rechtsgeding tegen DE „ WITTE, ten fine van onderzoek, met be„ trekking op den gedetineerden Boomkwe„ ker, aan het Hof zou zenden, en inmid„ dels de Executie van het Vonnis opſchor„ ten; doch dat Hij van begrip was, dat „ DE WITTE door zijnen bevoegden Rech„ ter onderzocht en gevonnisd was, en der„ halven niet twijffelde, of de Leden zou„ den hetzelve, ondanks het Voorſtel van

„ *Amſterdam*, niet ongegrond bevinden: doch „ zoo men onverhoopt een contrariëerend „ Verſlag bij de Vergadering bragt, verzogt „ Hij, alvorens een finaal beſluit genomen „ werdt, daar van kennis te mogen verkrij- „ gen, ten einde gelegenheid te hebben om „ de gronden voor Zijn gevoelen aan de Staa- „ ten te kunnen openleggen." Waarnaa Hij van het gebeurde, per Misfive kennis gaf aan *H. H. Mog.* in welken Hij, op Fundament van de ſubſiſteerende en in practijk zijnde *Artijkelbrief voor de Militie van den Staat*, betoogde, dat daar deze Delinquant een Militair was, en zich in die kwaliteit aan de misdaad van Verraad hadt ſchuldig gemaakt, Hij ook deswegens alleen door den *Militairen Rechter* behoorde gevonnisd te worden, en geenſints voor eene *Burgerlijke Rechtbank* te recht te ſtaan. Dan, het baatte luttel: want naa dat in de Staatsvergaderingen der onderſcheidene Gewesten, en in de Raadzaalen van veele Stedelijke Beſtuuren, eenen geruimen tijd over dat Onderwerp getwist en geharreward was geworden; en naa dat het *Hof van Holland* overeenkomſtig het Voorſtel van *Amſterdam*, en ſtrijdig met het gevoelen van Z. H. geadviſeerd had, ont-

onttrok men den Delinquant aan de Judicature van den Hoogen Militairen Krijgsraad, Hem door den Drost van het Hof uit de Provoost doende overbrengen naar de Gevangenpoort, alwaar Hij, uit hoofde van de zoo evengenoemde Verſchillen en Twisten, naa meer dan twee Jaaren gevangen gezeten te hebben, door het *Hof van Holland* tot de *ſtraffe met het Zwaard* verwezen wierd, doch welke ſtraffe, op zijn verzoek om Pardon, eerst aan den STADHOUDER, en daar naa aan de *Staaten van Holland* gedaan, door de laatstgemelden in zoo verre verzacht wierdt, dat Hij op den 21 *Meij* 1784 door het Hof gecondemneerd werdt tot eene zesjaarige Gevangenis, en naa expiratie van dien, tot eene eeuwige Verbanning uit *Holland*, *Zeeland*, *Friesland* en *Utrecht*, wordende op dien zelfden dag, de eerlooze Boomkweker, die, om een hand vol goud op eene bedrieglijke wijze magtig te worden, dien Jongeling voor altoos ongelukkig gemaakt hadt, met den ſtrop om den halze onder de Galg ſtrengelijk gegeesſeld en gebrandmerkt, en wijders voor den tijd van 25 Jaaren in het Tuchthuis der Stad *Gouda* geconfineert, waar mede deze zoo veel opſchudding verwekt

hebbende Gebeurenis afliep, tot dadelijke verkorting van des STADHOUDERS Waardigheden; en tot het baanen van even dien zelfden weg, die men door de voornaamſte ondermijners van *'s Lands* CONSTITUTIE en *het* ERFSTADHOUDERSCHAP kort daar naa zag opſlaan, door zich tot doorzetting van het beraamd Ontwerp, op de willekeurigſte wijze het onbeperkt gezag over de *Militie van den Staat*, aantematigen, waar mede de hevige en ongegronde beſchuldigingen tegen den *Hertog* VAN BRUNSWIJK, en diens eindelijke verwijdering, eerst uit den *Haag*, en daar naa uit het *geheele Land*, als in een onmiddelijk verband ſtaande, beſchouwd moet worden. (*)

In-

(*) Niemand wrake in ons het gevoelen, dat het beſchuldigen zonder het bijbrengen van duchtige bewijzen; het onbeſchaamd lasteren en ſchenden van den HERTOG; en eindelijk het dringen op zijne verjaging uit het Land, als een gevolg van de Twisten over de *Militaire Jurisdictie* door ons word aangemerkt. De rede die wij daar voor hebben, oordeelen wij daarin gelegen te zijn, dat de HERTOG, uit hoofde van zijne kwaliteit als *Veldmaarſchalk van den Staat*, niet onverſchillig blijven kon, omtrent de vernietiging van den invloed des STADHOUDERS, en ook van Hem op de Militie, die zoo noodzaakelijk was tot conſervatie van de Militaire Discipline,

als

Intusschen bleef het bij de zoo even opgenoemden onlusten, te midden van de algemeene rampen des Oorlogs die den Staat drukten, staande het twisten over de *Militaire Jurisdictie*, ter bereiking van het beraamde Plan en ter uitbreiding van hun eigen gezach, niet berusten. Had men sints 3 Jaaren, door het vertaalen, uitgeven, en aanprijzen der verderffelijke Schriften van PRICE, PAINE, en andere Staatkundige Dweepers, waarin de Leer eener losbandige en tomelooze Democratie, onder den glimpigen naam van eene *Vrije Volksregeering*, gebazeerd op de zoo hoog geroemde *Rechten van den Mensch en Burger*, werdt voorgepredikt, de gemoederen van duizenden voorheen geruste en wel te-

als zijnde de ziel en het wezen van den Legerdienst, en het welk ook de voorname rede opleverde, dat Z. H. zich in het geval van DE WITTE zoo ferm verklaarde, tegen die onttrekking aan de Judicature van den Militairen Rechter. — Men schreef die weigering des STADHOUDERS aan de opstokingen des VELDMAARSCHALKS toe, en kwam 'er openlijk voor uit: dat Z. H. in dat opzicht geheel en al van zijne wenken afvloog. Rede genoeg, om den HERTOG derwijze tot het doelwit van den snoodsten laster te stellen, dat Hij zich eindelijk aan den dienst onttrok, en de Republiek ruimde.

vredene Ingezetenen verhit en in beweging gebragt; thans begon men de reeds in zwang zijnde Verdeeldheden en Twisten nog te vermeerderen en aantevuuren, door de Natie diets te maaken, dat zij het in die Volksverwoestende Schriften aangewezen ſpoor betreden moest, als zijnde de eenige weg om tot eene *Grondwettige Herſtelling van het geheele Staatswezen* te geraken, daarbij niet verzuimende op de openlijkſte wijze te beweren, dat de eenige bron van alle de gebreken en leemten die in den Regeeringsvorm aanwezig waren, alleen te zoeken was in de uitgebreide Macht aan den STADHOUDER opgedragen, en vooral in den invloed die dezelve uitoeffende, *op de benoeming en aanſtelling van de Regeeringsleden en andere Hooge Amptenaaren over de geheele uitgeſtrektheid des Vaderlands.* Die benoemingen, dien algemeenen invloed, waren intusſchen geweldige dorens in de voeten, om het reeds in andere Landen gebaande pad ook hier te Lande te bewandelen, dewijl het niet te ontkennen was, dat 's Lands ERFSTADHOUDER die Macht niet bij uſurpatie verkregen had, maar dat Hij dezelve uitoeffende uit krachte van voorheen beſtaande Privilegiën,

giën en Reglementen, en bovendien ook uit krachte van de aan Hem voorgelegde, en wederzijds beëdigde Commisſiën of Lastbrieven ten tijde van Zijne komst aan het Roer van den Staat. Hoe zeer de overweging van deze algemeen bekende waarheid, de Hoofdbeleiderèn der heerſchende oneenigheden had behooren te wederhouden, van eenige pogingen om in dat alles verandering te maaken, immers in allen gevalle, zoo lange den STADHOUDER, daartoe aangezogt zijnde, geen afſtand van dat aanmerkelijk deel zijnes wettigen Gezags gedaan hadt; zoo leerde echter de ondervinding, dat zij bij het welgelukken hunner willekeurige handelingen omtrent de *Militaire Jurisdictie*, al ſpoedig tot andere ſtappen van gelijken aart, opzichtelijk des Prinſen aandeel in het beleiden der Regeeringszaaken vervoerd werden, in navolging van de gehuurde Broodſchrijvers en Journaalisten beweerende, *dat het de ongerijmdheid zelve was, dat de Dienaar zijnen Meester aanſtelde, en dat zulks onbeſtaanbaar was met den welvaart der Republiek.* In *Holland* gaf de Regeering der kleine en onbeduidende Stad *Schoonhoven*, daar toe den eerſten openlijken toon aan, door het zenden

den eener Commisſie aan Z. H. met last, om Hem te verwittigen, *dat zij voorgenomen hadden, het volkomenſte recht tot eene vrije benoeming en verkiezing van Burgemeesteren, Schepenen, Vroedſchappen, Kiesheeren* &c. *uit te oeffenen, en dat zij mitsdien de tot hier toe in gebruik geweest zijnde Recommandatiën en Verkiezingen hadden afgeſchaft.* In *Dordrecht*, *Schiedam* en *Rotterdam* volgden velen weldraa dat ſpoor, daar elk op zijne wijze zich alle moeite gaf om aan te toonen, dat zij dus doende, ſlechts overeenkomſtig den Letter der oude en latere Handvesten en Privilegiën, en den algemeenen wensch en wil van de Ingezetenen hunner Steden handelden. Was het wonder dat zoodraa die ſtappen, door middel van de Dag- en Weekbladen, algemeen bekend gemaakt werden, (bijzonder door de *Post van den Nederrhijn*, en den *Politieken Kruijer*, welks Schrijvers alle hunne welſprekenheid in het werk ſtelden, om die ſtappen als *Cordaat* en *Vrijheidlievend* tot de wolken te verheffen;) de drift tot het navolgen derzelven, zich als een lopend vuur over de geheele Republiek verſpreidde, derwijze, dat 'er bijna geen Stad of Dorp was, alwaar men die

die ſnaar niet in beweging bragt, en Lieden vondt, die alle zijlen aanſpanden, om de onkundige menigte aan te ſpooren, om even als in andere Steden in het genot van hunne oude Rechten, bijzonder in het aanſtellen van hunne Regenten, en in hun Conſent tot het draagen der Algemeene Lasten ten vollen herſteld te worden. Het is zoo, dat veele Ingezetenen onkundig van de oogmerken die ſommigen op het oog hadden, en tevreden met hunnen ſtand, zich ongenegen toonden om zich met dat werk rechtſtreeks te bemoeijen; maar toen de Hoofdbeleiders van alles de ſtoutheid hadden, om het bij hun in het geheim ontworpen Plan, tot omkeering van 's Lands Conſtitutie en vernietiging van het Erfſtadhouderlijk Gezag, in zeker opzicht als rijpelijk overdagt en uitgewerkt, aan de Natie te lezen te geven, onder den verleidelijken tijtel van: „ *Grond-*
„ *wettige Herſtelling van Neêrlands Staats-*
„ *wezen, zoo voor het algemeene Bondge-*
„ *nootſchap, als voor het Beſtuur van elke*
„ *Provincie; geſchikt om het voornaame doel-*
„ *wit aan te toonen, waar toe de pogingen*
„ *van goede Regenten, en de Requesten*
„ *van Vaderlandlievende Burgers moeten*
„ *ſtrek-*

„ *ſtrekken*," (*) als toen verſpreidde zich het onzinnig gemor en geklag over onderdrukking, en de kreet om herſtel in het genot eener waare Volksvrijheid, bevrijd van allen Stadhouderlijken en Ariſtocratiſchen dwang, met de ſnelheid van den Blixem over het geheele Vaderland, en het duurde niet lang, of men zag alomme die maatregulen bij der hand neemen, welken in dat Volks-

(*) Het bovengenoemde Werk, beſtaande uit 2 *Deelen*, was gedrukt met twee onderſcheidene Letters, éene groote, en éene kleinere, om hetzelve voor den gemeenen Man verkrijgbaarer te maaken, en wanneer men hetzelve met vereischten aandacht leest, blijkt duidelijk, dat de Opſtellers geen ander oogmerk hadden, dan om den hechten band der Unie op de ſtoutſte wijze los te rukken, en eene volſtrekte Democratiſche Regeerwijze hier te Lande ingevoerd te krijgen. Wie begeerig is om de ellendige drogredenen, waar van de Samenſtellers van dat ſchadelijk boek zich bedient hebben, te leeren kennen, leze het uitmuntend Werkje van den *Hoogleeraar* KLUIT, ter ontzenuwing van dat Werk uitgegeven, onder den Tijtel: „ *De Souverainiteit* „ *der Staaten van Holland verdedigd tegen de He-* „ *dendaagſche Leer der Volksregeering.*" &c. Een Werkje, waarin het ongerijmd, bedrieglijk en Volksverwoestend oogmerk van die Grondwettige Herſtellers in het helderſte daglicht is geſteld geworden.

Volksverleidend Werk als nuttig en noodzaaklijk waren voorgeſchreven, en aan welken zeer veele kortzichtigen in den Lande dies te meerder Waarde en Gezags toekenden, om dat hetzelve zonder eenigen hinder openlijk verkocht, aangeprezen, en als een modél van navolging bewonderd en toegejuicht werdt, niettegenſtaande in hetzelve de tastbaarſte onwaarheden, en de verfoeiijelijkſte aanhitzingen tot het nog hooger opvoeren en vermeerderen der reeds aanwezig zijnde rampzalige verdeeldheden en verwarringen, te lezen gegeven wierden. Dat wij dus ſprekende niets anders dan de waarheid zeggen, zal middagklaar blijken uit het gene de Opſtellers, ten betoge, *dat het toen het gunſtig tijdſtip voor de volvoering der bij hun beraamde Herſtelling was*, durfden ter neder ſtellen, vraagende in ſubſtantie: „ *Zou* „ *de tegenwoordige heerſchende drift der Na-* „ *tie om eene Algemeene Herſtelling te ver-* „ *krijgen, niets anders zijn dan eene kort-* „ *ſtondige gisting van éénen dag? Heeft* „ *het Volk van Nederland niet door de droe-* „ *ve en langduurige ondervinding gezien,* „ *dat het tot hier toe ſlechts van de eene* „ *kwaal tot de andere vervallen is, en zon-*

„ *der*

„ *der ophouden het ſlachtoffer geweest is van*
„ *de geenen aan wien het zijn vertrouwen*
„ *geſchonken hadt? Zou het dan nu gebrek*
„ *aan moed hebben, om derzelver echte grond-*
„ *ſlagen eens voor altoos te vestigen? Heeft*
„ *de gelukkige gisting welke thans heerscht*
„ *zich niet in alle de Gewestn der Repu-*
„ *bliek geopenbaard? De Inwoonders van*
„ GELDERLAND (dus vervolgen zij) *eisſchen*
„ *op veele plaatſen de rechten hunner oude*
„ *Volksregeering terug welken de Heersch-*
„ *zucht hen ontroofd hadt! De* HOLLAN-
„ DERS *verzekeren aan hunne Repræſentan-*
„ *ten overal eene volkomene bevrijding van*
„ *den gevaarlijken invloed welke andere Pro-*
„ *vinciën verward of bedorven heeft. — De*
„ *fiere* ZEEUWEN *zijn nu al mede reeds wer-*
„ *kelijk terug gekomen, van hunne vooringe-*
„ *nomenheid voor eene Macht welke die Vrij-*
„ *heid ſteeds met afgunſtige oogen heeft aan-*
„ *gezien.* — *De* STICHTENAARS, *die eenen*
„ *geruimen tijd onder het juk van eene*
„ *waare eigendunkelijke overheerſching ge-*
„ *bukt gingen, hebben reeds met kloekmoedig-*
„ *heid hunne vrije hoofden verheven: zij zijn*
„ *zelfs de eerſten die den Wapenhandel vol-*
„ *maakt hebben: zij zijn voorbeelden in die*

„ *kunst,*

„ *kunst, zoo geſchikt om liefde voor de Vrij-*
„ *heid inteprenten en te bevestigen, om dat*
„ *zij de middelen aan de hand geeft, om*
„ *dezelve wederom terug te krijgen. — De*
„ *Vrije* VRIEZEN *hebben in deze rampſpoe-*
„ *dige tijden nooit een oogenblik getwijffeld*
„ *over de waare grondbeginſelen van eene*
„ *Vrije Volksregeering.* —— *De Provincie*
„ OVERIJSSEL, *heeft niet alleen het merkwaar-*
„ *dig voorbeeld van eene edelmoedige tegen-*
„ *kanting tegen de onderdrukking aan den*
„ *dag gelegd; maar derzelver verlichte Over-*
„ *heden en Burgerſchappen arbeiden ook*
„ *met den ſcherpſten ijver, voor het herſtel*
„ *van den Conſtitutioneelen invloed des Volks.*
„ — *De* GRONINGERS *en* OMMELANDERS *heb-*
„ *ben reeds een aanvang gemaakt, om den*
„ *ingeſlopen invloed die de drijfveeren hun-*
„ *ner Volksregeering ſtremden, tot den wor-*
„ *tel toe uit te rooijen.* — *Zelfs bij onze*
„ *Geasſociëerden van het Landſchap* DREN-
„ THE, *en bij de Ingezetenen van de* GENE-
„ RALITEITS LANDEN *ziet men reeds de von-*
„ *ken van het geheiligd Vuur der Vrijheid*
„ *opglimmen.*" &c. Dan, hoe groot en al-
gemeen die gisting, en het geroep om eene

zogenaamde *Vrije Volksregeering* te dien tijde ook was, en hoe zeer de vonken van den verderffelijkften Burgertwist, en het hunkeren naar eene vernietiging van den vastgeftelden Regeeringsvorm des Vaderlands zich allerwegen vertoonde, dat alles was, naar het oordeel dier Schrijvers, nog te onbeduidend. 'Er was, naar hun begrip, nog op verre naa niet genoeg ondernomen om het gewenschte doel te bereiken! Het moest tot eenen *Algemeenen Opftand* komen. — De *vonken* moesten tot *lichte laaije vlammen* in den Lande opflaan. — Met alle de hier boven gemelde (zogenaamde) Vaderlandlievende pogingen, zoo tot het bewerken van een geheel ander Staatkundig Sijsthema dan dat waar bij de Republiek zich altoos wel bevonden hadt; als tot het ondermijnen en vernietigen van deszelfs Conftitutie reeds in het werk gefteld, kon men het werk niet voltooijen! *Daar toe werd vereischt één vereenigd onderling overleg, één algemeen doelwit!* Vroeg men, *hoe dit te beginnen en uit te voeren, daar het niet ontkent kon worden, dat Hij die zich zoo iets veroorloofde, tegen zijnen gekenden plicht en afgelegden Burgerëed han-*

del-

delde, en zich volgens de Wetten ſtrafbaar maakte? ook die zwarigheid wist men ſpoedig opteruimen door dezen volgenden raad: „*Allen de Burgers behooren eenparig de* „*handen in één te ſlaan, en gezamentlijk* „*hunne pogingen in het werk te ſtellen om deze* „ STERKE VOLKSBEGEERTE *op* ÉÉN VOORWERP „*te vestigen, om te maaken dat deze mag-*„*tige ſtroom zich niet in duizend kleine* „*beekjes verlieze, maar onverdeeld tegen* „*de voornaamſte bolwerken van Overheer-*„*ſching en Misbruiken gekeerd worde, als* „*dan zou alles, zonder vertraging of ſtui-*„*ting, door dien vereenigden Vaderland-*„*ſchen Vloed geſlecht en vereffend worden.*" Wie, die eenigermaate zich bekend gemaakt heeft, met de plichten die elk Mensch, in Maatſchappij levende, te betrachten heeft, wie gruuwd niet van zulk eenen helſchen Achitofels raad, om eene voorheen rustige en weltevreden Natie, tot Opſtand en Muiterij tegen deszelfs Conſtitutie, onder het oog van 's Lands Hooge Regeering optehitzen? en dat alles met het eigenbatig en afzichtelijk oogmerk, om langs dien weg eene losbandige Democratie intevoeren, en onder het geroep van een belangeloos ijveren voor

's Volks rechten, en het herſtellen van alle plaatshebbende gebreken, zich van de teugels des Bewinds Meester te maaken. Ongelukkiger wijze leerde de ondervinding weldraa, hoe welkoom dien raad bij velen duizenden der Ingezetenen was, en met welk eene geestdrift zij alomme bezield werden, om denzelven getrouwelijk optevolgen, door zich het doen van de ééne Inconſtitutioneele en geweldige ſtap naa de andere te veroorloven, waar door den STADHOUDER genooddrongen werdt de Reſidentie te verlaten, en het Vaderland aan alle de geduchte onheilen van eenen volſlagenen Binnenlandſchen Burgeroorlog, Regeeringsloosheid, en het inrukken eener vreemde Oorlogsmacht ter ſtuiting van dien euvelmoed, wierd onderhevig gemaakt, het welk bij de Stukken te bewijzen, den hoofd-inhoud van het volgende Boek dezer Geſchiedenis zal uitmaken.

DER-

DERTIENDE BOEK.

Deden wij in het voorgaande Boek een beknopt Verſlag van de wijze, op welke 'er door de beſtellingen der voornaamſte Staatsministers van LODEWIJK DE XVI. en hunne vertrouwde Boezemvrienden hier te Lande, een einde aan den rampvollen Oorlog met *Engeland* gemaakt is; en hoe geduurende dien Oorlog en al kort naa het ſluiten van den allerſchandelijkſten Vrede, de daarſtelling van het in het geheim beraamd Ontwerp tot omkeering van 's Lands Conſtitutie en Regeeringsvorm, onder den naam van *Grondwettig Herſtel* ter hand genomen is geworden; thans eischt de Order der Geſchiedenis, dat wij

ons nederzetten tot de vermelding van de voornaamſte Gebeurenisſen, welken in het vervolg ter verdere ontwikkeling en voltooijing des zoo evengenoemden Ontwerps van tijd tot tijd zijn voorgevallen. *Voornaamſte Gebeurenisſen*, zeggen wij: want waar zouden wij beginnen en eindigen, wanneer wij alhier uitvoerig gewagen wilden, van zoo vele ſoms onbeduidende Onderwerpen, waar over in alle Gewesten tuſſchen Regenten en Regenten, tuſſchen Regeerings-Collegien en Ingezetenen, en wederom tuſſchen Burgers en Burgers, op de eene plaats al meerder als de andere getwist werdt, met een hevigheid en bitterheid die alle denkbeelden te boven gaat? waar door de ſcheuring langs hoe grooter, en de hoop van alle weldenkenden op de herſtelling der Eendracht na het ſluiten van den Vrede, ten eenenmaale verijdeld wierdt. (*) En dan bepaalen wij ons al aanſtonds

(*) Onder de Clasſe van minbelangrijke of onbeduidende Onderwerpen, rangſchikken wij: de Onluſten over de *Drostendienſten*: — die over de *Demiſſie en Reädmiſſie van den Baron* VAN DE CAPELLEN TOT DEN POLL; — het hevig klagen over het uitoeffenen van het despotiek en onwettig gezach in het afſtellen des Heeren VAN DER MARCK, als Hoogleeraar aan de Gro-

stands, tot de verderffelijke en neteligе Twisten over het werk der *Quota's* van de onderscheidene Gewesten tot bestrijding van de

Groningsche Hooge School: — en het ongenoegen tusschen den Heer A. P. VAN DE CAPELLEN, *Kamerheer van Z. H.* en dien Vorst, veroorzaakt door des eerstgenoemden Correspondentie en Vriendschappelijke Verheeling met de hevigste bestrijderen van zijn Gezach, het welk de verwijdering dienst Edelmans van het Hof ten gevolge had, en den haat tegen Z. H. van dag tot dag meerderen deedt. Hier toe brengen wij ook de beschuldigingen van opzettelijk plichtverzuim, ten laste der Scheepsbevelhebberen VAN KRUIJNE, RIETVELD, en verre het meerendeel der voornaamste Officieren van 's Lands Zeemacht. — De opschudding en verdere Volksbewegingen te *Arnhem* aangericht, over het verleggen van een Begraafplaats. — De sterke gisting die alomme gezien werd, ter zaake van het goedkeuren en aanmoedigen tot het tekenen van Requesten, geschikt ter vermeerdering der verwarwarringen; en daarentegen het krachtdadig sluiten en beletten van zodanige Adressen, waarin de Tekenaars hunnen afkeer van alle nieuwigheden te kennen gaven, het welk ten gevolge had de Onlusten in den *Haage* op den 5 *December* 1782, bekend geworden met de naam van *St. Nicolaas-Vrolijkheid*. — Het straffen en vervolgen van velen die zich als aanklevers van Constitutie en Erfstadhouder kennen deden; en daarentegen het toelaten en protecteeren van Geschriften waarin beiden belaagd en gelasterd werden &c. &c.

de Algemeene Staatslasten, die in vroeger tijden gevoerd, en nu wederom op nieuw, bij het opdrijven der overdrevene begrippen aangaande de volſtrekte Souveraiñiteit van elk der bijzondere Gewesten, met de meeste drift en ijver vernieuwd en volgehouden wierden, tot onberekenbaar nadeel van de belangen des Vaderlands in het algemeen, en tot eene aanhoudende ſtremming en verwarring in het fourneeren der Fondſen, noodzaaklijk tot herſtel van 's Lands Defenſie- in het bijzonder.

Herinnerd men zich den hoofd-inhoud van alle de door Ons bevorens medegedeelde aanſpraken van Z. H. en den Raad van Staaten, ſints veele Jaaren, zoo vóór als ten tijde van den Oorlog met *Engeland*, bij het overleveren der *Jaarlijkſche Staaten van Oorlog* aan *H. H. Mog.* gedaan, dan weet men, dat dezelve opgevuld waren met de bitterſte klachten, DEELS, over de onwillijgheid der meeste Gewesten, om te conſenteeren in het aanſchaffen van de geëischte Sommen tot herſtel en inſtandhouding van *Zee-en-Landmacht*: en DEELS, over het niet dadelijk fourneeren van die ſommen, tot welks opbrengst zij Conſent gedragen, en uit dien hoof-

hoofde zich dadelijk verplicht en verbonden hadden. En pleegd men de Staatsregisters, van die Jaaren raad, dan ontdekt men, dat zoo wanneer 'er naa het aan de hand houden van veele en langduurige Twisten, over de noodzaaklijkheid van het herſtel der *Zee*-en-*Landmacht* in het generaal; of over eene van beiden in het bijzonder, al een beſluit tot Conſent in het geëischte genomen wierdt; echter het dadelijk fourneeren bij ſommige Gewesten agterbleef, niet zoo zeer uit hoofde van volſtrekt Onvermogen of Geldgebrek; maar alleen, om dat men het aandeel in de Algemeene Laſten, waarop het Gewest aangeſlagen was, (gewoonlijk QUOTA genoemd) verminderd; en daarentegen, dat van andere Provinciën in dezelfde evenredigheid verhoogd wilde hebben: door welke handelwijze, ondanks de gebiedende noodzaaklijkheid die 'er was, om bij het opblaken des Oorlogs, door gaave Conſenten en prompte Fournisſementen, 's Lands Kas behoorlijk en op den duur gevuld te houden, een aanhoudend Geldgebrek te midden van den grootſten Rijkdom, en eene verderffelijke ſtremming in het beleiden der Algemeene Zaaken veroorzaakt werdt. Het is hier de plaats en ook ons oogmerk niet, om van

den loop der Twisten, die sints de oprichting der UNIE, over de bepaling van het aandeel dat elk der Gewesten, tot bestrijding van de Algemeene Staatslasten bijdragen moest, of van de veranderingen die daarin van tijd tot tijd gemaakt zijn geworden, een uitvoerig Verslag te geeven, weshalven Wij dit nalatende, ons thans vergenoegen, om aan onze Lezeren te berichten, dat de toen plaatshebbende verdeeling van het aandeel dat elk der Gewesten in eene gegevene som van *Honderd Guldens* fourneeren moest, sints den Jaare 1717 bepaald was, en volgens het besluit van de als toen gehoudene *Tweede Groote Vergadering der Bondgenooten*, tot redres der *Finantiën*, *Defensie*, &c. (in navolging van die van het Jaar 1651 bijeengeroepen,) in acht genomen werdt, (*) en dat

(*) Volgens die verdeeling moesten de Gewesten in ijdere HONDERD GULDENS de navolgende sommen fourneeren:

GELDERLAND	*f* 5:11: 2-
HOLLAND	- 57:14: 8-
ZEELAND	- 9: 1:10-
VRIESLAND	- 11:10:11-
UTRECHT	- 5:15: 5-
OVERIJSSEL	- 8:10: 8-
STAD-EN-LANDE	- 5:15: 6-
DRENTHE	- 19:13-
	f 100:—:—

dat bijzonderlijk de Staaten van *Zeeland* en *Vriesland*, zich over die verdeeling, als te zeer bezwaarend voor hunne Gewesten, op den duur t'onvreden getoond, en op vermindering aangedrongen hadden, bewerende, dat de *Quota's* van de overige Gewesten, en bijzonder die van het rijk en vermogend *Holland* behoorden verhoogd te worden; doch dat 'er geduurende meer dan eene halve Eeuw bij de Bondgenooten geen acht op die klachten geslagen, veel min eene verandering ten goede was bewerkt geworden, het welk dan ook de oorzaak hadt opgelevert, dat de *Staaten van Zeeland*, zelfs lang voor het uitbarsten des Oorlogs met *Engeland*, derwijze onvermogend en nalatig gebleven waren in het voldoen der oude agterstallige Schulden, en in het consenteeren in de gevraagde Petitiën, dat het op het punt stond, dat hun Gewest door de overige Gewesten buiten de UNIE gesloten, en aan deszelfs noodlot zoude zijn overgelaten geworden, zoo zulks te dien tijde, en ter goeder uure nog niet bij tijds ware belet geworden, door de edelmoedige handelwijze des ERFSTADHOUDERS, daar Hij, bewogen over den benarden toestand der *Zeeuwen*, en bezield

zield met eene hartelijke zucht om den band der UNIE wel vast vereenigd en ongeſchonden te bewaren, een Capitaal van *Honderd Duizend Guldens* uit Zijne eigene Middelen aan de Staaten van dat Gewest ter hand deedt ſtellen, ten einde met die Som het achterſtallige, waar over men Parate Executie dirigeeren wilde, aan de Algemeene Kas te kunnen voldoen, en op die manier bij de UNIE bewaard te blijven, en dat wel op deze gunſtige Voorwaarden: *dat zoo wanneer zij in het vervolg onvermogend mogten blijven om dat Capitaal te reſtitueeren, zij 'er nimmer over zouden aangeſproken, of tot de teruggave geconſtringeerd worden.*(*) Dan, hoe

(*) Wij kunnen ons niet verdiepen, om alhier van deze uitmuntende Denk- en Handelwijze van WILLEM DE VIJFDE uitvoeriger verſlag te geeven. Zulken onzer Lezeren die daar begeerig naar zijn, kunnen hunnen weetlust voldoen in het II DEEL *der Levensgeſchiedenis van dien Vorst, Bladz.* 47—79, door ons nu 2 Jaaren geleden in het licht gegeven, alwaar wij, ingevolge het aan ons medegedeeld Verſlag van den *Heer* VAN CITTERS, die van 1787 tot 1795 de aanzienelijke Waardigheid van *Raadpenſionaris van Zeeland* bekleed heeft, verhaald hebben, dat Z. H. die Som van *f* 100,000:- uit het door Hoogstdezelve met een liefdadig oogmerk afge-

hoe zeer de *Zeeuwen* in 1774, door des Prinſen pogingen bij de overige Gewesten en

gezonderd Fonds, van de Hem toekomende Canonicaale Præbenden van de vijf Capittelen, binnen de Stad *Utrecht* gevestigd, aan de *Zeeuwen* ter hand ſtelde, om hun van het dreigend gevaar om van de UNIE afgeſcheiden te worden te bevrijden. Een Verſlag, waar uit blijkt, dat, alhoewel de *Staaten van Zeeland* een Obligatoir Handſchrift van den ontfangst dier Somme, ten behoeve van het *Fonds der Annaten* paſſeerden; uit den Teneur van die Obligatie echter duidelijk conſteert, dat Z. H. wanneer het nood dede, nimmer de Reſtitutie van het Capitaal, of de voldoening van eenige Interesſen zoude begeerd hebben: en dat, toen de Staaten naa ruim 11 Jaaren dat Capitaal aan den Rentmeester van dat Fonds vrijwillig reſtitueerden, zij van de voldoening der Renten geheel en al bevrijd bleven. — Niemand onzer Lezeren zal (zoo wij vertrouwen) ons ten kwade duiden, dat Wij alhier van dit belangrijk geval eenige melding maaken, en hem ter nadere inRichting verwijzen tot de LEVENSGESCHIEDENIS *van dien Vorst*. Wij oordeelden dit dies te noodzaaklijker, om dat Wij van het Heerschzuchtig gedrag van de Staaten der meestvermogende Gewesten, en bijzonder van die van *Holland*, ten opzichte van de benarde *Zeeuwen* gehouden, (die zoo onbeſchrijffelijk veele nadeelen door den Engelſchen Oorlog, en den ſchandelijken Vrede waren toegebragt geworden) bij de Schrijvers van dien tijd, of geene, of ſlechts eene zeer flaauwe en verminkte melding hebben aan-

en door het openſtellen van Zijne eigene Schatkist, uit hunne verlegenheid gered, en van de gedreigde Executie bevrijd bleven, en zij zelve (zoo als wij aan den voet dezer Bladzijde opgeven) zich in ſtaat bevonden, om naa het eindigen van den verderffelijken Oorlog, en het ſluiten van den door hun zoo zeer gewraakten Vrede, de aan hun verſtrekte *Tonne Gouds* terug te geeven; zoo benam dit de oorzaak van hunne onvergenoegdheid over de hooge berekening van hun aandeel in de Lasten, en het aanhoudende dringen op eene vermindering en

aangetroffen, zelfs bij den *Vervolger op* WAGENAAR, niettegenſtaande Hij zich zoo veele moeite gegeven heeft, om de hevige en omſlachtige klaagſchriften der *Staaten van* ZEELAND en VRIESLAND om vermindering van hunne QUOTA, aan zijne Lezeren mede te deelen. — Wanneer wij in het vervolg van ons Geſchiedverhaal den eindelijken afloop der omſlachtige Herziening en Verandering in het werk der Quota's van alle de Gewesten behandelen zullen, waar toe Z. H. zoo veel moeite heeft aangewend, zullen wij gelegenheid hebben, om de waare rede van dat ſtilzwijgen te ontdekken, als zijnde geene andere, dan om de willekeurige bedrijven van vele Staatsleden, als bewijzen van Vaderland- en Vrijheidliefde te doen voorkomen.

en ontlasting van herzelve, in geenen deele: en daar de *Staaten van Vriesland* ook deswegens de bitterste klachten aanhieven, op eenen bitsen toon over dezelfde inschikkelijkheid als men omtrent de *Zeeuwen* in acht genomen hadt, in het midden bragten, en almede om eene herziening of eene aanmerkelijke vermindering in hunne QUOTA aanhielden, zoo opende dit een nieuw en bijna onöverzienbaar veld van de neteligste en ingewikkelde Staatstwisten, dewijl de Staaten der minst bezwaarde Gewesten van geene vermindering van de aandeelen der beide klagende Provinciën hooren wilden, niet zoo zeer, om dat zij die klachten als onredelijk en ongegrond aanmerkten; maar voornamelijk, om dat zij ongezind waren, door aan die verzoeken te voldoen, en door aan die klachten gehoor te geeven, hunne eigene aandeelen te verhogen, welk laatste een onvermijdelijk gevolg van het eerste zoude zijn geweest. — Hoe dringend de *Staaten van Vriesland*, reeds op den 14 *April* 1782, in eene zeer uitvoerige *Misfive* en *Deductie* over dat Onderwerp, en den slegten toestand hunner Finantiën, aan *H. H. Mog.* zich beklaagd, en niet zonder bedreigingen van de beurs ge-

geheel gesloten te zullen houden, de dadelijke hulpbetooning der Bondgenooten gevoorderd hadden; en hoe zeer zij ter bereiking van dat doel, de interçesie en medewerking van 's LANDS EERSTADHOUDER, door eene Misive aan Hoogstdezelve toegezonden, inriepen; (*) zulks nog voor het einde van dat

(*) Wanneer men het tijdstip waarop de *Vrieren* zich tot den EERSTADHOUDER keerden, ten einde door zijnen invloed en interçesie bij de Bondgenooten, ter ontheffing van hunne bezwaren, (het zij dan dat dezelven gegrond of ongegrond waren) zich eenige verligting te bezorgen; in aanmerking neemt, dan moet men zich verbazen over de ongerijmdheid van dit hun gedrag, vooral, wanneer men hetzelve in vergelijking brengt met dat, *toen zij dien Vorst, zoo openlijk als onbeschaamd, als de Verdervende hand*, en *als den Bewerker van het niet zenden der door Vrankrijk gevraagde Schepen tot den Tocht naar Brest, in een aantal Advijzen, Misives, Lierzangen, en andere Stukken, bij de Natie in den haat gebragt, en tevens zijnen Wettigen invloed op de algemeene belangen van den Staat betwist hadden.* — Hoe onberedeneerd en dwaas het ook zijn mogt, dat zij bij die gelegenheden, *den* STADHOUDER *als eenen bij hun aangestelden Ambtenaar;* en zij zich zelven *als de volstrekt onafhangelijke Souverainen van den Lande*, beschouwden en kenbaar maakten, nu, (nu zij geen gehoor om verligting van hunne bezwaren bij hunne Mede-Souverainen verwerven konden;) nu namen zij den

dat jaar tot tweemaalen toe herhaalende, het hadt de bedoelde uitwerking bij de Staaten der overige Gewesten, en vooral bij die van *Holland* niet, daar de laatstgenoemden zich die klachten weinig aantrokken; en tot eene generaale herziening en verandering in het berekenen der QUOTA's van alle de Gewesten eindelijk niet besluiten wilden, ten zij dan, *dat de klagende Gewesten, ter staving van hunne bezwaren, niet alleen eene volledige opening van den Finantiëelen toestand hunner Provinciaale Kassen gaven; maar ook bovendien toestaan en dulden zou-*

den

den toevlugt tot Hem, die zij (alhoewel ten onrechte,) als eenen aan hun ondergeschikten *Dienaar van den Souverain;* als een *werktuiglijk Uitvoerder van hunne Oppermachtige bevelen*, op de openlijkste wijze aanmerkten, en ook als zodanig door het gros des Volks wilden beschouwd hebben. Intusschen was deze inroeping der *Staaten van Vriesland* van des Prinsen invloed en medewerking, tot opruiming hunner bezwaren, hoe zeer overeenkomstig de Voorschriften der UNIE, ten eenenmaale onnut, zoo lang zij zich in navolging van veele Hollandsche en andere Staatsleden beijverden, om het Wettig gezag van den STADHOUDER te besnoeijen, en Hem van de Hoogachting en Liefde des Volks te ontzetten; zoo als de ervaring dagelijks leerde.

den, dat 'er eene Commisſie, door H. H. Mog. te benoemen, naar het klagende Gewest zoude worden afgevaardigd, voorzien met de vereischte Authoriteit, om alles in eigen Perſoon te onderzoeken, en aangaande het voorheen gemaakt gebruik van de Provinciaale Inkomſten rekening en verantwoording aftevoorderen, welken eisch, uit hoofde van het trotſche en beledigende dat in dezelve gelegen was, bevorens door de *Zeeuwen* van de hand gewezen, en als onbeſtaanbaar met alle denkbeelden van Provinciaale Souverainiteit, (waar mede die van *Holland* thans zoo opgevuld waren, en zij allerwegen den mond vol hadden,) naar ons inzien, niet dan met het grootſte recht, met verachting verworpen wierdt; (*) terwijl inmiddels

(*) Niets kan (onzes inziens) aan den opmerkzamen Waarneemer van het geene 'er in die dagen in de Republiek omging, meerder ſtoffe tot verwondering opleveren, dan even dien trotſchen en vernederenden eisch door de *Staaten van Holland* opzichtelijk de *Zeeuwen* gedaan, welken Wij in den Text vermeld hebben. Wanneer men de *Registers van Holland* van dien tijd inziet, dan zijn de *Voorſtellen*, *Rapporten*, *Advijzen*, en *Reſolutiën* opgevuld met uitdrukkingen, door welke de *Hoogheid*, *Souverai-*

dels de bevoordering der dierbaarſte belangen van het Vaderland, door het aanhoudend twis-

rainiteit, en het *volſtrekte Onafhangelijk gezach der Staatsleden van elk Gewest* aan de Natie werd voorgeſteld, en niet zelden beweerde men, dat dit alles overeenkomſtig de Voorſchriften der UNIE was. Luttel moeite zou het ons kosten, om uit die voornaame Grondwet van den Staat het overdrevene van dat gevoelen aantetoonen, doch daar zulks met ons tegenwoordig oogmerk niet ſtrookt, zullen Wij dit nalaten, en ons alleen vergenoegen, het onredelijke van hunne handelwijze omtrent de *Zeeuwen* gehouden, *uit hunne eigene gronden en gedragingen aantetoonen.* — Zoo het overdreven Sijsthema van hunne *volſtrekte Provinciaale Souverainiteit* op de Unie gegrond was; zoo elk Gewest, zonder inachtneeming van de betrekkingen waarin het, uit hoofde van de UNIE, met de overige Gewesten ſtond, in alle opzichten naar goeddunken kon en vermogt te handelen, en onverplicht ware om deswegens aan een ander verantwoording te doen, (zoo als die van *Holland* beweerden,) dan is het ook een onbetwistbaare waarheid, dat aan alle de overige Gewesten ook even dat zelfde Souverain en Onafhangelijk gezach toekwam, en dat de *Staaten van Holland* volſtrekt onbevoegd waren, om van de *Zeeuwen* te eiſchen, dat zij zich (als 't ware) onder hunne Voogdij, onder Curateele ſtelden, door toetelaten, *dat 'er door eene Commisſie onderzoek naar hunnen Finantieſtaat &c. gedaan wierde, alvorens men aan hunne bede om verligting in de Algemeene Lasten voldoen wilde.* — Zoo

twisten over dat Onderwerp, en het alsints gebrekkig bijdragen tot de Algemeene Staats-

las-

iets te voorderen, was lijnregt strijdig met alle denkbeelden van Oppermacht, waarmede men in *Holland* zoo veel op had, en was een gedrag omtrent een onafhangelijk Bondgenoot, dat volmaakt overeenkwam met dat, het welk de *Staaten van Holland* ten Jaare 1674 zich veroorloofden, ten opzichte van de wederaanneeming der door *Vrankrijk* in 1672 overheerde 3 Provinciën. Want in plaatse dat men die Gewesten naa den aftocht der Franschen, zonder eenigen tegenstand, wederom in hunnen ouden rang in de UNIE aannam; maakten die van *Holland* deswegens groote zwarigheid, en merkten zij die Gewesten als overwonnen Landen aan, zelfs in zoo verre, dat zij begeerden *de afstand van een gedeelte van het* STICHT &c. *om volkomen Meesters van de* BOVENRIVIEREM *en* SLUIZEN *te zijn.* Zij eisten mede, (alvorens zich over de *wederopneeming in de* UNIE te verklaren) *eene openlegging van den Finantiëelen toestand der Gewesten* &c. — In de daad eene schreeuwende, onrechtvaardige, en trotsche behandeling omtrent Bondgenooten, die grootendeels door de Directie van J. DE WITT en zijnen aanhang in des vijands handen geraakt waren. Eene behandeling, die daarom te recht door WILLEM DE IIIDE gewraakt en gestuit werdt, toen Hij voor Zijn gevoelen verklaarde, *dat de overheerd geweest zijnde Gewesten wederom in hunnen Ouden Rang moesten herstéld worden, en dat zij geen voet grond behoorden afteslaan.* — Zoo als dan ook weldraa gebeurde.

lasten, op eene jammerlijke wijze verwaarloosd en uit het oog verloren werdt, daar de gevoelens van de Staaten der onderscheidene Gewesten, tot wegneeming dier klachten, zeer verschillende, en derwijze met elkander strijdig waren, dat de een ten sterksten wraakte, het geen de andere als hoogstnuttig en heilzaam voorstelde. Hoe dringend en aanhoudend de *Staaten van Vriesland* hunne klachten over hunne QUOTA aan de Bondgenooten te kennen gaven, en vermindering begeerden; en hoe zeer zij bij den STADHOUDER op diens tusschenkomst en Mediatie aandrongen, het een zoo wel als het ander bleef geduurende het Jaar 1782 zonder gevolg, dewijl gene der Gewesten zich genegen toonde om in een verhooging van hun aandeel toetestemmen, en van hier, dat de *Staaten van Vriesland*, bemerkende dat Brieven niets afdeden, al kort na den aanvang des Jaars 1783 het besluit namen, om eene aanzienlijke Commissie uit hun midden gekozen, naar den *Haage* te zenden, ten einde langs dien weg de begeerde vermindering te erlangen, tot welken belangrijken post benoemd werden, de Heeren *Grietmannen* en *Volmagten*: U. VAN BURMANIA; C. L. VAN BEIJ-

MA; G. T. BARON THOE SWARTSENBERG EN HOHENLANDSBERG; E. P. G. J. VAN BURMANIA RENGERS; F. J. J. VAN BIJSINGA; R. L. ANDRINGA DE KEMPENAAR; H. W. VAN PLETTENBERG; E. DE WENDT, en den Secretaris A. J. VAN SMINIA, welken op den 25 *Maart* in den *Haage* zijnde aangekomen, aldaar wel veele Conferentiën hielden, zoo met Z. H. als met eenige Gemachtigden van *H. H. Mog.* waar bij zij op eene afflag en perpetuëele ontheffing van 3 ten honderd aandrongen; maar het deedt hoegenaamd geen vrucht: men wilde in den *Haage* van geene *perpetuëele vermindering* hooren, doch overreed van de wettigheid der klagten, proponeerde men aan de *Vriezen* geduurende 7 Jaaren, een Temporair Soulaas van *f* 334,638:- doch daar dezen dit volſtrekt weigerden, zoo vertrok de Commisſie op den 11 *April* naar huis om verſlag van haar wedervaren te geeven, het welk ten gevolge hadt, dat de Staaten aan hunne Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering, bij gelegenheid van het Stemmen over de *Petitie van Oorlog voor* 1783, in last gaven, „ *om wel toetestemmen in het geëischte, doch echter met verklaring: dat zoo hun Gewest voor den eer-*

eerſten Augustus aanſtaande de verzogte vermindering van 3 *pCt niet verkreeg, zij Staaten van Vriesland naa den laatſten Julij geene verdere betaling zouden laten doen, van zeven Posten op de Staat van Oorlog ten hunnen laste uitgetrokken, die met elkander jaarlijksch een ſom van f* 323,412:- *beliepen, en plus minus, quadreerde met het geen de begeerde* 3 *pCt bedroeg.*" Een last die ter Generaliteit zoo veel verbazing veroorzaakte, dat men aldaar beſloot, om in eene Uitvoerige Misſive aan de *Staaten van Vriesland* onder het oog te brengen, welke verwarringen daar door ontſtaan zouden, wanneer zij een gedeelte van de Militie van den Staat, ter hunner betaling ſtaande, onbetaald lieten, met verdere aanwijzing, „ *dat zulks ten eenenmaale met de* UNIE *ſtrijdig zoude gehandeld zijn*, voorts verzoekende, *de genomene Reſolutie ter Generaliteit uitgebragt, intetrekken, en daarentegen gaaf te conſenteeren in de gevraagde Petitie*, ten ſlotte verklarende: *dat zij bij ontſtentenis van dien, zich onſchuldig hielden omtrent de funeste gevolgen die zeker zouden te wagten zijn.*" Dan, dit bedreigend ſchrijven deedt bij de *Vriezen* geen effect: want naauwelijks

hetzelve bij de Volmachten gelezen en in deliberatie gelegd zijnde, beſloot men aan het verzoek om Conſent niet te voldoen, maar te blijven perſiſteeren bij het genomene beſluit ter afwijzing en niet betaaling van de ƒ 323,412:-, en werden de Gedeputeerden nog daarenboven gelast aan *H. H. Mog.* te verklaren, „ *dat de Staaten van Vriesland niet gezind waren, het Krijgsvolk ter hunner Repartitie en ten laste van hunne Provincie ſtaande, nu of in het vervolg te betalen, ten zij dat de gezamentlijke Bondgenooten in de voorgeſlagene vermindering van hunne* QUOTA *bewilligden.*

Ongemeen groot was de ſenſatie welke dit ferm beſluit der *Frieſche Staaten*, geboren uit het overdreven ſijsthema der volſtrekte Souveraineiteit van elk Gewest, in die dagen heerſchende, bij *H. H. Mog.* veroorzaakte. Aan de *eene zijde* ongezind, om de begeerde vermindering van 3 pCt te accordeeren; en aan de *andere zijde* voorziende welke verwarring 'er in de algemeene zaaken ontſtaan zouden, wanneer de *Staaten van Vriesland* hunne bedreiging ten uitvoer bragten, en hoe ligtelijk zulk een ſlegt voorbeeld door meer andere Gewesten zoude kunnen nagevolgd

volgd worden, oordeelde men te dier Vergadering zich in de onvermijdelijke verplichting te bevinden, om naa het vruchteloos aanwenden van alle zachte middelen, tot het bewerkſtelligen van zodanige meer efficaçieuſe en ſterkere maatregelen te moeten overgaan, als bij de UNIE, ter beteugeling van zulk eene verregaande ongeregeldheid, waren voorgeſchreven, en duurde het niet langer dan tot den 25 *Julij*, dat ter Generaliteit gerapporteerd wierdt: „ *Om het beloop der* „ *ſom van welks voldoening de Staaten van* „ *Vriesland zich onttrokken, voor rekening* „ *en ten laste van die Provincie, ten Comp-* „ *toire Generaal van de* UNIE *te doen Ne-* „ *gotiëeren, en vervolgens uit die penningen* „ *alle die Posten te doen betaalen: met au-* „ *thoriſatie op den Raad van Staate, om* „ *aan de Staaten van Vriesland van het* „ *beloop dier Penningen met de Intereſſen* „ *kennis te geeven, met verzoek, om dezelve* „ *Penningen aanſtonds, immers ten langſten* „ *voor het einde des lopenden Jaars, aan* „ *het Comptoir Generaal te doen bezorgen;* „ *en dat, zoo wanneer zij daaromtrent in* „ *gebreke bleven, het Rembourſement dier* „ *Gelden zoude verhaald worden bij Execu-*

„ *tie, door zodanige middelen als de Raad*
„ *van Staate, met overleg van Z. H. meest*
„ *convenabel en oirbaar vinden zouden;* en
„ wijders, *dat Z. H. verzocht zoude wor-*
„ *den, daar toe zijn Gezach en Authoriteit*
„ *te willen aanwenden.*" Dan, hoe zeer dit laatſte overeenkomſtig de Voorſchriften der UNIE voorgeſlagen werdt, en hoe zeer de *Staaten van Vriesland*, eenige Jaaren bevorens, bij gelegenheid van de verſchillen met *Zeeland* over even dat zelfde onderwerp, tot die maatregelen geconcureerd, en dezelzelven als wettig beſchouwd hadden, als nu oordeelden zij dezelven als hoogst Willekeurig en Tijranniek; en bovenal, wraakten zij uit dat Rapport te kunnen opmaken, dat Z. H. dat alles had voorgeſteld en goedgekeurd niet alleen; maar ook bereid ſcheen te zijn, om tot de uitvoering al zijn Gezach aantewenden: doch, daar men omtrent dit laatſte niet volkomen zeker was, vatten zij ſpoedig de penne op, tot het ſchrijven van eene Misſive aan Z. H., in welke zij Hem de Vraag voorſtelden: „ *Of dat Genera-*
„ *liteits Rapport volgens zijn Idée was in-*
„ *gericht, en Hij alzoo denken en handelen*
„ *zoude, wanneer hetzelve in een Staatsbe-*

„ *ſluit*

„ *ſluit geconverteerd mogt worden? Of Hij*
„ *alsdan voornemens was, de middelen van*
„ *Executie, door Zijne Authoriteit en Ge-*
„ *zach te dirigeeren?*" &c. Hoe zeer de Prins het beantwoorden van zulk een indecent geſchrijf, (het welk men met het hoogſte recht als een gevolg van de heerſchende gewoonte van die dagen, van namelijk allerhande onbeſchaamde lasteringen tegen dien Vorst openlijk uitteſtooten) zou hebben kunnen nalaten; zoo verzuimde Hij echter niet om aan hun te reſcribeeren: „ *Dat, alhoe-*
„ *wel Hij ongehouden was, om hun Reken-*
„ *ſchap te geeven van zijne bijzondere Ad-*
„ *vijzen, Hij echter niet ongenegen was*
„ *hun eenige opening deswegens te geeven. —*
„ *Hij had zich tegen het Voorſtel des Raads*
„ *tot Executoire Meſures niet aangekant,*
„ *en ook niet kunnen aankanten; en boven-*
„ *dien vleidde Hij zich, dat het, door we-*
„ *derzijdſche toegevenheid in acht te neemen*
„ *nimmer tot dadelijke Executie komen, en*
„ *de zoo hoognodige Harmonie weder her-*
„ *ſteld worden zoude. — Dat Hij genegen*
„ *was, al den invloed welken Hem zijne*
„ *Charges gaven aantewenden, tot handha-*
„ *ving van de* UNIE *en tot voorkoming van*
„ *al-*

„ *alle ſcheuringen onder de Bondgenooten!*" —
„ *Hier van hadt Hij aan de Staaten van*
„ *Vriesland preuves gegeven, en zij konden*
„ *getuigen dit ondervonden te hebben, en*
„ *hoe Hij toen geſproken hadt.* — *In die*
„ *gevoelens was Hij nog, en zou daarin vol-*
„ *harden, en Hij was van niets vreemder,*
„ *dan om aan te raden tot het neemen*
„ *van maatregelen die de ſcheuring onder*
„ *de Bondgenooten zouden veroorzaaken.*" &c.
Dan, hoe gepast dit antwoord ook zijn mogt, het droeg de goedkeuring der Staaten niet weg, die deze Misſive aan een zijde legden, en intusſchen met genoegen ontwaarden, dat de Ingezetenen van een aantal Grietenijen, en zelfs eenige *Studenten op de Franeker Academie*, in Adresſen en Requesten, niet alleen zich alle moeite gaven om hun ongenoegen over des Prinſen Misſive te kennen te geeven; maar ook, om de Staaten aantespooren tot het volhouden in den neteligen twist, en in geval van het bij der hand neemen van Executoire Meſures, liever te beſluiten om geweld met geweld te keeren, dan toe te geeven: ten welken einde zij hun bloed en leven aanboden, breed opgeevende van de groote voorderingen die 'er allerwegen

in

in den Wapenhandel gemaakt wierden, inhæreerende al verder, een door hun bevorens ingeleverd Vertoog over het Stuk der *Patenten* en *Militie*, in het welke zij, ten blijke van hunnen toen reeds ingekankerden haat tegen den ERFSTADHOUDER, ſchrijven durfden: „ *Wij Vrije Vriezen zullen nooit dulden dat wij van de Genade en Willekeur van Bondgenooten afhangelijk gemaakt zouden worden: dat onze Vrijheid overmeesterd en onderdrukt, wij allen door afgeperſte Schattingen uitgemergeld zouden worden. — De ketenen der Slavernij van eenen* PRINS VAN ORANJE, *aan het hoofd der Troupen van onze Bondgenooten, zouden ons niet minder haatlijk en veragtelijk zijn, dan die van eenen* HERTOG VAN ALVA *aan het hoofd der Spaanſche Legermacht. Heeft dan* (zeiden zij) *de braafheid en dapperheid onzer lofwaardige Voorvaderen de laatſten gelukkig verbroken; laaten wij dan in tijds zorgen om de eerſten manmoedig te kunnen afweeren!*" &c.

Tot zulk eene hoogte de zaaken reeds opgedreven wordende, liet het zich aanzien, dat weldraa aan de zijde der Bondgenooten, tot eenen

eenen Executoiren maatregel, en aan die der *Vrieſche Staaten*, tot het gebruiken van den Gewapenden arm hunner In-en-Opgezetenen komen zoude, het welk veler harten met angst en ſchrik vervulde: dan, daar de *Afgevaardigden van het* STICHT ter Algemeene Staatsvergadering, bij gelegenheid van de Deliberatiën over dat Onderwerp, na het ſchetſen van de onheilen die uit alle die verwarringen voortvloeiden en nog verder te duchten waren, het voorſtel deden, *om eene Commisſie te benoemen, tot eene Generale Reviſi en regeling van de Quota's van alle de Gewesten*, en daar zulks ook door *Zeeland* en *Stad-en-Lande* als nuttig beſchouwd werdt, ten einde langs dien weg ook voor hunne Gewesten vermindering van hunne *Quota's* te verwerven; zoo had dit ten gevolge, dat dien noodlottigen ſlag niet gegeven wierd, vermits de *Staaten van Holland*, (alhoewel zij zich altoos tegen de verzoeken der klagende Gewesten om ontheffing van lasten het meest verzet hadden, als wel voorziende dat zij dies te hooger zouden aangeſlagen worden) zich eindelijk daaromtrent gunſtig verklaarden, en zelfs bereidwillig toonden, om met de overige Bond-

ge-

genooten tot dat omſlachtig werk, (als waar voor de Reviſie van alle de van ouds ingevoerde Quota's te houden was,) onverwijld toe te treden, en tevens, om bij die gelegenheid het *Finantiewezen van de Generaliteit*, en *de Staat van het Comptoir Generaal van de Unie* &c. opteneemen, en aldus eene *vermindering van Lasten*, en eene *vermeerdering van Inkomſten* aan de Republiek te bezorgen. Een Voorſlag, die naauwelijks bekend wordende, een algemeene blijdſchap verwekte, vermits men zich daarvan den besten uitſlag in het vervolg voorſtelde; maar daar het aanliep tot op den 4 *Meij* 1785, eer het benoemen dier Commisſie bij de Staaten van alle de Gewesten, en hunne aanſtelling bij *H. H. Mog.* zijn volle beſlag verkreeg; en de daar toe benoemde Leden nalatig bleven om aan den hun opgelegden last met dien ijver en ernst te voldoen, die het werk vereischte, zoo leerde de ervaring, dat men zich te vergeefs met eenen gewenschten uitſlag gevleid hadt. Trouwens, nieuwe Onlusten aan de Grenzen, de dagelijkſche vermeerdering der Tweedragt van binnen, en het aanhoudend doen van de overdrevendſte ſtappen tot omkeering van 's Lands Regeeringsvorm,

gaf,

gaf, daar aanleiding toe, en veroorzaakte, dat 'er aan het werk der herziening in eenen tijd van meer dan 4 Jaaren, naa de aanſtelling der Leden, geen hand geſlagen was, zoo als wij in het vervolg van ons Geſchiedverhaal nader vermelden zullen. (*)

Nieu-

(*) Hoe zeer de *Staaten van Holland*, ingevolge de Voorſlag en den Wensch der in den Text genoemde Provinciën, op den 24 *December* 1783 tot het benoemen eener Commisſie uit alle de Gewesten tot *herziening der Quota's* beſloten; het twisten en harrewarren in ſommige Gewesten, over de keuze der Perſonen die men daar toe benoemen wilde, was oorzaak, dat eerst naa een tijdverloop van 16 maanden, de navolgende Perſonen door *H. H. Mog.* wierden aangeſteld, namelijk uit GELDERLAND: *J. N. van Randwijk*, *A. de Roock*, *J. A. van Heeckeren tot Enghuizen*, *G. E. Opgeller* en *G. G. Bentinck tot den Brieller*. — Uit HOLLAND: *R. Paludanus* en *P. van Buuren*. — Uit ZEELAND: *J. W. C. H. van Lijnden tot Blitterswijk*, *B. M. Pous*, en *P. L. van de Spiegel*. — Uit UTRECHT: *J. B. C. van Lijndeu tot Lunenburg*. en *H. A. Laan*. — Uit VRIESLAND: *J. L. D. van Burmania*, *E. L. G. J. van Burmania Rengers*, *M. L. van Haarsma*, *W. A. van Haren*, en *S. Binkes*. — Uit OVERIJSSEL: *D. V. van Steenwijk tot Nijerwal*, en *W. F. van Hemert*, en wegens STAD-EN-LANDE: *H. L. Wichers*, *O. R. A. van Egenſtein*, en *R. B. Gockinga*: en liep het aan tot den 12 *April* des navolgen-

Nieuwe Onlasten aan de Grenzen, zeggen wij, en indedaad dat was al kort naa het eindigen van den verderffelijken Oorlog ter Zee met *Engeland*, het rampzalige geval. Keizer JOZEPHUS mogt ten tijde zijner reize door deze Gewesten, ter beſpieding van de gelegenheid onzer ſterktens aan de *Schelde*, en der *Barriereſteden in zijne Staaten*, en geduurende zijn verblijf te *Amſterdam*, de vreedzaamſte gezinningen jegens de Republiek voorwenden; jaa zelfs aan de voornaamſte bewerkers en voorſtanders van den *Oorlog* en de plaatshebbende Troublen den Vriendnabuurlijken raad geeven, *om door toegeeven aan Engeland een einde aan dien Krijg te maken, dewijl hun zulks niet diende*, en verders hun aanſporen, *om de inwen-*

di-

genden Jaars 1786, eer zij hunne eerſte Zitting op het zoogenaamde *Huis van Prins Maurits* in den *Haage* hielden. Wanneer men dit alles in aanmerking neemt, wordt men dan niet gedrongen om te beſluiten, dat het alomme aan lust en ijver mangelde; om dien geweldigen ſteen des aanſtoots uit den weg te ruimen; en de wezentlijke gebreken in den Regeeringsvorm, op eene Wettige en Conſtitutioneele wijze te herſtellen? Dit toch kon niet geſchieden door de verwarringen te vermeerderen, en alle middelen tot herſtel te vertragen.

dige Twisten en Verdeelingheden te doen eindigen; maar de ervaring leerde na zijne terugkomst te *Weenen* (zoó als wij bevorens verhaald hebben) niet alleen, dat Hij op de wederregtelijkste wijze, en tegen den duidelijken Letter der Tractaaten zich meester maakte van de *Barrierefteden*, maar ook bovendien het boos ontwerp had, om aan de Hollanderen hun recht op het gefloten houden van de *Schelde*, en den eigendom van hunne Sterktens aan dien Vloed, ter fnuiking van hunne welvaart afhandig te maaken, onder het glimpig voorwendfel, dat de Staaten zich niet alleen verrijkten met het invoorderen van Lasten van zijne Onderdanen waar toe zij niet gerechtigd waren; maar ook, dat zij bovendien Zijn Territoir geschonden hadden, door niet te beletten, dat 'er een afgestorven Soldaat van de bezetting van *Liefkenshoek*, op het Kerkhof van het Dorp *de Doel* met de gewoone Krijgseer begraven was geworden, iets, dat van ouds in gebruik geweest was, en nimmer als een schending van Grondgebied aangemerkt kon worden, dewijl het niet alleen twijffelachtig was of het tot dat van de Keizer behoorde; maar de Hollandsche Commandant van *Lillo*

ook

bok bovendien oordeelde, dat Hij zich met het Lijk op der Staaten Territoir bevond, en uit dien hoofde het aldaar met de gewoone Krijgseer begraven liet: doch toen de Hollandsche Soldaten zich weder naar *Lille* terug begeven wilden, werden zij ingevolge een bevel des Keizers, door eenen Luitenant-Baillieuw en eenige andere Gerechtelijke Personen, ter zaake van des Keizers Grondgebied geschonden te hebben, gearresteerd, doch kort daar naa ontslgen, onder reserve, dat men van het geval zoo te *Weenen* als in den *Haage* kennis geeven; en de besluiten der beiden Souverainen afwagten zoude. Dan, het bleek weldraa hoe euvel de Keizer het begraven van dat Lijk, en het geene daarbij was voorgevallen opvatte, toen naa verloop van weinig tijd, omtrent 500 Man van zijne Troupen zich voor de Barriere van *Liefkenshoek* vertoonden: want deze gewapende bende op hun verzoek om te mogen doortrekken, en onder betuiging aan den Hollandschen Commandant van het Fort, dat zij als Vrienden kwamen en geene vijandelijkheden in den zin hadden, binnen de Barriere gelaten zijnde, hielden zij halte, toen men eene kar ontdekte, op welke het

opgedolven en reeds rottend Lijk geplaatst was, vergezeld door Keizerlijke Gerechtsbedienden, die hetzelve in de binnengraft van het Fort wierpen, en na dit verrigt te hebben, met de Troupen terug trokken, met oogmerk (zoo als wel spoedig bleek) om met een grooter macht weldra terug te komen: want het duurde niet langer dan tot den 4 *November*, dat een veel grooter aantal Keizerlijken op der Staaten Grondgebied rukten, de zwakke bezettingen van de Forten *St. Donaas*, *St. Paul*, en *St. Job* overmeesterden en tot de overgave dwongen, waarop zij niet alleen bezit van dezelve namen, maar ook het laatstgenoemde terstond deden slechten.

Het kon niet wel anders, of dit vijandelijk gedrag van eenen Nabuur, van wien men naa het inwilligen van zijne eischen omtrent het slegten der Barrieres niets vijandelijks vermoedde, en met wien men vermeende in de beste Harmonie te zijn, moest eene geweldige sensatie in de omgelegen Sterktens van het reeds overweldigd Grondgebied veroorzaaken, bijzonder in het *Vrije van Sluis* en het *geheele Land van Cadzant*, derwijze, dat veele In- en Opgezeteuen met hunne be-

bezittingen het op een vluchten naar *Zeeland* zetteden, en den Commandant van *Sluis*, uit vreeze van overrompeling, de Poorten en Barrieres dier anders ſterke Veſting geſloten hield, en aanſtalte tot verdediging maakte, inmiddels van het gebeurde aan *H. H. Mog.* en den STADHOUDER kennis geevende, die daarop beſloten, in allerijl eenige Troupen derwaarts te doen trekken, en inmiddels over het gebeurde, ten fine van redres en ſatisfactie, zich te adresſeeren aan het *Hof van Brusſel.* — Dan, hier klopte men aan een dood mans deur: in plaats van eene prompte voldoening, en ontruiming van het overweldigd Grondgebied, ontfing men een Vertoog van het Brusſelſche Gouvernement, dat niet alleen zeer duister en omſlagtig was ingeſteld, maar bovendien beſloten werd met hevige klachten, zoo over herhaalde ſchendingen van des Keizers Territoiren, als over het onwettig invoorderen van Belastingen van zijne Onderdanen, bij het vervoeren van Bieren en Eetwaaren langs de Schelde, en meer andere onderwerpen, die allen, de eene meer, de andere min, de duidelijkſte bewijzen van derzelver ongegrondheid, en het vijandelijke oogmerk des

Keizers met zich bragten, en ook om die redenen door *H. H. Mog.* in eene Tegenverklaring wederlegd wierden, met aanbod om de gerezene geſchillen; door een ſtrikt onderzoek naar het gedrag des *Commandants van Lille*, &c. gehouden, en verders door minnelijke onderhandelingen uit den weg te ruimen, en welk aanbod, zoo het zich uiterlijk liet aanzien, te *Weenen* met genoegen werd aangenomen, daar Z. M. de Stad *Bruſſel* tot eene Handelplaats aanwijzende, tevens ſijne begeerte te kennen gaf, dat *H. H. Mog.* twee of meerder Ministers Plenipotentiariſen benoemden, om aldaar de Grensſcheidingen te regelen, om dus doende voor het vervolg alle verſchillen voortekomen, en nu duurde het niet lange, of *H. H. Mog.* benoemden tot dat werk de Heeren WILLEM ANNE LESTEVENON *van Hazaardswoude*, Vroedſchap der Stad *Haarlem*; Mr. PIETER VAN LEIJDEN *van Nieuwland*, Burgemeester van *Gorinchem*; en P. B. VAN DER PERRE *van Duiveland*, Bewindhebber van de O. I. C. ter Kamere Zeeland, aan welke voor Reiskosten ieder *f* 5000:- en voorts aan elk *f* 60:- Daggeld gedurende den tijd hunner Commisſie werd toegelegd, en welke

Hee-

Heeren, voorzien van eene behoorlijke Inſtructie, niet voor in den loop der maand *April* 1784 de reize naar *Bruſſel* aannamen, in welken tuſſchentijd 'er van wegens het Weener Hof vernieuwde klachten over het Violeeren van Grondgebied, door een Onderofficier en zes Recruten (quaſi) bedreven, en over het aanhouden van een Marktſchip *op de Schelde*, door de Staatſche Uitlegger aldaar geſtationeert, werden aangeheven, het welk bij veele doorzichtigen in den Lande, de vreeze deedt vermeerderen, dat wanneer het te *Bruſſel* op een Onderhandelen ging, des Keizers vijandelijke gezinningen tegen de Republiek zich wel ſpoedig ontwikkelen, en deze voor den Lande zoo kostbaare Commiſſie geheel vruchteloos aflopen zoude, zoo als dan ook de droeve ervaring maar al te duidelijk leerde, dat het de Keizer niet alleen op de *Opening der Schelde*, maar ook op het bemachtigen van eenige voornaame Frontieren van den Staat, en het ledigen van derzelver Schatkist en Magazijnen gemunt had, wel wetende dat deszelfs weerlooze en verdeelde toeſtand hem daar toe de ſchoonſte gelegenheid aan de hand gaf.

Immers hoe onbetwistbaar ſints het ſluiten van den Vrede te *Munſter* in 1648, bij plechtige Tractaaten en nadere Verdragen in 1715 en 1717, aan de Republiek het recht was toegekent om de *Schelde* geſloten te houden, en dat alle vreemde Schepen dat Vaarwater paſſeerende, verplicht waren, de aldaar geſtationeerde Uitleggers van den Staat aan te doen om de bepaalde rechten &c. te voldoen; en hoe zeer de Keizer zelve, tijdens zijn verblijf te *Amſterdam*, dat Recht erkent had, toen hij het verzoek der *Antwerpenaars* om de *Schelde* geopend te krijgen, volſtrekt geweigerd had; [zoo oordeelde Hij zich nu bevoegd tot dat willekeurig bedrijf, door goed te keuren, dat een Marktſchipper varende van het Dorp *den Doel* op *Antwerpen*, volſtrektelijk geweigerd had aan de Wetten en Gebruiken te voldoen, ondanks de proteſtatiën van den Staatſchen Commandant, diens plichtmatig gedrag, in een klaagſchrift aan *H. H. Mog.* toegezonden, uitkrijtende *voor een daad van openbaar vijandelijk geweld, voor welke hij Satisfactie eischte, en tevens, dat de Staaten zonder eenig verwijl het voor Lillo liggend Wagt-*

Wagtſchip ilico wegnemen, en de Schelde opgeſloten houden zouden. Een eisch zoo willekeurig als onrechtvaardig, die verdiende met verachting van de hand gewezen, en door de ſterke hand nader betwist te worden; doch, daar de middelen tot verdediging van het reeds overweldigd, en nog bedreigd wordend Grondgebied ontbraken, vonden de Staaten zich gedrongen, om zich derwijze inſchiklijk te betonen, dat zij aan den Commandant van het Wagtſchip eene order afvaardigden, *dat bij proviſie geene onderzoekingen hoegenaamd moesten geſchieden, aan Schepen uit 's Keizers Landen komende, maar dat dezelven vrij en onverhinderd de Schelde paſeeren konden*; vermoedende dat door dit bewijs van gematigdheid, des Keizers toorn bevredigd, en alle verdere vijandelijkheden geſtaakt zouden worden. Dan, het tegendeel bleek weldraa, daar de Keizer een aantal Troupen in beweging deedt ſtellen, en niet ſlechts het Fort *Oud Lillo* liet ſlechten, maar ook de Tolbarriere deedt wegnemen, een ſcherp verbod aan zijne Onderdanen gevende, om voortaan geene Tollen aan de Hollanders meer te betalen, met bedreiging van lijfſtraffe en zijne hoogſte ongenade.

Terwijl dit alles gebeurde, kwamen de Staatſche Gevolmagtigden te *Bruſſel* aan, alwaar zij ten Hove ingeleid zijnde hunne Credentiaalen overleverden, en zoo het ſcheen met groot genoegen en eerbetoon, en onder de plegtigſte betuigingen van toegenegenheid ontfangen werden: doch naauwelijks had de maand *Meij* een begin genomen, of de Keizer gaf in eene ſchriftelijke Nota zijn vijandig en willekeurig oogmerk omtrent de Republiek op de duidelijkſte wijze te kennen, als bevattende, in niet minder dan 14 Artijkelen, de navolgende allerſchandelijkſte eisſchen:

„ I. De Grensſcheidingen van *Vlaanderen* „ moesten conform de Declaratiën van de „ Keizerinne Koninginne en van *Z. M.* „ blijven naar den inhoud der Conventie van „ 1664; en indien 'er door tijdverloop daar „ van iets was verdonkerd, verwagte *Z. M.* „ dat *H. H. Mog.* Commisſarisſen zouden „ benoemen, om met hun die Hij daar toe „ zoude aanwijzen, de zaaken op den voet „ dier Conventie te herſtellen, als zijnde de „ eenige bazis welke Hij erkende."

„ II. Hij verwachte dat *H. H. Mog.* zou„ den doen afbreken dat gedeelte der Wer„ ken

„ ken van *Liefkenshoek*, dat zich verder
„ ſtrekte dan bij het VI. Artijkel dier Con-
„ ventie bepaald was, en dat tevens zouden
„ ophouden alle Uſurpatiën op het Land
„ van de Polder *de Doek*."

„ III. Hij eischte, dat de Forten de *Kruis-*
„ *ſchans* en *Fredrik Hendrik* terſtond zou-
„ den afgebroken worden."

„ IV. Hij voorderde, dat het Fort *Lillo*,
„ welks Vestingwerken zich op zijn Grond-
„ gebied uitſtrekten, in dien ſtaat zouden
„ gebragt worden, als van ouds."

„ V. Z. M. begrijpende, dat Hem de vol-
„ ſtrekte Souverainiteit en Onafhangelijkheid
„ over de *Schelde*, van *Antwerpen* af, tot
„ aan het einde van het *Land van Saeſtingen*
„ toekwam, zoo eischte Hij, dat de Uitleg-
„ ger voor *Lillo* voor altoos zou weggeno-
„ men blijven, verklarende in de gantſche
„ uitgeſtrektheid van Zijne Souverainiteit op
„ de *Schelde*, geen onderzoek van eenig
„ Schip te zullen dulden."

„ VI. Z. M. eischte de teruggave van de Dor-
„ pen *Bladel* en *Reuſel*, wijl het hem baar-
„ blijklijk was voorgekomen, dat dezelven
„ altoos behoord hadden tot het Kwartier van
„ *Antwerpen*."

„ VII.

„ VII. Hij begeerde, dat *H. H. Mog.* af-
„ ſtand doende van hunne pretenſie op het
„ Dorp *Postel*, tevens aan de Abtdij van dien
„ Naam zouden terug geeven, de Goederen
„ die zij aldaar bezaten ſints den Munſter-
„ ſchen Vrede in 1648."

„ VIII. Hij eischte, dat *H. H. Mog.* dade-
„ lijk zouden ſtaaken, alle Uſurpatien tegen
„ de Souverainiteit der Landen van *Konings-*
„ *heim*, *Telogne*, *Grootloon*, *Heer en Keer*,
„ *Hoppertingen*, *Moppertingen*, *Nederen*,
„ *Paus*, *Ruttenſluiſen*, *Sepperen*, *Falais*,
„ *Argentau*, en *Hermaal*, en zich onthiel-
„ den van alle afvorderingen van ſubſidien
„ welken zij aldaar geheven hadden."

„ IX. Hij begeerde, dat *H. H. Mog.* hem
„ zouden overgeven de *Stad Maastricht*, en
„ het *Graafſchap Vroonhoeve*, met alle der-
„ zelver gedeeltens in het *Land van Over-*
„ *maaze*."

„ X. Boven alle deze afſtanden van Terri-
„ toir, eischte Z. M. nog de teruggave en
„ ſchaadeloosſtelling van alle Inkomſten,
„ Producten en Vrugten, door de Republiek
„ tot hiertoe genoten."

„ XI. Alverder: dat *H. H. Mog.* hem ver-
„ goeding gaven voor de ſchadens, geleden

door

„ door de heffing der uitgaande en inkomen-
„ de Rechten, zoo veele Jaaren ten onrechte
„ door hun ontfangen en gehandhaafd."

„ XII. Z. M. eischte vervolgens, terug-
„ gave van het geheele beloop, het geen
„ Hem van de *Stad en het Marquisaat van*
„ *Bergen op den Zoom*, de *Stad en Baronnie*
„ *van Breda*, en alle andere gedeeltens van
„ *Hollandsch Brabant*, toekwam, en door
„ *H. H. Mog.* genoten was."

„ XIII. Voorts teruggave of betaling van
„ alle *Artillerij* en *Krijgsbehoeften*, onder
„ hun bestuur gelaten, toen hunne Troupen
„ in zijn Land in Guarnisoen gekomen waren.
„ Vervolgens voldoening van *Twee Millioe-*
„ *nen Livres*, welke *Vrankrijk*, volgens het
„ Akensche Tractaat in 1748, aan de Repu-
„ bliek betaald moest hebben, voor de weg-
„ gevoerde Artillerij enz. gedurende den
„ Oorlog. Eindelijk

„ XIV. Voorderde Z. M., dat *H. H. Mog.*
„ betaaling deeden van de navolgende Oude
„ Prætensien, met de daar op door hem be-
„ reekende Interesien, te weeten:

„ Voor het in 1745 en 1746 aan het Gar-
„ nisoen van *Namen* geleverde Vee *f* 13,504:7:
„ Voor geleverde Bedden aan het Guarnisoen

„ dier

„ dier Stad, gedurende het beleg in 1746
„ *f* 37,362:2: Voor gemaakte Schulden te
„ *Doornik*, gedurende het beleg dier Ves-
„ ting in 1746 *f* 22,913:16: - En eindelijk: een
„ Som van *f* 263,392:15: - wegens geleverde
„ Fourage en Levensmiddelen aan de Staat-
„ sche Troupen in de Jaaren 1709 tot 1713."

Welk eene algemeene ſenſatie deze willekeurige en ongefundeerde eisſchen des Keizers, die intusſchen zeer breed van zijne goede geneigdheid voor den Staat opgaf, zoo bij de Ministers te *Brusſel*, als bij *H. H. Mog.* in den *Haage* verwekten, laat zich beter gevoelen dan door ons beſchrijven! en daar die handelwijze, ingevolge de gewoonte van die dagen, wel ſpoedig algemeen bekend gemaakt werdt, zoo in de Couranten als in andere Dag- en Weekbladen, waar in elk op zijne wijze over die zaak dagt, zoo vuurde dit het ongenoegen des Keizers derwijze aan, dat Hij deswegens bij *H. H. Mog.* zeer ernſtig klagen deedt door Zijnen Gezant te *Brusſel*, den *Graave van* BELGIOJOSO, het welk de zaak van een nog erger natuur maakte, en de vrees voor eenen openbaaren Oorlog met dezen onmiddelijken Nabuur, en eenen Vijandelijken aanval van Zijne Troupen op de weêrlooze Re-

pu-

publiek van dag tot dag vermeerderen deedt. Het is wel zoo, dat *H. H. Mog.* al spoedig het besluit namen, om door het zenden van Troupen naar de Grenzen allen verderen inval te beletten, en dat zij tot dat einde de Guarnizoenen van *Breda* en *Bergen op den Zoom*, ter versterking van *Maastricht*, *Hulst*, en *Sas van Gent* deden opmarcheeren, met voorneemen om de twee eerstgenoemden door andere Regimenten uit de binnendeelen des Lands te voorzien; maar de Defensiemiddelen beantwoordden niet aan het gevaar, en waren ongenoegzaam ter stuiting van een magtig Nabuur, die zich van een gedeelte des Lands had meester gemaakt, uit hoofde van den zwakken toestand der Landmacht, en den weêrlozen staat der Vestingen en Magazijnen, bijzonder aan de zijde van het reeds aangevallen Territoir; buiten alle bedenking, het rampzalig gevolg van het voormalig ijveren van des Prinsen bestrijderen tegen de versterking van 's Lands Armée, en het op den duur verwerpen van Zijne trouwhartige waarschouwingen, in vorige Jaaren zoo dikwijls voorgedragen en aangedrongen, doch waar mede men toen den spot dreef, of dien raad aan de hatelijkste oogmerken toekende. Hoe

zeer

zeer het bij allen die eenigſints met de ſtaat der Landmagt bekend was, eene algemeen erkende waarheid was, dat dezelve ontoereikend was, om eene genoegſaame magt tegen die van den Aanvaller te ſtellen; dat 'er tijd vereiscbt werd, eer de voorhanden zijnde macht op de bedreigde punten konde aankomen; en dat men geene nieuwe Regimenten als 't ware van de boomen ſchudden kon, het geroep om Troupen en Ammunitie ging echter van alle kanten op, en leverde bij des ERFSTADHOUDERS Vijanden derwijze een grond op, om Hem van opzettelijk plichtverzuim, en het in de hand werken van den Vijand op aanſtoking des *Hertogs van Brunswijk*, te beſchuldigen, dat de *Staaten van Holland* het beſluit namen, om de *Penſionariſſen* DE GIJZELAAR en VAN BERCKEL, benevens den *Raadpenſionaris* VAN BLEISWIJK aan dien Vorst te zenden, met Last, *om aan hem naar de redenen te vragen, waarom Hij geen meerder macht naar de Grenzen zondt?* Eene vraag, die Z. H. aan de Commisſie niet beantwoordde; maar wel in eene Misſive aan *H. H. Mog.*, op eene wijze waar mede die Vergadering genoegen nam, Zijn gehouden gedrag volkomen goedkeurende, wijl uit het-

hetzelve bleek, dat Z. H. bijzonder bedacht was, om, te midden van alle aanstalten tot verdediging, echter alles te vermijden wat aanleiding geeven kon om des Keizers ongenoegen te vermeerderen, en de zaaken nog verder uit hun geheel te brengen. Trouwens, dit strookte ook met de gevoelens en gedragingen van *H. H. Mog.*, daar zij naa het ontfangen van des Keizers eisschen, en het zeker bericht van de schending en overweldiging hunnes Grondgebieds, zich alle moeite gaven, om door het inroepen van de tusschenkomst des Franschen Cabinets, en door de onwettigheid der gedaane eisschen aan het Weenerhof te demonstreeren, ware het mogelijk den uitgeslagen brand te blusschen; daar bij te kennen geevende, dat zij die eisschen in overweging neemen, en tevens ook hunne wettige *Contra-prætensien* ten laste van Z. M. opmaaken en inleveren zouden, ten einde door onderhandelingen het een en ander uit den weg te ruimen en te vereffenen. Gepast antwoord in de daad, vermits uit hetzelve bleek, dat alhoewel zij den dreigenden Oorlog gaarne vermijden wilden, zij echter niet gezind waren om aan 's Keizers eisschen te voldoen; en dat dit derhalven verdiende bij Z.

M. als billijk beſchouwd te worden, ingevalle zijne vredelievende betuigingen eenige waarde hadden. Dan, dit bleek wel draa geheel anders, daar JOSEPHUS door zijnen Gezant aan *H. H. Mog.* de weete liet doen, *dat Hij volſtrekt van zijne eisſchen niet zou afzien, en bovendien de minſte aanval op zijn Territoir zoude aanzien voor een begin van Vijandelijkheden.*

Intusſchen zaten *H. H. Mog.* niet ſtil, om na den ontſangst van des Keizers eisſchen, ook hunne *Contra eisſchen* ten zijnen laste op te maaken, die, wanneer men dezelve opzichtelijk de voldoening van oude ſchulden met de zijnen in vergelijking bragt, niet alleen veel hooger, maar ook allerwettigst waren, niet verzuimende om dezelve aan de Ministers op te geeven, en hun te gelasten, de voldoening te voorderen van A. een ſom van *f* 2,122,850:1:8 wegens het ten Jaare 1753 nog onbetaalde, van de Subſidie, beloofd bij het tekenen van het Tractaat van Barriere. — B. Een ſom van *f* 202,406:17:9 Jaarlijks, door *H. H. Mog.* betaald, voor de voldoening der Interesſen van de Capitalen daarop genegotieert, hetwelk *plus minus*, (over alle de Jaaren berekend) *twee-en-halve Mil-*

li-

lioen Guldens beliep: met verdere last aan de Ministers, dat op de betaling der geheele Subsidie moest worden aangedrongen, en bovendien ook op de voldoening van de toen openstaande, doch door *H. H. Mog.* uitgeschotene Tractementen van de Gouverneurs en andere Officieren, tot de Barriere Steden hebbende behoort. C. De voldoening van eene Som van *f* 850,000:- door *H. H. Mog.* naa den *Vrede te Aken* gesloten, uitbetaald, voor het herstellen en verbeteren der Werken van de Stad en het Kasteel van *Namen*. D. Betaling van *f*1,182,495:- aan *H. H. Mog.* nog competeerende, wegens geleverd Brood en andere zaaken, ten dienste van de Keizerlijke Troupen, tot op den *Akensche Vrede*. En eindelijk E. De voldoening van de Hoofdsommen en Intresten van het Restant der door de Ingezetenen der Republiek gefourneerde Capitaalen, in de Negotiatien door Keizer CAREL DEN ZESDEN in de Jaaren 1733, 1734, en 1736 hier te Lande gedaan, onder verband van de Inkomsten van *Opper- en Neder-Sileziën*, 'en welk Restant almede eenige *Millioenen Guldens* bedroeg. Voorts gemelde Ministers gelastende, om aan Z. M. te vertonen, *dat de door hem geeischt verdende Bezittingen van den Staat, aan*

dezelve op de plegtigſte wijze waren afgeſtaan bij den Munſterſchen Vrede, en nader bekragtigd te Nijmegen, Rijswijk, en *Aken, dat men dezelve, uit dien hoofde als wettig verkregene Eigendommen bleef beſchouwen, en tot geen afſtand van dezelven beſluiten konde.*

Dan, hoe wettig en gegrond deze eisſchen ook waren, en hoezeer de Keizer zich niet ongunſtig verklaarde omtrent de Mediatie van het Franſche Cabinet, (dezelve onverſchillig beſchouwende,) het bleek wel ras, dat Hij het op de willekeurige overweldiging van het voornaamſte punt, en waar in de Ingezetenen dezer Landen het grootſte belang ſtelden, namelijk *de opening der Schelde* had toegelegd, daar Hij op den 23 *Meij*, door BELGIOJOSO aan de Staatſche Ministers te *Bruſſel* eene Nota deedt overgeven, waar in hij, boven alle vorige eisſchen, verklaarde van begrip te zijn: „ *dat de Rivier de* SCHELDE *open, en de* „ *Vaart op dezelve geheel en volſtrekt vrij* „ *was. Dat het aan zijne Onderdanen vrij* „ *ſtond op dezelve regtſtreeks te Handelen en* „ *te Vaaren uit de Havens der Nederlanden* „ *naar de beide Indiën; en Hij het recht had,* „ *om de Tollen op dezelve geheeven wordende,*

„ *naar*

„ *naar zijn goedvinden al of niet te betalen.*"
En verder: „ *Dat wanneer H. H. Mog. dit*
„ *erkenden; wanneer zij de Grenslinien van*
„ *Vlaanderen bepalen bleven op den voet van*
„ 1664; *en wanneer zij toeſtemden in het*
„ *ſlegten van de Forten Lillo, Liefkenshoek,*
„ en *de Schanſen Fredrik Hendrik en de*
„ *Kruisſchans, Hij als dan wel wilde afzien*
„ *van zijne verdere Landelijke eisſchen, en*
„ *voorts wegens de Geldeisſchen Compenſeeren*
„ *met die van de Republiek* &c. *Dit n uwas*
„ *zijn Ultimatim. Zoo wanneer men daar*
„ *aan voldeed, zou hij zich in alles vinden*
„ *laaten; doch zoo men op het geſloten houden*
„ *der* SCHELDE *ſtaan bleef, en eenige beledi-*
„ *ging aan zijne Vlag ondernam, hield hij*
„ *den Oorlog voor onvermijdelijk en gedecla-*
„ *reerd.*"

Op deze ongehoorde en volſtrekt willekeurige wijze werden alle plechtig geſlotene Tractaten en Verbonden, waar in het recht der Republiek tot het geſloten houden van *de Schelde* duidelijk erkent en gewaarborgd was, door JOSEPHUS met ééne penneſtreek vernietigd, en voor 's Lands Handeldrijvende Ingezetenen een Bron van Rijkdom en Welvaart geſtopt, tot welks opening en behoud ſtroo-

men bloeds vergoten waren geworden. Afzichtelijk bedrijf voorzeker, wanneer men het ſlechts van dien kant beſchouwd, maar dat nog oneindig afzichtelijker, ondankbaarer en onrechtvaardiger word, wanneer men bedenkt, dat het Ondernomen en ten Uitvoer gebragt wierd, door een Vorst, die volkomen kennis droeg dat de Republiek dat Recht op de wettigſte wijze verkregen en 136 Jaaren uitgeoeffend had. Die dat recht nog geen drie Jaaren geleden zelfs openlijk erkent hadt, toen de *Antwerpenaars* op de *Opening der Schelde* bij hem aandrongen, hen zulks volſtrekt weigerende, en die bewustheid droeg, dat Hij aan de machtige hulp van deze weleer vermogende Republiek, het bezit van zijnen Throon, en den Luister van zijn Huis te danken had, doch die nu dat alles in den wind ſloeg, wel wetende, dat Hij uit hoofde van den Weerlozen en Verdeelden toeſtand der Republiek, het recht van den ſterkſten ongehinderd kon uitoeffenen, wanneer *H. H. Mog.*, bij ontſtentenis van genoegzaame macht, in zijne eisſchen niet bewilligen, maar hun wettig recht handhaven wilden, waartoe zij reeds aanſtalten, naa het ontfangen zijner laatſte eisſchen, begonden te maaken, door niet al-

alleen beſluiten te neemen, om door het wederplaatſen van den Uitlegger voor *Lillo*, de vrije doorvaart aan Zijne Schepen te beletten, en een aantal Troupen in beweging te ſtellen; maar ook, door aan Hem in een gedetailleert Vertoog, de onrechtvaardigheid van zijne handelwijze, en de wettigheid van hun Recht onder het oog te brengen, doch het deedt hoegenaamd geen nut, en dus, wendden zij het in dien benarden toeſtand, met vernieuwden aandrang naar *Vrankrijk*, des Konings bemiddeling bij Zijnen Bloedverwant, en des noods, Zijnen bijſtand inroepende, en waar van velen zich de uitmuntendſte gevolgen voorſtelden. — Dan met hoe weinig gronds zij op die wijze dachten, leerde de onderviding, daar des Konings antwoord grootdeels wel beſtond, uit eene verzekering van zijne goede gezindheid voor den Staat, en van zijne zucht voor den Welſtand van derzelver Ingezetenen, alsmede, dat Hij bevredigende pogingen bij Zijnen Zwager doen wilde; maar dat echter beſloten wierd, met eene aanbeveling, dat zij omzichtig en gematigd handelen moesten, en althans aan hunne zijde zich onthouden van eenige ſtappen, waar door zij dè Waardigheid des Kei-

zers kwetzen, en zijne pogingen ten hunnen nutte verijdelen konden, doch verder geen woord reppende, van eene dadelijke hulpbetooning ter doorzetting van zijne beloofde pogingen. Een antwoord, dat door velen die gewoon waren een onbepaald vertrouwen op de Franſche Staatsministers te ſtellen, toegejuicht werdt, maar dat aan anderen maar matig beviel, vooral toen zij zagen, dat de Ondethandelingen te *Bruſſel* den ſlakkengang gingen, en dat de willekeurige eisch des Keizers tot opening der *Schelde*, onder het oog des Franſchen Cabinets openlijk verdedigd werd door den *Grave de Mirabeau* en meer andere Schrijvers, welken zich beijverden om de noodzaaklijkheid van het openſtellen dier Vaart, en de voordeelen welken daar uit voor het Rijk en voor *Europa* te wagten waren, te betogen, en welke Geſchriften hier te Lande vertaald en uitgegeven wordende, een Pennenſtrijd veroorzaakte, die de Verwarringen en Onlusten van dag tot dag vermeerderen deedt, en niets bijdroeg tot bevoordering van 's Lands wezenlijke belangen.

Intuſschen bleef het bij dezen Pennenſtrijd dier Schrijveren, geduurende den Zomer des

Jaars

Jaars 1784 niet berusten. Het *Weener* Hof bij aanhoudendheid niet alleen blijvende dringen op de *Opening der Schelde*, maar zelfs zich bevoegd keurende, om dezelve als werkelijk geopend te beſchouwen, door te bevelen, dat de Schepen onder zijne Vlag varende, zonder viſitatie of betaling van Tollen dat Vaarwater op en afvaren moesten; en *H. H. Mog.* door het wederom plaatſen van den Uitlegger voor *Lillo*, en het zenden van meerder Scheepsmacht, ten duidelijkſten doende blijken, dat zij hun recht wilden blijven handhaven, hadt dit in het begin van *October* ten gevolge, dat 'er van een der Staatſche Schepen aldaar geſtationeert, eenige Kogels afgeſchoten werden op eene Keizerlijke Brigantijn, waar door deszelfs Bevelhebber genoodzaakt werd bij te draaijen, en bij diens weigering, om het onderzoek te laaten doen, met zijn Schip in bewaring genomen, en door het Staatſche Scheepsvolk bezet werdt: doch naauwelijks was dit geval te *Weenen* bekend geworden, of de Keizer gaf niet alleen bevel, om in allerijl een Leger van 40,000 man naar de Nederlanden te doen trekken; maar hij gelastte ook zijnen Gezant in den *Haage*, de

Baron VAN REISCHAC, om dadelijk die Reſidentie te verlaten, en reeds op den 2 *November* gehoorzaamde dien Gezant aan dat bevel, met zijnen Secretaris de reize naar *Bruſſel* aannemende. Alstoen nam ook hier te Lande alles eene krijgszuchtige gedaante tot het voeren van een Land-oorlog aan. Naauwelijks was des Keizers Gezant op reis gegaan, of 'er werden Renboden naar *Bruſſel* en *Weenen* afgevaardigd, met last aan de Staatſche Ministers, om oogenblikkelijk huiswaard te keeren, en alle Onderhandelingen te ſtaaken. Eensklaps opgeruimd en vervlogen, waren nu bij velen alle bedenkingen en zwarigheden, ſints zoo veele Jaaren tegen de aanvragen des STADHOUDERS om vermeermeerdering van de *Landmacht*, opgeworpen, en elk bij het aangrimmen des gevaars op het ijverigst bedacht, om Troupen aan te ſchaffen, en naar de reeds aangevallen Grenzen te doen vertrekken. Eene vermeerdering van 20 Man per Compagnie, (het welk een getal van circa 12,000 Man beliep) werdt dadelijk vastgeſteld, en het oprichten van eenige Benden ligte Troupen werdt noodzakelijk gekeurt: zoo ook het zenden van eenige Perſonen, om buiten 's Lands volk

aan

aan te werven, waartoe men den Collonel MATTHA, den Luitenant STERNBACH, en bovenal den RHIJNGRAVE VAN ZALM bijzonder geſchikt keurde, den laatstgenoemden authoriſeerende, om door het ſluiten van Conventiën met verſcheidene Duitſche Vorſten, eenige van hunne in dienst gehouden wordende Regimenten in der Staaten dienst te doen overgaan. En daar men eenigen tijd bevorens, niet zonder een innig genoegen, aan het verzoek des PRINSEN VAN WEILBURG, om zijn ontſlag als *Generaal van de Infanterij* en alle andere Charges verleend hadt, oordeelde men het nodig, om dien belangrijken Post, aan den Franſchen Luitenant Generaal in Franſchen dienst, den GRAVE VAN MAILLEBOIS op te dragen, niet verzuimende, om op diens ontſlag uit den Franſchen Krijgsdienst bij LODEWIJK DE XVI aan te dringen; en zulks als een bewijs van achting voor Z. M. voor te ſtellen, die daar dan ook aan voldeedt, tot onuitſpreekelijk genoegen van velen, die zich van de Kunde en Talenten diens Krijgsmans de hoogſte gedachten vormden, en hem als den toekomſtigen Redder van het Vaderland beſchouwden en vereerden, toen Hij, met nog een groot aantal

zij-

zijner Landgenooten in 's Lands dienst overging.

Dan, hoe uitgebreid en kostbaar alle deze inrichtingen ook zijn mogten, derwijze dat de *Baron* YAN DE CAPELLEN TOT DEN MARSCH en meer andere Staasleden in de onderscheidene Gewesten, niet dan schoorvoetende tot die maatregelen toetraden, zich beklagende over den weerlozen toestand des Vaderlands; het ontbrak echter niet aan de zodanigen, die zich alle moeite gaven, om de Natie in den waan te brengen dat 'er geen gevaar te duchten was, wanneer de Keizer onderneemen mogt om zijn vijandig oogmerk, door het zenden eener geduchte Legermacht naar de Republiek, ten uitvoer te brengen, zoo men slechts van den *Gewapenden Burgerarm* over de geheele uitgestrektheid des Lands een spoedig en gepast gebruik maakte. Het was naar hunne gedagten wel zoo, dat 'er reeds in vele Steden talrijke *Exercitiegenootschappen*, onder de benaming van *Vrijcorpsen* opgericht waren, maar zoo lang het aan de Ingezetenen vrijstond om in dezelve *al* of *niet* deel te neemen, en zoo lang hunne werkzaamheden zich eenvoudig bepalen bleven, tot weeklijksche Exercitiën en Paradee-

deeringen, ingericht op eenen min of meer Militairen voet, kon men van dezelven de vereischte hulp tot afkeering van den vijand, en beſcherming van Haardſteden en Altaren niet verwagten; en van hier, dat zij, die in navolging van de *Noord-americaanen*, bevorens onder de hand voor de oprichting eener *algemeene Burger-Landmilitie* ijverden, als nu dien maatregel als een onoverwinlijk Bolwerk tot behoud van de Vrijheid, en als het eenige gepaste middel tot het daarſtellen eener *Grondwettige Herſtelling*, ook in dit Land, met mond en pen begonden aan te prijzen, niet verzuimende door allerhande wegen en middelen de nuttigheid van dat alles, en de ſchadelijkheid van eene ſtaande Armee, ſaamgeſteld uit loontrekkende en gehuurde Soldaten, aan de Natie voor te ſtellen en ſmaaklijk te maaken, zoo door het voorbeeld van de *Zwitſerſche Cantons* aan te haalen, alwaar elk Burger bij het ontſtaan van eenen Oorlog, verpligt was om de Wapens op te vatten; als door haar te wijzen op de progreſſen die de *Noord-americaanſche Colonisten* dag op dag maakten, derwijze dat de *Zwitſers*, ondanks hun Land van de machtigſte Monarchen omringd was, Eeuwen lang

lang hunne Vrijheid ongeſchonden, gehandhaafd, en de *Colonisten* zich van het dwangjuk der *Engelſchen* ontſlagen en vrijgeſtreden hadden. Niet overwegende, of liever, voor de in beweging gebragte menigte opzettelijk verbergende, dat het eigendunkelijk poogen tot het invoeren van eene ſints Eeuwen her, in *Zwitſerland* beſtaan hebbende Regerwijze, een Attentaat op de Conſtitutie, en voor dit Land, uit hoofde van onberekenbare zwarigheden, herſenſchimmig, en verwerpelijk was; en dat de twist van de *Colonisten* met *Engeland*, in genen deele van applicatie was, op de betrekkingen, waarin de Nederlandſche Natie, met het gevestigd en door haar als wettig erkend en bezworen Beſtuur ſtond; zoo liet men niets onbeproefd, om de Natie in te prenten, hoe het elks onvermijdelijke plicht ware, om het voorbeeld dier beide Natiën te volgen, en algemeen de Wapens op te vatten, niet alleen ter beſcherming van het reeds aangevallen Vaderland; maar ook tot herkrijging van Oude en Wettige Rechten en Vrijheden, en tot bevrijding van het binnenlandſche Geweld dat zij van den STADHOUDER *en zijnen Aanhang*, en van de *Ariſtocraaten*, ter ſmooring van hunne klach-

ten

ten, over de wettigſte bezwaren zelve, zoo aanhoudend verdulden moesten. — De aanval des Keizers op de Republiek, moest in den eerſten opſlag wel eenige bekommering voor de overbrenging van de onheilen des Oorlogs tot in het binnenſte Lands doen ontſtaan; maar zoodraa men algemeen de Wapens opvatte, en met verlating van Huis en Have ten ſtrijde liep, dan kon het niet misſen, of men zou de Keizerlijke Legerbenden voor zich henen drijven, en hun, overladen met ſchande, den weg doen wederkeeren langs welken zij gekomen waren. Bezoldigde Slaaven van Vrijheidhaatende *Despoten* en *Ariſtocraten*, waren niet beſtand tegen *Vrije Burgers*!! Een welingerichte *Gewapende Burgerarm*, of *Burger-landmilitie*, was een kopere muur achter welke de Vrijheid in veiligheid geſteld kon worden, en thans bij den vijandelijken aanval des Keizers op de Republiek, was de beste gelegenheid geboren om dezelve daar te ſtellen, zoo door het Legaliſeeren en Protecteeren van de reeds aanwezige *Vrij-corpſen*, als door het neemen van een Staatsbeſluit, tot *algemeene Wapening van alle weerbare Manſchappen, niet alleen in de beſlotene Steden*,

den, maar ook ten platten Lande, en duurde het ſlechts weinig dagen, dat door de Afgevaardigden der Stad *Gouda* daartoe een Voorſtel gedaan werd ter *Staatsvergadering van Holland*, het welk aldaar zoo veel bijval en goedkeuring vondt, dat men hetzelve op den 18 *November* met algemeene ſtemmen in een Staatsbeſluit veranderde, en aan de *Gecommitteerde Raaden zoo van het Zuider- als Noorderkwartier* in last gaf, om met den meesten ſpoed een Plan te ontwerpen, bevattende eene opgave van het getal der weerbare Manſchappen van 18 tot 60 jaaren over het geheele Gewest, en tevens van den voet en de wijze, waarop men de Vermogenden *ten hunnen koste*, en de Onvermogenden *voor rekening van den Lande* van Wapenrustingen behoorde te voorzien, &c. Een Staatsbeſluit, bij velen met de uitbundigſte blijken van goedkeuring vernomen, en aan welks executie door *Gecommitteerde Raaden* met zoo veel ernst en ſpoed de hand geſlagen werdt, dat zij reeds met den aanvang des Jaars 1785 zich in ſtaat bevonden, om niet alleen aan hunne Lastgeveren, de Lijsten van alle weerbare Ingezetenen in de onderſcheidene Steden, Dorpen, en Diſtric-

ſtricten te ſuppediteeren, maar dat zij ook daarbij overlagen, een uitgewerkt Plan van de manier op welken die Manſchappen tot den dienst moesten geëngageerd, en welke Perſonen van denzelven behoorden geëxcuſeert te worden, en welk Plan derwijze de approbatie der *Staaten van Holland* wegdroeg, dat zij hetzelve niet alleen dadelijk in een finaal befluit voor hun Gewest veranderden, maar ook de Staaten der overige Gewesten aanſpoorden, om daarin hun voorbeeld naa te volgen, niet verzuimende de nuttigheid en noodzaaklijkheid van dien maatregul op de dringendſte wijze voor te dragen.

Op deze wijze kwam het noodlottig befluit tot eene algemeene Wapening over de geheele uitgeſtrektheid van *Holland* in de Steden, en tot de *Loting van den Derden Man ten platten Lande*, in de wereld; en door hetzelve de daarſtelling eenes maatreguls doorgedrongen, waar van men de nuttigheid ſints eenige Jaaren hadt aangeprezen, alleen ter bereiking van het geheime doel, niets minder bevattende, dan om langs dien weg door geweld van Wapenen te bewer-

ken, het geen men door het inleveren van de onbetamelijkſte en ſtoutſte Adreſſen aan veele Collegiën van Beſtuur, en door het dagelijks in de wereld ſtooten van de ſchandelijkſte en oproerigſte Libellen en Prulſchriften niet bewerken kon. Een maatregul waar van men het moeijelijke, zoo niet het onuitvoerlijke gevoelde, op het zelfde oogenblik, dat men aan Heeren *Gecommitteerde Raaden in de beiden Kwartieren* de Order afvaardigde om het ter executie te leggen, dewijl veele duizenden, zoo onder de Stedelingen, als onder de Landbewoneren van verſcheidene Diſtricten, reeds een geest van tegenſtand en misnoegen tegen dat werk blijken lieten, niet alleen, om dat zij het aanhoudend Exerceeren en Paradeeren, als te veel tijds vereisſchende, verderffelijk voor hunne Kostwinningen en Huisgezinnen beſchouwden; maar ook, om dat zij in het het Placaat leezende, hoe velen van hunne Mede-ingezetenen van dien last ontheven werden, in het begrip vielen, dat hun een wezenlijk ongelijk wierd aangedaan, door hun aan dien last door het wisſelvallig lot onderworpen te maaken, alleen om dat zij onder

der de Vrijgeſtelden niet gerangſchikt waren. (*) En in de daad, wanneer men de Lijst der Vrijgeſtelden inziet, en dan daarbij in aanmerking neemt, dat 'er velen onder waren, voor welken dat tijdverlies oneindig min-

(*) Niettegenſtaande het niet aan voorbeelden mangelde, dat vele Lieden behoorende tot de Gezindheid der *weêrlooze Doopsgezinden*, de grootſte ijveraars voor het handteeren van den Snaphaan waren, dat zij zich tot Leden der *Vrij-corpſen* inſchrijven lieten, en allerwegen met den Sabel op zijde zich vertoonden, werden zij allen zonder eenige uitzondering (als van onds) van de Wapening vrijgeſteld. *Schouten* en *Leden van de Dorpsgerechten*; *Predikanten* en *Paſtooren*; *Kerkendienaars* en *Schoolhouhouders*; *Gaarders van 's Lands* en *Stads Lasten met derzelver onderhoorigen*; *Bedienden van de Admiraliteiten* en *O. en W. I. Cempagnïen*; *Tolbediendeu*; *Arbeiders in Kruitmolens*; *Vragt-* en *Beurtſchippers*; *Voerlieden*; *Molenaars* en *hunne Knechts*; voorts *alle Weerbaren*, *voor wien Heeren- en Redentiegeld betaald moest worden*; en die zich echter allerwegen in de Wapenen vertoonden, zagen zich van dien last ontheven, en daarentegen eenvoudige Landlieden, die zich van den vroegen morgen tot den laten avond, met het beploegen en bebouwen van hunnen grond, of met het plegen van hun Vee onledig hielden, en van geen *Grondwettig Herſtel* of gemis van Vrijheden en Voorrechten wisten, moesten zich daar aan onderwerpen! Wie gevoelt het ongerijmde van zulk eenen handel niet?

minder nadeelen veroorzaaken zoude, en dat zij zich als ijveraars voor dat werk kenbaar maakten, dan was het niet zonder grond, toen men aanmerkte, dat zoo het Vaderland in zulk een groot gevaar was als men algemeen beweerde, het ook de plicht van den Souverain ware, om geene uitzonderingen te maaken, door ſommige Clasſen der Ingezetenen van de Wapening vrij te ſtellen, en anderen daartoe te noodzaaken. Het beſchermen van Haardſteden en Altaaren tegen buitenlandsch geweld, zonder genoodzaakt te zijn dezelve immer te moeten verlaten (tot welk oogmerk dien maatregul gezegd werd alleen te moeten dienen,) was naar hun gevoelen elks plicht, en wanneer dien nood werkelijk aanwezig was, behoorde niemand van de volbrenging deszelven verſchoond te blijven. Dan, daar dien nood nog niet aanwezig was, en het uit veler handelingen en gezegden duidelijk bleek, dat men met de Wapening eene geheel andere bedoeling hadt, zoo maakte dit de tegenſtand grooter, en bij het aanwenden van dwangmiddelen, ook de uitzichten voor gevaarlijke opſchuddingen dies te zekerder. Trouwens, dit laatſte bleef niet lang agter, toen de Landlieden door

de

Schouten en Gerechten der Hollandſche Dorpen in Kerken of Rechthuizen opgeroepen zijnde, hunnen afkeer van dat alles blijken lieten, en zich zoo min aan de Loting als aan de Wapening onderwerpen wilden. De Heer CHASTELEIN, de zoon des Leijdſchen Burgemeesters van dien naam, en Schout van het volkrijk *Leijderdorp*, zich in de Rechtkamer aldaar vervoegd hebbende, om door de inmiddels opgeroepene en bij een vergaderde Manſchappen de Loting te doen verrigten, werdt derwijze aangevallen, dat hij niet zonder gevaar het Rechthuis ontvluchte en zich naar *Leijden* begaf, de adſiſtentie van het *Vrij-corps*, aldaar ter Stede opgericht, ter demping van den Opſtand inroepende, doch daar de Leden van dat Genootſchap weigerden om aan zijne begeerte te voldoen, zoo moest hij zijn voornemen ſtaaken, en bleven de *Leijderdorpers* op dien tijd van de Loting bevrijd. *Op dien tijd*, zeggen wij: want daar de Leden van het *Leijdſche Vrij-corps*, naa verloop van eenige dagen tot het dempen der bewegingen, al mede over het werk der Loting in het Dorp *Zoeterwoude* ontſtaan, uitgenodigd werden, zoo toog een groot gedeelte van hetzelve gewa-

pend derwaard, het welk zulk een ſchrik en verbazing onder de boeren verwekte, dat zij zich, hunnes ondanks, aan de Loting onderwierpen: een dwangmiddel, waar door, wel is waar, de rust ſchijnbaar herſteld wierd, doch dat de bron des ongenoegens aldaar, en op de omliggende Dorpen niet wegnam, maar ſlechts voor een poos opſtopte, om daarnaa met verdubbelde woede uit te barsten, zoo als de ondervinding weldraa ook in andere gedeeltens van het Gewest duidelijk leerde, toen de Regeeringsleden van verſcheidene Steden, in navolging van die der Stad *Leijden*, niet alleen aanzagen, dat de *Vrij-corporisten* huner Steden naar de in beweging zijnde nabijgelegene Dorpen gewapend uittrokken; maar dezen ook daartoe verzogten, en bij hunne terugkomst met de uitbundigſte dankbetuigingen voor hunnen betoonden moed en ijver, ter bevoordering van de *Algemeene Wapening*, en het zoogenaamd *Grondwetting herſtellen der Conſtitutie*, op de openlijkſte wijze vereerden, een gedrag waar door de *Vrij-corporisten* langs hoe ſtouter en trotſcher jegens hunne Overheden en Medeburgeren werden gemaakt; dat vele Dorpelingen tot het bieden van tegenſtand,

gepaard met Perſoneele beledigingen aan ſommige ijveraars, en het verſtooren der *Vrijcorporisten* in hunne Wapenoeffeningen vervoerde, en dat allerwegen Tooneelen van Onrust en Verwarring deedt ontſtaan, die de harten van alle opregte beminnaars van het Vaderland met angst en ſchrik vervulden, zoo dikwijls zij zagen, hoe het onſchuldigſte bewijs van verkleefdheid aan de CONSTITUTIE en den STADHOUDER; en de geringſte blijk van afkeer voor het navolgen van vele nieuwigheden, als een oproerig en misdadig bedrijf aangemerkt, en bij de Regeeringsleden der Steden van dat gewigt geöordeeld werdt, dat zij de *Gewapende Genootſchappers* derwaards heenen zonden, met last om de rust te herſtellen, de Loting te doen uitvoeren, en voorts de Landlieden tot de Wapening te noodzaaken. Nergens ging dit in *Holland* echter zoo woest en hevig toe, dan in den omtrek der Steden *Schoonhoven*, *Vianen*, *Gorinchem* en *Dordrecht*, en wel bijzonder op de Dorpen *Hoornaar*, *Goudriaan*, *Gouderak*, *Moerkapelle*, *Sliedrecht*, *Noordeloos*, *Giezendam*, &c. alwaar de In- en Opgezetenen zich niet alleen tegen de *Loting* en de *Wapening* verzetteden, maar ook boven-

dien ten blijke van hunnen afkeer van dat werk, zulks niet dulden wilden van hunne andersdenkende Mede-ingezetenen die zich tot het oeffenen in den Wapenhandel gewillig toonden, en daar mede op zekere bepaalde tijden en plaatſen zich onledig hielden, hun daarin op eene woeste en geweldige wijze verſtorende, door welk bedrijf op ſommige Dorpen zulke opſchuddingen ontſtonden, dat de Regeeringen der zoo ſtraks genoemde ſteden noodzaaklijk keurden, om tot demping van dezelven, en ter doordrijving van de Loting, de hulp van de Gewapende Vrij-corporisten hunner Steden in te roepen, die alsdan weldraa in hunne Monteering uitgedoscht, en voorzien van Kruit en Lood, onder het aanheffen van een lustig Krijgsmuzijk, naar de in opſtand geraakt zijnde Dorpen den Marsch aannamen: dan, daar zij veelal de Landlieden bij hunne aankomst uit een gegaan en aan hunne bedrijven bezig vonden, zoo bepaalden zich hunne werkzaamheden op de meeste plaatſen voornamelijk tot het inhalen van de uitgeſtokene Oranjevlaggen, en het doen afleggen van alle Oranjetekenen, waar mede zich ſommigen vertoonden om hunne verkleefdheid aan den

STAD-

STADHOUDER te doen blijken, in tegenoverſtelling van zoo vele anderen, die dag op dag hunnen haat en afkeer tegen dien Vorst openlijk blijken lieten, naar welke verrichtingen de Genootſchappers, bij hunne terugkomst, even als hadden zij de grootſte heldendaden ter handhaving van de Vrijheid en Veiligheid des Vaderlands uitgeoëffend, door plechtſtatige Commisſiën, gekozen uit de Regeeringsleden hunner Steden verwelkoomd, en voor hunnen betoonden moed bedankt werden, met dringende aanſporingen, om in het vervolg met dien zelfden ijver voort te vaaren, terwijl het niet ontbrak aan Couranttiers en andere Bladſchrijveren, die de Natie bij aanhoudendheid verzekerden, dat het werk der Loting, en het oeffenen in den Wapenhandel, ook in andere Gewesten den algemeenen bijval des Volks ondervinden mogt. Dan, hoe ſtout en ferm dit dag op dag als eene zekere waarheid wierdt opgedischt, de ervaring leerde echter weldraa het tegendeel, daar uit alle Gewesten de tijdingen binnenliepen, dat het werk der *Burgerwapening*, bij verre weg het grootſte deel der In- en opgezetenen, den geduchtſten tegenſtand ontmoette, en het doordrijven van de-

zelve allerwegen de zorgelijkſte bewegingen veroorzaakte. De meerderheid der *Staaten van Gelderland*, mogten op den Landdag die in maand *November* des Jaars 1784 gehouden wierd, op den voorgang van *Holland* tot dien maatregel toetreden, en bij een Staatsbeſluit vaſtſtellen, dat 'er door het *Hof Provinciaal* eene aanſchrijving aan alle Hoofdofficieren in de Steden en Heerlijkheden zoude afgezonden worden, met laſt, om binnen 14 dagen behoorlijke Lijſten in te zenden van alle weerbare Manſchappen van 14 tot 50 Jaaren oud, ten einde dezelven in de Wapenen te brengen, ten koſte, of liever bij wijze van voorſchot van de Kwartieren waar onder zij behoorden; maar het ééne kwam zoo min als het andere tot ſtand, om dat de meeſte Ingezetenen zich daar tegen verklaarden, en ondanks beloften en bedreigingen zich aan dien laſt niet onderwerpen wilden, waar door het aanhoudend exerceeren en paradeeren zich alleen tot de Leden der Vrijcorpſen en Gewapende Genootſchappen, op zekere tijden en pláatſen, bepalen bleef, en derhalven in geenen deele aan het bedoelde oogmerk beantwoordde. In de Provincie *Utrecht*, alwaar het meerderdeel der

Staats-

Staatsleden almede het voetſpoor van *Holland* door de Ingezetenen betreden wilden hebben, vondt het werk geen minder tegenſtand onder de Landlieden, daar zij volſtrekt ongezind bleven om de Wapenen op te vatten, en in 't minst geen geloof hechten wilden aan de verzekeringen die men hun deed, namelijk: *dat dit alles geſchiedde tot verdediging van hunne Eer, hun Leven en Bezittingen;* vermits zij daarbij te gelijken tijd het Voorſtel ontdekten, *dat de Gewapende Landlieden in tijd van nood zich zouden moeten begeven werwaards de Staaten hun gelasten heen te trekken, derwijze, dat zij, (des noods) zelfs buiten hunne Districten zouden dienen, met, en onder bedekking van de Militaire Corpſen, ter bezetting van de Wegen Dijken en Toegangen van het Gewest.* Een Voorſtel, waarin niet alleen de *Landlieden*, maar ook de *Bewoneren der Stichtſche Steden*, zoo veel gevaar voor hunne Perſonen Huisgezinnen en Bezittingen ſtelden, dat het geheele getal der genen die zich over de gantſche uitgeſtrektſtrektheid van de *Provincie Utrecht* tot de Wapening lieten opſchrijven, niet meerder dan ruim 1300 Perſonen beliep, waar onder

zeer

velen te tellen waren, die, wanneer zij hunne vrije keuze hadden kunnen volgen, zich daar toe nimmer zouden hebben aangemeld.

Ging het werk in de twee zoo evengenoemde Gewesten, ondanks de medewerking der Regeerings-collegiën, den ſlakkengang; bepaalde de meerderheid der Ingezenen aldaar zich alleen tot het niet compareeren ter plaatſe alwaar de opſchrijving geſchieden moest; in de Provincie *Overijſſel* gingen de Landlieden van het *Kerſpel den Ham* nog een ſtap verder, door in een Adres aan de Staaten gericht, niet alleen hunnen tegenſtand te doen blijken, maar ook de ſchadelijkheid der Opſchrijving en deszelfs bedoeling en gevolgen te demonſtreeren, met aanwijzing van de onwaarheid der verzekeringen van eenige weinigen, die in blaauwe boekjes en andere Pamfletten openlijk beweerden, *dat de Stem des Overijſſelſchen Volks zich vóór dien Maatregel verklaarde.* Het Stuk dat wij op het oog hebben, is te zeer geſchikt, om de geest van dien tijd, en de onberekenbaare nadeelen van deze algemeene Wapening ten platten Lande aan onze Lezeren te doen kennen, dan dat wij 'er alhier niet eenige trekken uit zouden overneemen, uit wel-

welken de valschheid van het voorwendsel, (*dat die Wapening bij de* UNIE *bepaald was, en nu uit kracht van die Grondwet moest opgevolgd worden*,) middagklaar bewezen werdt, daar de Requestranten zich onder anderen in substantie aldus hooren lieten: „ Dat zij sints eenigen tijd wel hadden ver- „ nomen, dat eenige Lieden die zich voor „ zoogenaamde Volksverdedigers uitgaven, „ zich toelegden op het uitvinden van nieuwe „ Projecten, om daar uit voor zich eenige „ voordeelen en eenen grooten naam te „ verwerven, en die ter bereiking van dit „ hun oogmerk, zich bedienden van blaauwe „ Boekjes, of van eene zoogenaamde Volks- „ stemme (schoon dezelve hoofdzaaklijk be- „ stond uit weinig Lieden die men Acten „ deedt tekenen, waar van zij den inhoud „ niet kenden,) niettegenstaande eene groote „ menigte bekwaame en bedaarde Lieden die „ van een geheel ander sentiment waren, „ daar over niet gekend, en tevens door „ die zoogenaamde Volksverdedigers als Land- „ verraders afgeschilderd werden; doch dat „ zij Requestranten, (die mede tot het Volk „ des Lands behoorden) echter vermeenden, „ dat men zonder haar, die het grootste deel

„ des

„ des Volks uitmaakten, zoodanige Volks-
„ ſtem niet mogt voorwenden, zonder de
„ waarheid te kort te doen; en dat zij,
„ ziende dat de criſis daar was, als nu ver-
„ meend hadden aan de Staaten te moeten
„ voordragen: dat het *Hun Ed. Mog.* be-
„ kend was, dat het *Platte Land* tot ſup-
„ port van 's Lands Gemeene middelen aan-
„ merkelijke Sommen moest opbrengen: dat
„ zou een Boer zijne Lasten op den be-
„ hoorlijken tijd betalen, en zijn Gezin on-
„ derhouden, hij geen tijd durfde te laaten
„ verloren gaan, en dat de ondervinding
„ van veele Jaaren hadt doen zien, hoe
„ bezwaarlijk het viel, en hoe weinigen 'er
„ gevonden wierden, die hunne Lasten op
„ den bepaalden tijd betalen konden. —
„ Is dit nu zoo, (zeggen zij) dat een Boer
„ zijnen geheelen tijd nodig heeft, om in
„ ſtaat te blijven tot het betalen zijner Lasten
„ en het onderhouden van zijn Huisgezin;
„ en is het eene zekere waarheid, dat
„ 's Lands Finantiën uit de Inkomſten van
„ het Platte Land hunnen voornaamſten ſteun
„ ontfangen en zonder dezelven niet kunnen
„ beſtaan blijven, en dat bij gebreke van
„ dien, de reguliere Militaire Macht die thans

„ op

„ op de been is noodwendig verloopen
„ moet; en dat de geprojecteerde Wape-
„ ning der Landlieden, den ſtaat des Lands
„ veel eerder verzwakken, zoo niet geheel
„ ruineeren en in verwarring brengen zal;
„ zoo vermeenden zij met grond te mogen
„ ſtaande houden, dat men haar, die de
„ Lasten in het zweet hunnes aangezichts
„ opbragten, niet kon vergen de Wapens
„ op te vatten, en zich aan een last te on-
„ derwerpen in eene Republiek, *die men*
„ *als Vrij debiteerde*, welke door de Sou-
„ verainſte Monarch van zijne Onderdanen
„ niet gevoorderd wierd."

„ Het was wel zoo, dat bij de geboorte
„ van dit Gemeenebest beſloten was, dat
„ de Landlieden zich in den Wapenhandel
„ zouden moeten oeffenen; maar het was
„ niet minder waar en algemeen bekend,
„ dat de wijze Voorvaderen, naderhand over-
„ wegende hoe noodzaaklijk de Landbouw
„ tot onderſteuning en foutiën van 's Lands
„ Finantiën was, dien maatregel als onuit-
„ voerlijk beſchouwd, en daarom agterwege
„ gelaten, en nimmer in train gebragt had-
„ den. Trouwens (zeggen zij) wanneer men
„ het geheele ſtuk der Wapenoeffening van

„ den

„ den Landman in zijne naaktheid, gefteld-
„ heid, en in deszelfs gevolgen beſchouwd,
„ dan zal men bevinden, dat het Project
„ niet alleen van geen nut voor het Land
„ zijn kan; maar dat hetzelve ook onver-
„ mijdelijk eene grootere en ſpoedigere ruïne
„ zal te wege brengen, dan de gevreesde
„ ruïne die men daar door zoekt afteкeeren,
„ immer zijn kan, en wel om deze navol-
„ gende redenen. *Voor eerst:* om dat, ge-
„ lijk het Militaire Wezen aan Ingezetenen
„ die een ander beroep hebben in het ge-
„ heel niet voegt, zulks nog veel minder
„ voor een Landman geſchikt is, die, zal
„ hij zijne zaaken naar behooren waarnee-
„ men, zijn tijd daartoe dubbel nodig heeft.
„ En offchoon velen de Wapenen thans als
„ een ſpel aanzien, zoo zal de uitkomst
„ rasch leeren, hoe zeer hunne Finantiën
„ daar door zullen ten agteren raaken. *Ten*
„ *tweeden:* leerde de natuur der zaake, dat
„ zoo een Landman zijn Ploeg en Land
„ verliet om de Wapenen te voeren, niet
„ alleen zijn Land onbebouwd moest blij-
„ ven liggen; maar dat het hem ſpoedig aan
„ Knechts mangelen zoude, dewijl dezen
„ zich alomme rondelijk verklaarden, zich

„ wel

„ wel tot het verrigten van Boerenwerk,
„ maar geenſints om als Soldaaten te die-
„ nen verbonden te hebben, en daarom
„ zulks ook niet wilden doen. Hier kwam
„ in de *Derde plaats* bij: dat de Staaten
„ moesten begrijpen, dat het *op de been*
„ *brengen van Gewapende Landlieden* niet
„ genoegzaam was om het bedreigd gevaar
„ aftekeeren, maar dat zij ook moesten be-
„ dagt zijn *op middelen om die Manſchap-*
„ *pen op de been te houden*, vermits het
„ zeker te voorzien was, dat zij bij gebrek
„ van onderhoud weldraa verloopen, en
„ zich van den dienst onttrekken zouden.
„ Men moest geene miraculen verwachten,
„ of denken, dat het de Gewapende Boeren,
„ even als de Israëliten in hunne 40 jaarige
„ reize door de Woestijne vergaan zoude, dat
„ 'er Manna uit den Hemel tot hun voedſel
„ zoude regenen, of dat hunne Klederen
„ en Schoenen niet verſlijten zouden. Voor
„ dat alles moest gezorgd worden, en wan-
„ neer de Mannen en Vaders van hunne
„ kostwinningen ontzet waren, van waar
„ anders dan uit 's Lands Kas, zouden zij en
„ hunne Vrouwen en Kinderen het onder-
„ houd en hunne Klederen bekomen? Ein-

„ delijk in de *Vierde plaats*, moesten zij
„ aan de Staaten in overweging geeven, hoe
„ zij, in geval die algemeene Wapening tot
„ ſtand komen mogt, te verwagten hadden;
„ dat in cas van overheering, de Gewapen-
„ de Landlieden, of over de kling zoûden
„ moeten ſpringen, of aan eene Krijgsge-
„ vangenſchap in een vreemd Land zouden
„ blootgeſteld worden, in welk laatſte geval
„ boven alle dingen voor hun onderhoud in
„ een vreemd Land behoorlijke zorg moest
„ gedragen worden &c. &c. Om alle welke
„ redenen zij ten ſlotte verzochten: dat de
„ *Staaten* de Geprojecteerde Wapening der
„ *Landlieden* zouden afkeuren, en inmid-
„ dels naar betere en geſchiktere middelen
„ omzien, waar toe zij, door het opbren-
„ gen hunner Lasten, zoo veel mogelijk,
„ volgaarne wilden blijven contribuëeren.
„ Doch zoo wanneer de Staaten naa dit
„ alles, tot de Algemeene Wapening der
„ Landlieden onverhoopteljk mogten beſlui-
„ ten, en van hun Supplianten afvergen,
„ om in hun eigen verderf te loopen, zoo
„ moesten zij, door den hoogen nood ge-
„ dwongen, met alle eerbied voordragen,
„ dat het Project, 't welk als een ſoort

„ van

„ van ziekte het geheele Vaderland door-
„ liep, aan hun voorkwam niet anders te
„ zijn, dan een middel om alle beleid in
„ wanhoop te doen verkeeren, en dat zoo
„ wanneer de nood des Lands zoo groot
„ geworden, en het water zoo hoog bo-
„ ven de lippen gerezen was, dat de ge-
„ meene zaak door zulk een wanhoopig mid-
„ del zou moeten gered en geholpen wor-
„ den, als dan onfeilbaar ook alles reeds
„ onherſtelbaar verloren zoude zijn. Verkla-
„ rende zij al verder: dat zij niet begeerden
„ op de ſlagtbank gebragt te worden, of
„ hunne Vrouwen en Kinderen door gebrek
„ te zien omkomen. Dat het, in geval
„ van dwang, hunnes oordeels, een gering
„ voordeel voor hen zoude zijn, te woo-
„ nen in eene Republiek, waarin men van
„ niets dan van Vrijheid en Privilegiën ſprak,
„ en waarin men Zegetekens oprichte we-
„ gens de afſchaffing der Drostendienſten,
„ en echter als nu de Ingezetenen met een
„ last van Wapenen belasten wilde, die hun
„ geheel ruineeren zoude, en waarbij geene
„ Drostendienſten te vergelijken waren. —
„ Om alle welke redenen zij ten ſlotte betuig-

„ den, dat zij tot dien maatregel nimmer „ konden of zouden overgaan. &c. &c."

Dat dit laatſte geene bedreiging, maar den Landlieden regt ernst ware, leerde de ondervinding op de kennelijkſte wijze: want niettegenſtaande de Staaten, naa verloop van eenige dagen, door het afkondigen eener *Notificatie*, de bezwaarde Landlieden poogden, gerust te ſtellen, door hun te verzekeren, *dat de Wapening geene andere bedoeling had, dan hun in de gelegenheid te ſtellen, om hunne Perſonen en Bezittingen tegen de gevreesde geweldenarijen der Keizerlijke of andere Vreemde Troupen te verdedigen, en dat zij nimmer buiten de Provincie zouden behoeven te dienen;* zoo bleven zij op den duur weigeren, om zich te laten opſchrijven, en dus kreeg dat werk in *Overijſſel* even zoo min als in de overige Gewesten des Vaderlands, het volle beſlag, 't welk veroorzaakte dat het geheele Plan van eene *Algemeene Burgerwapening*, ſlechts op het oprichten van *Vrijwillige Exercitie-genootſchappen, geheel afgeſcheiden van de Wettige Schutterijen in de Steden*, en ook op ſommige Dorpen neêrkwam, waar door de Landlieden van dien last bevrijd, en van de

door

door hun in 't midden gebragte bezwaren ontheven bleven, waar toe niet weinig medewerkte het treffen van eenen Vrede met Keizer JOZEPHUS, grootdeels tot ſtand gebragt door den invloed en medewerking des Franſchen Cabinets geduurende den loop des volgenden Jaars 1785, waar van wij alhier (zonder ons angſtvallig aan de Tijd-orde te bepalen) den loop der daar over gehoudene voornaamſte Onderhandelingen kortelijk vermelden zullen.

Herinnert men zich het geene wij hier voren verhaald hebben, aangaande des Keizers gedrag jegens de Republiek gehouden, ten tijde dat hij met zijne onrechtvaardige eisſchen ten laste van dezelve voor den dag kwam, dan weeten wij, dat Hij, zijn oor ſluitende voor alle aanbiedingen der Staaten tot eene minnelijke ſchikking ter opruiming der gerezene geſchillen, eene houding aannam, als wilde Hij door eene gedugte Oorlogsmacht de weêrloze Republiek in weinig dagen overſtroomen, en dus doende, *H. H. Mog.* dwingen om zijne eisſchen in te willigen: en verder, dat dit willekeurig gedrag des Keizers door de voornaamſte Voorſtanders van eene zoogenaamde *Grondwettige Herſtelling*

zonder eenige noodzaaklijkheid, als een middel te baate genomen werd, om de *Algemeene Burgerwapening*, zoo in de Steden, als ten platten Lande, ware het mogelijk, tot ſtand te brengen. Dat wij dus ſprekende niets anders dan de zuivere waarheid zeggen; dat JOZEPHUS geen oogmerk hadt om de Republiek met een Leger te overſtroomen; en dat derhalven de noodzaaklijkheid eener Algemeene Wapening wegviel, zal middagklaar blijken uit den loop der Onderhangen, die onder de bemiddeling van het Franſche Cabinet te *Weenen* aangevangen; en te *Parijs* zeer traaglijk voortgezet werden, uit hoofde van de harde Voorwaarden, die den *Grave* DE MERÇIJ, des Keizers Gezant te *Parijs*, bij wijze van nadere openingen tot eene bemiddeling, van de Republiek voorderde, niet minder bevattende dan deze navolgende voorſlagen en eisſchen: als,

„ 1. Dat de Keizer zou afzien van zijne onbe-
„ twistbare Rechten op de Stad en ſterkten
„ van *Maastricht*, mits tegen betaling, aan
„ der Staten zijde, van een Losprijs van niet
„ minder dan *Twaalf Millioenen Guldens* ten
„ behoeve van Zijne Keizerlijke Majeſteit.
„ 2. Erkenning van zijn recht op het *Graaf-*
„ *ſchap*

„ *ſchap Vroenhoeve* en het *Land van Over-*
„ *maaze*, door de Republiek bezeten wor-
„ dende. 3. Bepaling van de *Grenzen van*
„ *Vlaanderen* door wederzijdſche Commis-
„ ſariaſen, volgens het Tractaat van 1664.
„ 4. Afſtand van alle plaatſen door de Re-
„ publiek bezeten en dienstbaar gekeurt wor-
„ dende om Innundatiën te formeeren, en dat
„ de Onderdaanen ſchadeloos geſteld wer-
„ den voor de reeds geformeerde Onderwa-
„ terzettingen. 5. Erkentenis aan de zijde
„ van *H. H. Mog.* van Z. M. volſtrekte
„ onafhankelijke Souverainiteit over het ge-
„ heele gedeelte der *Schelde*, van *Antwer-*
„ *pen* af tot aan het einde van het *Land*
„ *van Saftingen*, met opheffing van alle
„ Rechten en Tollen waar door de Vaart
„ op de *Schelde* eenigſints belemmerd konde
„ worden. 6. De dadelijke en onverwijlde
„ ſlegting van de Forten de *Kruisſchans* en
„ *Fredrik Hendrik*. 7. De oogenblikkelijke
„ ontruiming van de Forten *Lillo* en *Lief-*
„ *kenshoek*. En eindelijk 8. en 9. het aan-
„ gaan van minnelijke ſchikkingen ter Li-
„ quidatie van de bevorens wederzijdsch op-
„ gegevene Prætenſien." Eiſchen en voor-
deringen, die door de Staatſche Gevolmag-

tigden zoo onredelijk en overdreven geoordeeld werden, dat zij zich niet bevoegd rekenden om over dezelven in Onderhandeling te treden, noodzaaklijk keurende, dit alles ter kennis van *H. H. Mog.* te brengen, en inmiddels aan den *Grave* DE VERGENNES, met wiens medekennis en goedkeuring die eisfchen gedaan waren, te verklaren, „ *dat* „ *zij wel verre waren, van eenige moreele* „ *verzekeringen te kunnen geeven, dat des* „ *Keizers voorſlagen bij H. H. Mog. zou-* „ *den worden aangenomen, zij integendeel* „ *dezelven als zeer bezwarend en onrecht-* „ *matig vonden, en zoo wel van de billijk-* „ *heid en rechtmatigheid van zijne Aller-* „ *chriſtelijkſte Majeſteit, als van zijne* „ *Vriendſchap voor de Republiek meenden* „ *te mogen verwachten, dat Z. M. dezel-* „ *ven ook alzoo beſchouwen zoude, en zijnen* „ *invloed bij* JOZEPHUS *te willen aanwenden* „ *om dezen tot het voorderen en inwilligen* „ *van redelijker Voorwaarden over te ha-* „ *len.*"

Dan, hoe gegrond dit oordeel der Gemachtigden over des Keizers eisfchen ook weezen mogt, en hoe zeer zij vertrouwden, dat niet alleen hunne Zenders, maar ook Koning

LO-

LODEWIJK DE XVI, (of liever zijne Staatsdienaars,) dezelven uit even dat zelfde oogpunt beſchouwen, en als onaannemelijk van de hand wijzen zouden; de ondervinding leerde echter weldraa, dat men zoo in den *Haage*, (immers bij de meerderheid der Bondgenooten) als ook te *Parijs*, het voorgeſlagene wel zeer aanneemlijk keurde, dewijl ter Vergadering van *H. H. Mog.*, ingevolge de uitgebragte Adviſen van de afgevaardigden der Provinciën *Holland*, *Utrecht*, *Overijſſel* en *Stad-en-Lande*, het beſluit genomen wierdt, dat de Gezanten aan den *Minister* DE VERGENNES zouden verklaren: dat aan den Keizerlijken Gezant *Grave* VAN MERÇIJ verzekerd kon worden, „ *dat H. H. Mog. bereid waren, om te vergoeden de ſchadens door de overſtromingen veroorzaakt, en dat zij de Prætenſiën over en weder opgegeven voor vereffend hielden.* Wijders, *dat zij niet alleen bereid waren tot het betalen eener convenabele ſom, tot extinctie van des Keizers Prætenſien op Maastricht, het Graafſchap Vroonhoeve, en het Land van Overmaaze; maar ook om aftezien van het bepaalde omtrent de Limiten in Vlaanderen in* 1715 *en* 1717. *Dat zij conſenteerden*

„ *in het doen ſlegten of ontruimen van de*
„ *Forten de Kruisſchans, Fredrik Hendrik,*
„ *Lillo en Liefkenshoek. Dat zij de Sou-*
„ *verainiteit over de Schelde van Antwer-*
„ *pen af tot aan het Land van Saaftingen*
„ *toe, aan Z. K. M. toekenden, volgens de*
„ *daar van geformeerde Kaart, met renun-*
„ *ciatie van het door hun uitgeoefend recht*
„ *van al zulke viſitatiën en heffingen van*
„ *Rechten, als ſints* 1648 *in traln waren*
„ *gebragt, om de vrije Vaart op de Schelde*
„ *voor de Onderdanen van Z. M. te be-*
„ *lemmeren: en die van de Ingezetenen*
„ *dezer Landen te bevoorderen.* Al verder:
„ *dat zij gezind waren, om onder bemid-*
„ *deling van Frankrijk, het uitwateren van*
„ *des Keizers Landen in Vlaanderen en aan*
„ *de Maaze te regelen, op eene wijze, waar*
„ *door alle gevaar van overſtromingen door*
„ *Innundatiën weggenomen zoude worden:* en
„ eindelijk, *dat zij, in de veronderſtelling*
„ *zijnde, door dit alles aan het oogwerk*
„ *des Keizers voldaan te hebben, ook als*
„ *nu vertrouwden, dat er geen meerdere Trou-*
„ *pen aanrukken zouden, en dat zij, ten blijke*
„ *van hunne Vredelievende gezinningen, ten*
„ *ſpoedigſten twee Afgevaardigden uit hun*
„ *mid-*

„ *midden benoemen en naar Weenen zenden*
„ *zouden, voorzien met de nodige Volmacht,*
„ *om gezamentlijk met de Gezanten te Pa-*
„ *rije en den Grave* DE MERCIJ, *onder het*
„ *oog van den Minister* DE VERGENNES, *op*
„ *den hovengemelden voet eene formeele Con-*
„ *ventie te ſluiten, en een einde aan den*
„ *gerezenen twist te maaken.*" Een beſluit, waar tegen zich de Afgevaardigden van *Gelderland*, *Zeeland* en *Vriesland*, nadrukkelijk door Tegenverklaringen hooren lieten, doch dat echter door die van de vier overige Gewesten werd doorgedrongen, in verwachting, dat zij zich dan wel ſpoedig van den gevreesden Land-oorlog zouden ontheven zien: doch toen het naa de aankomst der buitengewone Staatſche Gezanten aan het Weener Hof in *Parijs*, (zijnde de Heeren VAN WASSENAAR en VAN LEIJDEN,) op een Onderhandelen ging, deden er zich van verſcheidene kanten zulke gewichtige zwarigheden op, dat de handeling eenen geruimen tijd ſtille ſtond, zoo dat bij velen van de voornaamſte ijveraars van dat werk, de opgevatte hoop op het ſpoedig treffen des Vredes geheel en al verdween; dewijl JOZEPHUS niet alleen onverzettelijk ſtaan bleef, op het voldoen

doen aan zijne eisschen ten aanziene van de bekende *Landen* en *Forten*; de *Souveraineiteit over de Schelde*; en eene Som van 12 *Millioenen* voor de Oorlogskosten; maar dat ook bovendien de Hoven van *Petersburg* en *Versailles* bij *H. H. Mog.* aandrongen om dezelve dadelijk intewilligen, vermits zij dezelven, aan des Keizers zijde, als billijk beschouwden, het welk ten gevolge hadt, dat het aanliep tot in het laatst van *September*, eer men het te *Parijs*, onder bemiddeling van DE VERGENNES, met des Keizers Gezant den Graave DE MERCIJ, over de voorlopige punten tot Vrede eens geworden was, except ééne groote zwarigheid, namelijk de hoegrootheid der Geldsomme die de Republiek aan JOZEPHUS betaalen zoude: want daar *H. H. Mog.* door hunne Gezanten deden verklaren, „ *dat zij tot het inwilligen van des* „ *Keizers eisch van 12 Millioenen niet be-* „ *sluiten konden, maar van gevoelen waren,* „ *dat een Som van vijf Millioenen meer dan* „ *genoegzaam was, om geheel Europa te over-* „ *tuigen van de Vredelievendheid der Re-* „ *publiek, en van hunne toegeefelijkheid voor* „ *Zijne Majesteit; zoo ook, dat er geene* „ *oorzaaken of redenen voorhanden waren,*

om

„ *om zulk eene groote Somme te betaalen;*
„ *en dat zulks ook bovendien met de Eer*
„ *en Waardigheid van de Republiek ſtrij-*
„ *den zoude;*" zoo bleef DE MERÇIJ daarop derwijze onverzettelijk aandringen, dat bij alle doorzichtigen het tijdſtip onvermijdelijk ſcheen, waarin de Onderhandelingen zouden afgebroken worden; doch hierin werd door DE VERGENNES voorzien, door uit naam van den Koning zijn Meester te verklaren, *dat Hoogstdezelve de Voldoening der Millioenen in verſchil voor de Republiek op zich neemen zoude*, door welken maatregel het groote ſtruikelblok tot bevoordering van den lang-gewenschten en zoo zeer begeerden Vrede eerlange werd opgeruimd, tot geen geringe vermeerdering van *Vrankrijks* invloed, zoo op de Leden des Algemeenen Beſtnurs, als op de gemoederen van veele duizenden der Ingezetenen hier te Lande. De Algemeene Staaten naauwlijks kennis gekregen hebbende van des Konings aanbod, werden derwijze met gevoelens van dankbaarheid en hoogachting voor LODEWIJK DE XVI doordrongen, dat zij op den 17 *October*, door het toezenden eener Reſolutie op dien dag genomen, aan hunne Gezanten te

Pa-

Parijs in last geven, om zich bij DE VERGENNES te vervoegen, en naa aan dien Minister, voor zijnen betoonden IJver en goede Directie hunnen warmſten dank betuigd te hebben, in gepaste termen voor te dragen: „ Dat *H. H. Mog.* als een bijzonder kenmerk van *Z.* M. edelmoedige en menschlievende gezinningen hadden opgemerkt, „ Hoogstdeszelfs voorſlag, *om tot behoud van den Vrede*, die door de weigering „ van den *Graave* DE MERÇIJ, om aan gemodereerde Voorſlagen het oor te leenen, ſtondt te worden afgebroken, het „ bewuste excedent boven de laatſte Inſtructiën van de Staatſche Ministers gefixeerd, voor Hoogstdeszelfs Rekening te „ neemen. — Dat Zij, naa zoo veele *Sacrifices voor het behoud van den Vrede* „ reeds te hebben aangeboden, het voor „ hunne Ingezetenen niet zouden hebben „ kunnen verantwoorden, dezelven met nog „ eene zoo notabele meerdere Geldſomme, „ als zij reeds hadden aangeboden verder „ te bezwaren. Dat *H. H. Mog.* derhalven „ de gemelde bereidwilligheid van *Z.* M. „ conſidereerden, als eene ſinguliere proeve „ van Hoogstdeszelfs liefde voor de conſer-

„ va-

„ vatie van de Vrede van Europa, zoo wel
„ als voor de verzekerdheid en het welvaa-
„ ren van den Staat, en over zulks bereid
„ waren om hetzelve te acçepteeren, ten
„ einde alzoo door deze edelmoedige con-
„ currentie van Z. M. in ſtaat geſteld te
„ worden om den Vrede te helpen conſer-
„ veeren, en van alle verdere onaangenaame
„ Discuſſiën met Zijne Keizerlijke Majeſteit,
„ door de aanneeming en ratificatie der
„ Præliminairen, *hoe eenmaal dezelven dan*
„ *ook voor de Republiek zijn mogten*, een
„ einde te maaken. &c." Eene verklaring waar door aan het werk des Vredes eene wending bezorgd werd, overeenkomſtig de inzichten der Hoven van *Weenen*, *Verſailles*, en *Petersburg*, maar die hier te Lande uit zeer verſchillende oogpunten beſchouwd en beoordeeld wierd, zoodraa dezelve aan het daglicht kwam.

„ *Wijdverſchillend* (zegt den *Vervolger*
„ *op* WAGENAAR) *waren de oordeelvellingen*
„ *der Landzaaten over de Præliminairen*:"
daar verder bijvoegende: „ *niemand ontken-*
„ *de dat zij vernederend waren, en dat*
„ *het aaaneemen of verwerpen wederzijdsch*
„ *met hevigheid gedreven, en de Bewerkers*
„ *ge-*

„ *geprezen of gelaakt werden.*" Trouwens hoe kon dat ook anders, wanneer men den inwendigen toeſtand des Vaderlands; de tegenſtrijdige gevoelens der twee Partijen waar in de Ingezetenen verdeeld waren; en de Artijkelen zelve in overweging neemt? Intusſchen rijst hier de groote Vraag: „ *Wie* „ *van die twee Partijen hadt hier de waar-* „ *heid en het recht aan hare zijde?*" Of zij die van begrip waren, *dat het altoos gevaarlijk was, om de beſchikking over 's Lands dierbaarſte belangen in handen van een of meerder vreemde Staatsministers toe te vertrouwen, en van dezen de redding van den Staat uit derzelver netelige toeſtand, alleen ter bereiking van geheime oogmerken, als een gunstbewijs aftewachten;* dan wel de zodanigen, *die het in allen gevalle veel veiliger, en meer overeenkomende met alle gezonde denkbeelden van 's Lands Vrijheid en Onafhangelijkheid keurden, dat 's Lands Hooge Machten, zoo als in vroeger dagen, ook nu, verwijderd van allen vreemden invloed zoodanige cordaate beſluiten namen, als in hunnen aart geſchikt waren, om het Vaderland gevreesd voor Vijanden, en geeerd en ontzien bij vrienden te maaken,* zoo

als

als de meerderheid der Leden van drie protesteerende Gewesten zoo nadrukkelijk beweerden, toen zij hunnen afkeer over het inwilligen van des Keizers eischen, en over het gehoor geven aan de dringende begeerte der Hoven van *Petersburg* en *Versailles* blijken lieten, door te verklaren: *dat het veel verkiesselijker ware, om met vereenigde krachten des Keizers Legerbenden van het overweldigd Territoir te verwijderen, dan lafhartig toe te stemmen in zijne overdrevene en onrechtvaardige eischen, of gehoor te geven aan den raad van vreemde Staatsministers, die veel meer het bevorderen van de Staatkundige inzichten van hunne Hoven, dan de behartiging van de ware belangen der Republiek op het ooge hadden;* en van hier, dat de Staaten van *Gelderland*, *Zeeland* en *Vriesland*, in tegenoverstelling van die der andere Gewesten die zich voor het inwilligen van des Keizers eischen verklaarden, het gedrag van het Fransche Hof, in het bevoorderen van die eischen verfoeiden, en onbestaanbaar keurden met de betuigingen, die den Minister DE VERGENNES zoo bij herhaling op de plechtigste wijze hadt te kennen gegeven. Van hier, dat zij

volſtrekt bleven weigeren, om hunne toeſtemming tot het ratificeeren der overgezondene Vredes-artijkelen te geven, met verklaring, „ *dat zij niet dan met de grootſte* „ *verbazing gezien hadden, de harde en* „ *vernederende voorwaarden en opofferingen* „ *van de Republiek gevoorderd, en eindelijk* „ *nog vermeerderd door het zenden van Af-* „ *vaardigden naar Weenen. Dat men zelfs* „ *de ſchadeloosſtelling van wegen het Land* „ *van Dalhem, en andere verliezen, der-* „ *wijze hadt onbepaald gelaten, dat zulks* „ *alleen naa het eindigen eenes ongelukkig* „ *gevoerden Oorlogs, waarbij de Republiek* „ *haare Eer en Waardigheid verloren zag,* „ *had kunnen plaats hebben, weshalven zij* „ *de Ratificatie der Præliminairen overlie-* „ *ten voor rekening van die Gewesten welke* „ *de laatſte Inſtructiën voor de Ambaſſa-* „ *deurs hadden gearreſteerd.*" Een oordeel geheel verſchillend van dat der zodanigen, die niet alleen hunne goedkeuring over de Vredes-artijkelen te kennen gaven, en op de ſpoedige Ratificatie derzelver, als allerheilzaamst voor het Vaderland, aandrongen; maar ook bovendien, op het voetſpoor van CAPELLEN TOT DE MARSCH, van oordeel waren,

ren; „ *dat de Ambasſadeurs van den Staat*
„ *te Parijs zich bevindende, door H. H.*
„ *Mog. behoorden gelast te worden, om op*
„ *eene geſignaleerde wijze, de convenabele*
„ *erkentenisſe van de Republiek aan Zijne*
„ *Allerchriſtelijkſte Majeſteit, voor de ge-*
„ *daane dienſten en de bewerking des Vre-*
„ *des, te betuigen.*" &c. (*). Wij zullen,

ten

(*) Wie moet niet verbaasd ſtaan, wanneer hij dit Advis des Barons, (gegeven naa dat de Vrede voor de Republiek, door de beſtellingen van den *Graave* DE VERGENNES geregeld en bewerkt was geworden,) in vergelijking brengt met het Advis dat Hij een Jaar bevorens op den Landdag uitbragt, betrekkelijk des Keizers overdrevene eisſchen, waarbij hij zijne uiterſte verontwaardiging over het toegevend antwoord van vier Gewesten op dezelven gegeven, en de middelen die daar tegen in het werk geſteld moesten worden, onder anderen aldus te kennen gaf: „ *Edele Mogende Heeren!*
„ wanneer men bedenkt, dat de aart van 's Keizers
„ aangelegenheden zijne dreigende taal minder ge-
„ ducht voor den Stnat maakt, en dat meerder
„ fermiteit aan onze zijde alle vernedering zou
„ hebben voorgekomen, zoo moeten wij van hart-
„ zeer wegſmelten, dat zulk een *lafhartig en ſchan-*
„ *delijk toegeevend Antwoord* op des Keizers Ulti-
„ matum, op eene onbetamelijke en ſtrafbare wijze
„ door de Gecommitteerdens ter Generaliteit van
„ IV Provincien is vaſtgeſteld geworden; waarbij

ten einde onze Lezeren over de waardij der dienſten, door de vreemde Staatsdienaars in het

„ niet minder beloofd werd afteſtaan, als *een ge-*
„ *deelte van de Souverainiteit op de Schelde; vier*
„ *Forten, waar onder twee van dat belang zijn, dat*
„ *zonder het bezit derzelver, het ſluiten van de Schel-*
„ *de in veele opzichten ondoenlijk wordt: en dan nog*
„ *eenige Millioenen voor het behoud van eenen wettigen*
„ *eigendom!* en dat alles op eene wijze, dat
„ men bijna gedwongen wordt te geloven, dat die
„ Gedeputeerden in dat oogenblik, of door eene
„ ſchrik voor des Keizers eiſchen zijn gejaagd; of
„ door drijfveeren zijn beſtuurd geworden, die tot
„ heden ter onzer kennis niet zijn gekomen, en
„ waar aan de Natie echter zeer veel gelegen ligt.
„ Het is (dus vervolgde Hij) tegen onzen wil en
„ dank, dat wij ons gedwongen vinden, om ons die
„ laagheid te laaten welgevallen, en ik verklare,
„ dat was de zaak nog in haar geheel, ik mij daar
„ tegen zou verzet hebben, bij de overweging wel-
„ ke ſchromelijke gevolgen te duchten zijn, door
„ dien men een Tractaat waarop onze Onafhang-
„ lijkheid is gebouwd, heeft durven ſchenden: door
„ dien men de voorzorgen onzer Vaderen, waarbij
„ voor den luister en veiligheid des Vaderlands zoo
„ wijs gewaakt was, in eens, door eenige weinige
„ menſchen, o Tijden! o Verbastering! ziet ver-
„ ijdelen, en waar door de Republiek van dien kant
„ bij elke rupture aan invaſie blijft blootgeſteld! — Hoe
„ (vroeg Hij verder) Hoe zullen die Vertegenwoor-
„ digers des Volks, die zich dit laaten welgeval-
„ len,

het bewerken van dien Vrede *quasi* aan de Republiek bewezen, met grond te kunnen doen oor-

„ len, zich deswegens kunnen verantwoorden? Hoe „ zullen zij zich zelven gerust, en de Natie te „ vrede ſtellen, van in dezen alles gedaan te heb„ ben? en hoe zullen zij zich gedragen, in gevalle „ van morringen over het geene het Volk zoo ge„ willig opbrengt? Aan wien zal het geweten wor„ den, in gevalle het Volk zich die ſchande te „ binnen brengende, agterlijk mogt worden, om „ hunne Eigendommen ten misbruike in 's Lands „ Schatkist te ſtorten?

„ Dat wij daarom (dus eindigde Hij zijn Voor„ ſtel) Dat wij daarom de handen in een ſlaan, en „ zoo veel doenlijk eene verdere ſchande trag„ ten voor te komen! Ik ten minſten, verklaar „ hier plechtig in mijn geheel te willen blijven, in „ het al of niet toeſtaan der gevraagde *Millioenen*. — „ Zijn de Prætenſiën op *Maastricht* en de *Forten* ge„ grond, dan moet men in een Equivalent komen: zijn „ zij het niet, zoo als het mij voorkomt, dan vind „ ik mij genoodzaakt, om dezelve voor het aandeel „ van ons Gewest te weigeren. — Voorts gedraag „ ik mij aan *Uwer Ed. Mog.* betoond misnoegen „ aan de Gecommitteerde ter Generaliteit, die zich „ in het Secreet Beſoigne van *H. H. Mog.* eigener „ authoriteit, op zulk eene nimmer gebeurde, jaa „ ſtrafbaare wijze heeft te buiten gegaan, door met „ zijne ſtem, tegen den Letter zijner Inſtructie, en „ buiten voorkennis van *UEd. Mog.* het voorſchreven „ Antwoord ter Concluſie te brengen. — Ik ver-

oordeelen, door het opgeven van eenige ſtaalen, doen opmerken, tot welke opoffe-

rin-

„ trouw daarom, dat *UEd. Mog.* op efficaçieuſe
„ maatregulen zullen bedagt blijven, om Hem, ten
„ allen tijde rekenſchap van dat zijn gedrag te
„ doen geven, ten einde voor te komen, dat de
„ Souverainiteit dezer Vergadering niet verder gevi-
„ lipendeerd worde, daar de Gecommitteerdens ter
„ Generaliteit, meer dan eens, als om ſtrijd geij-
„ verd hebben, om de paalen van derzelver gede-
„ mandeerde Macht openlijk en bedektelijk te
„ overſchrijden." &c.

Wanneer men deze Cordate en Vrijheidlievende Taal des Barons over des Keizers eisſchen &c. in vergelijking brengt met zijn Advis een Jaar later over even dat zelfde Onderwerp gegeven, en door ons in den Text medegedeeld, moet men zich dan niet verbazen over de tegenſtrijdigheden en ongerijmdheden die zich in die beide Stukken opdoen? In het eerſte keurde hij des Keizers eisſchen *Onrechtvaardig*, en het toeſtaan derzelver, *Vernederend*, *Lafhartig* en *Schandelijk*: zeggende dat men daar mede *'s Lands Onafhangelijkheid; de zorg der wijze Vooronderen*, en door hun *zoo wijsſelijk gemaakte Tractaaten openlijk ſchond!* Jaa Hij keurde zelfs het gedrag der Gecommitteerde, die tot het toegeevend Antwoord op die eisſchen geconcurreerd hadt, hoogst ſtrafbaar: en nu, nu alle die eisſchen grootdeels ingewilligd waren, nu moest men zich aan de Hoofdbewerkers van dat alles erkentelijk toonen voor de uitneemende dienſten die zij aan den Staat bewezen hadden! —

Wie

ringen de Natie zich, uit vrees voor het ongenoegen der drie Hoven, genoodzaakt zag.

Na in de *twee eerste Artijkelen* gezegd te hebben, „ *dat er eene eeuwige oprechte* „ *en ſtandvastige Vrede en Vriendſchap tuſ-* „ *ſchen Z. M. en H. H. Mog. en derzelver* „ *wederzijdſche Onderdaanen zoude plaats* „ *grijpen*; en *dat het Tractaat te Munſter* „ *geſloten in den Jaare* 1648, *tot een Bazis* „ *van het tegenwoordige zoude dienen en* „ *behouden worden, in zoo verre daarin,* „ *door*

Wie kan dit vatten? Aan welk eene oorzaak moet men dit verſchil in denken en handelen toeſchrijven? Onzes inziens, aan geene andere, dan aan den aanwas des onbeperkten invloeds der vreemde Staatsministers, op veele Leden des Beſtuurs, gedurende den loop der Vredes-onderhandelingen te *Parijs*! Hadden dezen des Keizers eisſchen als onaanneemelijk van de hand gewezen en verworpen, het toegeevend Antwoord van de meerderheid der Gewesten ware zeker agterwege gebleven: maar nu DE VERGENNES en KALITSCHEFF die eisſchen als billijk beſchouwden, nu dezelven op hunnen aandrang toegeſtaan waren, nu keurde men zulks rijke Geſchenken van een Zilver Servies, Juweele Ringen, en koſtbaare Gouden doozen met Brillianten omzet, gevuld met Hollandſche Ducaten waardig, zoo als wij in het vervolg van ons Geſchiedverhaal nader opgeeven zullen.

„ *door het tegenwoordige geene verandering*
„ *zoude worden gemaakt*;" zoo bepaalde men in het *derde*, „ *dat het aan de Con-*
„ *tracteerende Partijen in het vervolg zoude*
„ *vrijſtaan, zodanige Reglementen voor de*
„ *Commercie, Tollen en Licenten in hunne*
„ *Staaten te maaken, als zij nodig zouden*
„ *oordeelen*;" waar door ſtilzwijgend, het van ouds aan de Republiek toegekent uitſluitend Recht, om *Tollen* en *Licenten* van alle vreemde Schepen die *de Schelde* bevoeren te voorderen, vernietigd werdt. Wanneer men nu in overweging neemt, hoe onbeduidend de Commercie en Scheepvaart van des Keizers Onderdanen, in vergelijking met die van de Ingezetenen dezer Republiek moest gerekend worden, wie gevoeld dan niet hoe zeer de Balans ten voordeele van de Keizer doorſloeg, nu aan hem het recht werdt toegekent, om van de Nederlanders zodanige Tollen en Licenten aftevoorderen, als hij nodig oordeelde? Van hier, dat de Regeering der Stad *Middelburg* niet naliet om de ontzettende nadeelen van dat Artijkel voor de Ratificatie van het Tractaat aan te toonen, en op eene verandering in hetzelve aantedringen, toen zij aan de Bondgenooten demonſtreerde: „ dat door deze algemeene

be-

„ bepaling, alles afhangelijk wierd gemaakt
„ aan de willekeurige beſchikkingen van het
„ Brusſelſche Gouvernement, dat telkens
„ naar goeddunken alle Rechten, zoo op
„ den invoer, als op den doorvoer van alle
„ Waaren en Koopmanſchappen uit deze
„ Republiek komende, verhoogen en ver-
„ meerderen kon, waar uit zeker te vrezen
„ was, dat langs dien weg den Handel dezer
„ Landen in het gemeen, en die van *Zeeland*
„ in het bijzonder, met *Duitschland*, *Lui-*
„ *kerland*, *Vrankrijk*, *Zwitſerland* &c. be-
„ nadeeld, en eindelijk de hartáder zou af-
„ geſtoken worden. En daar dit het geval
„ was, konden wij niet dan met aandoening
„ denken, op de gevolgen die de bepaling
„ van dit Artijkel veroorzaaken zou op het
„ vertier van alle Waaren, en bijzonder op
„ O. en W. I. Voortbrengſelen en Koop-
„ manſchappen, die langs de *Schelde* en het
„ afgeſtaane Territoir, uit de Republiek ver-
„ zonden en alomme geſleten wierden. Dien
„ Handel geſtremt of belemmerd wordende,
„ moesten derzelver rijke Bronnen weldra
„ geheel uitdrogen, 's Lands Inkomſten zeer
„ verminderd, en het beſtaan van veeledui-
„ zenden der Ingezetenen vernietigd wor-

„ den, en zij tot lasten van de Armen-kasſen „ vervallen. Kortom, om alles in één woord „ uit te drukken, door het onderſchrijven „ van dat Artijkel, zou zoo wel de mees„ten als de minſten der Ingezetenen bij „ ondervinding ontwaren, wat het te zeggen „ zoude zijn, wanneer de Maatſchappijen „ van *Oost* en *West* in dit Land vernietigd „ zouden worden." &c.

Bragten de Leden der Middelburgſche Regeering, omtrent het 3 *Artijkel* des Vredesverdrags, (alhoewel te vergeefsch) deze opgenoemde gewichtige bedenkingen en zwarigheden in het midden, en heeft de droeve ondervinding naa verloop van ſlechts weinig jaaren, de gegrondheid derzelver maar al te zeer bevestigd; het ontbrak ook alomme aan geene kundige Ingezetenen, die met diepen weêdom der ziele werden aangedaan over de opofferingen, waartoe zich de Staatſche Gevolmagtigden, volgens de VII, VIII, IX, XII, XV, XVIII, en XX Artijkelen verbonden hadden, niet minder bevattende dan I. de onbewimpelde erkenning van de volſtrekte onafhangelijke Souverainiteit des Keizers over de *Rivier de Schelde*, van *Antwerpen* tot aan *het einde van het Land*

van

van Saeftingen toe, met plechtige renunciatie en afstand van het aan de Republiek van ouds toegekend en uitgeoefend Recht van het heffen der gewoone Tollen en Belastingen. II. Hunne toestemming tot de slechting van de Forten *Fredrik Hendrik* en de *Kruisschans*; en de ontruiming van *Lillo* en *Liefkenshoek*. III. Afstand van alle Rechten en Prætensiën op eenige Dorpen. IV. De voldoening van 10 *Millioenen Guldens*, voor des Keizers afstand van zodanige Prætensiën en Rechten op *Maastricht*, het *Graafschap Vroenhoeve*, en het *Land van Overmaaze*, als hij tijdens het aanvangen van den twist had voorgewend te kunnen voorderen, ondanks de Possessie dier Landen aan *H. H. Mog.*, sints een reeks van Jaaren, volgens de Tractaaten was toegekent en genoten geworden. Zij oordeelden (en in de daad met het grootste recht,) dat de erkentenis van de Souverainiteit over de *Schelde*; het cedeeren van zulk een aanzienlijk Territoir; het betaalen van *Tien millioenen*; en het voor geliquideert houden van alle de bevorens opgegevene wettige Prætensiën ten laste van het Huis van Oostenrijk, zoo door de Afgevaardigden der Staaten, als door den Mi-

Minister DE VERGENNES toegegeeven, nooit hadt behooren te geſchieden, ten zij dan, dat alle mogelijke middelen van verdediging, door eenen allerongunſtigſten lotwisfel van den Oorlog vruchteloos bevonden waren, en de Republiek, door den uiterſten nood, tot alle die afſtanden en vernederende opofferingen was gedwongen geworden. Zij beweerden al verder, dat, zoo wanneer men ten tijde van den aanvang der Onlusten met Keizer JOSEPHUS, hier te Lande hart en handen eendrachtig vereenigd hadt tot redding van den Staat, hij wel zou nagelaten hebben, de weerlooze en verdeelde Republiek, met behulp van Schijnvrienden, tot het inwilligen van zijne onrechtvaardige eisſchen te dwingen, en dus doende de Natie te ontzetten van die onſchatbaare voordeelen, voor welks verkrijging en dappere verdediging, het Nederlandſche Heldenbloed in vroeger dagen als water was vergoten geworden, dewijl de wijze Voorvaderen wel en te regt van oordeel geweest waren, dat aan het behoud of verlies derzelver, den voortdurenden welvaart, of den eindelijken ondergang van het Vaderland verbonden was: om alle welke redenen zij dan ook geene blijken

van

van vreugde en genoegen over den bewerkten Vrede aan den dag konden leggen, zoo als velen in die dagen deden, niet verzuimende om aan minkundigen te beduiden, dat het Vaderland dien Vrede voornamelijk aan de zucht van LODEWIJK DE XVI voor den welvaart der Republiek; aan het uitmuntend beleid van den Minister DEVERGENNES; aan de onvermoeide pogingen van den *Graave* DE MERCIJ, de *Markgraaf* DE VERAC, en den Heer CAILLARD verſchuldigd was, en dat de Natie eerlange daar van de heerlijkſte gevolgen zoude ondervinden, dewijl het zoo lang gewenschte *Tractaat van Alliantie* met *Vrankrijk*, reeds 2 dagen naa het tekenen van den Vrede tot ſtand kwam en onderteekend werdt, uit welk Evenement zij voorſpelden, dat welhaast de gulde eeuw voor de Republiek zou herboren worden, vermits de beide hooge Contracteerende Partijen daarbij plechtig beloofden, in alles gemeenſchappelijk te zullen handelen, tot behoud van den Vrede voor de beide Natiën, en in gevalle op dezelve door eene of andere Mogendheid op eene vijandelijke wijze inbreuk gemaakt mogt worden, dat zij alsdan dezelven met vereenig-

nigde macht zouden bestrijden. *Vrankrijk* zou, ingeval de Republiek aangevallen mogt worden, 10,000 Man Infanterij, 2000 Man Cavallerij, 12 Linieschepen, en 6 Fregatten leveren; doch de Republiek zou, wanneer *Vrankrijk* ter Zee geattacqueerd mogt worden, met het leveren van 6 Linieschepen en Fregatten; en in cas van Attaque te Land, met het voldoen der kosten tot onderhoud van 5000 Man te voet, en 1000 Man te Paard kunnen volstaan, en bovendien zou de Republiek ten aanzien van den Koophandel en Navigatie, bij het aanstaande sluiten van een Tractaat van Commercie, als de meest begunstigde Natie beschouwd en behandeld werden. — De vreugde welke eerst de tijding van den uitslag der Onderhandelingen, en naderhand de plegtige Ratificatie der geslotene Tractaten bij velen hier te Lande verwekte, kende geene maat noch paalen, en werdt op de schitterendste wijze alomme aan den dag gelegd door het verspreiden van Lofdichten en Dank-adressen, en het aanleggen van Maaltijden, op welke men, door eene nooit waargenomene overdaad van uitgelezene spijzen en dranken;

ken, de vreugde ten hoogſten toppunt ſtijgen deedt, (*) wijl men het Vaderland nu als gered en gelukkig aanmerkte. De meerderheid der Leden van *H. H. Mog.* Vergadering, door welkers invloed het verrichte te *Parijs* was goedgekeurd en bekragtigd, oordeelden ook nu hun genoegen en dankbaarheid deswegens op eene uitſtekende wijze te moeten toonen, zoo aan Koning LODEWIJK DE XVI, door het aanbieden van *twee nieuw te bouwene Oorlogſchepen van 74 ſtukken Kanon*; als door een beſluit tot het vereeren van koſtbaare geſchenken aan de ſtraks genoemde Onderhandelaars, namelijk: aan den Eerſten Minister des Konings DE VERGENNES, voor diens bemiddeling van het *Vredes-tractaat*, eenen *koſtbaaren Ring met Brillianten, ter waarde van* 16,000; en voor het bewerken van het ſluiten der *Alliantie*, een *Zilver Verguld Tafelſervies, ter waar-*

(*) Om over de koſten aan de maaltijden verſpild, te kunnen oordeelen, zal het genoeg zijn hier op te geven, dat er te *Amſterdam* eene van ruim 80 Couverts gehouden werdt, alwaar een Som van *f* 157:12:- voor elke gast is betaald geworden.

waarde van f 20,000. — Aan den Heer DE CALONNE, Contrarolleur Generaal der Finantiën van *Vrankrijk*, *een Stel Brillianten*, *ter waarde van f* 15,000:- om daar mede zijn Orderteken van den H. Geest te omzetten. —— Aan den Franſchen Gezant in den *Haage*, den *Markgraaf* DE VERAC, een *Ring of Snuifdoos naar zijne keuze*, *ter waarde van f* 12,000:- Aan zijnen Secretaris de Heer CAILLARD, een *Gouden Snuifdoos gevuld met* 200 *Ducaaten*. Aan den Keizerlijken Ambasſadeur te *Parijs*, den *Graave* DE MERÇIJ, een *Ring*, *ter waarde van f* 10,000:- en aan deszelfs Secretaris een *Gouden Snuifdoos*, *gevuld met f* 3000.— Geſchenken, die alhoewel bij velen als kwistig en verſpillend beſchouwd, echter door de Schenkers aangeboden werden, met ootmoedige bede, dat men dezelven ſlechts gunſtig acçepteeren en aanzien wilde, als een geringe erkentenis van de dankbaarheid der Natie, voor de dienſten aan haar bewezen, door de bezorging van den *Vrede*, en de ſluiting van het zoo vuurig begeerde *Al-Hantie-Tractaat*. Nu toch ontheven van de vrees voor den Oorlog te Lande met JOZEPHUS; en op het naauwst geällieerd met *Vrank-*

Frankrijk, onder toezegging van deszelfs krachtdadigen bijstand tegen alle vijandelijke aanvallen ter Zee of te Land, achtte men de Republiek niet alleen van buiten beveiligd; maar zich zelven ook op de uitneemendste wijze in de gelegendheid gesteld, om het geliefkoosd en reeds zoo aanmerkelijk gevoorderd Plan eener *Grondwettige Herstelling van Nederlandsch Staatswezen* op de luisterrijkste wijze te voltooijen. —— Het is deze aanmerking, die ons nu, na het vermelden van den aanvang, voortgang, en eindelijken afloop der Onlusten met Keizer JOZEPHUS, als met de hand geleid, tot het te boek slaan van de voornaamste Gebeurenissen, die ter ontwikkeling van het zoo evengenoemde Plan, tot onberekenbaar onheil van het lieve Vaderland en deszelfs Ingezetenen ondernomen en ten uitvoer zijn gebragt geworden.

Herinnert men zich het geene wij reeds hier voren, aangaande het Plan van de zoogenaamde *Grondwettige Herstellers van 's Lands Regeeringsvorm*, met overneeming van hunne eigene gezegden gestaafd en bewezen hebben, dan weten wij, dat zij geene andere bedoeling hadden, dan den STADHOU-

DER in de rustige uitoefening zijner Hooge Waardigheden te verstoren, en dien Vorst zelfs van sommigen derzelver derwijze te ontzetten, dat aan Hoogstdezelve niets anders dan de naam overig bleef, tot dat einde zich *eerst* bedienende van de klaag-stemmen van sommige in beweging gebragte In-en-Opgezetenen, over verdonkering van Oude Handvesten en Privilegiën op het Stuk der Regeeringsbestelling in hunne Gewesten en Steden: en daar naa, door dezelven op soms heimelijke, soms meer openlijke wijzen tot het tekenen en inleveren van Requesten aan te spooren, gevuld met klachten over de handelwijzen des STADHOUDERS bij het doen der Electiën, &c. gepaard met de overdrevendste eischen, dat aan Hoogstdezelve het recht van het doen dier aanstellingen ontnomen, en aan hun, of aan zekere Gecommitteerden uit hun midden te kiezen, werde toevertrouwd. — Het lijdt geene bedenking om als zeker te stellen, dat zoo wanneer de Gewestelijke en Stedelijke Regeeringsleden over de geheele uitgestrektheid des Vaderlands, de zoo even opgenoemde pogingen van de eerste en voornaamste Hoofdbeleiderten dier Inconstitutioneele Nieuwigheden,

(welks

(welks getal bij den aanvang der Troublen niet groot was,) in dezelfde evenredigheid te keer gegaan hadden, als waar mede velen onder hen dat werk begunſtigden, het kwaad in den beginne wel geſtuit, en de onzalige gevolgen die het veroorzaaken moest, zouden zijn voorgekomen geworden: maar daar ſommigen zich daaromtrent onverſchillig gedroegen; anderen die klaagſchriften dienstbaar keurden, om de palen van hun gezach, ter beſnoeijing van de Erfſtadhouderlijke Waardigheden, uit te zetten, en het zelfs in ſommige *Hollandſche Steden*, de Vroedſchapscollegiën beſluiten deedt, om het recht van Electie aan den STADHOUDER te ontnemen en aan hunne Vergadering toe te kennen; zoo deedt dit alles het gemor over geſchondene Privilegiën en Vrijheden, en de geest des ongenoegens over *Stadhouderlijke* en *Ariſtocratiſche Dwangjukken* derwijze vermeerderen, dat er binnen korten tijd, in de meeste Gewesten, bijna geen Stad of Dorp gevonden werdt, in welke men geene klagenden en t'onvredenen tellen konde. — Nergens echter was dit zoo algemeen, dan in de Provinciën *Gelderland*, *Utrecht*, en *Overijſſel*, niet zoo zeer, om dat de In-en Op-

gezetenen van dezelven gegronder en wigtiger redenen hadden, om zich, meer dan die van de overige Gewesten, over ondraaglijke *Dwangjukken*, en den last der *willekeurigſte overheerſching van den* STADHOUDER te beklagen; maar veel meer, om dat de driftigſte Voorſtanders van eene Democratiſche Volksregeering in de Raadzaalen dier Gewesten zitting hebbende, zich in de volvoering van hunne oogmerken bijzonder belemmerd vonden, door de *Regeerings-Reglementen*, naa de ontruiming der Franſchen ten Jaare 1674, ten tijde van *Prins* WILLEM DEN DERDEN voor dezelven gearreſteerd, en volgens welkers inhoud zij tot de bekleding hunner Waardigheden geroepen zijnde, ook verplicht waren hunne ambtsbedieningen uit te oeffenen. Reglementen, waarbij aan de Heeren STADHOUDERS in der tijd, de onbepaaldſte macht over de Regeeringsbeſtelling was toegekent, en waar in geen ſpoor hoegenaamd van eene *Democratie*, of *directen Volks-invloed* op de aanſtelling der Regeeringsleden te outdekken was. — Dit het geval zijnde, bepaalde zich der zodanigen eerſte zorg, om die *Regeerings-Reglementen* veranderd of geheel vernietigd

te

te krijgen, en zie daar, de waare bron en oorzaak waar uit het ijveren voor het daarſtellen van eene *zogenaamde Grondwettige Herſtelling*, in die Gewesten onder de voorheen wel te vredene In-en-Opgezetenen van dezelven, in onderſcheiding van de overige Gewesten, door den invloed van de zoo evengenoemde Regeeringsleden voortgeſprooten, en door geweld van wapenen is doorgedrongen geworden. Niets toch was uit de Geſchiedenis des Vaderlands, ten tijde van de overheering dier Gewesten door *Vrankrijks* Legermacht in 1672, en van de wijze waarop dezelven in 1674 van die macht ontheven, en wederom tot integreerende Leden van het Bondgenootſchap toegelaaten werden, duidelijker bekend, dan dat die wederaanneeming te dien tijde voornamelijk was toe te kennen aan WILLEM DEN DERDEN, dewijl dien Vorst niet dulden wilde, dat die Gewesten, ingevolge de bedoelingen der *Staaten van Holland*, uit hoofde van de invaſie der Franſchen, bij hunne wederaanneeming in de UNIE ontzet bleven van hunnen ouden Rang en Onafhangelijkheid. — Wanneer men de Geſchiedenis van dien tijd raadpleegt, dan ontwaard men, hoe veel

moeite het aan WILLEM DE DERDE koste, om de *Staaten van Holland* van hun Plan aftebrengen, en tevens, dat zij tot de wederaanneeming dier Gewesten niet verſtaan wilden, ten zij dan, dat de Staaten van dezelven zich onderwierpen aan zodanige Reglementen van Regeering, als door die van *Holland* ontworpen en nodig gekeurt, en aan hun ter Ondertekening voorgelegd werden, bij welken aan den STADHOUDER eene buitengewoone macht, zoo over het beleiden der Regeering, als over de aanſtelling van hooge en laagere Ambtenaaren, en de Adminiſtratie der Provinciaale Finantiën vrijwillig werdt opgedragen: niet, (zoo als men bij den aanvang der Troublen welken wij thans overwegen de Natie diets maakte,) om langs dien weg des Prinſen aangetijgde heerschzucht te bevredigen, en Hem de onbeperkſte macht over die Gewesten in handen te ſtellen; maar alleen *op de dringende inſtantiën van Holland*, alwaar men tegen de wederaanneeming op den ouden voet ijverde, en de nu bevrijde Provinciën als Wingewesten behandelen wilde, *eensdeels:* om de benarde toeſtand hunner Geldmiddelen: en *anderdeels* uit hoofde van de vreeze dat veele van

der-

derzelver Ingezetenen te *Franschgezind* waren. Dit de ware toedragt van zaken te dien tijde in het Vaderland geweest zijnde, en de uitgebreide Macht in die Regeerings-Reglementen aan WILLEM DE DERDE en zijne Opvolgers opgedragen, op begeerte der *Staaten van Holland*, door die der bevrijdde Gewesten goedgekeurt, en vervolgens ten Jaare 1766, op WILLEM DE VIJFDE wettiglijk overgegaan zijnde, was het de onbillijkheid zelve, dat men in die Provinciën, al kort na den aanvang der Troublen. van alle kanten een luide kreet deedt opgaan, over de knellende banden aan welke de Vrijheid der Ingezetenen, door het aan de hand houden dier Reglementen, gekluisterd lag, te meer, daar het uit de handelwijzen van dien Vorst, sints 1766 gehouden, ten duidelijkſten bleek, dat Hij zich in die Gewesten nimmer eenig meerder gezach had aangematigd, dan waar toe Hij volgens de beëdigde overeenkomſten, tusſchen Hem en de reſpective Staaten derzelver bij zijne meerderjarigwording bezworen, ten vollen bevoegd en gerechtigd was. — Want, geſteld zijnde (des neen) dat de opgehevene klachten over willekeurige onderdrukking en vertrapping van der Burgeren

Vrijheden en Rechten, zoo door den STADHOUDER, als door de zoogenaamde *Luitenant-Stadhouders* wettig en gegrond geweest waren; en wanneer door daadzaaken had kunnen bewezen worden, dat die onderdrukkingen uit de Reglementen van 1674 voortvloeiden, dan nog, had de billijkheid en de egards die men aan den STADHOUDER verschuldigd was, vereischt, dat men geene verandering in de wederzijdsch bezworene Reglementen gevoorderd hadt, veel min dezelve voor vernietigd hieldt, dan met concurrentie en toestemming van den STADHOUDER. Hoe zeer men naa het overlijden van WILLEM DE DERDE in 1702, van den Letter dier Reglementen was afgeweeken, zij bekwamen echter wederom hunne volle kragt bij de verheffing van WILLEM DE VIERDE in 1747, en wierden in 1766 nog nader bevestigd, toen WILLEM DE VIJFDE het Erfstadhouderschap in eigen Persoon aanvaardde, en ten opzichte van die Gewesten, zoo door Z. H. als door de Staaten derzelver, door het afleggen van plechtige Eeden, bezworen werdt, dat men zich wederzijdsch naar den inhoud dier Reglementen stiptelijk gedragen zoude.

In-

Intusſchen, hoe onbetwistbaar en bondig deze en meer andere redenen waren, om veele Regeeringsleden dier Gewesten te wederhouden, van alle eigendunkelijke inbreuken op de wederzijdsch bezworene Reglementen, de droeve ervaring leerde echter, dat zij, ziende wat er in ſommige Hollandſche Steden omtrent de Magiſtratuure ondernomen werdt, zich het doen van dezelven veroorloofden, naa dat de gemoederen van duizenden voorheen geruste en weltevredene Ingezetenen, door het leezen van onrustzaaijende Geſchriften, in beweging waren gebragt geworden: en herinnert men zich het geene wij hier boven verhaald hebben, aangaande den ijver die VAN DER CAPELLEN TOT DEN POLL in die opzichten, ten tijde van den aanvang der *Noord-americaanſche Onlusten* blijken liet, zoo door het vertaalen en verſpreiden van diverſche Brochures, waar in de onderſcheidene Regeeringsvormen van alle Rijken en Staaten als Tijdanniek afgeſchetst, en ondermijnd werden; als door de Nederlanders tot het daarſtellen eener *volſtrekte Volksregeering* aan te ſpooren; dan is men genoodzaakt om als zeker te ſtellen, dat aan de bemoeijingen diens Edelmans en van

allen die zijn voetſpoor drukten, zijn toe te kennen, alle die aanvallen, welke door zeer veele *Staatsleden*, *Stedelijke Regenten*, *Gemeenslieden*, *Gildeleden*, *Leden der Vrijcorpſen*, en *particuliere In-en-Opgezetenen* dier Gewesten, op die Reglementen, en te gelijk op den STADHOUDER en de CONSTITUTIE zijn gedaan geworden, met eene hitte en geestdrift die alle verbeelding te boven gaat, en waar van de vermelding (wanneer wij tot bijzonderheden nederdalen wilden,) het ſchrijven van een aantal Boekdeelen vereisſchen zoude. Dan, daar zulks met ons tegenwoordig oogmerk niet ſtrookt, en verre weg de meeste Onderwerpen waar over in den beginne der Onlusten, en vóór de directe aanvallen op die Reglementen gewist en geharreward werdt, zeer onbeduidend waren; (*) zoo zullen wij ons tot het vermelden der

(*) Tot die Claſſe behooren, naar ons inzien, de hevige Onlusten over de *afſchaffing der Drostendienſten*, door CAPELLEN TOT DEN POLL in *Overijſſel* aangevangen, en de Twisten over de *Admiſſie en Readmiſſie* van dien Edelman [illegible] Orde van de Ridderſchap. — Wijders de [illegible]heden tusſchen de *Gemeensmannen* en *Regeer*[illegible] zoo te *Nijmegen* als in andere *Gelderſche* [illegible] over den

der laatstgenoemden, binnen de Provincie en de Stad *Utrecht* ondernomen, voornamelijk be-

den invloed der eerstgenoemden op de Magistraatsbestellingen. Verdeeldheden die van dien te noodlotiger aart en natuur waren, om dat de *Leden der Regering*, en de *Gemeensmannen*, elk in den haren, zeer verschillend over dat ondnrwerp dachten. Sommigen oordeelden, dat er zeer groffelijk gezondigd werd tegen den Letter der oude en latere Privilegiën, dezelve reclameerende: anderen daarentegen beweerden, dat niet zoo zeer de oude Privilegiën, maar veel meer de latere Reglementen, en sints vele jaaren in acht genomene Gebruiken, moesten gevolgd worden. — Door deze verschillende en tegenstrijdige gevoelens en handelingen van de Leden dier beiden Collegiën, werden intusschen onder de Ingezetenen van verschillenden Rang wederom hatelijke Partijschappen en hevige Oproeren geboren, zelfs over het invoeren van veranderingen, geene andere bedoeling hebbende, dan de bevoordering van het algemeene welzijn, zoo als te *Arnhem* het geval was, over het aanleggen van eene Begraafplaats der Lijken buiten de Stad; in plaats van op het *St. Jans Kerkhof*, gelegen binnen de muuren derzelver. — Hoe loffelijk dien maatregel ook zijn moge, dezelve verstrekte echter aan eenen opgeruiden hoop volks, ten voorwendsel, om een verschrikkelijk oproer, over het schenden der oude Privilegiën aan te vangen; en de Regeering te dwingen tot de intrekking des genomen besluits. Rampzalig gevolg van de Leer eener volstrekte Volksregeering, sints eenigen tijd voorgepredikt en aangeprezen.

bepalen, *eensdeels*, om dat men binnen dat Gewest zich de eerſte openbare inbreuk op het Regeerings-reglement, ter ondermijning van de *Conſtitutie* en des *Erfſtadhouders Rechten en Waardigheden* veroorloofde, en (als 't ware) den toon aan de andere Gewesten tot evengelijke handelwijzen aangaf: en *anderdeels*, om dat in het *Sticht*, niet zonder invloed en medewerking van vele Hollandſche Staatsleden, de eerſte geweldige ſtappen tot het voeren eenes openbaren Burger-oorlogs tusſchen Gewesten en Gewesten, ondernomen zijn geworden.

De eerſte aanleiding tot bereiking van dat doel, werd al ſpoedig naa het ontſtaan der Troublen over den Engelſchen oorlog gezocht en gevonden, in den fellen haat die vele driftige bewerkers van dien Oorlog gezet hadden tegen de Heer Mr. RIJKLOF MICHAËL VAN GOENS, Raad in de Vroedſchap der Stad *Utrecht*, ter zaake, dat Hij in een zeker geſchrift, geintituleert: POLITIEK VERTOOG *over het waare Sijsthema der Stad Amſterdam*, openlijk beweerd hadt, dat alle de onheilen voortgeſproten uit den Oorlog tusſchen dezen *Staat* en het Rijk van *Groot-brittanniën*, voornamelijk te wijten waren

aan

het dringen en drijven van die weinige Vroedſchapsleden der gemelde Wereldſtad, welke ſints eenige Jaaren geijverd hadden, om den invloed der *Engelſchen* hier te Lande in veel grooter evenredigheid te doen verwisſelen met dien der *Franſchen*, en dat, zoo wanneer zulk een Sijsthema hier te Lande op den duur gevolgd werd, 's Lands Ingezetenen aan de grootſte onheilen zouden blootgeſteld blijven: want naauwelijks was den gemelden VAN GOENS als de Schrijver van dat *Politiek Vertoog* bekend geworden, of een aantal van omtrent 300 Utrechtſche Ingezetenenen oordeelde zich bevoegd, tot het inleveren van een Request aan de Vroedſchap hunner Stad, in het welke zij niet alleen een aantal ongegronde, althans geheel onbewezene beſchuldigingen tegen dat Vroedſchapslid in het midden bragten; maar ook bovendien aandrongen, dat Hij van alle Vroedſchapsvergaderingen verwijderd, en zelfs van alle Posten van Bewind voor altoos ontzet zoude worden &c. — Het lijdt geen bedenking, dat zoo wanneer de meerderheid der Utrechtſche Vroedſchap, dit Verzoekſchrift buiten deliberatie gehouden, en aan de Ondertekenaars terug gegeven had, met aanzegging,

dat

dat zij hunne beſchuldigingen ten laste van VAN GOENS, *door behoorlijke bewijzen ſtaven moesten*, de zaak alsdan geene verdere gevolgen zoude gehad hebben; doch toen men dat Request, niet alleen met blijken van genoegen ontfing, en hetzelve als een bewijs van het echt Patriotisme der Ondertekenaaren toejuichte, en het daarbij gedaane verzoek daarenboven zoo billijk als belangrijk keurde, dat men hetzelve met eenen aanprijzenden Brief aan Z. H. toezondt, niet minder bevattende dan een Verzoek aan dien Vorst, *om den Heer* VAN GOENS *bij de aanſtaande Jaarlijkſche Verandering der Magiſtratuure buiten alle Posten van Bewind te houden;* zoo gaf dit aan het ſints lang binnen de Stad *Utrecht* onder de asſche geſmeult hebbend Twistvuur niet weinig voedſel, toen Z. H. dat ſchrijven des Raads niet eerder beantwoordde, dan naa dat Hij aan VAN GOENS, (*op diens herhaald en dringend verzoek*,) zijn ontſlag als Raad in de Vroedſchap verleend en gegeven hadt. Het was bij gelegenheid dat Z. H. van dat Ontſlag des Heeren VAN GOENS aan den Raad kennis gevende, zijne denkwijze over het ingeleverde Advis, en de rede waarom Hij het on-

onbeantwoord gelaten hadt, dus onbewimpeld te kennen gaf: „ Nimmer zouden Wij „ het van Ons hebben kunnen verkrijgen „ aan een dergelijk verzoek, *zonder behoorlijke verdediging van den Aangeklaagden* „ te defereenen, daar Wij, naa dat de Heer „ VAN GOENS van verſcheidene, *voor zijne* „ *Eer nadeelige zaaken, zonder eenig voldoenend bewijs word beſchuldigd*, en daar „ op zijn Ontſlag uit de Regeering geëischt, „ hem niet konden discontinueeren, zonder „ hem alvorens gelegenheid te geven om „ zich te exculpeeren: en dat zulks een „ materie zijnde van *Juſtitie*, niet door eene „ *Politieke Diſpoſitie* van Ons kon worden „ afgedaan, zonder Hem eene verregaande „ ongeregtigheid aantedoen. Het is daarom, „ dat Wij geoordeeld hadden *bij proviſie* „ *geen antwoord te geeven.* Dan, de Heer „ VAN GOENS geoordeeld hebbende, *niet* „ *langer in eene Regeering te kunnen zitten, door welke hij op zodanig eene* „ *wijze is behandeld*, en aan Ons op het „ verleenen van zijne Demisſie aangedrongen hebbende, zoo hebben Wij gemeend „ dat verzoek te moeten accordeeren, en „ kunnen niet afzijn UE. te reſcribeeren,

„ dat

„ dat Wij, *alleen uit aanmerking van het*
„ *voorſchreven Verzoek, den Heer* VAN GOENS
„ *zijne Demisſie als Raad in de Vroedſchap*
„ *Uwer ſtad hebben verleemd;* en daarbij
„ te voegen: dat Wij oordeelen geen reguard
„ te moeten ſlaan op *accuſatien* en *inſimu-*
„ *latien*, tegen wien zij ook zijn mogen,
„ tot dat aan Ons bewezen is, dat de be-
„ ſchuldigde Perſoon waarlijk ſchuldig is aan
„ het geen hem te laste word gelegd." Dan, hoe billijk en overeenkomſtig met de voorſchriften des rechts dit antwoord was ingeſteld; en hoe zeer het bij de Onvergenoegden tot een ſpoorſlag had behooren te ſtrekken, om zich van verdere demarches van ſoortgelijken aart, tegen Z. H. te onthouden, de ervaring leerde echter weldraa, dat de Tekenaars naa het welgelukken dier eerſte proeve, het beſluit namen om dezelve door nog meer anderen van grooter naſleep te doen gevolgd worden, toen even dezelfde Tekenaars een tweede Verzoekſchrift aan den Raad inleverden, in het welke zij eischten, dat de Magiſtraat van Z. H. zou voorderen, dat de Stad bij derzelver oude Privilegiën bewaard wierde, waartoe in de eerſte plaats de beſtelling in het jaarlijksch beleid der Regeering zoo in de Ge-

Ge-

westelijke als in de Stedelijke Collegiën van Beſtuur, naar hunne meening behoorde. Strijdig met de Privilegiën, hadt de Stad ſints vele Jaaren geene vrije benoeming van Burgemeesteren en Schepenen, noch de vrije begeeving der Stedelijke Commisſiën genoten: de Regeering hadt zich integendeel genooddrongen gezien, vooraf te moeten verneemen, welke Perſonen daartoe door Z. H. gerecommandeert, en Hem aangenaam waren &c.: weshalven zij verzochten, dat de Magiſtraat hen in hun recht zoude handhaven, en mitsdien in de beſtelling der Commisſiën voor de Regeering, tegen den tijd der gewoone Jaarlijkſche Regeerings-verandering, zoude handelen overeenkomſtig de Oude Regten der Stad en Burgerij. Eindigende met de betuiging, dat zij voorneemens waren om alle inbreuken op hunne Voorrechten en Privilegiën, des noods, (zelfs met geweld,) te keer te gaan, en voor het herkrijgen derzelver, hun Goed en Bloed veil te hebben. Eene demarche, die de meerderheid der Raadsleden almede zoo zeer beviel en nuttig keurde, dat zij, overeenkomſtig hetzelve een beſluit namen, en 'er weldraa eene Commisſie uit hun midden be-

noemd en aan den STADHOUDER afgezonden werdt, met last om van hetzelve aan *Z.* H. kennis te geeven, en Hoogstdezelve aantezeggen: *dat er voortaan geene Recommandatien meer zouden plaats hebben:* op welke boodschap Z. H. kort daarnaa Zijn gevoelen in eenen brief op de navolgende wijze te kennen gaf: „ Dat Hij nimmer als „ een Hem toekomend Recht geprætendeert „ hadt, dat aan zijne Recommandatiën tot „ Ampten of Commissiën, ter hunner Dis„ positie staande wierde gedefereerd, en „ en dat het aan alle de Leden des Raads „ ten vollen bekend was, dat Hij nooit uit „ eigen beweging, maar altoos op speciaal „ verzoek van den Raad, Recommandatie„ brieven hadt verleend. Dat Hij dit ver„ zoek altoos als een Vriendschapsblijk hadt „ geconsidereert, &c." In welke openhartige declaratie aangaande het *al* of *niet* behouden der Recommandatiën, Z. H. zich, (wel is waar) geheel en al onverschillig verklaarde, doch echter niet te min aan het slot des Briefs duidelijk te kennen gaf, dat Hij voornemens ware om alle inbreuken op zijne Wettige Rechten en Waardigheden te keer te gaan, zeggende: „ dat Hij op het

„ ern-

„ ernſtigſte verlangde, dat de Heeren Staa-
„ ten zich ſtiptelijk zouden houden aan het
„ Voorſchrift van het Reglement van den
„ Jaare 1674, 't welk in 1747 door alle de
„ Staatsleden aangenomen en bezworen was;
„ en op den voet van het welke Hij in 1766
„ het Erfſtadhouderſchap hadt aanvaard: en
„ dat derhalven op de Nominatiën van Bur-
„ gemeesteren en Schepenen der Stad *Utrecht*
„ geene andere dan *Eligibele* Perſonen zou-
„ den gebragt worden, op dat door het
„ Nomineeren van *niet Eligibelen*, geene
„ atteinte mogt worden toegebragt aan het
„ Recht van vrije Electie Hem wettiglijk
„ competeerende, alzoo Hij vastelijk gere-
„ ſolveerd was om de tegenwoordige Con-
„ ſtitutie te maintineeren, en niet te zullen
„ dulden; dat op de Wettige Rechten aan
„ het Stadhouderſchap verknocht, eenige
„ inbreuk gedaan wierde."

Olij in de vlam te werpen, om eenen uitſlaanden brand te blusſchen, kon geene tegenſtrijdiger uitwerking veroorzaaken, dan deze rondborſtige Verklaring des STADHOUDERS aangaande de handhaving zijner Rechten, op de in beweging gebragte gemoederen van de meerderheid der Regeeringsleden, en

van vele particuliere Burgers te wege bragt. De eerstgenoemden, volſtrektelijk ongezind om het genomene Beſluit wegens de Commisſiën in te trekken, kreeten die Verklaring uit, als een ſprekend bewijs van den Vorſten Heerschzucht, en ſchilderden zodanige van hunne Medeleden die Zijne zijde hielden, als zijne ſlaaven, en vertrappers van der Burgeren Rechten aan geheel de wereld af, en het duurde ſlechts weinig dagen, of zij zagen zich daarin gerugſteund door een nader ingeleverd Adres, getekend door 1414 Perſonen, houdende eene openbaare aanklagte tegen den Heer C. B. WIELING, *Raad in de Vroedſchap der Stad*, en wegens dezelve Zitting hebbende *ter Vergadering van H. H. Mog.* in den *Haage*, ter zaake, *dat Hij niet alleen het beſluit van de Meerderheid der Vroedſchap omtrent de begeving der Ampten en Commisſiën afkeurde, en dien ſtap beſchouwde als ſtrekkende tot nadeel van Z. H. en ſtrijdig met het oud gebruik*; maar ook bovendien de 300 Ondertekenaars van het Request daartoe ſtrekkende en bevorens ingelevert, beſchouwde als *misleide, verbijsterde en geheel onbevoegde Lieden, die zich bemoeiden met zaaken met welken zij niets*

te

te doen hadden, en die toonden vergiftigd te zijn, door de ſinistre drogredenen van den woelzieken RICHARD PRICE: met bijgevoegde verklaring. *dat Hij het genomene Vroedſchapsbeſluit voor informeel, en ſtrijdig met het waar belang van Stad en Burgerij hieldt:* want naauwelijks was deze demarche van den Heer WIELING bekend geworden, of deze 1414 Requestranten eischten, *dat de Heer* WIELING, *door den Raad geconſtringeerd werde, om de belediging der Burgerij aangedaan, op eene voldoende wijze te beteren: en dat, zoo wanneer hij zulks weigerde, zijnen Perſoon alsdan bij de aanſtaande Regeeringsverandering, tot het bekleden eener Raadsplaatſe, of eenige Commisſie moeste worden gepaſſeert en voorbijgegaan, tot zoo lange dat Hij zijne beledigingen jegens het Souveraine Volk zou gebeterd hebben* &c. Een eisch, aan welke de meerderheid der Vroedſchap wel niet dadelijk defereerde, maar die door dezelve echter beſchouwd werdt *als een blijk van der Ondertekenaaren loffelijke gevoelens, terwijl de Raad zich verzekerd hield, dat de Ingezetenen zich op hun goed oogmerk en doorzigt gerustelijk verlaten zouden, vermits zij gezind waren*

om voortaan zodanige beſluiten te neemen, als zij volgens het recht, voortvloeijende uit de Conſtitutie en Regeeringsvorm, in gemoede zouden oordeelen te behooren: met welk antwoord zij niet alleen den ijver der Ondertekenaren nog verder aanvuurden, maar ook aan alle doorzichtigen duidelijk te zien gaven, dat zij een voorneemen hadden, om den ingeſlagen weg, *ter ondermijning van des* ERFSTADHOUDERS *Rechten en Waardigheden*, door het opwerpen van nieuwe twistappels, al verder te bewandelen.

En in de daad hiertoe vondt men al ſpoedig eene geſchikte gelegenheid, in het Formulier van den Eed dat jaarlijksch bij de verandering der Magiſtratuure, en de inſtallatie der Leden, benoemd tot Vroedſchappen en tot de bekleding der onderſcheidene Commisſiën, ingevolge het Reglement van 1674 werdt voorgeleezen en vervolgens beedigd. De Recommandatiën afgeſchaft, en bij de Vroedſchap eene vaste ſchikking beraamd zijnde, waar naar elk Raadslid volgens zijnen rang tot het bekleden eener Commisſie zoude bevoorderd worden, zoo keurde men het roijeeren van de volgende Periode, voorkomende in het Formulier, noodzakelijk;

lijk: „ *Dat ik in het Nomineeren van Burge-*
„ *meesteren en Schepenen, en het verkiezen*
„ *van Kameraars dezer Stad, geen faveur of*
„ *affectie zal gebruiken, en letten, dat zij*
„ *tot die Regeering en Ambten waartoe zij*
„ *gehooren en zullen worden genomineerd,*
„ *nut en bekwaam zijn, mitsgaders als voor-*
„ *zeid, actueele Communiçeerende Ledemaa-*
„ *ten van de waare Christelijke Kerk zijn.*"
en gaf de meerderheid des Raads van dit beſluit per Misſive kennis aan Z. H. met oogmerk, dat Hoogstdezelve den Hoofdoffi-cier verwittigen zoude, om bij de aanſtaande jaarlijkſche beëediging der Regeering, die verandering in het Formulier van den Eed in acht te neemen. Een ſtap, die de tegen-ſpraak van de minderheid der Leden niet ontging, wijl zij dezelve als ſtrijdig met het Reglement en des STADHOUDERS Rechten, en bovendien als nutteloos beſchouwden, terwijl zij zich niet verbeelden konden, dat Z. H. aan den wensch der meerderheid beantwoor-den zoude. Dan, de uitkomst leerde weldra het tegendeel, daar de Vorst reeds des an-derendaags eene Misſive deedt afgaan, hou-dende aan de eene zijde wel eene betui-ging, „ *dat Hij geenſints konde approbee-*

„ *ren de redenen die de meerderheid geper-*
„ *moveert had, om de opgegevene verande-*
„ *ring in den Eed der Raden te maaken;*
„ *doch dat Hij aan de andere zijde, om*
„ *alle confuſie en verwarring te præveniee-*
„ *ren, den Heer Hoofdofficier geauthoriſeerd*
„ *hadt, om bij gelegenheid van de aan-*
„ *ſtaande Beëediging der Raden, de voor-*
„ *zegde Periode uit het Formulier van*
„ *den Eed,* VOOR DITMAAL, *agterwege te*
„ *laaten.*" in de zekere verwachting zijnde, dat deze toegeeflijkheid bij de meerderheid zou aangemerkt worden, als een ſpreekend bewijs van des Prinſen geneigdheid om alle ontſtaane differenten, door den weg van minnelijke ſchikkingen, opteruimen. Dan, het was er zoo verre van af, dat de meerderheid daarin berusten, en alle verdere verwijdering voorkomen wilde, dat zij integendeel, naa het leezen van Z. H. Misſive, een beſluit namen, waarbij zij verklaarden: „ *Dat zij*
„ *met het ſchrijven dier Misſive niet gebuteerd*
„ *hadden, om des Prinſen Advis of Conſi-*
„ *deratien omtrent het al of niet veran-*
„ *deren van den Eed te vragen, maar dat*
„ *Z. H. het alleen te beſchouwen had, als*
„ *eene vriendelijke kennisgeeving van de wij-*

„ *ze*

„ ze *waarop zij in het vervolg handelen*
„ *zouden.*" Eene verklaring, waarin de Heeren *Musſchenbroek*, *Loten*, *Godin van Vuilcop*, *Pesters*, *Zaal*, en *Hinlopen*, wel is waar, geen deel neemen wilden, (als oordeelende den Eed volgens het Reglement van 1674, en op den gewoonen voet, te kunnen en te moeten præſteeren, zonder te treden in het gepasſeerde,) maar die echter ten gevolge hadt, dat de meerderheid, uit hoofde van dezen behaalden Triumph, en gerugſteund met een volgend Adres, door 725 misnoegde Burgers ingelevert, weldra vervoerd werdt, om den STADHOUDER te ontzetten van de vervulling der tusſchentijds vacant wordende Vroedſchapsplaatſen, en dat recht aan hun Collegie toe te kennen, tot geene geringe verbazing van dien Vorst, naa dat Hij zulks had trachten te voorkomen door het toezenden eener Misſive, in welke Hij zijn vertrouwen te kennen gaf: „ *dat*
„ *de Vroedſchap niet vergeten zoude zijn,*
„ *op welken voet zijnen Vader het Stad-*
„ *houderſchap over Utrecht aanvaard hadt,*
„ *en op welk eene wijze hetzelve met alle*
„ *de daartoe behoorende voorrechten Erfe-*
„ *lijk op Hem was neêrgedaald, en dat Hij*

„ *uit dien hoofde, overeenkomſtig de Conſti-*
„ *tutie en Order van Regeering, over de*
„ *tuſſchentijds openvallende Raadsplaatſen*
„ *zou blijven beſchikken.*"

Had trachten te voorkomen (zeggen wij) want in plaatſe dat de meerderheid, zich overeenkomſtig het Reglement, het Conſtante gebruik, en des Vorſten wensch gedroeg, zoo beſloot dezelve aan den eisch der 725 Requeſtranten te voldoen, en zulks aan Z. H. door eene nadere Misſive bekend te maaken, in welken zij beweerden, „ *dat*
„ *daar in het Reglement geene beſchikking*
„ *wegens de tuſſchentijds vacant wordende*
„ *Raadsplaatſen gemaakt was geworden,*
„ zij van oordeel waren, dat *het recht van*
„ *aanſtelling in den boezem des Volks ge-*
„ *bleven was, en dat zij, als deszelfs Re-*
„ *præſentanten beſchouwd, hetzelve moesten*
„ *uitoeffenen.*" Eene uitlegging, die door verre weg het grootſte deel der Burgeren als eene ongerijmdheid wierd aangemerkt en afgekeurt, doch die door de 725 Ondertekenaars volgehouden, en als 't ware, met de wapens in de hand werd doorgedrongen, waartoe de oprichting van een *Vrijcorps*, onder het Opperbevel van de Heer

Heer GORDON, geheel afgeſcheiden van de wettige Schutterij, en ten Zinſpreuk voerende *Pro Patria et Libertate*, niet weinig bevoorderlijk was, vermits de meerderheid der Vroedſchap de oprichting en uitbreiding van dat Vrijcorps niet alleen begunſtigde, maar bovendien ook ſommigen van dezelve, benevens hunne Vrouwen en Dochteren zich op de Lijsten der *Honoraire Leden* en *Donatrices* lieten aanſchrijven, door welkers Toelage en Geſchenken de Oprichters en Beſtuurders zich weldraa in ſtaat geſteld zagen, om aan het Corps zulk een Militair aanzien te geven, dat het de oogen van vele duizenden tot zich trok; zoo dikwijls de Leden, uitgedoscht in eene blinkende Uniform, voorzien van Veldmuzijk, Kanon en verdere Wapenpraal, ter Stad uittrokken naar het *Sterrebosch*, om aldaar te Paradeeren en hunne Wapenoeffeningen te verrichten, bij welke gelegenheden zij en ook hunne bewonderaars, zich zelven als het bijzonder begunſtigd gedeelte der Natie beſchouwende, gelegenheid gaven tot het plegen van mishandelingen aan Lieden, bekend voor ſtandvastige Aanklevers van de CONSTITUTIE en den STADHOUDER, en mitsdien

van

van *zulken*, die eenen afkeer hadden van dien onnutten Wapenpraal en de daarmede in verband ſtaande nieuwigheden. Het is deze aanmerking die ons wenkt, alhier verſlag te geeven, van niet minder dan *drie gevallen van dien aart*, uit welkers toedragt onze Lezeren zullen beſluiten kunnen, tot welk een hoogte en bitterheid, reeds in die dagen, de haat der Vrijcorporisten, en van velen die hunne zijde gekozen hadden, binnen de Stad *Utrecht* geſtegen was, toen de Heeren Mr. ELIAS LUZAC, *Advocaat te Leijden*; PETRUS HOFSTEDE, *Profeſſor en Predikant te Rotterdam*, en HUBERT VAN EE, *een voornaam Burger te Utrecht*, niet dan met gevaar van hun leven aan de handen van hunne vijanden onttogen wierden. Laaten wij hier eenige oogenblikken beſteden, om optegeven het ſchreeuwend onrecht en geweld, dat deze zoo evengenoemde drie Heeren, van een aantal Vrijheidſchreeuwers ſtraffeloos verdulden moesten.

Het was op den 27 *Augustus*, dat de eerstgenoemde, Mr. ELIAS LUZAC, *Advocaat te Leijden*, bekend ſtaande voor den Schrijver van zeker Werk, geintituleert: *Reinier Vrijaarts Openhartige Brieven*, (waarin het gedrag

drag van de voornaamſte Bewerkers van den Engelſchen Oorlog met ſterke kleuren was afgemaald) op zijne terugreize van *Cleef* naar *Leijden*, voor een korten tijd te *Utrecht* zijn intrek nam in het *Maliehuis*, met oogmerk, om aldaar zijne Echtgenoote, die hem van *Leijden* te gemoete zoude reizen, aftewachten. Kort na de aankomst zijner Vrouwe in het genoemde Logement, zich eenigermaate ongeſteld bevindende, zondt hij zijnen Knecht naar de Stad, om bij eenen Apothecar eenige Pillen te doen gereed maken, volgens een voorſchrift op het welk zijnen naam vermeld ſtond, en zie daar de reden, welke bij dien Apothecar, (althans, bij eene van zijne minſte bedienden,) belangrijk genoeg geoordeeld wierdt, om dezen aan hem ſlechts in naam bekend geworden Reiziger, bij een aantal Perſonen derwijze in den haat te brengen, dat hij gevaar van het leven liep. Want de Heer LUZAC des anderen daags met zijne Echtgenoote ter Stad binnengetreden zijnde, met oogmerk om bij een zijner bekenden een bezoek aftelleggen, wierdt hij niet alleen uit een der venſters van zeker huis bij naame naageroepen, maar ook uitgejouwd door de jongen van den

den Apothecar, die daags te voren de Pillen bezorgd hadt, en zich nu alle moeite gaf, om de voorbijgangers te beduiden, *dat dit de beruchte Advocaat* LUZAC *was, die in het Maliehuis logeerde.* Eene ontmoeting, die den Advocaat niet weinig bekommerde, en reeds aan het huis zijnes vriends voor kwaade gevolgen vreezen deedt: doch door zijnen vriend gerust gesteld, en na verloop van eenigen tijd diens huis verlatende, met voornemen om wederom naar het Logement te gaan, ontdekte hij aan de poort komende, dat zijne vreeze maar al te gegrond was geweest, vermits even dezelfde Apothecarsjongen hem ziende aankomen, in allerijl naar het *Maliehuis* snelde, om aldaar aan eene bijeengeschoolde menigte der doldriftigste en heetstgebakerde Genootschappers van 's Mans aankomst kennis te geven. Een bericht, waar door zij zich met de hoop streelden, de Heer LUZAC weldra in hunne macht te krijgen, en aan hem hunne wraak den ruimen teugel te kunnen vieren. Dan, daar den Advocaat, op het zien der menigte het Logement voorbijging; een der Laanen langs de Maliebaan liggende insloeg; en op die manier de woede zijner hateren poog-

de

de te ontgaan, zoo leerde de ondervinding dat die teleurſtelling vier van de voornaamſte Belhamels aanvuurde tot het plegen van publiek geweld op den weg, aan een hen niet dan in naam bekend Reiziger, daar zij de ſtoutheid hadden, om hem met zijne Echtgenoote, naauwelijks 100 Roeden van het Logement voortgewandeld zijnde, eerst met ſcheldwoorden, en daarna door ſlaan en ſtooten te beledigen, en op eene woeste wijze van zijne Vrouw afterukken, zoo dat hem geen andere uitkomst tot redding van zijn leven overbleef, dan zijne Vrouw in de loop te laaten, en langs eene Zijdlaan de vlugt naar de Stad te neemen, zich ſpoedende naar het Logement *de Plaats Roijaal*, aldaar op de dringendſte wijze des Casteleins beſcherming inriep, en tevens verzocht, dat met den meesten ſpoed eene koets naar buiten wierde gezonden, ten einde zijne Echtgenoote met dezelve naar de Stad over te brengen, aan welke verzoeken door den Castelein gereedelijk voldaan wordende, Hij in eenen der Zijdkamers van dat Logement, niet zonder angst en bekommering de aankomst zijner vrouwe reikhalzende te gemoete zag, met voornemen om direct de Stad

Utrecht

Utrecht te verlaten, en de terugreize naar *Leijden* aanteneemen.

Dan, eer hij dat voornemen ten uitvoer konde brengen, moest hij nog oneindig meer geweld en overlast van zijne doodelijke vijanden ondervinden: want zij, naauwlijks de lucht gekregen hebbende, dat het voorwerp van hunnen ziedenden haat naar *de Plaats Roijaal* gevlucht was, en zich aldaar in de Zijdkamer onthieldt, of even dezelfde vier onverlaaten die hem aan de *Maliebaan* reeds mishandeld hadden, namen den gang derwaards, en drongen met eene helsche woede de gezegde kamer in, en slooten de deur achter zich toe, dadelijk aanvang makende om aldaar hun heilloos opzet te volvoeren, en dat met zulk eene woede, dat de Heer LUZAC onder hunne mishandelingen zou bezweken zijn, zoo niet de Knechts van den Logementhouder, op zijn erbarmelijk geschreeuw om hulp, de geslooten kamer met geweld geopend; aan hem gelegenheid tot de vlugt, eerst naar de kamer van den Kastelein, en vervolgens naar een bovenkamer gegeven; en voor het ondergaan van eenen geweldigen dood beveiligd hadden. Intusschen was de woede van het viertal Vrijheids-

heidszoonen naa dezen tweeden aanval op een reeds bejaard en weerloos Man, waardoor hij bijna onkenbaar was, en zijne Klederen aan flarden gefcheurd geworden waren, niet geftild: want in plaatfe van naa het bedrijven van al dien euvelmoed het Logement te verlaten, om door eene tijdige vlucht de naſpooringen der Juſtitie te verijdelen, zoo bleven zij het overige gedeelte van dien dag, en den daarop volgenden nagt, onder het zwelgen van veel wijns zich aldaar onthouden, fteeds wagtende naar eene gelegenheid om hun boos ontwerp te volvoeren, doch hierin vonden zij zich te leur geſteld, vermits de Heer LUZAC, met behulp van den Caſtelein, door een achterdeur het huis verliet, en naar *Leijden* vertrok.

Het lijdt, onzes bedunkens, bij alle onzijdige Lezeren van het zoo even verhaalde, geene bedenking, om als zeker te ſtellen, dat, wanneer deze openbaare ſtoornis van de publieke veiligheid, (op welk ieder Ingezeten eene onbetwistbaare aanſpraak heeft,) in rustige en kalme dagen had plaats gehad, het plegen van al dien moedwil en geweld alsdan zeer zeker door de Juſtitie in den beginne geſtuit, en voor het vervolg zou

zijn belet geworden; dan, daar de bedrijvers derzelver niet alleen van alle naſpotingen der Juſtitie bevrijd bleven, maar ook bovendien hun ſchandelijk gedrag door velen als een heldendaad beſchouwd en toegejuicht werdt, zoo leverd dit voor alle nadenkenden een bewijs op, tot welk een hoogte de Partijſchap en het baldadig ſchenden van Recht en Wetten, onder het masque van liefde voor de Burgerlijke Vrijheid en echt Patriotisme, binnen de Stad *Utrecht* reeds geſtegen was: en wat was, naa het ſtraffeloos bedrijven van zoo veel euvelmoed, natuurlijker te verwachten, dan dat ſoortgelijke Toneelen van openbaar geweld weldraa op nieuw zouden opgehangen worden? Trouwens dat geſchiedde ook op den 1 *September*, en dus ſlechts drie dagen naa de zoo evengemelde mishandelingen aan den Heer LUZAC, in geene mindere maate, aan den Rotterdamſchen Profeſſor en Predikant PETRUS HOFSTEDE, bij gelegenheid dat deze, verzeld met zijnen Neef zich een korte poos binnen *Utrecht* onthieldt, en het woest geweld der Gewapende Genootſchappers en andere doldriftige ijveraars al medé ſtraffeloos verdulden moest. Gemelde Hoogleeraar, (niet minder

der dan de Heer LUZAC, bij vele Vrijcorporisten voor een getrouw *Voorſtander van 's Lands gevestigden Regeeringsvorm* en een *ongeveinsde Vereerer van den* STADHOUDER bekend ſtaande,) in den voormiddag van dien dag van *Rotterdam* in de Stad gekomen zijnde, met oogmerk om des anderen daags van daar naar *Harderwijk* te reizen, verlustigde zich in den namiddag met het doen eener wandeling langs de aangenaame Stads Buitencingels, aan eene van welke het zogenaamde *Sterrebosch*, het gewoone Exercitieveld van het Guarnizoen, en ſints eenigen tijd ook van het Exercitiegenootſchap onder de Zinſpreuk *Pro Patria et Libertate*, onlangs opgericht, gelegen was, juist op een tijd dat de Leden van dat Corps, uitgedost in hunne Uniform, met tentoonſpreiding van eenen weidſchen Wapenpraal waarvan bijna de geheele Republiek gewaagde, hunne gewoone Wapenoeffeningen verrichteden, die doorgaans door eenen verbazenden toeloop volks vergezeld, en zeer verſchillend beoordeeld werden, en zie daar de aanleidende oorzaak, dat een aantal dolzinnige ijveraars zich andermaal verſtouten durfden, om een doortrekkend Reiziger naar het

leven te ſtaan, en op de gruwelijkſtewijze te mishandelen, op een tijdſtip dat zij zich beroemden de Wapenen te hanteeren, ter weering van alle Geweld, tot handhaving van Orde Wetten en Rechten, en tot beſcherming van Perſonen en Eigendommen. Want naauwelijks had de Profeſſor, voor het Exercitieveld eenige oogenblikken ſtand gehouden, om het Wapenoeffenend Corps in oogenſchouw te neemen, of een hem kennend Perſoon komt uit de ſaamgevloeide menigte op den Hoogleeraar af, en overlaad hem op zulk eene luidruchtige wijze met bitze verwijtingen en honende ſcheldwoorden, dat er ſlechts weinig oogenblikken nodig waren, om over de geheele uitgeſtrektheid van het Exercitieveld de maare te verſpreiden, dat de door zijne uitgegevene Schriften bekende HOFSTEDE van *Rotterdam* zich op het Veld bevondt, het welk ten gevolge hadt, dat de Profeſſor zich weldraa van alle kanten door eenen onzinnigen hoop derwijze omçingeld zag, dat het voor hem onmooglijk was om zich van daar te verwijderen. Er zijn er geweest, (en de Redacteur der Jaarboeken van dien tijd ſchijnt tot die Claſſe te behooren) die voorgewend hebben, dat de

Hoog-

Hoogleeraar de eerſte aanleiding tot het geval zou gegeven hebben, door zich te dier plaatſe over de bemoeijingen der Vrijcorporisten ongunſtig uit te laaten, of dezelve te beſchimpen; maar dewijl men zoo iets van een Man van dat verſtand en doorzicht als HOFSTEDE was, niet vermoeden kan, en daarenboven die beſchuldiging nimmer op eene afdoende wijze is geſtaafd geworden, (het welk, zoo daar mooglijkheid toe geweest ware, niet agtergebleven zoude zijn,) zoo kan men veilig beſluiten, dat de eerſte aanleiding tot het kort daarop gevolgde oproer en geweld, alleen zij toe te ſchrijven aan diezelfde of ſoortgelijke oproermakers, die drie dagen te voren even hetzelfde ondernamen tegen den Advocaat LUZAC, eerst door naroepen en ſcheldnamen toe te werpen, en daarnaa, door op eene geweldadige wijze de handen te ſlaan aan een weêrloos Reiziger. Want naauwlijks zag den Hoogleeraar zich door de van alle kanten toeſchietende menigte als in eenen kring ingeſloten, of hij moest van rondsomme een ſtroom van ſcheldwoorden verdulden, uit welken de verbitterde zielsgeſteldheid der in opſtand gebragte menigte ten duidelijkſten zichtbaar was. Dan;

hier bleef het niet bij: van ſchenden en lasteren, „ *kwam het* (om ons van de eigen woorden der Jaarboekſchrijveren te bedienen) *wel ſpoedig tot klappen en ſtooten!*" De Profesſor eene opening gewaar wordende, trachtte de bende wel te ontvluchten, doch men vervolgt, men trapt, men ſchopt, en plukt hem derwijze, dat zijne opperkleederen in weinig oogenblikken ten eenenmaale verſcheurd waren, en even als een bedelaarspij aan ſtukken langs het lijf hingen. In dezen erbarmelijken toeſtand door het woest gepeupel op de hielen gevolgd wordende, meende hij zijne veiligheid in eenen der Schuuren van eene aan het Sterrebosch grenzende Steen- en Pannebakkerij te vinden; maar de vrees voor de wraak der Genootſchappers, wanneer men dit voorwerp van hunnen haat huisvesting en beſcherming vergunde, was oorzaak, dat men den ouden Leeraar ten Schuure uitdreef, en op nieuw aan de woede van het opgeruid Canailje ten prooije gaf, het welk intusſchen zich beijverde, om de afgeſcheurde ſtukken en brokken van des Grijsaarts Klederen magtig te worden, en bij het vertoonen derzelver, even of het Zegeteekenen eener roemrijke

Over-

Overwinning waren,) zich over de gepleegde ſchenderijen op eene dolzinnige wijze te beroemen. (*)

Hoe dit zij, (op dat wij ons verhaal vervolgen:) de aldus mishandelde, en alle beſcherming onwaardig gekenrde Leeuwaar zich naauwelijk buiten de Schuur vertoonende, of hij zag zich op nieuw van alle zijden aan de vorige mishandelingen blootgeſteld, vermits nie-

(*) Niemand waane, dat wij dus ſprekende, de waarheid geene huide zouden bewijzen, want het zou ons, (wanneer wij zulks voegzaam keurden) luttel moeite kosten, alhier de naamen op te geeven van eenigen die zich op den voorgrond van dat afzichtelijk Tooneel geplaatst, en zelfs Koophandel met de geroofde Lappen gedreven hebben, aan Lieden die dezelven naderhand, als bewijzen van den verregaanden haat der zoogenaamde *Grondwettige Herſtellers* aan ons vertoond hebben. — Overblijffelen, bij welkers beſchouwing wij ons herinnerden, de afgrijsſelijke handelwijzen van de bloedgierige moordenaars van de *Gebroeders* DE WITT in 1672, die insgelijks met de Lappen van de Kledingsſtukken, en met de geknotte Ledematen der ſlachtoffers van hunnen ontzinden haat in triumph rondliepen, en dezelven naderhand aan den meestbieden verkochten. — Tot welke gruwelen word den mensch niet vervoerd!!

niemand der aanſchouwers van dit ſchandelijk tooneel zich bereid of genegen tooude, om hem uit de handen van het geboefte te verlosſen, welkers woede intusſchen tot zulk eene hoogte geſtegen was, dat zij zelfs den Onderſchout OSKAMP, die met een zijner Dienaaren op het gerucht was komen aanſnellen, op eene feijtelijke wijze verhinderden om den Leeraar uit hunne handen te rukken, daar zij zelfs de Dienaar van den Schout bedreigden te zullen vermoorden, in gevalle hij zulks trachte te onderneemen. Eene handelwijze, waardoor gemelde Schout, bij mangel van genoegzame macht, zich zijnes ondanks genoodzaakt zag, om den ongelukkigen Man aan zijn bitter noodlot over te laaten, niet zonder vreeze zijnde, dat hij, alvorens het Logement *den Engel* buiten de *Tolſteegpoort*, (alwaar de Hoogleeraar gelogeert was) te kunnen bereiken, onder het geweld zijner vervolgers op dien bangen tocht zoude bezweken zijn. Hoe dit zij, de Profesſor onder het ontfangen van felle ſlagen, en een aanhoudend ſtooten en ſchoppen, gepaard met allerhande vervloekingen en lasteringen, tot in de nabijheid van zijn Logement gekomen zijnde, zich vleijende

met

met de hoop om binnen hetzelve aan het geweld zijner vijanden onttogen te worden, zoo werd hij daarin verhinderd, uit hoofde dat eene talrijke menigte, die vooruit gesneld was, het Logement bezet hieldt, en hem den toegang ondoenlijk maakte, waardoor hij op nieuw de mishandelingen der nu vermeerderde bende met zulk eene verdubbelde woede moest ondervinden, dat hij, voortgesleept zijnde tot aan de Herberg *de Zwaan*, geen ander uitzigt had, dan aldaar eenen geweldigen dood te zullen ondergaan; doch het welk echter verhoed werdt, doordien hij in het huis van den Grutter VAN DER SCHILDEN de vlugt nam, zich vleijende als nu het doodsgevaar ontkomen te zijn, vermits dien Man edelmoedig genoeg was, om hem niet alleen huisvesting te gunnen, maar ook door het dadelijk sluiten vn zijn huis; was het mogelijk, voor allen verderen moetwil der woedende menigte te beveiligen. Dan, hoege past en toereikend allen maatregel ook schijnen mogt, het duurde slechts weinige minnten, of de ervaring leerde derzelver ongenoegzaamheid. Het woedend graauw wel spoedig onderricht zijnde, dat het huis van den Grutter aan de achterzijde genaakbaar, en

ongeſloten was, zoo ijlde een aantal van hetzelve derwaarts, de oogenblikkelijke uitlevering des Leeraars van den Grutter eischende, met bijgevoegde bedreiging, dat, zoo hij aan hunnen eisch niet voldeedt, zij het huis uitplunderen zouden. Eene bedreiging die zij ook dadelijk op zijne weigering begonden uittevoeren, weshalven den ongelukkigen Leeraar dat huis verlaaten en zich op de vlugt begeven moest. De bende hem naauwlijks in het oog krijgende, ſtaakte ſpoedig het begonnen plunderwerk, en vielen hem daarop, in de nabijheid van het *Vaarſche Veerhuis*, met zulk eene helſche woede aan, dat hij niets anders verwachte, dan aldaar door hun vermoord te zullen worden, dan, daar hij in het zoo evengemelde *Veerhuis* de vlugt neemende, het geluk had, om aldaar de beſcherming van de Heer VAN BRONKHORST, eene der Officieren van de Utrechtſche Schutterij, benevens die van de Heeren DE PERPONCHER, FALCK, DAUNIS, en D. W. VAN VLOTEN te ondervinden, daar zij hem uit de handen der aanvallers rukten, en dezen baden om hem bij het leven te ſpaaren, zoo mislukte eindelijk hunnen moorddadigen aanſlag, waarton de ſpoedige aankomst

komst van den Onderschout OSKAMP met eenige Gerechtsbedienden, niet weinig bijdroeg, en de moordzuchtige aanvallers tot den aftocht besluiten deedt. Naa eenigen tijd alhier vertoefd te hebben, en zijn verzoek, *om naar het Stadhuis in veiligheid gebragt te mogen worden*, door zijne Verlosfers ingewilligd zijnde, wierd hij door de Heer OSKAMP en de Gerechtsbedienden, in den erbarmelijkften toeftand, en bijna geheel van opperklederen beroofd, derwaarts overgevoerd, vertoefde aldaar met zijnen Neef tot 's nachts ten twee uuren, en vertrok alstoen in alle ftilte naar *Harderwijk*, de Hemel dankende, die hem op zulk eene wonderbare wijze onderfteund, en uit de klaauwen eener moordzuchtige bende, die zich als echte voorftanders der Burgerlijke Vrijheid wilden geëerbiedigd zien, zoo gelukkig gered hadt.

Op zulk eene ongehoorde wijze werdt de openbare rust en veiligheid, door Lieden welke voorgaven dat zij tot confervatie van de goede Orde, en tot weering van alle geweld de Wapens hadden aangegord, binnen het weleer ftil en gerust, doch nu beroerde *Utrecht*, op de openlijkfte wijze, bij herhaling

ling geſchonden! Was het wonder, dat alle welgezinde en vreedzame Burgers, op het zien dat zulks door de Juſtitie niet krachtdadig geſtuit, maar zelfs den volgenden dag aan een fatſoenlijk Inwooner ten derdenmaale bedreven werdt, door een kille ſchrik bevangen werden, toen zij vernamen, dat een der Burgercompagniën, de *Bloedkuil* geheten, in het voornoemde *Sterrebosch* zich met den Wapenhandel onledig houdende, zulks aan ſommige doldriftige ijveraars eene nieuwe gelegenheid verſchafte, om even dezelfde oproerige Tooneelen van de beiden voorgaande dagen ten toon te hangen, door de ſchreeuwendſte mishandelingen en bedreiging van plundering aan den Perſoon, en het Huis van den Heer HUIBERT VAN EE, alleen om dat hij bij hun voor een aanklever van de *Oude Conſtitutie* en het *Huis van Oranje* bekend ſtondt? Want naauwlijks kregen zij dien braven Burger, (daar hij eene middagwandeling deedt,) in het oog, of hij zag zich van alle zijden omringd, en moest, even als *Profeſſor* HOFSTEDE en den *Advocaat* LUZAC, niet alleen allerhande ſcheldnaamen, maar ook een aanhoudend ſlaan en ſtooten van de ontzinde menigte verdulden;

den; doch waarin die onverlaten echter naa verloop van eenigen tijd geſtuit werden, door de tusſchenkomst van eenige Regeeringsleden en andere Perſoonen, die den weerlozen Man aan hun geweld onttogen, en in veiligheid naar zijn huis geleidden. Het gepeupel, woedende van ſpijt over het mislukken van hunnen boozen aanſlag, ſchoolde weldraa in grooten getale voor 's Mans woonhuis, ſtaande in het midden der Stad, en in de nabijheid van het Stadhuis, met geen ander oogmerk, dan om aan hetzelve hunne plunderzucht den teugel te vieren, dan daar de Burger-Compagnie *de Handvoetboog* in de Wapenen kwam en het huis bezet hieldt, zoo dropen zij eindelijk ter middernacht af, zonder hun misdadig oogmerk uit te voereu. Een geval, dat zoo wanneer de Juſtitie niet belet was geweest om de behoorlijke macht te kunnen of te durven uitoeffenen, buiten alle bedenking eene oogenblikkelijke voorziening ten gevolge zoudo gehad hebben; doch dat nu, tot verbazing van velen, op den volgenden dag achterwege bleef, niettegenſtaande de Regoering op denzelven buitengewoon bijeen kwam: want het was niet voor 6 dagen naa dit ſchandelijk

op-

oproer, dat den Præſideerenden Burgemeester van den Raad voorſtelde, „ *hoe* „ *noodzaaklijk het ware, dat er eenmaal* „ *voorzien wierde tegen de bewegingen, die* „ (*zoo als algemeen bekend was,*) *bij de* „ *Wapenoeffeningen hadden plaats gehad,* „ *vermits de rust en zekerheid der Stad* „ *en Burgerij daardoor in het groatſte ge-* „ *vaar moest blijven verkeeren, ingevalle* „ *zulks niet krachtdadig en onverwijld belet* „ *wierde*;" en er op den volgenden dag eene Publicatie door het Gerecht wierdt afgekondigd, waarbij, wel is waar, het gepleegd geweld openlijk afgekeurt, het maaken van zamenrottingen, en het plegen van alle inſolentiën, op zwaare ſtraffen, zelfs aan den Lijve, verboden, en elk tot een ſtil en rustig gedrag aangemaand werdt, doch die was het ook al: want hoe zeer de eerſte en voornaamſte roervinken algemeen bekend waren, zoo bleven zij niet alleen van alle naſporingen der Juſtitie, en het ondergaan van hunne welverdiende ſtraffen bevrijd, maar er wierd ook aan het oneindig grooter getal van misnoegde Burgers gelegenheid gegeven, om tot vermeerdering der verwarringen, het aangevangen werk, tot omverrewerping der

Con-

Conſtitutie en het *Erfſtadhouderlijk gezach*, en de vernietiging van het *Regeerings-Reglement van* 1674, door het ſucceſſivelijk inleveren van Adreſſen tot dat einde ſtrekkende, te voltooijen. Laaten wij de waarheid van dit gezegde ſtaven door het opgeven van eenige onderwerpen waar over die Adreſſen rouleerden, en de wijze op welke aan der Ondertekenaaren eisſchen, door de medewerking van de meerderheid der Vroedſchap voldoening bezorgd wierdt, voor onze Lezeren meer bevattelijk maaken.

En dan komt al aanſtonds in aanmerking het Adres dat in de maand *December* 1783 aan de Vroedſchap werdt overgelevert, bij gelegenheid dat er door de aanſtelling van de Vroedſchap HINLOPEN tot Secretaris, eene Raadsplaatſe was vacant geworden. Want zoodraa het bekend was, dat de Heer HINLOPEN zijne Raadsplaats met het Secretariaat verwiſſeld hadt, of een getal van 725 Perſonen gaven in een Adres hunne begeerte te kennen, dat de Raad, met voorbijgang van den STADHOUDER, over die plaats beſchikte; met bijgevoegde verklaring, dat zoo wanneer zulks aan Z. H. wierde overgelaaten, zij vertrouwden, dat dien alzoo benoemden

pim-

nimmer tot de Deliberatiën zoude worden toegelaaten. Had men nu, ter voorkoming van de bevorens gevoerde Twisten over dit Onderwerp, dat Adres zonder dispositie aan de Tekenaars terug gegeven, en hun beduid dat Z. H. verklaard hadt, zich naar de onafgebrokene Usantie, en volgens het hem aangeboren Erfrecht, met betrekking tot het aanstellen der Raaden te zullen gedragen; de zaak zou geen gevolgen gehad hebben: maar dewijl men het stuk aannam en Copiëelijk aan den Vorst toezondt; en ondanks Hij zijn Recht op nieuw reclameerde, echter aan den eisch der Requestranten voldeedt, door de aanstelling van den Heer VOET VAN WINSEN, zoo vuurde dit een aantal van 2243 Ingezetenen van *Utrecht*, *Amersfoort*, *Wijk bij Duurstede*, *Montfoort*, *Maarsen* en *Maarseveen* aan, om eene meer opziens baarende stap te onderneemen bij de Heeren Staaten *'s Lands van Utrecht*, door welke zij aan alle doorzichtigen duidelijk te zien gaven, dat zij geene andere bedoeling hadden, dan in plaatse van den vastgestelden Regeeringsvorm, eene Regeerwijze in zwang te brengen, waarbij het bestuur van 's Lands belangen grootdeels aan

de

de STAATEN en den STADHOUDER, (als gezamentlijk uitmaakende den Wettigen Souverain,) afhandig gemaakt, en tegen alle de voorſchriften der Conſtitutie, aan eene zogenaamde Volksſtem toegekent werdt. En niet alleen dit, maar ook een Adres waarin zij zich die macht, als een hun toekomend Recht, ook dadelijk beſtonden aantematigen, door te begeeren: 1°. *Dat de Zeeofficieren tot de Expeditie naar Brest gedespiciëert, bij wijze van arrest, aan de Wal gehouden werden, ten einde het bevolen onderzoek niet te ontwijken.* 2°. *Dat de banden van Vriendſchap met het edelmoedig en weldadig Vrankrijk ten naauwſten werden aangehaald, door eene nadere Verbindtenis of Alliantie met dat Rijk.* 3°. *Dat het gewoonlijk veranderen der Militaire Guarnizoenen werde afgeſchaft, als geſchiedende met kwaade oogmerken, en alleen ſtrekkende tot onberekenbaar nadeel van 's Lands Militie.* 4°. *Dat er redres behoorde gemaakt te worden in het begeven der Militaire Charges, aan den* STADHOUDER *tot hiertoe gedefereert.* En eindelijk 5°. *Dat aan Z. H. het aan Hem toegekende recht tot het geeven van Patenten aan de Militie van den Staat*

werde opgezegd, en dat recht wederom door de Staaten mogt worden uitgeoeffend, op den voet, zoo als in de Groote Vergadering van 1651, (*en dus in een tijd dat er geen* STADHOUDER *van de Unie beſtondt,*) *was vastgeſteld:* en welk Adres, onderteekend door ruim 2200 onvergenoegde en veelal opgewondene Ingezetenen, niet alleen op allerhande wijzen publiek gemaakt, en als een Product van de waare ſtemme des Volks *'s Lands van Utrecht* toegejuicht; maar ook bovendien door het meerderdeel der Staatsleden met zulk een genoegen ontfangen werdt, dat zij geen zwarigheid maakten om aan de Requestranten bij Appointement te verklaren: *dat zij dien ſtap met genoegen gezien hadden, en zij Staaten mitsdien gezind waren, om, ingevolge hunne duure verplichting, bij continuatie met allen ijver te behartigen al dat geene, wat tot welvaart, rust, vrede en veiligheid van de Republiek in 't algemeen, en van hunne Provincie in het bijzonder, en tot herſtel van alle ingeſlopene Abuizen zoude kunnen verſtrekken: met verdere verklaring, dat zij vertrouwden en verwachteden, dat de Requestranten het bevoorderen der algemeene be-*

belangen van het Vaderland aan hunne zorge en directie overlaten, en voorts in hunne beſluiten berusten zouden, &c. Een Appointement, dat, uit hoofde van de geheimzinnige uitdrukkingen, die vele doorzichtigen daarin opmerkten, verſchillende beoordeeld, doch naa verloop van weinig tijdsten duidelijkſten opgehelderd werdt, toen de meerderheid der Staatsleden, in plaatſe van het gedrag der Requestranten (als involveerende eenen directen aanval op de Conſtitutie en hun gezag opentlijk afkeuren; hetzelve integendeel approbeerden, door het vaſtſtellen van eenen maatregel, waardoor eene wijde deur geopend werdt, om het heimelijk beraamd Ontwerp, (de vernietiging van het Regeerings-Reglement) volvoerd te krijgen, in niets minder beſtaande, dan in het neemen van een Staatsbeſluit, waarbij de In-en-Opgezetenen van het Gewest wierden opgeroepen en uitgenodigd, om hunne bezwaren tegen het Reglement van 1674, aan de Regeeringen hunner woonplaatſen op te geeven, met verderen last aan de voornoemde Beſtuuren, om alle de bij hun ingekomene bezwaren aan eene daartoe benoemde

Staats-commisſie, beſtaande uit 9 Leden, over te leveren, bij die gelegenheid niet verzuimende, aan dien veruitzienden en inconſtitutioneelen ſtap het glimpig aanzien te geeven, als geſchiedde dezelve niet tot vermeerdering van hun gezach, maar alleen om de grieven en bezwaren der zoo lang verdrukte Ingezetenen weg te neemen, hen in het vrij genot van hunne onvervreemdbare Rechten te herſtellen, en dus doende de Eensgezindheid en goede Order onder de gezamentlijke Inwoneren des Lands te conferveeren en bevestigen.

Behoeven wij aan een opmerkzaam Lezer, van alles wat wij tot hiertoe aangaande de Twisten en Oneenigheden binnen *Utrecht*, en de ~~denk-en handelwijze~~ van de vele in beweging gebragt zijnde Ingezetenen verhaald hebben, hier met veel omſlag van woorden optegeven, welke verbazende uitwerkingen dat Staatsbeſluit te wege bragt, niet alleen bij de Bewoneren van het *Sticht*, maar ook bij geheel de Natie over de gantſche uitgeſtrektheid des Vaderlands? Hoe zeer het alomme niet mangelde aan zeer vele doorzichtigen, die dezen maatregel der *Staa-*

ten

ten van Utrecht beſchouwden, als een middel om de reeds beſtaande Troublen en Verdeeldheden te vermeerderen, en de wonde ongeneesſelijk te maaken; dat zij bij het neemen van dat beſluit geene andere bedoeling hadden, dan door eene zoogenaamde Volksſtemme van het Reglement ontſlagen te worden, en, ten nadeele van den STADHOUDER, zich zelven een meerder macht te bezorgen, en dus doende een ſnaar in beweging bragten, welks trillingen zij niet zouden kunnen beletten, (zoo als in het vervolg duidelijk bleek); zoo ontbrak het ook niet aan vele duizenden, die dezen ſtap als Cordaat, Burgerlievend, en recht Patriottisch toejuichten, met bijgevoegden wensch, dat de Staaten van alle de Gewesten het edel gedrag der *Staaten van Utrecht* mogten navolgen, en dat de Burgers en Ingezetenen alomme het heldhaftig voetſpoor der *Stichtenaaren*, door hunnen wil in Adresſen bekend te doen worden, drukken mogten, ten einde alzoo van alle STADHOUDERLIJKE en ARISTOCRATISCHE Jukken ontheven te worden, en tot het bezit van eene waare Volksvrijheid te geraken. De drukperſſen zwee-

ten als 't ware, door het onophoudelijk drukken van allerhande Libellen en Geſchriften, waarin de Schrijvers alles in het werk ſtelden, om het nog in rust zijnde gedeelte der Natie niet alleen in onrust te brengen, maar ook tot het uitvoeren van de geweldigſte bedrijven optehitſen, en de beste en braafſte Regenten en Ingezetenen, die zich van dien handel afkeerig toonden, als ſnoode pesten van het Vaderland, als vertrappers van der Burgeren Voorrechten en Vrijheden, en als ſlaaven van den STADHOUDER, op de onzinnigſte wijze aan de Kaak te ſtellen in *Couranten*, *Posten*, *Kruijers*, openlijk met de Wapens der Steden en den naam der Drukkers uitgegeven wordende, zonder daarin, ondanks de aanhoudende klachten, beteugeld te worden, waardoor de ongelukkige toeſtand des Vaderlands van dag tot dag langs hoe zorgelijker wierdt.

Intuſſchen was men binnen de Stad *Utrecht* en alomme in het *Sticht*, wakker in de weere, niet alleen om ingevolge de gedaane uitnodiging der Staaten, van alle kanten bezwaren optedelven, ten einde dezelven voor den bepaalden tijd van vijf weeken,

aan

aan de plaatſelijke Beſtuuren in te leveren; maar ook om nieuwe Regeerings-Reglementen te ontwerpen, behelzende zeer uiteenloopende voorſchriften van de wijze op welken de Stellers voortaan 's Lands belangen wilden beſtuurd hebben. De drift en hitte om toch met allen ſpoed een Reglement in gereedheid te hebben, was zoo geweldig, dat er ſlechts weinig weeken verliepen, of men zag niet minder dan *vier Ontwerpen* in openbaren druk binnen de Stad *Utrecht* voor de Natie gemeen maaken, en in elks handen geſteld, tot geene geringe verbazing van alle doorzichtigen, daar zij deze handelwijze dier voorbaarige Plannenmaakers, als hoogstongerijmd, ten eenenmaale ſtrijdig met het afgekondigd Staatsbeſluit, en als een directe inbreuk op het gezach der Staaten beſchouwden. Dezen toch hadden, naar hun oordeel, bij het Placaat van oproeping, het Conçipiëeren en Verſpreiden van Conçept-Reglementen niet begeerd, maar zich alleen bepaald, om door eene opgave van der Ingezetenen bezwaren tegen het Reglement van 1674 (als 't ware) de bouwſtoffen aangevoerd te krijgen, waaruit zij zelven

Staatsgewijze een nieuw Reglement ontwerpen wilden, wel en terecht van oordeel zijnde, dat het Conçipiëeren van zulk een belangrijk Stuk, tot hunnen taak, en geenſints tot die van particuliere Ingezetenen behoorde, die door de verhaaste openbaarmaaking van vier zeer uitéénlopende Conçeptplennen (*) op hun gezach antiçipeerden, en zie daar de onzuivere bron geopend, uit welke in het vervolg alle die Twisten en Oneenigheden, overdrevene eisſchen, beloften

(*) *Uiteenlopende Conçept-Reglementen* zeggen wij, want het geen de eene Opſteller als hoogstnuttig keurde, verwiep de ander. In een van dezelve, tot welks vervaardiging, naar veler gedachten, ſommige Regenten de hand geleend hadden, wilde men den STADHOUDER derwijze van zijne Rechten en Waardigheden ontzet hebben, dat Hem bijna niets meerder dan den Tijtel van STADHOUDER overgelaten, en het beſtuur van zaaken, als 't ware, gepartiçipeert werdt tuſschen een Collegie van *Burger-Geconſtitueerden*, en de Leden der Vroedſchap. —— Anderen begeerden wel dat men des STADHOUDERS macht beſnoeide, naar dat men Hem echter nog een gedeelte liete behouden, terwijl zij het aanſtellen van Burger-Geconſtitueerden waakten.

ten, teleurſtellingen, en geweldige botzingen tusſchen de ſtrijdvoerende Partijen zijn voortgevloeit, die de Stad *Utrecht*, geduurende bijna 3 Jaaren, tot een Eiland van verwarring, en tot een ſchrikbaarend Tooneel van eenen volſlagenen Burger-oorlog hervormd hebben. Zoo lang toch, als de in beweging gebragte en misnoegde Ingezetenen, zich met de Wapening en het inleveren van Adresſen, eene ſtrekking hebbende om het gezach des STADHOUDERS te verminderen, en dat van den Raad te vermeerderen, onledig hielden, was alles, zoo het ſcheen, één hart en éene ziel; maar toen het Volk tot het opgeven van bezwaren was opgeroepen, en de voorbaarige en onbevoegde Opſtellers van verſcheidene Conçept-Reglementen bemerkten, dat hunnen arbeid niet met de gewoone goedkeuring en toejuiching ontvangen wierd, en niet gevolgd zoude worden, toen begon de *zogenaamde Eensgezindheid tusſchen Regenten en Burgers*, waarvan de Dag-en-Weekbladſchrijveren dagelijks zoo breed opgaven, bij velen aanmerkelijk te verflaauwen, derwijze, dat ſommige Vroedſchapsleden, die ſints eenigen

tijd,

tijd, als belangelooze Vaderlanders en Burgervaderen toegejuicht en tot de wolken verheven wierden, om dat zij zich in de Raadkamer voor het inwilligen van der misnoegden eisschen het luidste hooren lieten, of zich als honoraire of werkende Leden op het Exercitieveld des Genootschaps vertoonden; eerst met minachting beschouwd, en zij wegens hunne Gesprekken en Advijzen, in Couranten en andere Schendbladen over den hekel gehaald, en naa verloop van eenigen tijd, als heerschzuchtige *Aristocraten* aan de Kaak gesteld, zoodraa zij toonden moeds genoeg te bezitten, om over sommige zaaken met de eerste toongeevers verschillend te denken. Duidelijk bleek dit al kort naa dat de gerequireerde bezwaren in grooten getale door de Ingezetenen waren ingelevert geworden. Want toen de Vroedschap, naa drie dagen aan het doen voorleezen derzelver besteed hadt, en een besluit nam, om behoorlijke Afschriften van alle de Stukken, met de Naamen der Ondertekenaaren, en tevens met vertooning van de Origineelen, ter hand te stellen aan de Staatscommisfie tot de zaaken van het nieuw in-